

STARI GRAD BARILOVIĆ
10 GODINA ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA

STARI GRAD BARILOVIĆ

10 GODINA ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA

Izdavač:

Hrvatski restauratorski zavod

Urednice:

dr. sc. Ana Azinović Bebek i dr. sc. Marijana Krmpotić

Tekstovi:

Služba za arheološku baštinu, Hrvatski restauratorski zavod:

dr. sc. Ana Azinović Bebek, mr. Lea Čataj, Mihael Golubić, Andrej Janeš, dr. sc. Marijana Krmpotić, Petar Sekulić, Maša Vuković Biruš

Služba za nepokretnu baštinu, Hrvatski restauratorski zavod:

Vladanka Milošević, Edita Šurina

Zavodu za anatomiju, histologiju i embriologiju, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu:

Agata Kučko, dr. sc. Tajana Trbojević Vukičević

Recenzenti:

dr. sc. Krešimir Filipec, izv. prof., Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

dr. sc. Katarina Katja Predovnik, izv. prof., Filozofska fakulteta Univerza v Ljubljani

dr. sc. Tihomila Težak-Gregl, red. prof., Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Lektura:

Ivona Filipović Grčić

Prijevod na engleski:

Tamara Levak Potrebica

Crteži tabli:

Anja Bendeković, dr. sc. Marijana Krmpotić

Digitalna obrada fotografija i tabli:

mr. Lea Čataj, Ljubo Gamulin, dr. sc. Marijana Krmpotić, Petar Sekulić

Geodetske izmjere i nacrtna dokumentacija:

Vektra d. o. o., Hrvatski restauratorski zavod

Restauriranje i konzerviranje nalaza:

Petra Dinjaški, Mihael Golubić, Matija Krklec, Marko Nemeth, Maša Vuković Biruš

Obrada životinjskih osteoloških ostataka:

Agata Kučko, dr. sc. Snježana Kužir, Dora Novak, dr. sc. Tatjana Trbojević Vukičević

Laboratorijska analiza:

dr. sc. Domagoj Mudronja, Prirodoslovni laboratorij, Hrvatski restauratorski zavod

Grafičko uređenje:

Ljubo Gamulin

Tisak:

Denona d.o.o.

Naklada:

400 kom.

Zagreb, 2014.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se umnažati ili prenositi u bilo kojem obliku i bilo kojim elektroničkim, mehaničkim ili drugim putem bez pismenog odobrenja vlasnika autorskih prava te nakladnika.

SADRŽAJ

PREGOVOR 9

1. UVOD 10

2. POVIJEST 12

- 2.1. Uvod 13
- 2.2. Stari grad pod Barilovićima 13
- 2.3. Stari grad pod vojnom upravom 18
- 2.4. Stari grad nakon vojne uprave 23

3. KONZERVATORSKA ISTRAŽIVANJA I RADOVI IZMEĐU 1998. I 2012. GODINE 24

- 3.1. Zatečeno stanje 25
- 3.2. Provedeni radovi 26

4. ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA 34

- 4.1. Uvod 35
- 4.2. Metodologija 35
- 4.3. Stratigrafija 35
- 4.4. Rezultati 37
- 4.5. Feudalna faza 37
- 4.6. Faza Vojne krajine 44
- 4.7. Faza civilne uprave 47
- 4.8. Umjesto zaključka 49

5. PRAPOVIJESNI NALAZI 50

- 5.1. Prapovijesni nalazi 51
- 5.2. Nepokretni nalazi 51
- 5.3. Pokretni nalazi 52
- 5.3.1. Lasinjska kultura 52
- 5.3.2. Kasno brončano doba 59
- 5.4. Zaključak 62

6. METALNI NALAZI 64

- 6.1. Uvod 65
- 6.2. Predmeti građevinske namjene 65
- 6.3. Kućni uporabni predmeti 65

6.4. Oruđe i alat 66

- 6.5. Konjska i konjanička oprema 67
- 6.6. Oružje i vojna oprema 67
- 6.7. Numizmatički nalazi 69
- 6.8. Trgovački pečat 69
- 6.9. Predmeti nepoznate namjene 69
- 6.10. Kameni brusovi 69

7. STAKLENI I KOŠTANI NALAZI 70

- 7.1. Stakleni nalazi 71
- 7.2. Koštani nalazi 74

8. KASNOSREDNJOVJEKOVNO I NOVOVJEKOVNO KERAMIČKO POSUĐE 76

- 8.1. Stolno posuđe 77
- 8.1.1. Talijanska majolika 77
- 8.1.2. Engobirana keramika 80
- 8.1.3. Porculan 80
- 8.1.4. Ostalo stolno posuđe 81
- 8.1.4.1. Vrčevi 81
- 8.1.4.2. Čaše 82
- 8.1.4.3. Tanjuri i zdjele 84
- 8.2. Kuhinjsko posuđe 84
- 8.2.1. Posude na nožicama 84
- 8.2.2. Lonci 85
- 8.2.3. Poklopci 90
- 8.3. Ostali keramički predmeti 90

9. PEĆNJACI 92

- 9.1. Razvoj peći i pećnjaka 93
- 9.2. Pećnjaci sa Staroga grada Barilovića 93

10. TEHNOLOGIJA IZRADE SREDNJOVJEKOVNOG I NOVOVJEKOVNOG POSUĐA 96

- 10.1. Uvod 97
- 10.2. Nabava sirovina i priprema gline 97

10.3. Oblikovanje 98

- 10.4. Dekoriranje prije glazure 99
- 10.5. Glazure i glaziranje 100
- 10.6. Dekoriranje na glazuri 101
- 10.7. Peć i pečenje 102
- 10.8. Zaključak 103

11. KONZERVIRANJE I RESTAURIRANJE ARHEOLOŠKIH NALAZA 104

- 11.1. Uvod 105
- 11.2. Keramika 105
- 11.3. Metalni predmeti 106
- 11.4. Stakleni predmeti 108
- 11.5. Predmeti od kosti i kamena 108
- 11.6. Umjesto zaključka 109

12. PROCJENA PREHRAMBENIH NAVIKA TEMELJEM ARHEOZOOLŠKE ANALIZE 110

- 12.1. Uvod 111
- 12.2. 1. Faza – feudalna faza 112
- 12.3. 2. Faza – Vojna krajina 114
- 12.4. 3. Faza – civilna uprava 114
- 12.5. Poredbeni prikaz kroz faze 116

13. MALAKOLOŠKI NALAZI 118

- 13.1. Uvod 119
- 13.2. Školjke i puževi 119
- 13.3. Zaključak 120

14. SAŽETAK 122

- 14.1. Uvod 123
- 14.2. Povijest 123
- 14.3. Arheološka istraživanja 124
- 14.4. Prapovijesni nalazi 124
- 14.5. Feudalna faza 124
- 14.6. Faza Vojne krajine 125

- 14.7. Faza civilne uprave 126
- 14.8. Zaključak 126

15. SUMMARY 128

- 15.1. Introduction 129
- 15.2. History 129
- 15.3. Archaeological exploration 130
- 15.4. Prehistoric finds 130
- 15.5. Feudal phase 131
- 15.6. Military frontier phase 131
- 15.7. Civilian administration phase 132
- 15.8. Conclusion 132

16. KATALOG 134

17. TABLE 164

18. POPIS KORIŠTENIH IZVORA I POVIJESNIH KARATA 222

- 18.1. Popis literature 222
- 18.2. Arhivska građa 237
- 18.3. Arhiv HRZ-a 237
- 18.4. Popis povijesnih karata 238
- 18.5. Popis elektroničkih izvora 238

PREDGOVOR

Ova je publikacija rezultat šesnaestogodišnjeg rada stručnjaka Hrvatskog restauratorskog zavoda na integralnom istraživanju i zaštiti Staroga grada Barilovića, odnosno njegova desetgodišnjeg arheološkog istraživanja. Kako je HRZ ustrojen kao ustanova koja se bavi različitim zahvatima, od kopnenog ili podvodnog arheološkog istraživanja do sanacija građevnih struktura ili restauriranja pokretne građe (materijala), tako su i istraživanja Staroga grada Barilovića vršena kao integralni zahvat, što znači da se na Bariloviću istovremeno odvija građevna sanacija zidina i građevina, koja je posljednjih deset godina nadopunjena arheološkim istraživanjima.

Radove su potaknuli Konzervatorski odjel u Karlovcu i Općina Barilović, a njihov su kontinuitet i rezultate podržali Ministarstvo kulture, sustavnim financiranjem HRZ-ove redovite djelatnosti, te Karlovačka županija i lokalna zajednica povremenom participacijom, na čemu im svima posebno zahvaljujemo. Svoj je doprinos Općina Barilović davala i čišćenjima terena unutar Staroga grada i oko njega te osiguranjem infrastrukturnih uvjeta za obavljanje istraživanja. Ukupno je za sve zahvate, uključujući i ovu knjigu, tijekom proteklih 16 godina osigurano 5,195.000 kuna, od čega je za građevinsku sanaciju Staroga grada utrošeno 4,850.000, a za arheološka istraživanja 345.000 kuna.

Iako plemićki grad Barilović još uvijek skriva dijelove svoje povijesti, rezultati dosadašnjih arheoloških istraživanja pokazuju da na lokalitetu i u njegovoj okolini postoje kulturni slojevi od prapovijesti (lasinjske kulture) preko brončano-dobnih kultura, rimske civilizacije, srednjovjekovnog života, perioda Vojne krajine sve do danas. Istraživanja u potpunosti mijenjaju dosadašnje spoznaje o važnosti i povijesti grada. Relativno male i skromne kampanje arheoloških istraživanja pokazale su kontinuitet naseljavanja i izbacile velik broj nalaza vezanih uz život u Bariloviću. No istraživanja nisu završena, pa će tek ona buduća pokazati cjelovitost grada i podgrađa, koje nažalost za sada nije istraženo.

Ni konzervatorsko-restauratorski radovi nisu gotovi, štoviše još su daleko od završetka, stoga su i u monografiji skromnije zastupljeni. Njihov se obim i složenost svakodnev-

no dodatno povećavaju zbog smještaja grada na stijeni, novih oštećenja i nesaniranih razaranja tijekom zračnog bombardiranja u Drugome svjetskom ratu. Do sada je saniran tek dio zidina i kula plemićkoga grada pa se, usprkos tome što su radovi posljednjih godina ponešto usporeni i manjeg opsega zbog ekonomske situacije, i dalje kontinuirano odvijaju te nadamo se da će se u idućim godinama proširiti uključivanjem i drugih izvora financiranja.

S druge strane arheološka su istraživanja dala brojne nalaze koji ne govore samo o kronološkim fazama već i o svakodnevnom životu na ovome lokalitetu. Upravo su prepoznavanje nalaza kao predmeta iz svakodnevnog života Ana Azinović Bebek i suradnici s posebnim afinitetom i vještinom pročitali i interpretirali te tako vizualizirali svakodnevni život grada u svim njegovim fazama i aspektima.

Stoga vjerujemo da će izdavači (Općina Barilović i HRZ) ovom monografijom uspjeti zainteresirati širu publiku i ukazati joj na važnost Staroga grada Barilovića. Držimo također da je to dobar put prema promociji i arheologije i kulturne baštine, ali i još jedan pokušaj osiguravanja dodatnih sredstava za dovršenje radova i primjerenu prezentaciju. Jednako tako vjerujemo da će bolje poznavanje baštine senzibilizirati i potaknuti sve generacije na bolju brigu o nacionalnoj baštini.

Isto tako smatramo da ovom monografijom "velikim slovima" upisujemo Barilović u kartu turističkih znamenitosti Hrvatske te da će obavljena istraživanja i konzervatorsko-restauratorski radovi dodatno oploditi i ojačati turističku ponudu lokalne zajednice. Prirodne ljepote i kulturne znamenitosti barilovičkoga kraja posebne su i iznimne, a prezentacijom i istraživanjem kulturnu baštinu želimo učiniti još atraktivnijom. Želja nam je da ova knjiga ne bude samo znanstveno-konzervatorski doprinos dr. sc. Ane Azinović Bebek i suradnika već i pokušaj i poticaj kojim će općina Barilović i Hrvatski restauratorski zavod obogatiti i lokalnu zajednicu i hrvatske građane, ali i sve posjetitelje Barilovića.

Mario Braun, ravnatelj Hrvatskog restauratorskog zavoda
U Zagrebu, 25. kolovoza 2014. godine.

1. UVOD

ANA AZINOVIĆ BEBEK

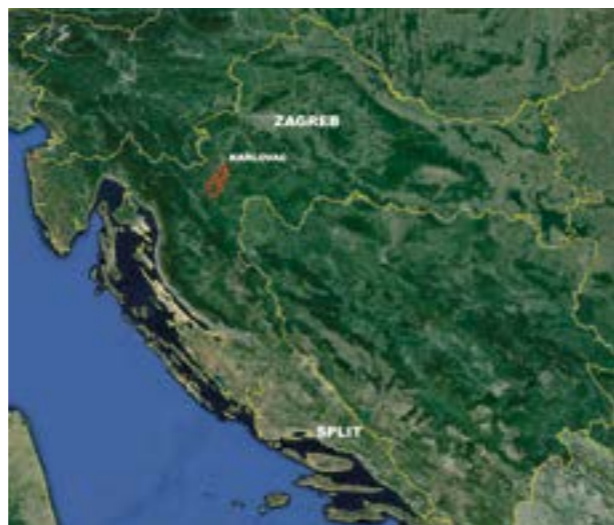
Stari grad Barilović nalazi se u Općini Barilović u Karlovačkoj županiji u središnjoj Hrvatskoj (slike 1, 2).

Središnja Hrvatska dio je panonskog prostora u širem smislu dok njeni rubni prostori imaju peripanonska obilježja. Takva obilježja ima i Karlovačko Pokuplje te Kordun kojem pripada općina Barilović. To je prijelazni kraj između Središnje i Gorske Hrvatske te između najzapadnijeg dijela Panonske nizine i Hrvatskog primorja. Prostor Korduna omeđen je rijekama Koranom, Kupom, Mrežnicom i Glinom. Ime je nastalo u vrijeme Vojne krajine i povezano je sa strateškim značenjem kraja. Dolazi od francuske riječi *cordons militaire* koja znači „vojni pojas“. U ovom slučaju to se odnosi na niz povezanih stražarnica i utvrda prema izbačenom osmanlijskom području zapadne Bosne. Naziv Kordun danas se odnosi na samo mali dio nekadašnje Vojne krajine (Šašek 1974, 183). Karlovačko Pokuplje i Kordun prostor je kojim prolaze glavne prometnice koje povezuju sjevernu Hrvatsku s Hrvatskim primorjem. Tijekom 18. st. izgrađene su prve dvije glavne prometnice: Karolinska cesta, koja vodi od Karlovca do Rijeke i Bakra (1726. godine) i Jozefinska cesta od Karlovca do Senja (1779. godine). One su, kao i i Lujzinska cesta preko Delničkih vrata do Rijeke (1809. godine), omogućile transformaciju karlovačkog kraja iz vojnog u prometno-trgovačko središte (Šašek 1974, 205).

Općina Barilović prostire se između rijeke Korane i Mrežnice, a sjedište joj je u mjestu Barilović. Korana izlazi iz Plitvičkih jezera, a ulijeva se u Kupu. Područje Općine većinom je nizak, izrazito kraški brežuljkasti kraj, osobito oko rijeke Korane i Mrežnice, omeđen nešto istaknutijim vrhovima, ponajprije Martinščakom (346 m.n.v.) i Skradskom gorom, Kestenjkom, Perjasičkom kosom i Vinicom (Šašek 1974, 187-188). Općina Barilović sastoji se od 44 naselja, ima oko 3.000 stanovnika od kojih je oko 300 naseljeno u Bariloviću (URL 1).

Mjesto Barilović je od Karlovca, središta Karlovačke županije, udaljeno 15 km u pravcu jugozapada i nalazi se u samom porječju rijeke Korane.

Prema Konzervatorskoj studiji “Elaborat stanja kulturnih dobara na Području Općine Barilović 2005. godine”, koja je prethodila izradi prostornoga plana Općine Barilović 2006. godine, na prostoru općine ima preko 60 arheoloških loka-

Slika 1. Karta RH s prostorom Općine Barilović.
Fig. 1. Map of the Republic of Croatia with the municipality of Barilović indicated.

Slika 2. Karta Općine Barilović.
Fig. 2. Map of the municipality of Barilović.

Slika 3. Pogled na položaj Staroga grada Barilovića iznad rijeke Korane i prometnice Karlovac-Barilović-Perjasica, 2006. godine (foto: Arhiv HRZ-a).
Fig. 3. A view of Barilović Castle's position above the River Korana and the Karlovac-Barilović-Perjasica road, 2006 (photo: CCI Archives).

liteta i područja. Općina Barilović je na prvome mjestu po brojnosti i vrijednosti arheoloških nalazišta u Karlovačkoj županiji, a samo je Stari grad Barilović registrirano kulturno dobro.¹ Na poticaj karlovačkog Konzervatorskog odjela odnosno Općine Barilović, Stari grad Barilović ušao je u redoviti program Hrvatskog restauratorskog zavoda 1998. godine. Od tada se na Starome gradu kontinuirano provode radovi zaštite. Radove redovito financira Ministarstvo kulture RH, povremeno Karlovačka županija, a Općina Barilović organizira čišćenje terena za potrebe radova u Starome gradu i oko njega te osigurava nužne energente.

Stari grad Barilović smješten je na samome rubu kamenog živca iznad lijeve obale rijeke Korane, jugozapadno od Karlovca, na važnoj geostrateškoj točki nad starom prometnicom koja preko Ozlja i Dubovca povezuje Kranjsku i stara feudalna središta u porječju Kupe i Korane (slika 3).

Problem financiranja arheoloških istraživanja starih gradova velik je i složen i ne može ga se izložiti u jednoj rečenici, no potrebno je redovito ukazivati na njegovo postojanje i ponuditi neka rješenja. Osnovni problem je izostanak osmišljenije državne politike zaštite starih gradova. Najčešće su voditelji istraživanja prepušteni vlastitoj kreativnosti i snalažljivosti (što nije nužno loše, ali ostavlja prostora „svaštarenju“ i nepromišljenim odlukama) te naklonosti i razumijevanju lokalne zajednice (što je poželjno i pohvalno, ali najčešće

nedostatno za dugoročne i skupe radove obnove). Dodatni problem postaje bezidejnost u revitaliziranju starih gradova tj. njihovoj konačnoj namjeni. Omjer uloženog (novca, rada i truda) i konačnog rezultata najčešće nije u ravnoteži, međutim postavlja se pitanje parametara vrednovanja. Je li važnije mjeriti rad isplativošću ili je ipak potrebno više raditi na prihvaćanju i vrednovanju vlastite kulture i povijesti, tj. vrednota koje pruža kulturna baština?

Drugi neizostavan problem u istraživanju starih gradova je smisljena koordinacija radova. Radovi na Starome gradu Bariloviću osmišljeni su tako da se nakon svake sezone arheoloških istraživanja i provedenog dokumentiranja metodom 3D-laserskog skeniranja obavljaju radovi zaštite istraženih zidova. Zato je iznimno važno svake godine bilježiti i analizirati zidnu građu. U protivnom zidovi nakon dersanja postaju nečitki te je nemoguće bilježiti faze i pregradnje. Zbog toga je neophodna dobra i koordinirana suradnja u odlučivanju faza i načina istraživanja. Odjel za interventni pristup graditeljskom nasljeđu i Odjel za kopnenu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda dobro surađuju kako bi što bolje i skorije predstavili Stari grad Barilović. Na inicijativu Općine Barilović razmišlja se i o načinu revitalizacije Staroga grada. Jedna od zanimljivih ideja je smještanje prostorija lokalne samouprave i uredjenja muzeja kamene plastike iz šire okolice Barilovića.

Svjesni svih ovih problema i neizvjesne budućnosti Staroga grada Barilovića, ne gubimo entuzijazam i nadu u njegov ponovni život na dobrobit lokalne zajednice, ali i kulturne baštine Republike Hrvatske. ■

¹ Stari grad registriran je kao kulturno dobro rješenjem Ministarstva kulture, klasa UP-1-612-08/02-01/607, ur. br. 532-10-1/8(JB)-02-2 od 4. srpnja 2004. godine. Oznaka dobra je Z-295.

2. POVIJEST

PETAR SEKULIĆ

Slika 4. Karta okolice karlovačke utvrde M. Stiera (ÖNB Cod.8608, fol. 74, prema Krmpotić 1997, 89).

Fig. 4. Map of the environs of the Karlovac fortification by M. Stier (ÖNB Cod.8608, fol. 74, based on Krmpotić 1997, 89).

2.1. UVOD

Prve informacije o prošlosti Staroga grada Barilovića iznio je J. Fras u svojem djelu *Topografija karlovačke vojne krajine – Mjestopis iz 1835. godine*. Znatno opširniji pregled povijesti donosi R. Lopašić u svojem radu *Gradovi oko Kupe i Korane* iz 1895. godine. Podatke R. Lopašića prenose u svojim radovima i E. Laszowsky (*Hrvatske povijesne gradjevine*, 1902.) i G. Szabo (*Sredovječni gradovi Hrvatske i Slavonije*, 1920.).

2.2. STARI GRAD POD BARILOVIĆIMA

Prvi spomen Staroga grada Barilovića potječe iz sredine 16. st. Među sačuvanim pisanim vrelima nisu poznati podaci koji spominju izgradnju Staroga grada Barilovića. Već je J. Fras u svome djelu naveo kako je obitelj Barilović izgradila grad navodno prije 300 godina (Fras 1988, 233). Temeljeći svoje podatke na radu R. Lopašića, E. Laszowsky navodi kako je grad izgrađen u 15. st. (Laszowsky 1902, 220). Prema M. Kruheku i Z. Horvatu, izgradnja Staroga grada Barilovića može se datirati u prvu polovinu 16. st., najvjerojatnije nakon prvih ozbiljnijih prodora osmanske vojske (Kruhek, Horvat 1983, 135). Prema njegovu položaju i graditeljskim sadržajima, Stari grad Barilović smatraju tipičnim primjerom krajiškog obrambenog graditeljstva 16. st., iako ostavljaju otvorenim mogućnost kako je postojala ranija faza (Kruhek, Horvat 1983, 135). U svome kasnijem radu Z. Horvat suzio je razdoblje izgradnje na period između osmanskog pustošenja okolice Skrada 1524. godine i sredine 16. st., kao tipične utvrde nižega plemstva poput Zimića i Otmića (Horvat 1993, 181). Arheološkim je istraživanjima utvrđeno kako je Stari grad Barilović nastao nešto ranije – vjerojatno sredinom 15. st.

Pripadnici obitelji Barilović u sačuvanim se vrelima prvi put spominju sredinom 15. st. Barilovići su pripadali nižem plemstvu, a njihovi su se posjedi nalazili oko Staroga grada uz rijeku Koranu na području srednjovjekovne županije Gorica. Kao i ostali plemićki rodovi s područja županije, Barilovići

su nosili pridjevak Gorički² (*de Goricza*) (Lopašić 1895, 36). Srednjovjekovna županija Gorica prostirala se na području današnje Petrove gore, između tokova rijeka Korane na zapadu, Gline na jugu te Kupe i Mrežnice na sjeveru.³ Relativno brojno niže plemstvo na području županije Gorica može se promatrati u svijetlu društvenih promjena iz 13. st. Prema mišljenju N. Klaić, srednjovjekovne županije Gorica i Gora u razdoblju vladavine Arpadovića bile su od iznimne vojne važnosti kao pogranična područja (Klaić 1976, 258-260). Sredinom 13. st. u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu, usporedo s ustupanjem kraljevskih posjeda kao nasljednih dobara svojim velikašima, uočljiv je proces razgradnje sloja *jobagiona* kraljevskih županijskih utvrda⁴ (lat. *Iobagiones*), odnosno njihovo uzdizanje u red slobodnog plemstva (Kekez 2012, 38-39). Jedan od takvih primjera na području županije Gorica je potvrda kralja Bele IV. plemićkom rodu Klokočana, kojom 1244. godine „sinovima jobagiona svetog kralja iz Gorice“ (*fili jobagionum sancti regis de Gorica*) potvrđuje povlastice i oslobađa ih obveza prema županijskoj utvrdi Gorica (Smičiklas 1905, 238-239; Klaić 1976, 259-260; Kekez 2012, 39).

Plemstvo Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva bilo je organizirano u plemićke rodove koji svoju povezanost iskazuju korištenjem zajedničkog imena (Karbić 2005, 48). Pod pojmom roda podrazumijeva se oblik obiteljske strukture temeljen na podrijetlu od stvarnog ili izmišljenog zajedničkog

2 Jedan od načina identifikacija plemića utemeljen je na njegovoj pripadnosti određenoj županiji (comprovinciales), odnosno određene pravne i upravne funkcije (Karbić 1999, 107).

3 Zapadna granica županije Gorica tekla je otprilike tokom rijeke Korane od prostora između rijeka Mrežnice i Kupe (na području današnjeg Karlovca) na jug prema području oko Blagaja (i Veljuna). Južna granica pratila je tok rijeke Gline prema istoku (uz Otmić, Klokoč i Krstinju) do područja sjeverno od Velike Kladuše. Prateći istočne obronke Petrove Gore te prolazeći istočno od Perne, istočna je granica skretala u smjeru sjeverozapada prema rijeci Kupi.

4 *Jobagioni* ili gradokmetovi društvena je skupina vezana uz kraljevsku utvrdu koja je, u zamjenu za privilegije, nasljedno obnašala vojne obveze (Kekez 2012, 20).

formacija o stanju Barilovića (Lopašić 1884, 331). U pismu Kisel navodi kako Barilovići više nisu bili sami sposobni braniti grad te su ga zapustili i prepustili opasnosti da ga zauzmu osmanske postrojbe. Optužio je Bariloviće da su sami zapalili grad da ga ne bi zauzeli vojni zapovjednici te je neko vrijeme stajao napušten. Kada je vojska trebala preuzeti grad, popravili su vrata i neke manje dijelove te postavili nekog seljaka koji je čuvao grad u njihovo ime. Kisel navodi da su grad opet napustili nakon što je odbio postaviti haramije pod njihovim zapovjedništvom (Lopašić 1884, 331). Spomenute optužbe ponavljaju se u odbijeničnici molbe Franje Barilovića (*Franjo Barylowyth de Goricza*) nadvojvodi Ferdinandu 1615. godine²⁷ (Lopašić 1885, 62-63). Kisel je tada zauzeo grad i u njega postavio haramije koji su do tada službovali u čardacima oko Korane i Mrežnice (Lopašić 1884, 331). U svojim prigovorima kralju Rudolfu Barilovići su opovrgavali navode Kisele i tvrdili kako su ga kao zakonski vlasnici djelomično popravili te održavali straže (Šišić 1917, 633-634). Iako je teško prosuđivati tvrdnje suprotstavljenih strana u sporu, vrlo je vjerojatno kako Barilovići nisu imali kapacitete za održavanje i obranu grada na prvoj liniji ratnih djelovanja. Nadalje, prilikom arheoloških istraživanja potvrđen je paljevinski sloj unutar Staroga grada, koji se na temelju rezultata dobivenih metodom radiokarbonskog datiranja može datirati u razdoblje 16. st. Kako je uočljiva različita struktura pokretnih arheoloških nalaza u starijim i mlađim stratigrafskim jedinicama razgraničenih navedenim paljevinskim slojem, uz određeni oprez spomenuti se nalaz može interpretirati kao potvrda Kiselovih navoda o požaru. U svakom slučaju, Stari se grad Barilović od početka 17. st. našao pod vojnom upravom koja je trajala sve do razvojačenja Vojne krajine krajem 19. st. Unatoč pokušajima pripadnika obitelji Barilović, do izumiranja obitelji smrću posljednjeg muškog člana Gašpara Barilovića 1672. godine,²⁸ nisu uspjeli dobiti grad nazad u svoje vlasništvo (Lopašić 1895, 41). Posljednji neuspješan pokušaj povrata oduzete imovine zabilježen je 1710. godine kada je odbijena molba podbana Stjepana Jelačića, sina Katarine Barilović (Lopašić 1895, 41).

2.3. STARI GRAD POD VOJNOM UPRAVOM

Početkom 17. st. obrambeni sustav Hrvatske krajine formirao se duž obala rijeke Kupe, Korane i Mrežnice. Stari grad Barilović, sada u ulozi vojne utvrde, služio je kontroli lijeve obale rijeke Korane na području jugozapadno od novoizgrađene karlovačke utvrde. Velika strateška važnost Vojne krajine za Habsburšku Monarhiju razlog je relativno velikog broja karata izrađenih od kraja 16. st. (Lazanin 2000, 399). Barilović je kao dio obrambenog sustava ucrtan u veliki broj

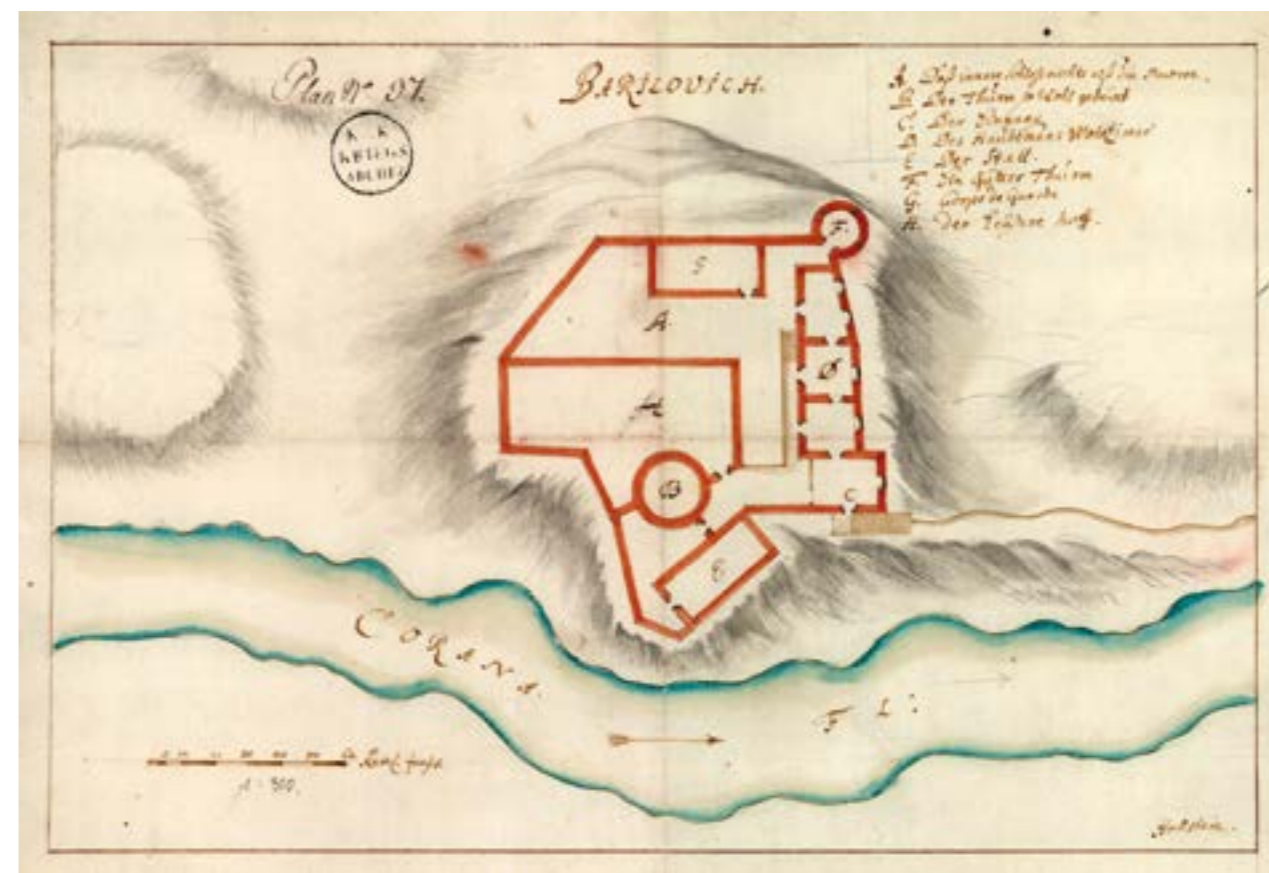
njih, a prvi kartografski prikaz Barilovića potječe iz 1573. godine, kada je na karti A. Hirschvogela i A. Orteliusa prikazan kao Warilovicz (vidi popis povijesnih karata). U skladu s novim vojnim potrebama, Barilović je pod vojnom upravom tijekom 17. i 18. st. doživio brojne građevinske preinake. Osim vojne posade, o utvrdi sada brinu i vojne institucije karlovačkog zapovjedništva te Dvorsko ratno vijeće u Grazu putem svog ureda za graditeljstvo, komisija i nadzora inženjera i graditelja (Kruhek, Horvat 1983, 131). Tako se Barilović (*Warilouitsch*) spominje u prijedlogu mjera organizacije obrane koje kranjski staleži predlažu nadvojvodi Ferdinandu 1613. godine (Lopašić 1885, 50). U navedenom izvještaju kao i u izvještaju krajiške građevne komisije iz 1638. godine te izvještaju inženjera I. Pieronia iz 1639. godine (Laszowsky 1898, 17-18) spominje se loše stanje utvrde, naslijeđeno s kraja 16. st. Komisija je zaključila kako je utvrda u lošem stanju – obrambenim zidovima potrebni su popravci, a na samim objektima unutar utvrde nema čitavih krovista i podova. Komisija je predložila najnužnije popravke čiju je vrijednost procijenila na oko 300 forinti te izgradnju ograde koja bi zaštitila kuće naseljenih Vlaha u okolici grada tj. neku vrstu palanke (Kruhek, Horvat 1983, 132).

U spomenutom *Izvještaju komisije o stanju utvrda na Hrvatskoj i Primorskoj krajini*, sastavljenom u Rijeci 20. srpnja 1638. godine, navodi se kako su u utvrdi smještene dva vojvodstva vojnika koji drže stražu izvan grada samo na čardaku Skalićevo (Kruhek, Horvat 1983, 132). No već iz ranijeg izvještaja poznato je kako je 1615. godine u Bariloviću bilo smješteno 80 haramija pod zapovjedništvom kapetana Jakova Zemlića (Lopašić 1885, 62-63; Lopašić 1889, 468). U drugoj polovini 17. st. Barilović je postao zapovjedno mjesto 6. kapetanije koja je obuhvaćala okolne čardake Skalićevo, Skrad, Skradinac i Jamu (*Schkalieuo, Skhrad, Sckhradinacz und Jama (Schednikh)*) (Lopašić 1885, 373, 406). Kapetan Barilovića i Skrada (*Hauptman von Warillouitsch und Scrat*) imao je pod svojim zapovjedništvom oko 80 ljudi te organiziranu vojnu poštu²⁹ (Lopašić 1885, 297, 406). Opsežni izvještaj M. Stiera³⁰ izrađen oko 1660. godine pruža nam dobar uvid u obrambeni sustav na području kapetanije Barilović. Sa sjeveroistoka Barilović štiti obrambeni sustav formiran na desnoj obali rijeke Korane oko Križanić-Turnja, dok ga sa sjeverozapada zatvara sustav utvrda na lijevoj obali rijeke Mrežnice. Na temelju priložene karte (slika 4) vidi se kako je na desnoj strani rijeke Korane izgradnjom čardaka osigurana kontrola svih deset prirodnih gazova preko rijeke na području kapetanije Barilović. Od sjeveroistoka prvi čardak zvao se Markušić (*Markoschüt*)³¹ te su ga do Barilovića (*Warillowitsch*) uz obalu rijeke Korane slijedili čardaci Popolski (*Popolsky*), Budački

29 R. Lopašić navodi kneza Mihajla Heimana kao poštara i vojnog pisara u Bariloviću 1653. godine (Lopašić 1895, 42).

30 Prema nalogu Dvorskog ratnog vijeća u Grazu vojni inženjer Martin Stier obišao je u razdoblju od 1657. do 1660. godine pogranična mjesta Štajerske, Kranjske, Hrvatske i Furlanije te sastavio temeljite izvještaje s priloženim planovima i kartama (Krpmotić 1997, X).

31 Iznad Markušića nalaze se ruševine grada Velemerića u kojem je smještena vojna posada. U izvještaju I. Pieronia navodi se posada od 44 vojnika pod zapovjedništvom žumberačkog kapetana baruna Rudolfa Paradajzera (*collonelo Paradais*) (Laszowsky 1898, 17). U svome izvještaju M. Stier donosi crtež ruševina i iznosi prijedloge nužnih popravaka (Krpmotić 1997, 91).

Slika 7. Hollsteinov tlocrt iz 1701. godine (Österreichisches Staatsarchiv; GLA0102 Pl.Nr.37 Barilovich).
Fig. 7. Hollstein's ground plan from 1701 (Österreichisches Staatsarchiv; GLA0102 Pl.Nr.37 Barilovich).

Slika 8. Veduta Barilovića, detalj karte inženjera J. A. Schillingera iz 1746. godine (Österreichisches Staatsarchiv; BIXa851 sect.04).
Fig. 8. View of Barilović, detail from a map by engineer J. A. Schillinger from 1746 (Österreichisches Staatsarchiv; BIXa851 sect.04).

Slika 11. Pogled na Stari grad Barilović s druge obale rijeke Korane 1912. godine (Arhiv Ministarstva kulture RH, snimio: M. Pilar, 1912. godine; inv. br.: 6898; neg.: III-644).

Fig. 11. View of Barilović Castle from the other bank of the Korana in 1912 (Croatian Ministry of Culture Archives, photographed by M. Pilar, 1912; inv. no.: 6898; neg.: III-644).

generalatu pripojene Lika i Krbava, no važnije su reforme ostale na razini planova (Holjevac, Moačanin 2007, 35). Pomicanjem granice prema jugu smanjena je strateška vrijednost rijeke Korane tako da je već 1713. godine razmatrano premještanje zapovjedništva iz Barilovića u Skrad, a posade u Klokoč i Trupinjak. Kako plan nije proveden, Skrad je 1732. godine napušten kao i ostali čardaci koji su izgubili vojnu važnost (Lopašić 1895, 267).

Tek je vanjskopolitički pritisak, odnosno izbijanje Rata za habsburško nasljeđe (1741.-1748.), i potreba za brojnijim vojnim snagama ubrzao potrebu za preustrojem koji je Marija Terezija povjerala generalu Hildburghausenu (Holjevac, Moačanin 2007, 45). Reforme su obuhvaćale reorganizaciju i ujedinjavanje uprave, ujedinjavanje zemljišnoposjedovnih prava, teritorijalizaciju te osnivanje krajiških pukovnija (Holjevac, Moačanin 2007, 43-44). Kako stare kapetanije nisu odgovarale potrebama stajaće vojske, ukinute su 1746. godine te zamijenjene pukovnijama i satnijama kao vojno-upravnim i teritorijalnim cjelinama (Holjevac, Moačanin 2007, 45). Provedena je potpuna militarizacija društva jer su zemljišni posjedi postali vojna lena čiji su korisnici postali profesionalni vojnici. Iako je ujedinjavanje unutar Vojne krajine potrajalo čitavu drugu polovinu 18. st., preustrojena krajina već sredinom stoljeća osiguravala je monarhiji 60.000 vojnika organiziranih u 18 krajiških pješačkih pukovnija (Holjevac, Moačanin 2007, 48).

Karlovački je generalat reformom 1746. godine podijeljen na Ličku, Otočku, Ogulinsku i Slunjsku pukovniju od kojih je svaka imala po 12 satnija (Holjevac, Moačanin 2007, 44-45). Nakon preustroja, Barilović⁴⁰ je postao zapovjedni-

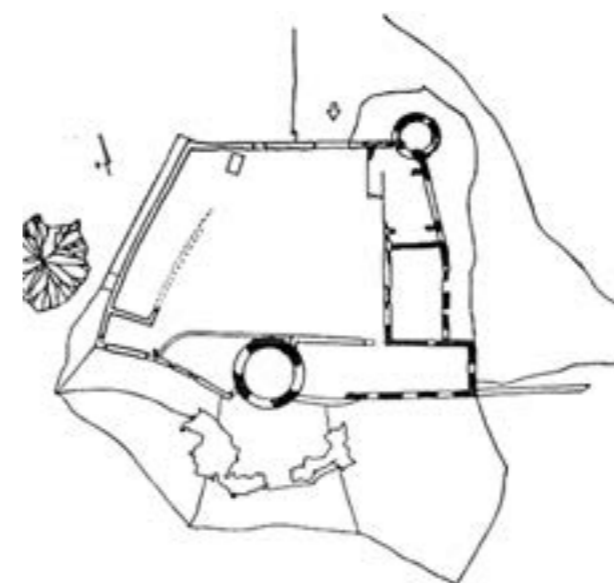

Slika 12. Pogled na Stari grad Barilović iz 1949. godine (Arhiv Ministarstva kulture RH, snimila: G. Jurišić, 1949. godine; inv. br.: 7052; neg.: II-694).

Fig. 12. View of Barilović Castle from 1949 (Croatian Ministry of Culture Archives, photograph by G. Jurišić, 1949; inv. no.: 7052; neg.: II-694).

tvo satnije (broj 8)⁴¹ Slunjske graničarske pukovnije (*Szluiner Grenz Infanterie Regiment Nr. 4*) (Fras 1988, 233). Iz tog razdoblja, odnosno iz 1746. godine, potječe veduta Barilovića – detalj karte inženjera J. A. Schillingera. Veduta se, unatoč nespretnoj perspektivi, više-manje poklapa sa sačuvanim nacrtom grada iz 1790. godine te svjedoči o izgledu grada u drugoj polovini stoljeća (slika 8).

Na nacrtu Barilovića koji je 1790. godine izradio Antun Schernding (slika 9) uočljive su brojne prilagodbe grada novim vojnim zahtjevima. Na detaljnom nacrtu obilježeni su sadržaji pojedinih dijelova arhitekture, pa je stoga uočljivo kako je grad prilagođen prihvatu većeg broja vojnika (vojna kuhinja, krušne peći, zatvor) i novoj organizaciji (uredi zapovjedništva, sobe nižih časnika). Na temelju nacrtu i ranije vedute uočljivo je kako istočni i jugoistočni dio grada sa središnjom kulom čine zatvorenu graditeljsku cjelinu, dok je zapadni dio vjerojatno bio dvorište uz otvorenu mogućnost privremenih dograđenih objekata. Također je uočljiva drvena ulazna rampa oslonjena na stijene iznad padine, koju je bilo moguće naslutiti u ranijim sačuvanim nacrtima. Prema tvrdnjama J. Frasa, koji je Barilović posjetio oko 1835. godine, na središnjoj kuli nalazio se drveni čardak koji se srušio 1817. godine (Fras 1988, 233). Na prikazu J. V. Valvasora prikazana je neka vrsta „čardaka“, dok je na veduti iz 1746. godine prikazan samo drveni tornjić – osmatračnica iznad krova kule. Ako bi se oba prikaza prihvatila kao vjerodostojna, uz određeni oprez moglo bi se govoriti o još jednoj građevinskoj preinaci u skladu s novim vremenima. Prema J. Frasu, u prvoj polovini 19. st. barilovička satnija obuhvaćala je 34 sela sa 434 kuće sa sveukupno 5038 stanovnika. U gradu je bilo

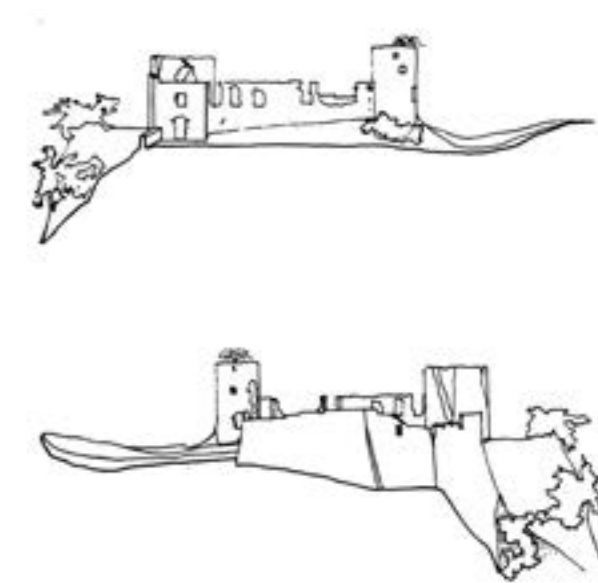

Slika 13. Tlocrt i pogledi na Stari grad Barilović S. i V. Gvozdanović iz 1967. godine (prema Gvozdanović, Gvozdanović 1967, 87).
Fig. 13. Ground plan and views of Barilović Castle by S. and V. Gvozdanović from 1967 (based on Gvozdanović, Gvozdanović 1967, 87).

zapovjedništvo i skladište žita, a podno grada selo sa 17 kuća i 192 katolika (Fras 1988, 233).

2.4. STARI GRAD NAKON VOJNE UPRAVE

Nakon ukinuća Vojne krajine 1871. godine, u Bariloviću je bilo sjedište kotarske oblasti do 1876. godine kada je premješteno u Rakovac kod Karlovca (Lopašić 1895, 42). Krajem stoljeća u gradu je smješten općinski ured i pučka škola, dok je u samome selu živjelo 414 katolika (Lopašić 1895, 36). Arhitektonske promjene izazvane prenamjenom grada za civilne potrebe vidljive su na nacrtu iz 1912. godine (slika 10). U rujnu 1912. godine kotarska oblast u Vojniću javila se Zemaljskom povjerenstvu za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji vezano uz popravke Staroga grada Barilovića. Povjerenstvo je nakon izlaska na teren 18. rujna 1912. godine dopustilo radove jer ne mijenjaju vanjski izgled grada osim što su probijeni veći prozori. Tom prilikom naručena je izrada točnog nacrtu grada, koji je učinio inženjer Martin Pilar (Szabo 1914, 322). Iz nacrtu je uočljivo da je napušten dio uz rijeku Koranu te da je nestala većina gospodarskih objekata unutar grada. Zazidan je stari ulaz te je novi probijen kroz zapadni obrambeni zid, dok su uz južni zid ostali objekti nepoznate namjene. U funkciji je ostao istočni i južni dio grada, odnosno objekti povezani s obrambenim zidom i središnjom kulom (Kruhek, Horvat 1983, 125). Vanjski izgled Staroga grada vidi se na fotografiji koju je M. Pilar snimio prilikom posjeta Bariloviću 1912. godine (slika 11). Izgled grada koji je stradao u požaru za vrijeme Drugoga svjetskog rata⁴² i stanje arhitekture vidljivo je i na temelju sačuvanih fotografija iz arhiva Arheološkog muzeja u Zagrebu, koje u svome radu donose M. Kruhek i Z. Horvat (Kruhek, Horvat 1983). Velik

broj fotografija grada prije i nakon razaranja 1943. godine (slika 12) čuva se u fototeci kulturne baštine Arhiva ministarstva kulture RH.

Nakon Drugoga svjetskog rata tlocrt i pogled ruševnog stanja izradili su Srebrenka i Vladimir Gvozdanović 1967. godine. Nacrti se ugrubo poklapaju s Pilarovim nacrtom iz 1912. godine (slika 13). Tijekom Domovinskog rata Stari grad Barilović korišten je kao izvidnički položaj zahvaljujući svom strateškom položaju pogodnome za nadzor linije razdvajanja na rijeci Korani. O tome svjedoče nalazi streljiva i ostataka tromblonskih mina pronađeni prilikom istraživanja Staroga grada.

Arheološka istraživanja potvrdila su povijesni razvoj grada Barilovića u tri najznačajnije faze – feudalnog posjeda, vojne uprave te civilne uporabe. Stari grad Barilović izgrađen je u 15. st., što je arheološki potvrđeno na jugoistočnome dijelu grada. Riječ je o dijelu grada sa središnjom kulom omeđenom vanjskim obrambenim zidom s jugozapadne strane te s istoka i sjevera unutarnjim zidom koji je vidljiv na najranijim sačuvanim nacrtima. Uslijed osmanskih napada i opće nesigurnosti čini se kako je krajem 16. st. Stari grad zapušten i napušten, a njegovi su se vlasnici povukli na sigurnije posjede oko Ozlja. Unatoč otporu vlasnika, vojna je uprava u prvim godinama 17. st. preuzela grad u lošem stanju te ga počela prilagođavati svojim potrebama bez bitnih intervencija u dispoziciji vanjskih obrambenih zidova. U razvoju Staroga grada pod vojnom upravom ocrtavaju se promjene koje je i sama Vojna krajina proživljavala od svoga osnutka krajem 16. st. do ukidanja krajem 19. st. Odlaskom vojske Stari je grad preuzela civilna vlast te ga prilagodila mirnodopskim potrebama. Zahvaljujući svojoj povijesnoj vrijednosti, Stari grad Barilović već je početkom 20. st. privukao pozornost Zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Nakon razaranja u Drugome svjetskom ratu tek su krajem 20. st. započeli zaštitni radovi na Starome gradu Bariloviću kao vrijednom spomeniku kulturne baštine Republike Hrvatske. ■

40 U Bariloviću je 1775. godine kratkotrajno bilo zapovjedništvo slunjske pukovnije pod pukovnikom Waizmannom (Fras 1989, 233).

41 Satnije slunjske pukovnije rednim brojevima su bile: 1. Slunj, 2. Vališ selo, 3. Krstinja, 4. Vojnić, 5. Veljun, 6. Krnjak, 7. Perjasica, 8. Barilović, 9., Vukmanić, 10. Švarča, 11. Kostaševac, 12. Kalje.

42 Prema usmenoj predaji Miroslava Perakovića u razdoblju od 1941. do 1943. godine u Starome gradu bili su smješteni talijanski vojnici koje su kratkotrajno zamijenile domobranske postrojbe, a grad je stradao u savezničkom bombardiranju.

3. KONZERVATORSKA ISTRAŽIVANJA I RADOVI IZMEĐU 1998. I 2012. GODINE

VLADANKA MILOŠEVIĆ, EDITA ŠURINA

Slika 14. Unutrašnje dvorište Barilovića, pogled na dio sjeveroistočnog zida i ugaonu sjevernu kulu, stanje prije požara 1943. godine (snimljeno 26.4.1943.(?), inv. br. 47738, Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine).

Fig. 14. Inner courtyard of Barilović, view of part of the north-east wall and northern corner tower, condition prior to fire in 1943 (photographed on 26 Apr.1943(?), inv. no. 47738, Ministry of Culture – Department for the Protection of Cultural Heritage).

Slika 15. Stari grad Barilović, pogled na sjeveroistočni zid i sjevernu kulu, stanje nakon požara 1943. godine (snimila G. Jurišić, 1949., inv. br. 7053, br. neg. II-695, Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine).

Fig. 15. Barilović Castle, view of north-eastern wall and northern tower, condition after fire in 1943 (photograph by G. Jurišić, 1949, inv. no. 7053, no. neg. II-695, Ministry of Culture – Department for the Protection of Cultural Heritage).

3.1. ZATEČENO STANJE

Stari grad Barilović stradao je u požaru 1943. godine tijekom Drugoga svjetskog rata. Tada su uništeni drveni dijelovi, krovništa i pokrov od šindre, a ostala je čvrsta kamena grada. Grad otada nije više u funkciji (slike 14-16). Od nekoć moćne utvrde, početkom 90-ih godina 20. st., kada je počela njegova sustavna obnova, ostali su samo ruševni zidovi, arhitektura je propadala, a dvorište je služilo za povremena mjesna događanja (Kruhek, Horvat 1983, 121).

Ostaci Staroga grada Barilovića nepravilnog su četvrtastog tlocrta s dvije kružne kule: manja je u sjevernom uglu, dok se tlocrtno veća kula debljih zidova nalazi u južnom dijelu grada. Danas mu se pristupa strmom mjesnom cestom koja vodi do ulaza u sjeverozapadnom zidu. Glavni ulaz u grad izvorno je bio sa sjeveroistočne strane zidina, no zatvoren je u 19. st.⁴³ Sačuvani obodni zidovi različitih su visina (najviše 6 m) i relativno tanki (od 0,8 do 1 m). Građeni su vapnenačkim kamenom lomljencem⁴⁴ raznih dimenzija, bez sačuvanih arhitektonskih detalja. Iako je do danas od grada sačuvano vrlo malo, zahvaljujući povijesnim planovima, crtežima i fotografijama mogu se donekle rekonstruirati promjene i pregradnje koje su se događale tijekom stoljeća i koje svjedoče o njegovoj fortifikacijskoj i stambenoj funkciji (vidi poglavlje Povijesni pregled). U rujnu 1912. godine ing. Martin Pilar radi tlocrt Barilovića u svrhu popravaka koje

je odobrilo Zemaljsko povjerenstvo za očuvanje spomenika (slika 10). Popravci su odobreni jer nisu mijenjali postojeći vanjski izgled grada niti visinu krovništa (Szabo 1912, 317-334). Ti su izrađeni nacrti ujedno i posljednja arhitektonska snimka stanja grada prije stradavanja u požaru sredinom 20. st., a već ruševno stanje snimili su (i tlocrtno i u pogledima) Srebrenka i Vladimir Gvozdanović te ih objavili 1967. godine (slika 13). Tijekom druge polovine 20. st. na Starome gradu Bariloviću nije bilo zaštitnih radova iako je struka upućivala apele za rješavanje njegovog ruševnog stanja (Kruhek, Horvat 1983, 121-136).⁴⁵

Tek početkom 1991. godine, na poziv zagrebačkog Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture, B. Uršić, d. i. a., pregledava spomenik utvrđujući vrlo loše stanje teško oštećenih zidova koji ugrožavaju sigurnost lokalnog stanovništva, osobito školske djece i prometa. U svom izvještaju B. Uršić navodi sljedeće: „Danas burg Barilovića pruža žalosnu sliku ruine kojoj je očuvano perimetralno ziđe s dvije okrugle kule i jednom pravokutnom (vjerojatno prvobitni palacij) te nešto poprečnog zida. Na hridini južno od veće okrugle kule nalaze se i ostaci vanjskog bastiona. Od stropova sačuvan je samo svod sjeverne okrugle kule kojoj se dio istočnog zida veličine cca 5 m² nedavno urušio prema lokalnoj cesti. Taj urušeni dio je vjerojatno bilo ziđe iznad prozorskog lučnog otvora. Sačuvano ziđe je zidano lomljenim kamenom s nešto oblutaka (dolomit i vapnenac) te nešto tragova opeke u vapnenom mortu koji je napravljen od dolomitne sipine i gašenog vapna s dosta glinovitih sastojaka. Debljina zidova je od 60 do 90 cm zidanih na način 'dva lica' i bili su obostrano žbukani. Stropne konstrukcije nisu sačuvane, no vide se tragovi drvenih greda. Sačuvan je samo jedan svod sjeverne kule koji je zidan sjekomično sлагanim kamenom i jako je oštećen. Ziđe sjeverne kule puno je vertikalnih pukotina i sačuvani svod svojim bočnim potiskom još više ugrožava teško oštećeno i degradirano ziđe, a time i promet na lokalnom

43 To se vjerojatno dogodilo nakon ukinuća Vojne krajine. Odlaskom vojske nestala je potreba za većinom prostorija grada. Također je napušten i njegov južni dio nad Koranom čije su vanjske zidine propale (Kruhek, Horvat 1983, 124-125).

44 Tijekom konzervatorskih istraživanja pod vodstvom HRZ-a, godine 1999. obavljena su mineraloško-petrografska ispitivanja kojima je utvrđeno da je Stari grad izgrađen pretežno od dvije vrste vapnenca: tamnosivi oospirit i svijetlosivi boundstone, vjerojatno jurske starosti. Radi se o dvjema vrstama vapnenca za koje je vjerojatno da se nađu u istom nalazištu jer su moguće njihove genetske veze. Ispitivanja su obavljena u Geološkom odsjeku Mineraloško-petrografskog zavoda Prirodoslovno-matematičkog zavoda Sveučilišta u Zagrebu (Arhiv Hrvatskog restauratorskog zavoda (dalje: AHRZ), dosje 1351/1999, Bermanec).

45 Autori članka upozoravaju na propadanje i nedopustiv zanemarujući odnos prema ostacima Staroga grada.

Slika 16. Unutrašnje dvorište, velika kula, stanje nakon požara 1943. godine (snimila G. Jurišić, 1949. godine, inv. br. 7053, br. neg. II-695, Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine).

Fig. 16. Inner courtyard, large tower, condition after fire in 1943 (photograph by G. Jurišić, 1949, inv. no. 7053, no. neg. II-695, Ministry of Culture – Department for the Protection of Cultural Heritage).

putu uz kulu. Južna okrugla kula ima sačuvane samo dijelove obodnog zida u obliku vertikalnih stupaca među nekadašnjim otvorima te je očigledno da će se uskoro i oni urušiti. Tu postoji opasnost da dijelovi zida padnu na regionalnu cestu s visine cca 30 m, što predstavlja poseban problem“ (AHRZ, 1351/1991, Uršić).

No ratna su zbivanja spriječila ikakve radove i mjere sanacije. Nekoliko godina kasnije (1997. godine) ustanovljeno je da se stanje grada znatno pogoršalo,⁴⁶ što je bila posljedica dugogodišnje napuštenosti i zapuštenosti, razgradnje i propadanja te razornog djelovanja atmosferske vode i vlage na vezivni materijal i kamen (AHRZ, 1351/1998, Geoexpert EKG d.o.o.) (slike 17-21). Osobito kritično bilo je stanje sjeverne kule čiji su zidovi bili ugroženi i zbog odnošenja kamene građe. U istoj se kuli u međuvremenu srušio kameni svod koji je 1991. godine već bio znatno oštećen (AHRZ, 1351/1991, Uršić; AHRZ, 1351/1997, Veršec) (slika 22).

⁴⁶ Stari grad pregledan je od strane HRZ-a 10. rujna 1997. na poziv Uprave za zaštitu spomenika kulture i prirodne baštine. Konzervatorski odjel Karlovac, odnosno Općina Barilović zatražila je od iste Uprave utvrđivanje posebnih uvjeta zaštite grada koji bi obnovili tijekom radova obnove na osnovnoj školi u njegovoj neposrednoj blizini (AHRZ, 1351/1997, Spudić). Temeljem obavljenog uviđaja izrađeno je mišljenje i preporuka za sanaciju grada (AHRZ, 1351/1997, Veršec).

3.2 PROVEDENI RADOVI

Na poticaj karlovačkog Konzervatorskog odjela, odnosno Općine Barilović, 1998. godine Stari grad Barilović ušao je u redoviti program Hrvatskog restauratorskog zavoda koji od tada na njemu u kontinuitetu izvodi zaštitne radove.⁴⁷ Dugogodišnji radovi izvode se u okviru redovitog programa zaštite kulturnih dobara Ministarstva kulture RH, uz financijsku potporu Karlovačke županije te povremenu organizaciju čišćenja terena u Starome gradu i oko njega za potrebe radova i osiguravanje nužnih energenata (struje i vode), koje provodi Općina Barilović.

Dosadašnji radovi obuhvatili su konzervatorska i arheološka istraživanja, izradu dokumentacije, potom konzerviranja, konsolidaciju i na kraju konstruktivnu sanaciju ostataka Staroga grada, čime je zaustavljeno njegovo daljnje propadanje iako mu spomenutim zahvatima oblik do sada nije znatno vizualno promijenjen. Zbog svoje složenosti radovi su podijeljeni i izvođeni u fazama, prema odobrenim projektima i dokumentaciji⁴⁸ te pod stalnim nadzorom nadležno-

⁴⁷ Od samog početka radova voditeljica programa je V. Milošević, d. i. a., konzervator savjetnik.

⁴⁸ AHRZ, 1351/1998, Geoexpert EKG d. o. o.; AHRZ 1351/2002 Geoexpert GTB d. o. o.; AHRZ 1351/2002 Geoexpert projekt d. o. o.; AHRZ 1351/2003 Geoexpert projekt d. o. o.; AHRZ 1351/2005 Geo-

Slika 17. Pogled na sjeveroistočni zid s četvrtastom, nekad ulaznom kulom, stanje zatečeno 1998. godine (fototeka HRZ-a, snimio J. Škudar).

Fig. 17. View of northeast wall with rectangular, former entry tower, condition as of 1998 (CCI photo archives, photograph by J. Škudar).

Slika 18. Pogled na sjeverozapadni zid iz dvorišta (postojeći ulaz u grad), stanje zatečeno 1998. godine (fototeka HRZ-a, snimio J. Škudar).

Fig. 18. View of north-western wall from the courtyard (existing entrance to the castle), condition as of 1998 (CCI photo archives, photograph by J. Škudar).

Slika 19. Sjeverna kula, pogled na jugoistočni dio pročelja, stanje zatečeno 1998. godine (fototeka HRZ-a, snimila V. Milošević).

Fig. 19. Northern tower, view of south-eastern section of façade, condition as of 1998 (CCI photo archives, photograph by V. Milošević).

Slika 20. Sjeverna kula, istočno pročelje, stanje zatečeno 1998. godine (fototeka HRZ-a, snimila V. Milošević).

Fig. 20. Northern tower, eastern façade, condition as of 1998 (CCI photo archives, photograph by V. Milošević).

Slika 21. Ostaci južne, velike kule, stanje zatečeno 1998. godine (fototeka HRZ-a, snimio J. Škudar).

Fig. 21. Remains of the southern, large tower, condition as of 1998 (CCI photo archives, photograph by J. Škudar).

Slika 22. Kameni svod u sjevernoj kružnoj kuli snimljen 1984. godine. Svod je srušen između 1991. i 1998. godine (fototeka HRZ-a, snimio D. Miletić).

Fig. 22. Stone vault in the northern circular tower photographed in 1984. The vault collapsed between 1991 and 1998 (CCI photo archives, photograph by D. Miletić).

Slika 23. U pozadini se vidi sjeveroistočni dio grada, fotografija je snimljena 1926. godine (privatno vlasništvo).

Fig. 23. North-eastern wall visible in the background, photograph taken in 1926 (privately owned).

ga Konzervatorskog odjela iz Karlovca. Izrađena je detaljna arhitektonska dokumentacija jer je posljednje arhitektonske snimke grada 1912. godine izradio M. Pilar. Izrađena je i sva potrebna dokumentacija prema kojoj su radovi izvođeni. Zavod za fotogrametriju Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu započeo je geodetsko i fotogrametrijsko snimanje Staroga grada u ožujku 1998. godine snimanjem i kartiranjem ruševina i sjeverne kule. Zatim je isti izvođač 2000. godine izradio rekonstrukciju visina i fotogrametrijski snimak sjeverne kule prema arhivskoj fotografiji iz 1926. godine koja je u tom trenutku jedina bila na raspolaganju i pružala potrebne informacije (slika 23). Vanjski zidovi, odnosno jugozapadna i jugoistočna strana grada snimljene su i kartirane tijekom 2002. i 2003. godine, nakon razminiranja desne obale Korane. Godine 2006., nakon arheoloških istraživanja unutrašnjosti, izvedeno je detaljno terestičko fotogrametrijsko snimanje grada. Tvrtka Geoexpert EKG d. o. o. izvela je geomehanički pregled temeljnog tla, statičku obradu sjeverne kule i konsolidaciju temelja njezinih zidova.

Preuzevši program, HRZ je započeo s raščišćavanjem ruševina i okoliša od raslinja i svih vrsta nasipa, čemu su se dobrovoljno priključili i mještani. Potom je pregledano stanje ruševnih ostataka zidova, koje se pokazalo puno lošijim od pretpostavljenoga. Podignuta je skela oko sjeverne kružne kule, koja je detaljno pregledana. Ustanovljeno je da su zidovi bili u potpunosti uništeni raslinjem, a vezivni je materijal mjestimično u potpunosti nestao tako da je ostao samo su-

expert projekt d. o. o.; AHRZ 1351/2007 Geoexpert projekt d. o. o.

Slika 24. Sjeverna kula, unutrašnjost, tijekom radova sanacije. Na zidovima su vidljivi ležajevi drvenih greda, 2008. godine (fototeka HRZ-a, snimila N. Vasić).

Fig. 24. Northern tower, interior, during repair works. Bunks made of wooden beams are visible on the walls, 2008 (CCI photo archives, photograph by N. Vasić).

Slika 25. Sjeverna kula, nakon sanacije zidova i tijekom radova rekonstrukcije i dozidavanja, 2009. godine (fototeka HRZ-a, snimila N. Vasić).

Fig. 25. Northern tower, after repair of walls and during reconstruction and additional wall construction, 2009 (CCI photo archives, photograph by N. Vasić).

Slika 26. Pogled na sjeverni zid nakon sanacije i prije rekonstrukcije, 2012. godine (fototeka HRZ-a, snimila N. Vasić).

Fig. 26. View of northern wall after repair and prior to reconstruction, 2012 (CCI photo archives, photograph by N. Vasić).

Slika 27. Pogled na sjeverni zid nakon rekonstrukcije, 2013. godine (fototeka HRZ-a, snimio J. Kliska).

Fig. 27. View of northern wall after reconstruction, 2013 (CCI photo archives, photograph by J. Kliska).

Slika 28. Četverokutna sjeveroistočna kula tijekom radova sanacije i rekonstrukcije otvora, 2006. godine (fototeka HRZ-a, snimio D. Čikara).

Fig. 28. Rectangular north-eastern tower during work on repair and reconstruction of its opening, 2006 (CCI photo archives, photograph by D. Čikara).

Slika 29. Četverokutna sjeveroistočna kula nakon sanacije i rekonstrukcije otvora, 2008. godine (fototeka HRZ-a, snimila N. Vasić).

Fig. 29. Rectangular north-eastern tower after repair and reconstruction of opening, 2008 (CCI photo archives, photograph by N. Vasić).

Slika 30. Pogled na Barilović s juga, 2008. godine (fototeka HRZ-a, snimila N. Vasić).

Fig. 30. View of Barilović from the south, 2008 (CCI photo archives, photograph by N. Vasić).

Slika 31. Pogled na zapadni zid grada, vidljiva su znatna oštećenja lica zida, 2003. godine (fototeka HRZ-a, snimila V. Milošević).

Fig. 31. View of castle's western wall, considerable damage to wall face is visible, 2003 (CCI photo archives, photograph by V. Milošević).

Slika 32. Pogled na Barilović sa zapada (snimio M. Pilar 1912. godine, inv. br. 6899, br. neg. IV-202, Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine).

Fig. 32. View of Barilović from west (photograph by M. Pilar 1912, inv. no. 6899, no. neg. IV-202, Ministry of Culture – Department for the Protection of Cultural Heritage).

Slika 33. Pogled na sjevernu kulu i dio sjevernog zida (snimio M. Pilar 1912. godine, inv. br. 6899, br. neg. IV-202, Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine).

Fig. 33. View of northern tower and part of northern wall (photograph by M. Pilar 1912, inv. no. 6899, no. neg. IV-202, Ministry of Culture – Department for the Protection of Cultural Heritage).

hozid te je postojala opasnost od potpunog urušavanja. Stoga se pristupilo hitnoj konsolidaciji i dozidavanju cijeloga vanjskog zida grada. Kameni zidovi mehanički su čišćeni od trave i raslinja metalnim četkama kako bi se u potpunosti uklonio stari materijal. Potom je izvedeno zidanje oštećenih dijelova, pranje zidova vodom pod pritiskom s unutrašnje i vanjske strane, dersanje produžnom žbukom i injektiranje vapneno-cementnom smjesom (AHRZ, 1351/1999, Milošević). Zidanje se izvodilo vapnenačkim kamenom lomljenjem vrste „Belaj“ produžnom žbukom. Zanimljivo je spomenuti da je korištena i kamena grada nabavljena otkupom od strane vlasnika porušanih starih objekata iz okolice Staroga grada. Radovi su bili znatno opsežniji od procijenjenog zbog loše kvalitete izvorne građe (AHRZ, 1351/2001, Milošević).

Kao što je već rečeno, nakon izrade potrebne dokumentacije, započeti su radovi na najugroženijem dijelu: sjevernoj kuli čiji je istočni dio bio gotovo potpuno porušen. Temelji⁴⁹ i kameni zidovi kule konsolidirani su injektiranjem, a nakon toga se pristupilo zidanju dijelova zida koji su nedostajali. Usporedo s radovima kojima je otklonjena opasnost od urušavanja, provedena su i konzervatorska istraživanja koja su na ovom dijelu dala najviše rezultata i potvrdila stanja zabilježena na arhivskim nacrtima i fotografijama. Prema navedenim izvorima, ustanovljeno je da su na sjevernoj kuli izvedena brojna preoblikovanja otvora i prilagodavanja, ovisno

49 Kula je sagrađena na izdanku stijene i nije bilo potrebno raditi dnažu.

Slika 34. Pogled na sjeverni i zapadni zid nakon rekonstrukcije njihovih visina, 2008. godine (fototeka HRZ-a, snimila N. Vasić).
Fig. 34. View of northern and western walls after reconstruction of their original height, 2008 (CCI photo archives, photograph by N. Vasić).

o potrebama vremena i funkcije. Sjeverna je kula imala tri etaže. Međukatne konstrukcije nisu sačuvane, ali su između prizemlja i prvoga kata ostali sačuvani ležajevi drvenih greda, što upućuje na zaključak da je prizemlje bilo zaključeno drvenim grednikom i vjerojatno drvenim podom. Između prvog i drugog kata bio je kameni svod koji se srušio tijekom posljednjeg rata. Nakon što su sanirani, zidovi kule rekonstruirani su sa svim otvorima (puškarnicama) do visine krovnog vijenca, prema nalazima istraživanja. Na vijencu je izveden armirano-betonski serklaž (slike 24-25). Kasnije je izrađen i izvedbeni projekt rekonstrukcije sjeverne kule prema starim fotografijama i projekt stubišta te projekt rekonstrukcije drvenog krovišta i pokrova od šindre prema fotografijama iz vremena prve polovine 20. st., no do njihove realizacije još nije došlo jer namjena grada još uvijek nije definirana, zbog čega nije moguće dobiti građevinsku dozvolu.⁵⁰

Zatim se nastavilo s konsolidacijom temelja (injektiranjem) i prezidavanjem ostalih vanjskih obrambenih zidova. Izvedena je konsolidacija i injektiranje sjeveroistočnog zida grada te njegovo dozidavanje do najviše sačuvane razine uz sjevernu kulu (slike 26-27).

Nakon montaže skele na četverokutnoj, nekadašnjoj ulaznoj kuli na jugoistočnoj strani grada, obavljeno je prezidavanje i injektiranje zidova. Prezidan je i lučni otvor nekadaš-

njeg prozora na istočnom pročelju kule (AHRZ, 1351/2003, Milošević). U svrhu sanacije u njezine su zidove ugrađene i zatege (slike 28-29).

Kao poseban problem pokazalo se stanje jugozapadnog ugla zidina grada čija je sanacija bila vrlo zahtjevna. Provedena su geomehanička i geološka istraživanja te su izrađeni fotogrametrijski nacrti stijene uz kartiranje slojnica terena (slika 30).⁵¹ Naime, dio stijene na kojoj je podignut grad vrlo je loše strukture, pa se razgrađuje i pada zajedno s degradiranim zidom na prometnicu predstavljajući stalnu opasnost (AHRZ, 1351/2003, Milošević). Stijena je visoka oko 30 m i pruža se u pravcu istok-zapad. Građena je od jako raspucalih i slabo uslojenih sivih i sivosmedih vapnenaca jurske starosti (AHRZ, 1351/2009, Geoexpert GTB. d. o. o.). Zidovi jugozapadnoga dijela grada sačuvani su do visine od 0,5 m do 2,7 m s unutarnje strane u odnosu na zatečeni nivo terena, dok je nivo vanjskog terena (stijena), na kojem su zidovi temeljeni, u odnosu na dvorišni niži oko 2,3 m. Južni je zid izgrađen vertikalno i, s obzirom na plitko temeljenje i povišenu poziciju grada te prirodnu ventilaciju, nije primijećena povećana vlažnost zidova. U tom dijelu grada tijekom

istraživanja nisu utvrđeni tragovi mogućih zazidanih otvora. Zid se blago rotirao u zoni temelja, jednako kao i zapadni, uslijed čega je došlo do raspadanja vezivne žbuke i pojave sustava manjih pukotina na vanjskoj strani južnog zida (AHRZ, 1351/2003, Geoexpert projekt d.o.o.). Na zapadnom zidu površinska oštećenja bila su manja, osim u središnjem dijelu gdje je nedostajalo lice zida (slika 31). Bili su vidljivi i ostaci nadvoja pravokutnog otvora u jugozapadnome dijelu zida. Sanacija tog dijela zidova rađena je parcijalno: prvo su izvedeni radovi na jugozapadnom dijelu, potom su nastavljene na vanjskome licu središnjeg dijela južnog zida i na zapadnom zidu. Da bi se ti zidovi mogli sanirati, bilo je potrebno raščistiti stijenu od raslinja i podići skelu na posebnim nosačima na strmoj litici uz njegovo vanjsko lice i izvoditi radove na visini od oko 30 m iznad prometnice. Oslabljena kamena struktura zida dijelom je prezidana vapnenom žbukom, a dijelom fugirana i injektirana (AHRZ, 1351/2004, Milošević). Prema stanju zabilježenom na fotografijama M. Pilara s početka 20. st., zapadni je zid kasnije i nadograđen u visini od oko 1,6-1,8 m.

Sjeverozapadni zid grada bio je sačuvan do visine od 0,5 m do najviše 3 m (od zatečenog nivoa terena). Na preostalim dijelovima lice zida bilo je vrlo oštećeno i s unutarnje i s vanjske strane. Zbog već spomenutog povišenog položaja grada i prirodne ventilacije, bilo je otežano procijeniti povećanje vlage i njezin utjecaj na strukturu zida. Oborinska voda skuplja se u unutarnjem dijelu grada ili slijeva sa slivnog područja vanjske strane koje razinom gravitira prema zidu, natapa zidove ispirajući ih i razarajući uslijed procesa smrzavanja (AHRZ, 1351/2007, Geoexpert projekt d. o. o.). Radovi konsolidacije izvedeni su sa skele podignute uz vanjsko i unutarnje lice zida. Kamena grada je očišćena, dijelom prezidana

vapnenom žbukom i injektirana. Visina ovog te rekonstruirana visina zapadnoga zida određene su najvišom sačuvanom točkom pojedinog zida te arhivskim fotografijama iz 1912. godine (slike 32-34). U sjeverozapadnom dijelu zida, uz ugaonu kružnu kulu zadržan je ranije spomenuti ulaz u širini od približno 3,5 m, zabilježen na nacrtima iz 1912. godine. Ulaz služi za potrebe izvođenja radova. Kao što je već rečeno, za rekonstrukciju visine ugaone kružne kule poslužila je fotografija iz 1926. godine (slika 23).

Zidovi okrugle kule uz južni zid, sačuvani do visine od približno 2 m, također su konsolidirani. U svrhu statičke sanacije kule izrađeno je detaljno izvješće o alpinističko-geotehničkom pregledu stijene ispod južnog zida fortifikacije (AHRZ, 1351/2009, Geoexpert GTB d. o. o.).

S obzirom na stanje u kojem je Stari grad dočekao kraj 20. st., sačuvavši samo obodne zidove, ukazala se potreba za arheološkim istraživanjima kojima bi se utvrdio točan tlocrtni raspored unutrašnjeg dijela grada, inače vidljiv samo na starim nacrtima. Sustavna arheološka istraživanja započela su 2002. godine i također se provode u fazama.⁵²

Opisani zaštitni radovi na Starome gradu Bariloviću su, kao što je već rečeno, vrlo zahtjevni i složeni te traju i dalje. Jednako tako i dalje se promišlja o otvorenom pitanju njegove namjene. Njegov smještaj unutar naseljenog mjesta i neposredna blizina osnovne škole nude niz mogućnosti kojima bi se mogla osigurati njegova budućnost i revitalizacija.⁵³ ■

52 Arheološka istraživanja izvode se pod vodstvom dr. sc. Ane Azinović Bebek, Služba za arheološku baštinu HRZ-a.

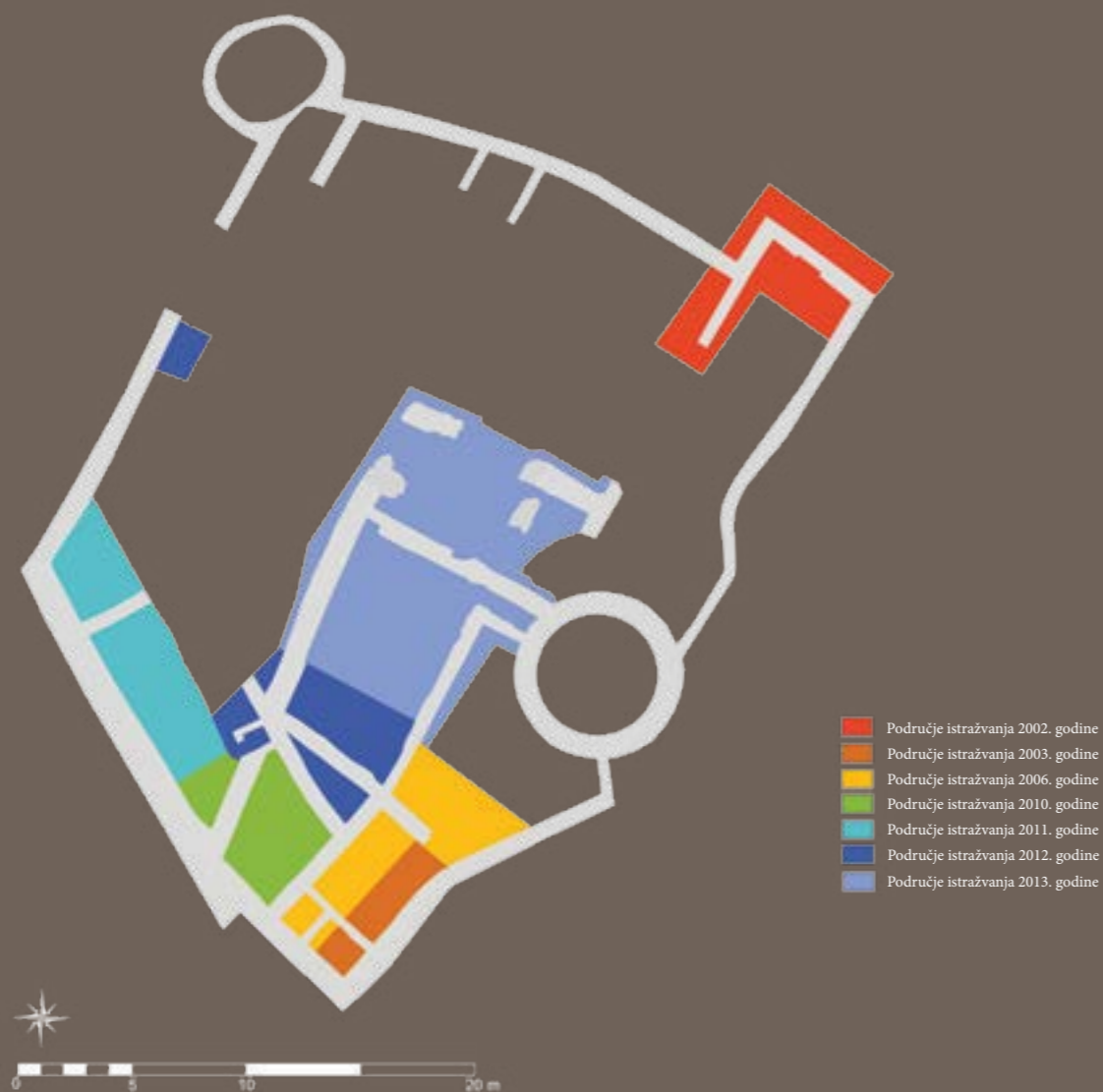
53 Jedna od zanimljivih ideja je smještanje prostorija lokalne samouprave i uređenja muzeja kamene plastike sa šireg područja okolice Barilovića.

50 Projekti su izrađeni 2009. i 2010. godine (AHRZ, 1351/2012, Milošević).

51 Geotehnička istraživanja izvela je tvrtka Geoexpert GTB d. o. o. tijekom 2003. godine. Iste je godine Zavod za fotogrametriju Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu obavio fotogrametrijsko snimanje sjevernog i zapadnog zida Staroga grada i izradio situaciju ispod južnog zida.

4. ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

ANA AZINOVIĆ BEBEK

Slika 35. Nacrt arheološki istražene površine Staroga grada Barilovića po godinama (izradio A. Janeš).
Fig. 35. Scheme of the archeologically researched surface of Barilović Castle by years (made by A. Janeš).

4.1. UVOD

Arheološka istraživanja Staroga grada Barilovića provode se, uz prekide, od 2002. godine.⁵⁴ Istraživanja se obavljaju u sklopu konzervatorsko-restauratorske obnove Staroga grada. Radove financira Ministarstvo kulture Republike Hrvatske u okviru redovnih programa zaštite kulturne baštine. Voditeljica obnove Staroga grada Barilovića je Vladanka Milošević, d. i. a. iz Hrvatskog restauratorskog zavoda. Nadzor nad radovima provodi Konzervatorski odjel u Karlovcu.

Radovi su izvođeni 2002., 2003., 2006., 2010. do 2013. godine, sukladno dobivenim sredstvima koja su najčešće bila dovoljna za otvaranje godišnjih sondi veličine od oko 50 m² (slika 35). Tako je do sada istraženo oko 500 m² prostora, što je oko 1/2 površine grada (slika 36). Sukladno tome, radovi na Starome gradu Bariloviću trajat će još sljedećih desetak godina. Iz tog razloga, ali i zbog velike količine pokretnog arheološkog materijala proizašlog iz dosadašnjih istraživanja, odlučili smo se objaviti rezultate prvih 10 godina istraživanja. Osim velike količine nalaza, istraživanjima smo dokazali

⁵⁴ U radovima su sudjelovali dr.sc. Ana Azinović Bebek, voditeljica istraživanja, dr. sc. Tajana Pleše, mr. Lea Čataj, Andrej Janeš, Ivana Hirschler Marić, Petar Sekulić i Marijana Krmpotić, svi iz Odjela za kopnenu arheologiju Službe za arheološku baštinu Hrvatskog restauratorskog zavoda. Na restauriranju i konzerviranju arheoloških nalaza radili su djelatnici Odjela za restauriranje kopnenih arheoloških nalaza Službe za arheološku baštinu Hrvatskog restauratorskog zavoda: Mihael Golubić, Marko Nemeth, Maša Vuković Birus, Petra Dinjaški i Matija Krklec. Na istraživanjima su sudjelovali brojni vanjski suradnici: Boris Bukovčak, Dalibor Capan, Hrvoje Cvitanović, Mario Dobrinić, Nebojša Đerić, Igor Humjan, Danijel Kralj, Pavle Kraljik, Dubravko Kostadinović, Davor Krivačić, Nevinko Kunović, Jadran Lindić, Goran Luketić, Helena Mahović, Antonio Mihalić, Zoran Mirilović, Miroslav Peraković, Zlatko Peraković, Ivan Petančić, Dinko Požar, Petar Protić, Vedran Protić, Krešimir Raguž, Višnja Šporer Maljković, Neven Šuica, Filip Terzić i Bornja Vulelija. Svima koji su na bilo koji način sudjelovali u ovom projektu ovom prilikom najtoplije zahvaljujem. Posebno zahvaljujem Općini Barilović na entuzijazmu, dobroj volji i svakoj podršci koju nam pružaju tijekom svih ovih godina.

osnivanje Staroga grada Barilovića u 15. st., što je ranije nego se do sada pretpostavljalo.

4.2. METODOLOGIJA

Kao što je već rečeno, godišnje sonde iznosile su oko 50 m² što je predstavljalo problem u metodologiji rada. Istraživanja su rađena metodom stratigrafije, sve faze su iscrpno fotodokumentirane, snimane metodom 3D laserskog skeniranja, izrađen je i 3D model Staroga grada (slika 37). Radove dokumentiranja i izrade nacrtava obavili su tvrtka Vektra d. o. o. iz Varaždina i Odjel za kopnenu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda.

Radene su analize žbuke (Prirodoslovni laboratorij Hrvatskog restauratorskog zavoda), radiokarbonske analize (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Leibniz-Labor für Altersbestimmung und Isotopenforschung i Beta Analytic, AMS Dating) i osteozoološke analize (Zavod za anatomiju, histologiju i embriologiju, Veterinarski fakultet sveučilišta u Zagrebu). Analize žbuke pomogle su u razdvajanju građevinskih faza, tj. potvrđena je razlika u omjerima punila i veziva u žbukama korištenim u različitim građevnim fazama. Radiokarbonske analize dale su apsolutne datume za pojedine stratigrafske jedinice (tablica 1) čime smo, u kombinaciji s tipološkom analizom materijala, dobili jasno razgraničavanje triju faza života na Starome gradu Bariloviću. Osteozoološke i malakološke analize omogućile su interpretaciju načina ishrane u određenim razdobljima.

4.3. STRATIGRAFIJA

Najveći problem u interpretiranju rezultata istraživanja i danas nam predstavlja ujednačavanje stratigrafskih jedinica (slika 38). One su davane sukcesivno, međutim ponekad se pokušalo prepoznati stratigrafske jedinice iz ranijih godina te ih pratiti pod istim brojem (Profili 1-3). Najčešće je tek

Slika 36. Zračna fotografija Staroga grada Barilovića iz 2011. godine (Arhiv HRZ-a, snimio J. Kliska).
Fig. 36. Aerial photograph of Barilović Castle from 2011 (CCI Archives, photograph by J. Kliska).

Slika 37. 3D model Staroga grada Barilovića (izrada Vektra d. o. o.).
Fig. 37. 3D model of Barilović Castle (made by Vektra d. o. o.).

Tablica 1. Rezultati provedenih radiokarbonskih analiza (Beta - Beta Analytic, AMS Standard analysis; KIA - Leibniz Labor für Altersbestimmung und Isotopenforschung, Christian-Albrechts-Universität).
Table 1. Conducted radiocarbon analyses (Beta - Beta Analytic, AMS Standard analysis; KIA - Leibniz Labor für Altersbestimmung und Isotopenforschung, Christian-Albrechts-Universität).

SLOJ	ANALIZE	2 sigma kalibracija (95% vjerojatnost)	1 sigma kalibracija (68% vjerojatnost)	Cal 611 – naknadna 1 sigma kalibracija
SJ 14	Beta – 284735 ugljen	Cal AD 1540 to 1540 (Cal BP 420 to 400) and Cal AD 1630 to 1680 (Cal BP 320 to 270) and Cal AD 1740 to 1810 (Cal BP 210 to 140) and Cal AD 1930 to 1950 (Cal BP 20 to 0)	Cal AD 1650 to 1670 (Cal BP 300 to 280) and Cal AD 1780 to 1800 (Cal BP 170 to 150) and Cal AD 1950 to 1950 (Cal BP 0 to 0)	Cal AD 1635 to 1677 55% vjerojatnost
SJ 18	Beta – 284736 ugljen	Cal AD 1450 to 1650 (Cal BP 500 to 300)	Cal AD 1460 to 15400 (Cal BP 490 to 420) and Cal AD 1540 to 1630 (Cal BP 400 to 320)	Cal AD 1516 to 1595 75% vjerojatnost
SJ 39	Beta – 284737 ugljen	Cal AD 1450 to 1650 (Cal BP 500 to 300)	Cal AD 1480 to 1640 (Cal BP 470 to 310)	Cal AD 1516 to 1595 75% vjerojatnost
SJ 56	KIA 45722 drvo	Cal AD 1415 – 1447 (BP 477 ± 22)	Cal AD 1425 – 1442 (BP 477 ± 22)	
SJ 58	KIA 45723 ugljen	Cal AD 1260 – 1298 (BP 715 ± 25)	Cal AD 1271 – 1288 (BP 715 ± 25)	
SJ 62	Beta – 328299 ugljen	Cal AD 1440 to 1520 (Cal BP 510 to 430) and Cal AD 1590 to 1620 (Cal BP 360 to 330)	Cal AD 1450 to 1480 (Cal BP 500 to 470)	Cal AD 1447 to 1497 79% vjerojatnost
SJ 72	Beta – 328300 ugljen	Cal AD 1440 to 1520 (Cal BP 510 to 430) and Cal AD 1570 to 1590 (Cal BP 380 to 336) and Cal AD 1590 to 1630 (Cal BP 360 to 320)	Cal AD 1450 to 1490 (Cal BP 500 to 460) and Cal AD 1600 to 1610 (Cal BP 350 to 340)	Cal AD 1447 to 1497 79% vjerojatnost
SJ 82	Beta – 328301 ugljen	Cal AD 1460 to 1650 (Cal BP 490 to 300)	Cal AD 1490 to 1600 (Cal BP 460 to 350) and Cal AD 1610 to 1640 (Cal BP 340 to 310)	Cal AD 1466 to 1522 58% vjerojatnost
SJ 89	Beta – 328302 ugljen	Cal AD 1300 to 1360 (Cal BP 640 to 590) and Cal AD 1380 to 1420 (Cal BP 570 to 530)	Cal AD 1320 to 1350 (Cal BP 630 to 600) and Cal AD 1390 to 1410 (Cal BP 560 to 540)	Cal AD 1320 to 1350. 58% vjerojatnost

obrada arheoloških nalaza potvrdila ili opovrgnula ove naše pretpostavke.

poznata jer postoje nacrti s opisima koji sugeriraju razmještaj, broj i namjenu prostorija. Taj rad nam tek predstoji.

4.4. REZULTATI

Na današnjem stupnju istraženosti možemo s velikom vjerojatnošću pretpostaviti tri glavne faze u razvoju Staroga grada Barilovića (slika 39):

- feudalna faza Staroga grada Barilovića, 15. i 16. st.
- faza Vojne krajine, 17. do 19. st.
- faza civilne uprave, kraj 19. do sredine 20. st.

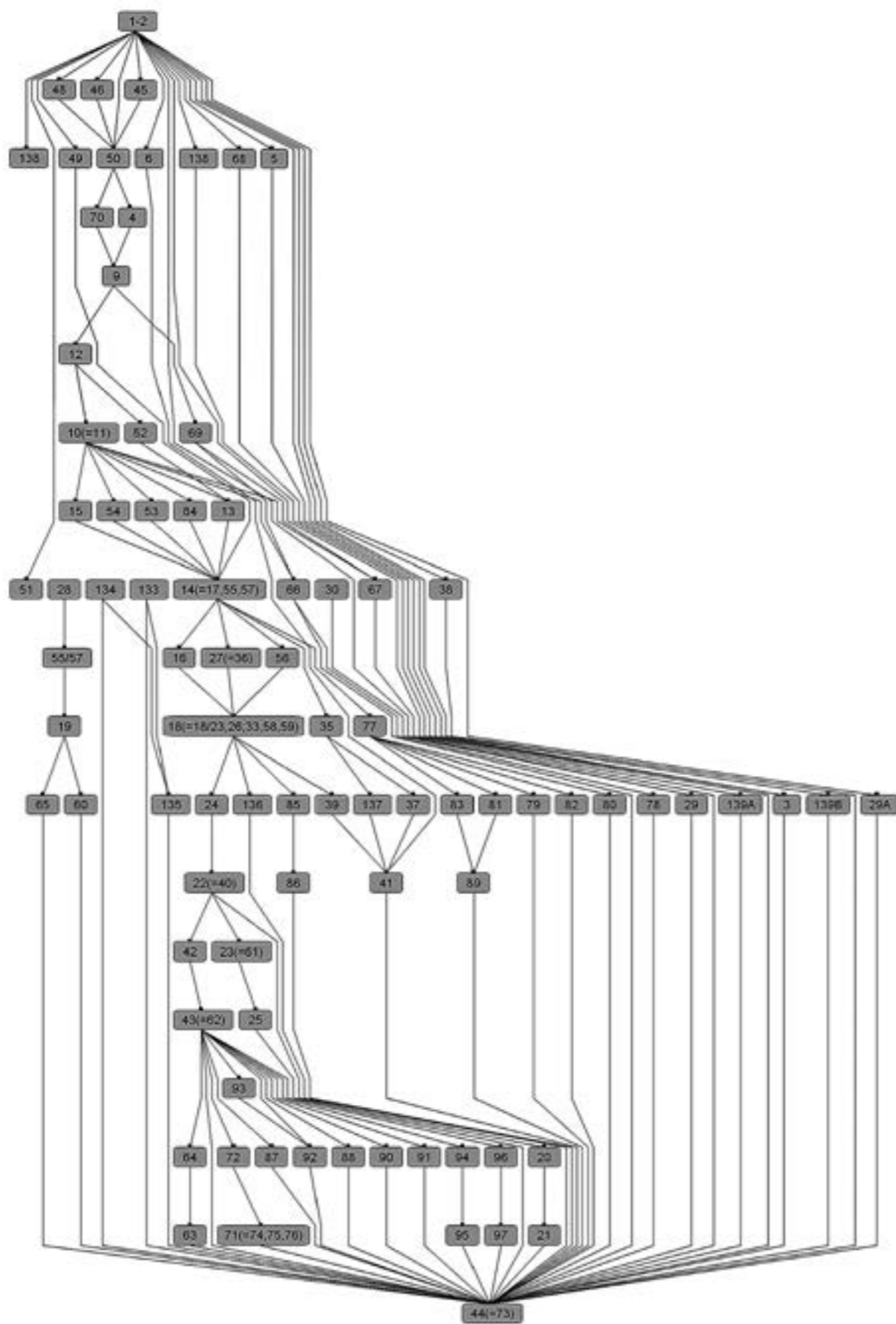
Osim načelno jasne razlike u arhitektonskim ostacima, istu je podjelu lako pratiti i u pokretnim arheološkim nalazima. Posebno se izdvaja i prapovijesni sloj identificiran u jugozapadnom dijelu grada, gdje su izdvojeni eneolitički i kasno-brončanodobni nalazi, čime je potvrđena pretpostavka o postojanju prapovijesne gradine na ovom strateškom položaju nad rijekom Koranom. Ova se interpretacija odnosi na istraženi južni, jugozapadni i u manjem obimu središnji dio grada (slika 35). Sjeveroistočna ulazna kula istražena je u manjem obimu 2002. godine. Ova istraživanja dala su podatke o geološkoj strukturi položaja na kojem je smješten grad. Tako je zaključeno da teren pada od sjevera prema jugu, sjeverni, istočni i jugoistočni zidovi leže na kamenom živcu, dok je sjeverozapadni, zapadni i jugozapadni dio grada smješten na kamenom živcu i glinenoj podlozi. Središnja okrugla kula nalazi se na najvišoj geološkoj točki. Ovi podaci bili su važni za planiranje istraživanja. Iskopi u dubljem dijelu grada bili su do 4 m, dok su oni na plićem dijelu grada iznosili oko 0,4 m. Sjeverna polovina grada još je neistražena, ali je i relativno

4.5. FEUDALNA FAZA

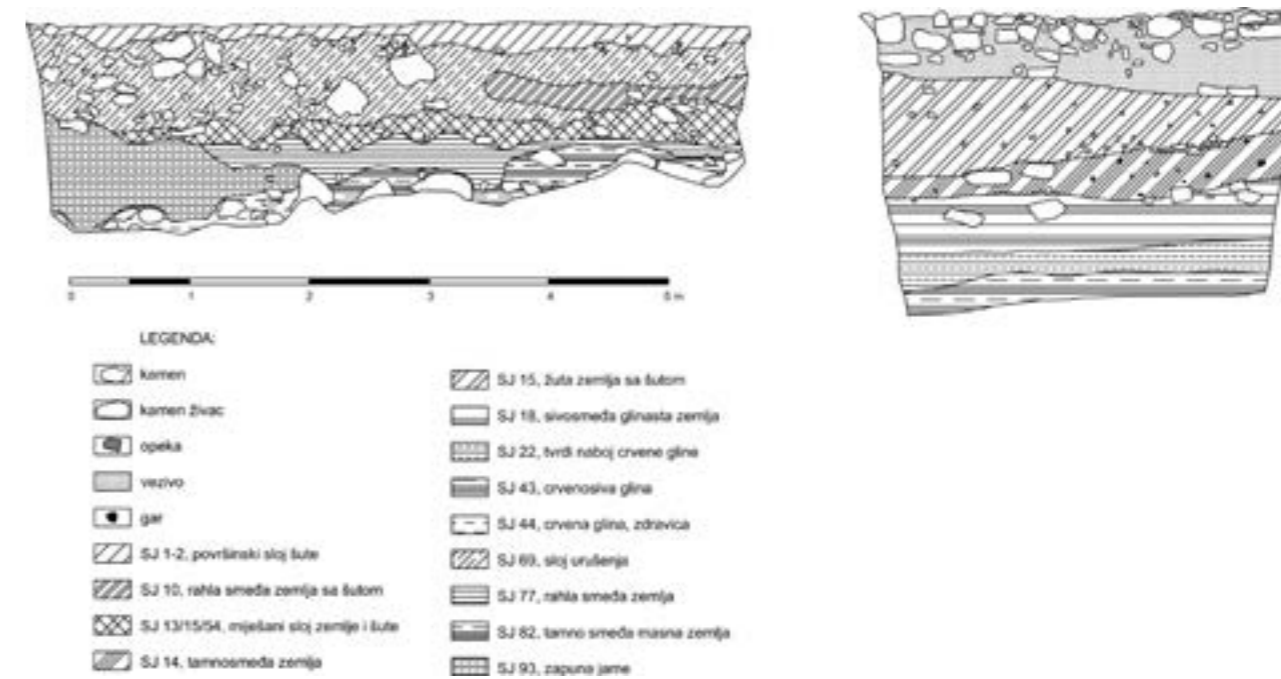
Iako se u izvorima Stari grad Barilović spominje od sredine 16. st. (Lopašić 1895, 38), arheološka su istraživanja potvrdila postojanje Staroga grada Barilovića i u 15. st., kada se po prvi puta spominju i pripadnici obitelji Barilović (Lopašić 1895, 36). Radiokarbonska analiza drveta iz sloja urušenja SJ 56, nastalog vjerojatno kao posljedica pregradnji u vrijeme Vojne krajine, stratigrafski vezanog uz slojeve 17. st., datira gradnju unutarnjeg zida dvorišta SJ 3 u prvu polovinu 15. st. (tablica 1). U sadašnjem stanju istraženosti možemo zaključiti kako je južni dio Staroga grada njegova najstarija, feudalna, faza (slika 39). Arheološki materijal jasno se razlikuje od kasnijih faza te se može datirati u razdoblje od druge polovine 15. do kraja 16. st. Najzastupljenije je luksuzno, uvozno keramičko i stakleno posuđe te metalni nalazi tipični za vojnu opremu tog razdoblja.

Za razliku od kasnijih faza, zidanje u feudalnoj fazi Staroga grada Barilovića vrlo je uredno uz obilato korištenje veziva te zaglačeno žbukom (slike 40, 41).

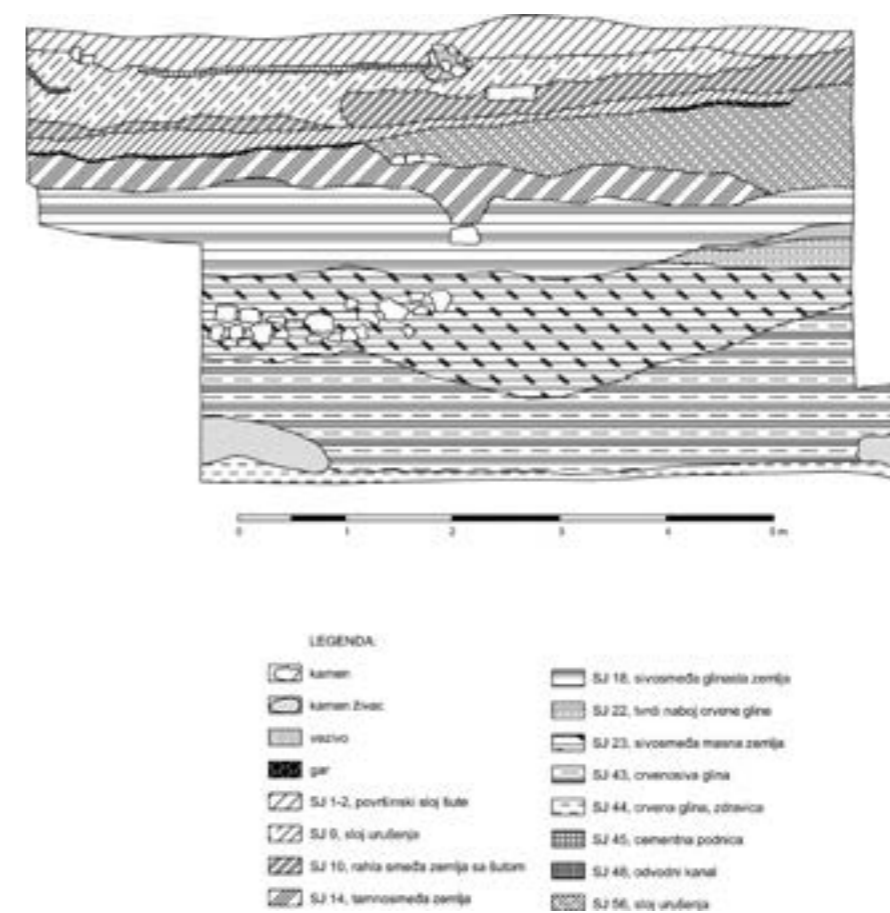
Ovoj fazi grada Barilovića pripisujemo i dvije vapnene podnice (SJ 135 i 136) u južnom kutu grada (slika 39). Obje su vezane za prostor omeđen jugozapadnim obrambenim zidom i zidom SJ 29. Podnica SJ 135 omeđena je zidom SJ 133 i zapunom praga SJ 30, ali nije istovremena s ovom dogradnjom. Dogradnja SJ 133 i SJ 30 dogodila se vjerojatno u vrijeme Vojne krajine, a nasjela je na podnicu SJ 135 (slika 42) i na drveni dovratnik koji je propao te je danas na tome mjestu vidljiva rupa. Podnica SJ 136 (slika 43) omeđena je zidom SJ

Slika 38. Harrisova matrica stratigrafskih jedinica Staroga grada Barilovića (izradile A. Azinović Bebek i M. Krmpotić).
 Fig. 38. Harris matrix of stratigraphic units at Barilović Castle (made by A. Azinović Bebek and M. Krmpotić).

Profili 1, 2. Profil 1: istočni profil sonde iz 2012. godine; profil 2: kontrolni profil između zidova SJ 3 i SJ 6, pogled s juga.
 Profiles 1, 2. Profile 1: eastern profile of the 2012 test trench; profile 2: control profile between walls SJ 3 and SJ 6, view from south.

Profil 3. Istočni profil sonde istraživane 2011. godine.
 Profile 3. Eastern profile of the test trench researched in 2011.

Tablica 2. Stratigrafske jedinice feudalne faze Staroga grada Barilovića.
Table 2. Stratigraphic units of Barilović Castle's feudal phase.

SJ	OPIS	INTERPRETACIJA
3	Zid smjera SI-JZ	Zid unutarnjeg dvorišta Staroga grada.
18(=18/23,26,33,58,59)	Sloj sivo-smeđe glinene zemlje s garom, kostima i kasnosrednjovjekovnom keramikom	Kulturni sloj feudalne faze Staroga grada, vjerojatno nastao prilikom devastiranja krajem 16. st.
19	Popravljeni dio JZ obrambenog zida ispod katne konstrukcije SJ 55/57	
20	Zapuna rupe od stupa ukopa SJ 21	
21	Ukop rupe od stupa, sjeverno od zida SJ 3	
22(=40)	Tvrđi glineni naboj crvene boje	
23(=61)	Sivo-smeđa masna zemlja	
24	Glineni sloj s komadićima bijele žbuke	
25	Tamnocrvena glinena zemlja s keramikom i garom SZ od zida SJ 3	
29	Zid smjera SI-JZ	Zidovi SJ 29 i 29A zatvaraju prostoriju u JZ kutu Starog grada
29A	Zid smjera SZ-JI, okomit na zid SJ 29	
35	Sloj zemlje s pećnjacima i keramikom JI od zida SJ 29	Kulturni sloj vjerojatno nastao prilikom devastiranja krajem 16. st.
37	Sloj crveno-smeđe zemlje između zidova SJ 133 i 134	
39	Ostaci poda od drvenih dasaka i nabijene zemlje SZ od zida SJ 29	Ostaci poda stradalog vjerojatno prilikom devastiranja krajem 16. st.
41	Sloj tamnosmeđe zemlje uz JI obrambeni zid	
42	Pjeskoviti žučkasti sloj uz JI obrambeni zid	
43(=62)	Sloj crveno-sive gline uz JI obrambeni zid	
44(=73)	Crvena glina	Zdravica
60	Najdonji dio JZ obrambenog zida, ožbukani	
63	Ukop jame uz spoj zidova SJ 3 i SJ 60 sa SZ strane	
64	Zapuna jame ukopa SJ 63	
65	Urušenje kamena uz JZ obrambeni zid	Urušenje nastalo vjerojatno prilikom devastiranja krajem 16. st.
71(=74,75,76)	Ukop jame uz JZ obrambeni zid	Tijekom kasnog srednjeg vijeka prebačeni prapovijesni slojevi.
72	Zapuna jame ukopa SJ 71	
77	Smeđa rahla zemlja s garom, keramikom i kostima SI od zida SJ 67	
78	Kameni pod uz zid SJ 66 sa SZ strane	Vjerojatno ostatak popločenja unutarnjeg dvorišta feudalne faze Staroga grada.
79	Gorena sipka zemlja s puno šute i gara te dosta nalaza uz zidove SJ 66 i 67	
80	Crvena sipka zemlja s JI strane zida SJ 3 uz spoj sa zidom SJ 67	
81	Žuta masna glina, koja se djelomično miješa sa SJ 80	
82	Sloj tamnosmeđe masne zemlje uz ostatke poda SJ 78	
83	Pravilno slagani kameni obluci u SJ 81	
85	Smeđa zemlja sa srednjovjekovnom keramikom uz SZ obrambeni zid	
86	Crvenkasta glina s keramikom uz SZ obrambeni zid	
87	Rupa od stupa sjeverno od zida SJ 67	
88	Tamna masna zemlja bez nalaza uz rupe od stupova	Vjerojatno je poslužila za učvršćivanje stupova SJ 87, 90, 91, 92 i 93.
89	Sloj gara s južne strane SJ 83 do zida SJ 67	
90	Rupa od stupa sjeverno od rupe SJ 91	
91	Rupa od stupa sjeverno do rupe SJ 87	
92	Rupa od stupa između zidova SJ 67 i SJ 6	
93	Srednjovjekovna jama u prapovijesnoj jami s istočne strane zida SJ 3	
94	Zapuna jame ukopa SJ 95	
95	Ukop jame uz spoj zidova SJ 67 i SJ 6	
96	Zapuna rupe od kolca s dosta gara	
97	Ukop rupe od kolca uz spoj zidova SJ 67 i SJ 6	
135	Podnica između zidova SJ 133, 134 i 30	
137	Sloj gorenja	Sloj nastao vjerojatno prilikom devastiranja krajem 16. st.
139A	Zid okomit na zid SJ 3	Vjerojatno se radi o devastiranom zidu koji je zatvarao unutarnje dvorište Staroga grada.
139B	Nastavak zida SJ 139A prema istoku	

Slika 39. Tri faze u razvoju Staroga grada Barilovića (izradili A. Azinović Bebek i A. Janeš).
Fig. 39. The three phases of Barilović Castle's development (made by A. Azinović Bebek and A. Janeš).

Slika 40. Struktura zidova u feudalnoj fazi Staroga grada Barilovića, jugozapadni obrambeni zid, pogled sa sjeveroistoka. Gornji dio zida konzerviran je 2009. godine (Arhiv HRZ-a, snimila A. Azinović Bebek).

Fig. 40. Structure of the walls in the feudal phase of Barilović Castle, southwest rampart, view from northeast. The upper part of wall underwent conservation works in 2009 (CCI Archives, photograph by A. Azinović Bebek).

Slika 41. Struktura zidova u feudalnoj fazi Staroga grada Barilovića, zid SJ 29, pogled s jugoistoka (Arhiv HRZ-a, snimila L. Čataj).

Fig. 41. The structure of the walls in the feudal phase of Barilović Castle, wall SJ 29, view from the southeast (CCI Archives, photograph by L. Čataj).

Slika 42. Podnica SJ 135, ožbukana pregradnja SJ 30, utor za dovratnik i rupa na njegovom mjestu (Arhiv HRZ-a, snimila L. Čataj).

Fig. 42. Floor SJ 135, plastered partition wall SJ 30, slot for lintel and hole in its place (CCI Archives, photograph by L. Čataj).

Slika 43. Podnice SJ 135 i SJ 136 u jugozapadnom kutu grada (Arhiv HRZ-a, snimila A. Azinović Bebek).

Fig. 43. Floor SJ 135 and SJ 136 in southwest corner of the castle (CCI Archives, photograph by A. Azinović Bebek).

Slika 44. Jugozapadni obrambeni zid, SJ 60 – najdonji, žbukani dio, feudalna faza grada, SJ 19 – srednji dio, popravljane krajem 16. st., utor za katnu konstrukciju SJ 55/57 te SJ 28 – zid iznad katne konstrukcije iz vremena Vojne krajine, gornji dio tog zida konzerviran je 2010. godine (Arhiv HRZ, snimio A. Janeš).

Fig. 44. Southwest rampart, SJ 60 – lowest, plastered section, feudal phase of the castle, SJ 19 – middle section, fixed at the end of the 16th century, slot for upper-story structure SJ 55/57 and wall SJ 28 – above the upper-story structure from the Military Frontier phase, the upper section of this wall underwent conservation work in 2010 (CCI Archives, photograph by A. Janeš).

29 i zidom SJ 29A te je vjerojatno istovremena s podnicom SJ 135.

Različite faze gradnje zidova najlakše se čitaju na jugozapadnom obrambenom zidu (slika 44). Najniži dio zida SJ 60 identično je građen kao i zid SJ 29 te predstavlja najstariju, feudalnu fazu gradnje Staroga grada Barilovića. Središnji dio zida SJ 19 predstavlja brzo i nemarno popravljane zida, a stratigrafski je vezano za utor za katnu konstrukciju SJ 55/57. Taj sloj vezan je uz slojeve SJ 17, 56 i 14, od kojih je SJ 14 radiokarbonskom analizom datiran u 17. st. (tablica 1). Ostatak zida SJ 28 interpretiramo kao zid iznad katne konstrukcije iz vremena Vojne krajine. Zid SJ 28 konzerviran je 2010. godine.

Proučavajući izvore i uspoređujući povijesne podatke sa stanjem na terenu, pretpostavljamo kako se ovaj popravak zida SJ 19 mogao dogoditi krajem 16. ili početkom 17. st. U to je vrijeme grad napušten, Barilovići su ga na brzinu popravili te uposlili nekog seljaka da ga čuva, sve s namjerom da ga ne preuzme vojska. Optužbe generala V. Kisela s početka 17. st. na račun obitelji Barilović kako su sami zapalili grad da ga vojska ne preuzme (Lopašić 1884, 331) čine se točne. Palež je očito prethodio ovom popravljaju. Gorenje, tj. palež grada evidentirali smo na više dijelova grada koji se stratigrafski datiraju u 16. st. Radi se o sloju SJ 137 (slika 45) uz jugoistočni obrambeni zid i ostacima gorene podnice SJ 39 (slika 46) vezane uz zid SJ 29. Radiokarbonska analiza potvrdila je dataciju SJ 39 u 16. st. (tablica 1). U 16. st. možemo datirati i nekoliko stratigrafskih jedinica: SJ 18 (datirana radiokarbon-

skom analizom u 16. i početak 17. st. - tablica 1), 18/23, 26, 33, 58,⁵⁵ 59, a neposredno su vezani uz slojeve koji potvrđuju paljenje grada (tablica 2).

Stratigrafske jedinice datirane radiokarbonskom analizom u 15. st. su SJ 62, 72, 82 i 89 (tablica 1). Radi se o slojevima čiji pokretni materijal potvrđuje ovu dataciju te predstavlja najstariju fazu grada koja je nasjela na prapovijesni sloj. SJ 72 ispunjena je originalno prapovijesnog ukopa SJ 71, ali u kojoj ima i kasnosrednjovjekovnog materijala. Slična situacija zabilježena je i na primjeru jame SJ 93. Sloj SJ 89 predstavlja sloj gara nađen jugozapadno od SJ 83 i istovremen je s njim. Radiokarbonskom analizom datiran je u 14. st. (tablica 1). SJ 83 čini pravilno slagano kamenje bez veziva, kao da se radi o suhozidnoj konstrukciji (slika 47) za sada nejasne namjene.

Podnica od kamenih ploča SJ 78 vjerojatno predstavlja popločenje najstarijeg dvorišta Staroga grada Barilovića (slika 39). Ona nije istovremena sa zidovima SJ 67 i 66 (slika 39) koji predstavljaju građevne intervencije vremena Vojne krajine.

⁵⁵ SJ 58 radiokarbonskom analizom je datiran u kraj 13. st. (tablica 1). Većina materijala proizašla iz tog sloja tipološki je određena u 16. st. i nijedan predmet ne bismo mogli datirati ranije od 15. st. Jedan datirani uzorak ugljena nije dovoljan dokaz za datiranje čitave stratigrafske jedinice. Potrebno je u obzir uzeti i druge datacijske argumente (pokretni nalazi, prostorni odnosi s drugim stratigrafskim jedinicama i sl.). Za radiokarbonske analize najbolje je odabirati tzv. kratkotrajne uzorke (kosti, organske naslage na keramici), jer drvo (pa tako i ugljen) može biti puno starije od stratigrafskog konteksta u kome je bilo pronađeno (tzv. old-wood effect).

Slika 45. Goreni sloj SJ 137 u jugoistočnom dijelu grada (Arhiv HRZ-a, snimila A. Azinović Bebek).
Fig. 45. Charred layer SJ 137 in the south-eastern section of the castle (CCI Archives, photograph by A. Azinović Bebek).

Slika 46. Gorena podnica SJ 39 uz zid SJ 29, s njegove zapadne strane (Arhiv HRZ-a, snimila L. Čataj).
Fig. 46. Charred floor SJ 39 along wall SJ 29, from its western side (CCI Archives, photograph by L. Čataj).

Slika 47. Pravilno slagano kamenje SJ 83 i sloj gara SJ 89 jugozapadno od kamenja (Arhiv HRZ-a, snimio A. Janeš).
Fig. 47. Regularly stacked stones SJ 83 and charred layer SJ 89, west of the stones (CCI Archives, photograph by A. Janeš).

Pokretni arheološki nalazi koje pripisujemo feudalnoj fazi Staroga grada ničim ne odstupaju od standardne opreme burgova, plemićkih gradova i utvrda. Zastupljeni su koštani predmeti ukrasne (dekorativne pločice), svakodnevnne (drška noža) i vojne namjene (oplate samostrela) te stolno stakleno posuđe kao dio inventara viših slojeva kasnosrednjovjekovnog feudalnog društva (čaše, pehari, boce). Metalni kućni uporabni predmeti (noževi, škare, svijećnjak), konjanička oprema (ostruge, zvjezdice, konjske potkove), oružje i vojna oprema (koplje, vrhovi strelica samostrela), novac (ugarski denar Ferdinand I iz 1558. godine i *marcello* dužda Pietra Moceniga iz 1474.-1476. godine) kao i trgovački olovni pečat za tkaninu, potvrđuju iznesene pretpostavke o jasno razgraničenoj feudalnoj fazi grada od faza koje slijede. Keramičke nalaze predstavljaju uglavnom luksuzni majolički proizvodi (vrčevi i tanjuri) dopremljeni s područja Italije, dok je kuhinjska keramika (lonci i poklopci) znatno manje zastupljena nego u kasnijim fazama.

4.6. FAZA VOJNE KRAJINE

Posada Vojne krajine zaposjeda grad na samom početku 17. st. Iz izvora znamo da je 1615. i 1690. godine u gradu bilo smješteno 80 vojnika (Lopašić 1889, 62-63; Lopašić 1895, 42). U arheološkom materijalu jasno je vidljiva razlika u odnosu na prethodnu fazu. Nedostaje luksuzno keramičko i stakleno posuđe, mijenja se oružje, obavljene su pregradnje kojima se Stari grad prilagodio novoj namjeni.

Prvi nacrt Staroga grada Barilovića iz 1660. godine (M. Stier) ne prikazuje ništa osim vanjskih zidova i zida unutarnjeg dvorišta. Preklapanjem nacrtu s današnjim stanjem istraženosti možemo zaključiti kako je zid unutarnjeg dvorišta (slika 48, SJ 3) potvrđen istraživanjima.

Na nacrtu iz 1701. godine (Hollstein) imenovane su prostorije koje koristi vojska, a za najstariji dio grada kaže da stoje samo zidovi. Vojska koristi sjeverni i istočni dio grada. Preklapanjem Hollsteinovog nacrtu i rezultata dosadašnjih istraživanja možemo potvrditi orijentaciju zida unutarnjeg dvorišta (slika 49, SJ 3) kao i razmještaj prostorija uz sjeverni zid.

Preklapanjem nacrtu iz 1790. godine (A. Schernding) i rezultata dosadašnjih istraživanja nismo dobili konkretne podatke jer taj nacrt očito nije točan (ne odgovaraju dužine i kosine zidova itd.). Analizom Scherdingova nacrtu moguće je međutim identificirati neke prostorije. I dalje ostaje jasno kako je koncepcija života na gradu bazirana uz sjeverni i istočni zid, međutim uz jugozapadni zid se smješta nova kuhinja sa sobom za služinčad, a na središnjem dijelu grada bila je stara kuhinja koje nema na nacrtu iz 1701. godine. Možda zato jer autor Hollstein navodi samo glavne prostorije, a možda je kuhinja izgrađena nakon izrade nacrtu. Istraživanja 2013. godine obavljena su baš na tom mjestu te su pronađeni zidovi koji bi mogli odgovarati staroj kuhinji. Čini se da i stara i nova kuhinja prate zidove ranije faze. Zapadni zid stare kuhinje vjerojatno leži na zidu unutarnjega dvorišta (slika 50, SJ 3), a zid SJ 67 (slika 50, SJ 67) mogao bi biti sjeverni zid nove kuhinje i sobe za služinčad.

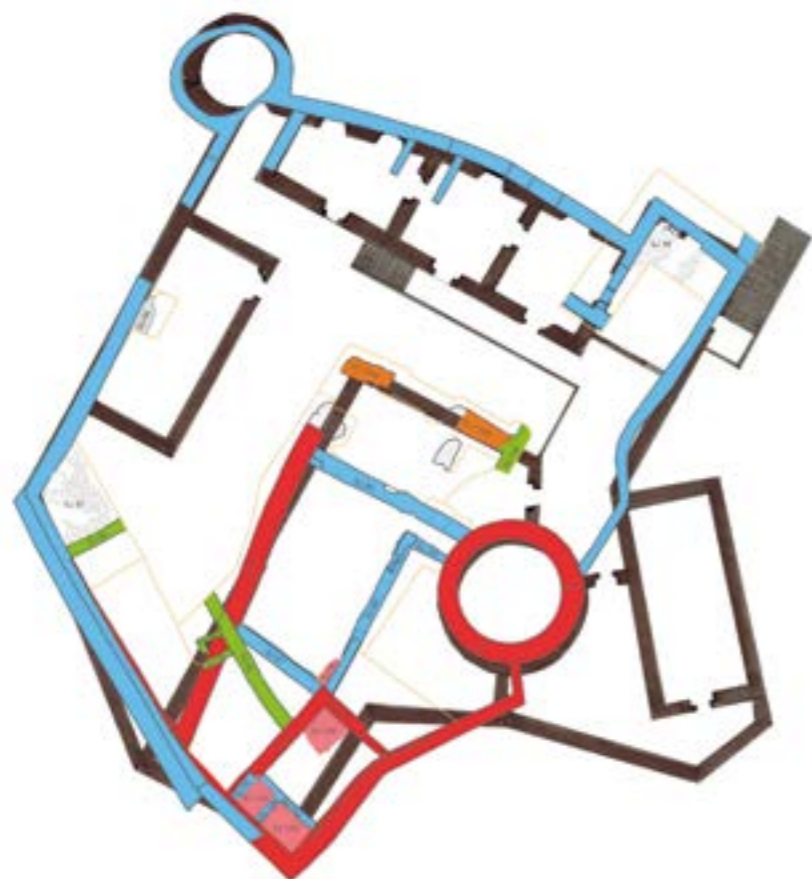
Ovoj fazi mogli bi pripisati i zidove SJ 133 i 134 u samom južnom kutu grada (slika 39) te podnice SJ 38 u sjeveroistočnoj ulaznoj kuli, SJ 51 u zapadnom kutu grada i SJ 84 uz

Tablica 3. Stratigrafske jedinice faze Vojne krajine.
Table 3. Stratigraphic units of the Military Frontier phase.

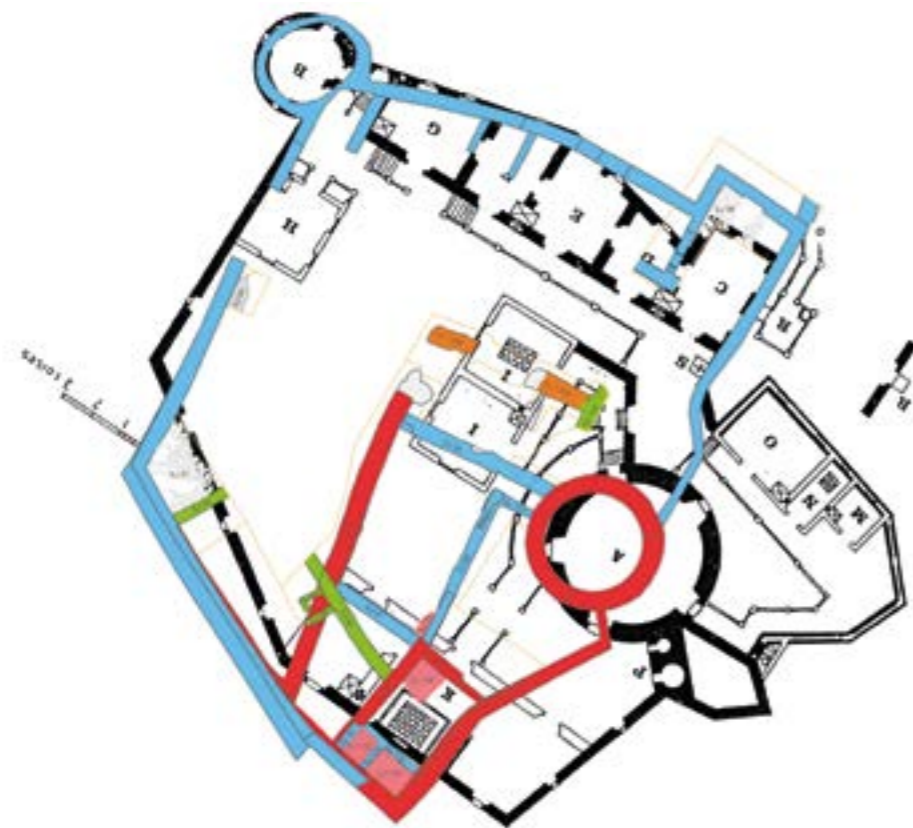
SJ	OPIS	INTERPRETACIJA
10=11	Sloj rahle smeđe zemlje s malo šute, puno keramike i životinjskih kostiju, sadrži prebačeni stariji materijal, uglavnom rasprostranjen sa SZ strane zida SJ 3 te djelomično i s njegove JI strane	Vjerojatno se radi o sloju nivelacije prilikom koje su zahvaćeni i stariji, kasnosrednjovjekovni slojevi.
13	Sloj zemlje s puno kamenja i žbuke s JI strane zida SJ 3	
14 (= 17, 55, 57)	Sloj tamnosmeđe zemlje s dosta gara, rasprostranjen na središnjem dijelu istraženog područja, s jako puno keramičkog posuda datiranog u 17. i 18. st.	Kulturni sloj iz razdoblja Vojne krajine.
15	Sloj žute zemlje s dosta šute i kamenja, gotovo bez nalaza, JI od zida SJ 3	
16	Sloj svjetlo smeđe zemlje, u kutu između zidova SJ 3 i SJ 6	
27 (=36)	Urušenje JI i SZ od zida SJ 29	
28	Gornji dio JZ obrambenog zida	Radi se o zidu iznad utora za katnu konstrukciju u JZ obrambenom zidu, kada dolazi do intervencija potaknutih smještanjem posade Vojne krajine.
30	Zapuna u zidu SJ 29	Zazidana vrata zida SJ 29.
38	Pod od kamenih ploča u SI ulaznoj kuli	
51	Pod od kamenih ploča u SZ kutu grada, SZ od zida SJ 49	
52	Prosloj gara u SJ 10	
53	Urušenje s JI strane zida SJ 49	Urušenje vjerojatno nastalo pri intervenciji podizanja katne konstrukcije u JZ obrambenom zidu.
54	Šuta s dosta kamenja i malo nalaza uz JZ obrambeni zid	
55/57	Utor za katnu konstrukciju u JZ obrambenom zidu	
56	Sloj urušenja žute boje	
66	Zid smjera SI-JZ, paralelan sa zidom SJ 3, naslonjen na zid SJ 29A	
67	Zid smjera SZ-JI, okomit na zid SJ 66	Zid se poklapa sa zidom nove kuhinje na nacrtu A. Scherdinga iz 1790. godine.
69	Urušenje zidova SJ 66 i 67	
84	Vapneni estrih uz zapadni obrambeni zid	Podloga za pod u prostoriji vezanoj za SZ obrambeni zid. Prema nacrtu iz 18. st. vjerojatno se radi o štali za konje ili stražarnici.
133	Zid smjera SI-JZ, okomit na JZ obrambeni zid, paralelan sa zidom SJ 29	Pregradni zid.
134	Zid smjera SZ-JI, okomit na zidove SJ 29 i SJ 133	Pregradni zid.

Slika 48. Preklapljeni nacrt M. Stiera iz 1660. godine i nacrt sa stanjem istraženosti 2013. godine (izradio Lj. Gamulin).
Fig. 48. Folded scheme by M. Stier from 1660 and scheme showing status of research as of 2013 (made by Lj. Gamulin).

Slika 49. Preklopljeni nacrt Hollsteina iz 1701. godine i nacrt sa stanjem istraženosti 2013. godine (izradio Lj. Gamulin).
Fig. 49. Folded scheme by Hollstein from 1701 and scheme showing status of research as of 2013 (made by Lj. Gamulin).

Slika 50. Preklopljeni nacrt A. Scherndinga iz 1790. godine i nacrt sa stanjem istraženosti 2013. godine (izradio Lj. Gamulin).
Fig. 50. Folded scheme by A. Schernding from 1790 and scheme showing status of research as of 2013 (made by Lj. Gamulin).

Slika 51. Način zidanja za vrijeme faze Vojne krajine, pogled na zid SJ 67 (Arhiv HRZ-a, snimila A. Azinović Bebek).

Fig. 51. Masonry method during the Military Frontier phase, view of wall SJ 67 (CCI Archives, photograph by A. Azinović Bebek).

Slika 52. Katastar iz 1863. godine s prikazom Barilovića (URL 2).
Fig. 52. Cadastre from 1863 with depiction of Barilović (URL 2).

današnji ulaz u grad (slika 39). Zid SJ 29 (slika 39) vjerojatno pripada feudalnoj fazi grada Barilovića. Otvor vrata toga zida zazidan je i ožbukani (slika 39, SJ 30) te čini jedinstveni prostor sa zidovima SJ 133 i 134 u južnome kutu grada. U vrijeme dok je vojska bila smještena u gradu vjerojatno je bilo lako obaviti sitne pregradnje i prenamjene, ali je zato zidanje nemarno. Zidovi koji su zidani u fazi Vojne krajine rađeni su od kamena lomljenca, relativno uredno obrađenog, uz korištenje veziva (slika 51).

Vremenu Vojne krajine pripisujemo zidove SJ 30, 66, 67, 133 i 134 (slika 39). To nam sugeriraju njihovi odnosi sa zidovima mlađe i starije faze te sličan način zidanja. Radiokarbonskom i tipološkom analizom u vrijeme Vojne krajine datiran je sloj SJ 14 (tablica 1), za koji smo analizom nalaza i prostornih odnosa utvrdili identičnost sa slojevima SJ 17, 55 i 57. Sloj SJ 55/57 predstavlja ostatak katne konstrukcije vezane uz zapadni obrambeni zid (slika 44). Slojevi SJ 13, 14, 54, 56 i 69 predstavljaju različita urušenja iz vremena Vojne krajine (tablica 3). Urušenje SJ 69 na osnovu arheološkog materijala možemo datirati u 18. st., dok su urušenja SJ 13/14/54 nalazima određena u 17. st. Sloj SJ 10 najrasprostranjeniji je do sada istražen sloj. Prostire se uz jugozapadni obrambeni zid i uz zid unutarnjeg dvorišta SJ 3, s njegove zapadne strane. Očito predstavlja neku vrstu hodnog sloja iz vremena Vojne krajine u kojem se nalazi razni otpad, šteta, životinjske kosti, ulomci keramičkih posuda, ali i dosta prebačenog materijala iz starijih slojeva. Taj je sloj pružio obilje podataka o prehrani u Starome gradu za vrijeme Vojne krajine. Sloj je datiran nalazom novca s početka 18. st. (poltura iz 1706. godine). U njemu je nađeno dosta prebačenoga materijala koji prema analogijama s materijalom iz slojeva feudalne faze grada, a na osnovu radiokarbonske i tipološke analize, možemo datirati u 16. st.

Karakteristični keramički nalazi iz vremena Vojne krajine su kuhinjski lonci te velike oslikane ili glazirane zdjele, koje se prvi put javljaju u ovoj fazi. Posebno zanimljiv nalaz su ke-

ramičke posudice tintarnice. Laboratorijske analize⁵⁶ ostataka sadržaja bočica potvrdile su tragove tinte i sredstva za omekšavanje papira. Očito je pisar prenio to sredstvo perom u tintarnicu, gdje se pomiješalo s tintom. U tom smislu se zgodno uklopilo i nalaz držala za pisaljku. Staklenoga posuda više ne nalazimo jer se potrebe krajiških vojnika znatno razlikuju od potreba feudalnog načina života. Dva primjerka ljekarničkih ampula i ulomci prozorskih stakala za sada su jedini stakleni nalazi koje pripisujemo fazi Vojne krajine. Karakteristični metalni nalazi ove faze su razni tipovi jedačega pribora. Uporabni predmeti kao ključevi, držalo pisaljke i razna metalna oruđa imaju dulji vijek trajanja te su datirani ovisno o sloju u kojem su nađeni. Konjanička oprema i oružje postaju uobičajeni nalazi na Starome gradu Bariloviću od 16. st. To je vrijeme kada se na gradu događa niz sukoba koji rezultiraju preuzimanjem grada od Vojne krajine. Shodno tome, nalazi kliješta za lijevanje streljiva, kremenja i olovne žice potvrda su uporabe vatrenog oružja manjeg kalibra kakvo vjerojatno koriste krajišnici.

4.7. FAZA CIVILNE UPRAVE

Nakon odlaska Vojne krajine (1873. godine), grad dolazi pod civilnu upravu. Bio je sjelo kotarske oblasti do 1876. godine, a po R. Lopašiću u njemu su 1895. godine bili smješteni škola⁵⁷ i općinski uredi (Lopašić 1895, 42). Na katastru iz 1863. godine prikazan je bez južnog kuta i bez dijela zapadnog zida gdje je danas ulaz u grad. To vjerojatno znači da je bio u lošem građevinskom stanju (slika 52).

⁵⁶ Analize su provedene u Prirodoslovnom laboratoriju HRZ-a, a tu-maćenja nalaza dala je Marijana Mimica Tkalčec, dipl. ing. kem., konzervator restorator u Središnjem laboratoriju za konzervaciju i restauraciju Hrvatskog državnog arhiva. Ovom prilikom joj najtoplije zahvaljujemo na pomoći.

⁵⁷ Nova škola izgrađena je na mjestu današnje 1904. godine. Stradala je u Domovinskom ratu kad je porušena, a zatim je izgrađena nova.

5. PRAPOVIJESNI NALAZI

LEA ČATAJ

Slika 55. Sonda uz jugozapadni zid utvrde, pogled sa sjeverozapada (snimio A. Janeš).

Fig. 55. Test trench along southwest wall of fortress, view from southwest (photograph by A. Janeš).

5.1. PRAPOVIJESNI NALAZI

Prapovijesni nalazi na Starome gradu Bariloviću otkriveni su tijekom arheoloških istraživanja 2010., 2011. i 2012. godine, čime je ovaj lokalitet po prvi puta zapisan na arheološku kartu prapovijesnih kultura. Najstariji zabilježeni tragovi obitavanja potječu iz razdoblja eneolitičke lasinjske kulture te kasnoga brončanog doba. Tendencija zaposjedanja uzvisina u vremenskim razdobljima lasinjske kulture, kasnoga brončanog/ranoga željeznog doba i srednjeg/novog vijeka uočena je na brojnim lokalitetima u široj okolici poput Dubovca (Čučković, Čučković 2011; Tkalčec et al. 2011), Ozlja-Starog grada (Čučković 1992; Težak-Gregl 1994), Crkvišća-Bukovlja (Karavanić, Kudelić 2011; AHRZ, 2216/2014, Azinović Bebek, Sekulić; AHRZ, 2216/2014, Azinović Bebek), Gline-Brekinjove kose (Madiraca 2011), Cazina (Raunig 2001), Kostela (Velušček 1996).

5.2. NEPOKRETNI NALAZI

Na prostoru na kojem su krajem 5. i početkom 4. tisućljeća pr. Kr. obitavali nosioci lasinjske kulture pojavljuju se i nalazi kasnoga brončanog doba s kraja 2. tisućljeća pr. Kr. Potom se, u kasnome srednjem vijeku, ovaj položaj nivelira i na njemu gradi utvrda, posljedica čega su poremećeni najstariji slojevi na cijelu zasad istraženom području.

Prilikom arheoloških istraživanja nije pronađena nijedna stratigrafska jedinica s isključivo prapovijesnim nalazima, već su oni uvijek bili pomiješani s nalazima kasnog srednjeg i novog vijeka. To, naravno, otežava interpretaciju podataka te pripisivanje određenih slojeva i struktura pojedinom razdoblju. Zanimljivo je napomenuti da se prapovijesni horizont javlja samo sjeverozapadno od zidova SJ 29 i 66 te da se prapovijesni nalazi mogu očekivati i na prostoru van Staroga grada (slika 39).

Najveća koncentracija prapovijesnih nalaza zabilježena je u sondi iz 2011. godine, sjeverozapadno od zida SJ 3, a uz jugozapadni zid Staroga grada (slika 55). Na ovom je pro-

storu pronađeno nekoliko slojeva⁵⁹ s velikom količinom prapovijesnih nalaza, među kojima je najzastupljeniji materijal lasinjske kulture, a javljaju se i kasnobrončanodobni i novovjekovni nalazi.⁶⁰ Istražena je i jama (SJ 74) velikih dimenzija, s nalazima uglavnom lasinjske kulture. Stratigrafija jame je, posebice u njenom gornjem dijelu (SJ 72), poremećena, ali u njezinu jugoistočnom dijelu javlja se zapuna (SJ 75) s isključivo lasinjskim nalazima. Jama je istražena samo djelomično jer je izlazila van gabarita sonde te se prostire dalje na istok. Za sada je istražena u širini od 2 m i dužini od 7 m, a u krajnjem južnom dijelu jame uočeno je kako su preko nje sagrađene srednjo- i novovjekovne strukture. Povrh navedenih stratigrafskih jedinica, koje izlaze i van zidova Staroga grada, sagrađen je jugozapadni zid utvrde. U vrijeme njegove gradnje prostor je bio niveliran, što je za posljedicu imalo promjenu stratigrafskih odnosa i miješanje arheoloških nalaza iz različitih razdoblja.

Jugoistočno od zida SJ 3 otkriveno je nekoliko, uglavnom glinastih slojeva⁶¹ s miješanim prapovijesnim te srednjo- i novovjekovnim nalazima, koje također možemo protumačiti kao sloj nivelacije terena prilikom gradnje Staroga grada.

Između zidova SJ 3, 6, 29, 66 i 99 istraženo je nekoliko rupa od stupova⁶² koje se protežu u nizu u smjeru jugozapad-sjeveroistok te svojevrsna podnica od pravilno slaganih kamenih oblutaka (SJ 83, slika 47). Ove je nalaze za sada nemoguće sa sigurnošću pripisati određenom razdoblju jer u njima nisu pronađeni pokretni nalazi, a u slojevima oko njih miješaju se nalazi iz različitih razdoblja.

59 SJ 58/59, 61, 62, 71, 72.

60 Radiokarbonska analiza uzoraka iz SJ 58 i SJ 62, na žalost nije dala prapovijesne, već kasnosrednjovjekovne rezultate (za uzorke KIA45723 i Beta-328299 vidi ranije poglavlje Arheološka istraživanja).

61 SJ 33, 40, 43, 77, 79, 81, 82, 93.

62 SJ 87, 90, 91, 92, 97.

Slika 58. Ulomak lonca s trakastom ručkom ukrašen žlijebljenjem (snimio J. Kliska).
Fig. 58. Fragment of pot with ribbon-like handle decorated by furrowing (photograph by J. Kliska).

Slika 59. Ulomak vrča ukrašen žlijebljenjem i ubadanjem (snimio J. Kliska).
Fig. 59. Fragment of jug decorated by furrowing and stippling (photography by J. Kliska).

Slika 60. Ulomak bikonične zdjele ukrašene žlijebljenjem, s tragovima inkrustacije (snimio J. Kliska).
Fig. 60. Fragment of biconical bowl decorated by furrowing, with traces of incrustation (photograph by J. Kliska).

Slika 61. Ulomak bikonične zdjele ukrašene žlijebljenjem (snimio J. Kliska).
Fig. 61. Fragment of biconical bowl decorated by furrowing (photograph by J. Kliska).

2004, Sl. 7/B1). Primjerci s Barilovića u pravilu su ukrašeni, a oblik im poblizje ne možemo odrediti (T. 03/27-35, **slika 59**). Ulomci trakastih (T. 03/34) i ručaka trokutastog presjeka (T. 03/35) vjerojatno su također pripadali vrčevima.

Jedan od najzastupljenijih oblika posuda lasinjske kulture su bikonične zdjele, kod kojih pratimo i najveću raznovrsnost tipova. Preuzete iz sopotske i lendelskih kultura u kojima se često javljaju, a u velikom su broju prisutne na gotovo svim lasinjskim lokalitetima (Dimitrijević 1961, 39, 44; Dimitrijević 1968, T. 21/B; Dimitrijević 1979, 151-161; Pahić 1975, T. 2; Marković 1994, T. 19/4, 9, 13, 14; Kalicz 1995, 75, Abb. 1/1, 5, 8; Abb. 3/11-13 i d.; Horváth, Simon 2003, 111; Okroša Rožić 2004, Sl. 7/A1 i dr.).

Prema oblikovanju konusa, primjerke s Barilovića možemo podijeliti u nekoliko podtipova. Ukoliko je gornji ko-

nus ravan (T. 04/38-39), donji je izveden ravno (T. 04/40-43, **slika 60**) ili konveksno (T. 04/44-45). Kod zdjele s konveksno oblikovanim gornjim konusom, donji je konus najčešće izveden ravno (T. 05/49-56), a rjeđe konveksno (T. 04/46, 48, **slika 61**) ili konkavno (T. 04/47). Zdjele s konkavno oblikovanim gornjim konusom mogu imati donji dio oblikovan ravno (T. 06/59-61, **slika 62**) ili konveksno (T. 05/57-58). Dva konusa zdjele mogu biti postavljena pod različitim kutovima.

Bikonične zdjele često nose mehanički izveden ukras (T. 04/39, 43, 46, 48, T. 05/49, 51, 58, T. 06/59, 60, T. 08/87, **slike 60-62**), rjeđe plastičnu aplikaciju (T. 04/44, T. 05/53), a pronađeno je i nekoliko primjeraka s funkcionalnom ušicom postavljenom uz obod (T. 04/41) ili trakastom ručkom (T. 06/61).

Tablica 5. Pregled keramičkih oblika lasinjske kulture s lokaliteta Barilović-Stari grad.
Table 5. Overview of Lasinja Culture pottery forms from the site of Barilović Castle

LONCI	BIKONIČNI LONCI KONVEKSNOG GORNJEG DIJELA				
	BIKONIČNI LONCI KONKAVNOG GORNJEG DIJELA				
	LONCI ZAobljenog TRBUHA				
	LONCI S UŠICOM ISPOD OBODA				
	LONCI NEODREĐENOG OBLIKA STRAKASTIM RUČKAMA U GORNJEM SEGMENTU POSUDE				
VRČEVI					
ZDJELE	BIKONIČNE ZDJELE KONKAVNOG GORNJEG DIJELA				
	BIKONIČNE ZDJELE KONVEKSNOG GORNJEG DIJELA				
	BIKONIČNE ZDJELE RAVNOG GORNJEG DIJELA				
	ZAobljene ZDJELE				
	ZDJELE NA ŠUPLJOJ NOZI				
RUBOVI					
DNA					
MINIJATURNE POSUDE		ŽLICE		PRŠLJENOV I	

Slika 62. Ulomak bikonične zdjele ukrašene žlijebljenjem (snimio J. Kliska).
Fig. 62. Fragment of biconical bowl decorated by furrowing (photograph by J. Kliska).

Slika 63. Ulomak posude ukrašene žlijebljenjem (snimio J. Kliska).
Fig. 63. Fragment of vessel decorated by furrowing (photograph by J. Kliska).

Bikonične zdjele konveksno oblikovana vrata vodeći su oblik zdjele za cijelog trajanja lasinjske kulture (Dimitrijević 1961, 39, 44; Pahić 1975, T. 2/C; Dimitrijević 1979, 153, Sl. 5/8-9; Okroša Rožić 2004, Sl. 7/A1a-d). Zdjele konkavno oblikovana gornjeg dijela nešto su slabije zastupljene u lasinjskoj keramografiji (Okroša Rožić 2004, 30-31, Sl. 7/A1e), a javljaju se i na obližnjim lokalitetima u Hrsini (Dimitrijević 1961, T. XVII/133) i Dubrancu (Balen 1998, T. 2/2). Konkavno oblikovanje donjeg dijela recipijenta kod zdjela i lonaca javlja se za cijelog trajanja lasinjske kulture, a smatra se da je taj trend preuzet iz kasnovinčanske i lendelskih kultura (Dimitrijević 1979, 152; Koštuřík 1972, T. 12/15; Regenye 2007, Pl. 1/2, 4, Pl. 3/7 i d.).

Zaobljene zdjele (T. 06/62-66) na Bariloviću su neukrašene. Jedan su od karakterističnih oblika lasinjske keramike, javljaju se na velikom broju lokaliteta, ali u odnosu na bikonične zdjele ipak su sporedna pojava (Dimitrijević 1961, 39-40; Pahić 1975, T. 3/C; Balen 1998, 15; Horváth, Simon 2003, 111-112; Okroša Rožić 2004, Sl. 7/A2a). Jednostavno zaobljene zdjele, kakve se javljaju na Bariloviću, vežu se uz one poznate iz horizonta D-2 Vinče (Dimitrijević 1979, 153), a uobičajen su inventar nalazišta sopotske kulture (Marković 1985b, 44-47; Krznarić Škrivanko 1997, T. 3/3; Mihaljević 2006, 31/4-6; Marković, Botić 2008, 18-19).

Zdjele na šupljim nogama dio su ustaljena repertoara lasinjske keramografije, a javljaju se u nekoliko varijanta, najčešće s trbušastom nogom, dok se cilindrične noge javljaju rjeđe. Predstavljaju poveznicu sa sopotskom i lendelskim kulturama u kojima su karakterističan oblik (Dimitrijević 1968, 31-52; Koštuřík 1972, T. 2/5, 7, T. 3/6, 14 i d.; Dimitrijević 1979, 154-156). Pronađen je jedan ukrašeni ulomak (T. 03/36) koji bi, zbog širine stjenki i malog radijusa, mogao pripadati cilindričnoj nozi posude te tri ulomka dna zdjele sa šupljom nogom neidentificirana oblika (T. 03/37).

Žlice s tuljcem za nasad drške (T. 07/68-69), na Bariloviću neukrašene, zaštitni su znak lasinjske kulture, koja ih je preuzela iz kruga lendelskih kultura. Javljaju se na gotovo svim lokalitetima, a u upotrebi su za cijelog trajanja lasinjske

kulture (Dimitrijević 1961, 43-45, T. VIII/51, T. XVIII/149, 150; Dimitrijević 1979, 160, 169; Marković 1994, T. 24/7-8; Horváth, Simon 2003, Abb. 22/4-5, 11 i d.; Barna 2007, 367, Pl. 7/2, 4-7; Minichreiter, Marković 2009, 34).

Posude malih dimenzija (T. 07/70-71) često se interpretiraju kao igračke, a sporadično se javljaju na lasinjskim lokalitetima (Dimitrijević 1961, 43, T. XIII/90).

Ulomci dna posuda (T. 07/72-76) pokazuju jednostavno oblikovanje, bez naglašena prijelaza stajace plohe u tijelo posude.

Na Bariloviću⁶⁹ su najzastupljenije tehnike mehaničkog ukrašavanja (tablica 6), od kojih se najčešće javlja žlijebljenje (T. 01/7-8, 16, T. 02/18, 21, 26, T. 03/28-31, 33, T. 04/39, 47-48, T. 05/49, 52, 58, T. 06/59-60, T. 08/77-84, 90, T. 09/97, slike 58, 61, 63), ponekad u kombinaciji s urezivanjem (T. 03/36, 38, T. 05/51), otiskivanjem (T. 04/46), ubadanjem (T. 03/27, T. 08/88, slike 57, 59), ubadanjem i urezivanjem (T. 08/87), inkrustacijom⁷⁰ (T. 04/43, slika 60), ubadanjem i inkrustacijom (T. 08/85) ili plastičnim aplikacijama (T. 02/23). Potom slijede otiskivanje prsta ili tanke alatke (T. 01/9-14, T. 02/17, slika 56), urezivanje (T. 09/91-92) i ubadanje (T. 01/6). Tehnike plastičnog ukrašavanja poput plastičnog rebra (T. 03/32), malih jezičastih (T. 05/53), čepastih (T. 09/93, 95) i nosolikh držaka (T. 04/44) te koničnih izbočina na obodu posude (T. 09/94, 96) slabije su zastupljene. Glavni nositelj ukrasa svih oblika posuda je njihov gornji segment, dok su kod bikoničnih oblika ukrasom često naglašeni prijelomi posuda. Zaobljeni oblici ponekad nose ukras na truhu, dok se donji segment posude veoma rijetko ukrašava. Sve navedene tehnike ukrašavanja uobičajene su u lasinjskoj keramografiji (Dimitrijević 1979, 151-160; Okroša Rožić 2004).

⁶⁹ Do sada je na Bariloviću prikupljeno minimalno 69 ukrašenih posuda.

⁷⁰ Analiza sastava mase za inkrustacije, koju su obavili K. Kos i H. Posilović iz Zavoda za geologiju Hrvatskog geološkog instituta, pokazala je da je osnovni sastojak drobljeni i spaljeni jelenji rog (usmeno priopćenje dr. sc. H. Posilovića).

Tablica 6. Tehnike i motivi ukrašavanja prema oblicima posuda s lokaliteta Barilović-Stari grad.
Table 6. Decoration techniques and motifs based on vessel shapes from the site of Barilović Castle

	LONCI	VRČEVI	ZDJELE	NEODREĐENOG OBLIKA
ŽLIJEBLJENJE				
ŽLIJEBLJENJE I UBADANJE				
ŽLIJEBLJ. I UREZIVANJE				
ŽLIJEBLJ. I UBADANJE				
ŽLIJEBLJENJE I PLASTIČNE APLIKACIJE				
ŽLIJEBLJ. I INKRUST.				
ŽLIJEBLJ. I UBADANJE I INKRUST.				
ŽLIJEBLJ. I OTISKIV.				
UREZIVANJE				
UBADANJE				
OTISKIVANJE				
PLAŠTIČNO UKRAŠAVANJE				

Slika 64. Ulomak zdjele uvučenog oboda ukrašenog kosim kaneliranjem (snimio J. Kliska).
Fig. 64. Fragment of bowl with inwardly drawn rim decorated by diagonal fluting (photograph by J. Kliska).

Slika 65. Ulomak bikonične šalice s trakastom ručkom (snimio J. Kliska).
Fig. 65. Fragment of biconical cup with ribbon-like handle (photograph by J. Kliska).

Slika 66. Restaurirana šalice s trakastom ručkom iznad oboda (snimio J. Kliska).
Fig. 66. Restored cup with ribbon-like handle above rim (photograph by J. Kliska).

janje grupe Karlovac, istovremene s grupom Velika Gorica, koja bi se nalazila između kulturnih grupa kulture polja sa žarama i ilirskih plemena. Ona bi ujedno predstavljala početni stupanj razvoja plemenske zajednice Kolapijana, koja je zauzimala prostor oko rijeke Kupe, a na čije je formiranje utjecala kultura polja sa žarama (Čučković 2004, 174-176; Čučković, Čučković 2011, 103).

Lika i Ogulinsko-plašćanska udolina činili su od kasnog brončanog doba središnji dio japodskog prostora, a Gorski je kotar bio prometna poveznica prema Beloj krajini, Notranjskoj, Hrvatskom primorju, Istri i Italiji (Olujić 2007, 107). Pretpostavlja se da lokaliteti Trošmarija, Hrsina, Bosiljevo, Duga Gora, Josipdol, Čakovac i Munjava pripadaju sjevernim rubnim prostorima japodskog teritorija (Drechsler-Bižić 1970, 243).

U fakturi kasnobrončanodobne keramike s Barilovića zamjećuju se dodaci kamenčića, ponekad i keramike, koji su umiješani u glinu. Kod ulomaka prijenosnih ognjišta, nekoliko lonaca i većih ručki koje su možda pripadale pekama taj je postotak nešto veći, a više dolazi do izražaja zbog slabije obrade površine. Tek malen udio zdjela pokazuje bolju fakturu, gotovo bez vidljivih primjesa.

Kod obrade površine zamjećuje se veliki postotak posuda s fino zaglađenom, ⁷³ sjajnom površinom te se, općenito uzvši, može zaključiti da je na ovom lokalitetu veća pažnja poklonjena obradi površine kasnobrončanodobne nego lasinjske keramike. Grubo zaglađena površina javlja se sporadično, a zaglađena nešto češće. Keramika s poliranjem površinom za sada nije zamijećena na lokalitetu.

Među keramikom ovog horizonta naseljavanja s Barilovića prevladava ona narančastih do crvenih tonova, ponekad s presjekom tamno sive boje. Manji postotak ulomaka tamnih je tonova u presjeku i na površini.

Od osnovnih su oblika prepoznati lonci, zdjele i šalice.⁷⁴ Lonac izvijenog, iznutra fazetiranog oboda (T. 09/99) najsliči-

niji je tipu A6b prema S. Karavanić, a pripada široko rasprostranjenom tipu S-profiliranih lonaca koji se nalaze na mnogim naseljima i grobljima (Vrdoljak 1995, 27, Sl. 5, T. 2/2).

Ulomke gornjih dijelova posuda slične onima s Barilovića (T. 09/100-101) M. Črešnar naziva tipom oboda U2g, navodeći njihovu veliku sličnost s oblikom lonca tipa L5 zaobljenog tijela i ravno izvučenog oboda, koji se datiraju u stupnjeve Ha A i Ha B (Črešnar 2010, 35-42, Fig. 15/G416, Fig. 19). Isto oblikovan obod imaju lonci s naselja Kalnik-Igrišće, datiranog u Ha A (Vrdoljak 1995, 24, T. 32/1) i Starog Čiča-Gradišća, datiranog u Ha B (Balen-Letunić 1996, 15, T. 8/1) te iz nekropole u Krupačama datirane u Ha B (Vinski-Gasparini 1973, T. 100/4).

Loncima pripada vjerojatno i ulomak tijela posude s trakastom ručkom (T. 11/112) te ulomci tijela posuda ukrašeni plastičnim trakama (T. 10/109-110).

Među zdjelama najzastupljenije su one uvučenog, koso kaneliranog oboda, tzv. *turbanastog oboda* (T. 10/102-104, slika 64), tipa B3d prema S. Karavanić (Vrdoljak 1995, Sl. 6, T. 23/2). Ovako ukrašene zdjele javljaju se od sredine Ha A, najčešće u Ha B, a mogu se pratiti i do stupnja Ha C (Patek 1968, 102, T. VI/31). Paralele nalazimo na brojnim srednjoeuropskim lokalitetima (Novotná 1956, T. 3/3; Pittioni 1954, Abb. 359/1, 2; Dušek 1957, T. 4/5-6, T. 5/5 i d.; Patek 1961, T. 1/4, T. 2/4, T. 6/4 i d.; Říhový 1965, T. 38/12, T. 46/2, T. 47/2; Říhový 1968, T. 17/Aa, T. 20/Aa; Lamut 1989, T. 2/4, T. 7/12 i d.; Velušček 1996, T. 34/29-30). Javljaju se i na nalazištima stupnja Ha B u široj okolici Barilovića (Vinski-Gasparini 1973, T. 101/9; Majnarić-Pandžić 1986, Sl. 3/3; Balen-Letunić 1987, T. 1/1-2; Balen-Letunić 1996, T. 6/4, T. 8/2; Madiraca 2011, T. 7/5, T. 12/1-2). Za ulomak bikonične zdjele fazetiranog oboda (T. 10/105), najbolje paralele nalazimo na slovenskom lokalitetu Kostel, unutar trećeg naseobinskog horizonta datiranog u stupnjeve Ha A i Ha B kasnog brončanog doba (Velušček 1996, 66-67, T. 34/32).

Bikonične zdjele izvučenog, iznutra fazetiranog oboda (T. 10/106), tip B6c prema S. Karavanić, mogle su imati jednu ili dvije ručke ispod oboda, a javljaju se u ranijoj fazi kulture polja sa žarama (Vrdoljak 1995, 30-31, Sl. 6). Porijeklo im se veže uz kraj ranog brončanog doba srednjeg Podunavlja

i podunavsku kulturu grobnih humaka srednjeg brončanog doba (Pittioni 1954, Abb. 271/4; Patek 1968, T. L/3; Vinski-Gasparini 1973, 39; Vrdoljak 1995, 30-31). Česta su pojava u grobljima virovitičke (Vinski-Gasparini 1973, T. 8/2, 9, T. 9/3, T. 10/3-4, T. 14/4; Majnarić-Pandžić 1989, T. 2/1; Sokol 1989, Sl. 2-3) i grupe Barice-Gredani (Minichreiter 1983, 7, T. 17/1, T. 25), a analogije nalazimo i u naseljima (Horvat-Šavel 1989, T. 3/2, T. 5/1; Vrdoljak 1995, T. 13/1; Karavanić et al. 2002, 54, T. 3/7).

Bikonične šalice s ručkom smještenom na obodu (T. 10/107, slika 65), tip C5a prema S. Karavanić, u srednjem su Podunavlju najkarakterističniji oblik šalice ranije kulture polja sa žarama (Vrdoljak 1995, 33-34, Sl. 7). Najstarije primjerke nalazimo unutar kulture grobnih humaka srednje Europe (Pittioni 1954, Abb. 268, Abb. 273/3-5; Doneus 1991, 125, 127, Abb. 8/1-3, Abb. 13/1 i d.; Říhový 1982, T. 10/2,8; T. 11/2, 4, 7, 11-13, T. 68/4-7). Javljaju se na brojnim lokalitetima tzv. mješovitog kulturnog horizonta u Moravskoj, u kojem se uz elemente kulture grobnih humaka javljaju i mlađi elementi te tako potvrđuju tezu o autohtonom razvoju iz kulture grobnih humaka u kulturu polja sa žarama (Vrdoljak 1995, 33). Ove su šalice predstavnik prijelaznog horizonta Br C/D na širokom području srednjeg Podunavlja i jugoistočnih Alpa (Vrdoljak 1995, 34). U Sloveniji i Hrvatskoj datiraju se u početak kulture polja sa žarama (Br C/D), a na području Mađarske u Br D i Ha A (Kőszegi 1960, T. 79/5; Patek 1968, 106, T. 7/8, T. 48/7-8; Majnarić-Pandžić 1989, Sl. 3, Sl. 4/1; Horvat-Šavel 1989, T. 5/2, 6; Strmničnik-Gulić 1989, T. 2/1-2; Plestenjak 2010, 43, G115; Karavanić 2009, Fig. 21). Primjerak iz Barilovića najsličniji je jednoj od šalice ovog tipa s lokaliteta Kalnik-Igrišće (Vrdoljak 1995, T. 27/3).

Šalice s trakastom ručkom koja ide preko oboda (T. 11/111, slika 66) odgovara šalicama tipa V, varijante 4, prema E. Patek, koje se u Transdanubiji koriste od sredina Ha A i u Ha B stupnju (Patek 1968, 108, T. VII/38). Primjerak s Barilovića ima ovalno oblikovan otvor, a trakasta ručka koja ide iz oboda ima plitko rebro na sredini. Najbliže analogije nalazimo u nekropolama faze IV kulture polja sa žarama (Ha B1 i dijelom Ha B2) u Krupačama i Velikoj Gorici (Vinski-Gasparini 1973, 181, 186, T. 100/7, T. 105/7).

Za ulomak gornjeg dijela bikonične posude izvučenog oboda (T. 10/108, slika 67) paralele nalazimo u tipu šalice C5b prema S. Karavanić (Vrdoljak 1995, Sl. 7). Ona je tipičan predstavnik baierdorfsko-velatičke kulture, koja se u fazi II kulture polja sa žarama širi u međuriječje Drave, Dunava i Save. Javlja se od prijelaza Br D/Ha A, a najviše je zastupljena u stupnju Ha A (Říhový 1958, Sl. 2/1-3, Sl. 3/2, 8, 9; Patek 1968, T. 7/9-10; Lochner 1986, T. 5/3; Vrdoljak 1994, 34-35). Na naselju Kalnik-Igrišće najzastupljeniji je tip šalice, a paralele nalazimo i na drugim lokalitetima (Vinski-Gasparini 1973, 66; Homen 1982, T. 1/4,6; Vrdoljak 1995, T. 28; Madiraca 2011, T. 4/3).

Trakasta ručka s rebrom na sredini (T. 11/113) i ručka trokutastog presjeka (T. 11/114), uklapaju se u inventar kasnobrončanodobnog posuda (Črešnar 2010, Fig. 21/R2g, R3f). Jedna pronađena trakasta ručka grube izrade vjerojatno je pripadala peki.

Najzastupljenije tehnike ukrašavanja⁷⁵ su već spomenuto koso kaneliranje oboda zdjela (T. 10/102-104, slika 64) i

73 Za stupnjevanje u obradi površine korištena je ista terminologija kao i za lasinjsku keramiku.

74 Prema sačuvanim obodima, možemo izdvojiti minimalno 17 posuda.

75 Minimalno je 13 posuda ukrašeno.

Slika 67. Ulomak bikonične šalice izvučenog oboda (snimio J. Kliska).

Fig. 67. Fragment of biconical cup with inwardly drawn rim (photograph by J. Kliska).

fazetiranje unutarnje strane oboda lonaca (T. 09/99) ili zdjela (T. 10/105-106). Ulomci ukrašeni plastičnim trakama (T. 10/109-110) manje su zahvalni po pitanju datiranja.

Ukrašavanje posuda fazetiranjem javlja se u srednjem Podunavlju još u kasnoj kulturi grobnih humaka (stupanj Br B), a u razdoblju kulture žarnih polja uobičajen je način ukrašavanja, karakterističan prije svega za starija razdoblja ove kulture (Kószegi 1960, 150-155). Predstavlja tipični ukras na naseobinskoj keramici grupe Baierdorf-Velatice (Vinski-Gasparini 1973, 67), a nalazimo ga na širem području u srednjem i kasnome brončanom te starijem željeznom dobu (Benac 1959, 43; Dular 1979, T. 3/1, T. 7/6; Drechsler-Bižić 1980, 42, T. 28/1-2; Majnarić-Pandžić 1986, 33, Sl. 6/1; Dular et al. 1991, T. 11/3-4, 10; Velušček 1996, T. 9/12, T. 32/8).

Plastična rebra na loncima ili pitosima (T. 10/110) javljaju se u krugu kasne bronce (Karavanić 2009, Pl. 32/7, Pl. 33/1; Balen-Letunić 1996, Sl. 2/2, 3/3; Ložnjak 2002, T. 3/3, 5 i d.). Datirani su prema obliku posude koju ukrašavaju, što na Bariloviću nije moguće ustvrditi. Za ukras trostruke plastične trake na ulomku posude zaobljenog tijela (T. 10/109), analogije nalazimo na lokalitetu Glina-Brekinjova kosa (Madiraca 2011, T. 1/3).

Pronađena su dva ulomka prijenosnog ognjišta, grube izrade. Uobičajen su nalaz na brončanodobnim nalazištima, pa tako i na lokalitetima Pokuplja (Majnarić-Pandžić 1993, 1, Sl. 1; Vrdoljak 1996, 180, T. 4; Ložnjak 2002, T. 1/7; Azinović Bebek 2006; Bekić, Čataj 2007, T. 6/8, T. 14/5).

5.4. ZAKLJUČAK

Najstarija prapovijesna nalazišta šire okolice Bosiljeva, Ozalj-Stari grad i špilje Vrlovka kod Ozlja i Boduli u Hrsini, pripadaju lendelskoj kulturi ranog eneolitika (Čučković 1993; Težak-Gregl 1993; Perkić 2006; Težak-Gregl 2007). Iako je broj lokaliteta ove kulture na prostoru Hrvatske malen, njezine su tekovine nastavile živjeti u keramografiji lasinjske kulture koja je u zapadnoj Mađarskoj, Sloveniji i središnjoj Hrvatskoj naslijeduje u zadnjoj četvrtini 5. tisućljeća pr. Kr. (Dimitrijević 1979, 347-349; Kalicz 1995, 38).

Lasinjski lokaliteti u Pokuplju često su smješteni na povišenim položajima iznad rijeka: Barilović-Stari grad iznad Korane, Mali Kučer nad rijekom Dobrom (Bekić 2007), Crkvišće-Bukovlje nad Mrežnicom (Karavanić, Kudelić 2011, 83), Dubovac-Stari grad i Ozalj-Stari grad iznad Kupe (Težak-Gregl 1993; Čučković, Čučković 2011). Poznata su i naselja na prirodnim bregovima ili platoima uzvišenja poput Lasinje (Dimitrijević 1961, 29) i Gline-Brekinjove kose (Madiraca 2011). Na rubnim dijelovima Gorske Hrvatske, lasinjska su naselja smještena u nizinskom području: Gorica (Dimitrijević 1961, 33) i Rudine (Perkić 2004, 16) kod Hrsine te Čakovac (Dimitrijević 1961, 34) i Rudine (Perkić 2004, 9) kod Josipdola. Nalazi lasinjske kulture potječu i iz špilje Vrlovke kod Ozlja (Dimitrijević 1961, 33) te dvije špilje u Bodulima kod Hrsine (Perkić 2006).

Kao što je već navedeno, lasinjska keramika s Barilovića uklapa se u repertoar oblika i ukrasa Pokuplja te rubnih dijelova Gorske Hrvatske, Dolenjske i sjeverozapadne Bosne, koji opet veće sličnosti pokazuje s materijalom lasinjske kulture u sjeverozapadnoj Hrvatskoj nego u Slavoniji i Srijemu (Dimitrijević 1961; Budja 1992; Marković 1994, 92-93, T. 20-24; Balen 1998; Grandić 2001; Perkić 2006). Ove regionalne razlike uočavaju se u većoj ili manjoj zastupljenosti pojedinih oblika posuda i motiva ukrašavanja, a uvjetovane su različitim supstratnim i susjednim kulturama. Kao odlike lasinjske keramografije s Barilovića možemo navesti bikonične zdjele kao najzastupljeniji oblik, a žlijebljenje kao najčešće upotrijebljavanu tehniku ukrašavanja. Omiljeni ukrasni motivi su onaj jelove grančice te horizontalne, vertikalne ili kose paralelne linije te A- i V-motiv, a nešto manje su zastupljeni motiv višestruke girlande, bodljikave žice, ljestvičasti i mrežasti motiv te šrafirani trokuti. Kao rubni motiv oko paralelnih linija ponekad se postavljaju nizovi uboda, a samostalno ubadanje ili urezivanje rjeđe je zastupljeno. Otiskivanje prsta ili tanke alatke postavljeno je na ili ispod njega ili na prijelomu posude. Plastični ukrasi poput malih jezičastih obođa ili glomaznijih čepastih te nosolikih držaka ili koničnih istaka na obodu posuda nisu zastupljeni u velikom postotku. Glavni nosilac ukrasa je gornji segment posude ili prijelom kod bikoničnih oblika. Većina navedenih karakteristika porijeklo vuče upravo iz lendelskih kultura, što najbolje možemo pratiti na keramičkom materijalu Moverne Vasi (Budja 1992; Tomaž 1999).

Na Bariloviću je, kao i na brojnim drugim lokalitetima Pokuplja (Ozalj-Stari grad: Čučković 1993; Dubovac-Stari grad: Čučković, Čučković 2011; Bukovlje-Crkvišće: Karavanić, Kudelić 2011), zamijećen hijatus od srednjeg eneolitika do kasnog brončanog doba, kada se intenzivira život na gradinskim naseljima (Karavanić 2009; Ložnjak Dizdar 2011, 14).

Kasnobrončanodobna keramika s Barilovića predstavlja uobičajen repertoar oblika i ukrasa kulture polja sa žarama. Analogije nalazimo na ne tako udaljenim lokalitetima poput Belaja (Majnarić-Pandžić 1986), Kiringrada (Balen-Letunić 1987), Klinca (Majnarić-Pandžić 1986; AHRZ, 2155/2/2012, Krmpotić), Gline-Brekinjove kose (Madiraca 2011), Dubovca (Čučković, Čučković 2011), Starog Čiča (Balen-Letunić 1996), Kostela (Velušček 1996). Keramografija kulture polja sa žarama pokazuje velike sličnosti na cijelom području rasprostranjenosti, pa tako paralele nalazimo i na brojnim lokalitetima

sjeverne Hrvatske (Vinski-Gasparini 1973; Vrdoljak 1996; Karavanić 2009) i srednje Europe (Pittioni 1954; Rihovský 1958; Patek 1968; Lochner 1986; Črešnar 2010).

Prema tipološko-kronološkoj analizi malobrojnog keramičkog materijala, kasnobrončanodobni nalazi s Barilovića većinom pripadaju razdoblju Ha A i Ha B, iako nekoliko ulomaka možemo datirati i ranije, u razdoblje Br C/D i Br D. Dakle, odgovarao bi cijelom vremenu trajanja kulture polja sa žarama, od oko 1300. do oko 800. godine pr. Kr. (Ložnjak Dizdar 2005). Kako na Bariloviću nisu pronađene zatvore-

ne cjeline iz ovog razdoblja, ne možemo pobliže definirati točno razdoblje njegovog korištenja u kasnom brončanom dobu. S obzirom na nekoliko mlađih ulomaka, s velikom dozom rezerve možemo pretpostaviti dva horizonta zaposjedanja: jedan u razdoblju Br C/D, a drugi u razdoblju Ha A ili Ha B.

Tek će nam daljnja istraživanja možda otkriti točniju dinamiku naseljavanja u prapovijesnim razdobljima i otkriti u koliko se vremenskih horizonata i kojim intenzitetom odvijao život na ovome visinskom položaju. ■

6. METALNI NALAZI

PETAR SEKULIĆ

Trgovački pečat s natpisom GVILHELMVS ALMANDETEE (snimio J. Škudar).
Lead cloth seal with inscription GVILHELMVS ALMANDETEE (photograph by J. Škudar).

6.1. UVOD

Metalni nalazi s lokaliteta Stari grad Barilović relativno su bogato zastupljeni te se mogu podijeliti u nekoliko funkcionalnih skupina – predmeti građevinske namjene, predmeti kućne uporabne namjene, predmeti iz skupine oruđa i alata, dijelovi konjske i konjaničke opreme te nalazi oružja i vojne opreme. Metalni se nalazi strukturom i prostornom dispozicijom u potpunosti uklapaju u povijesni kontekst lokaliteta Stari grad Barilović. Najveći dio obrađenih metalnih nalaza pronađen u jugozapadnom, najstarijem dijelu Staroga grada Barilovića pripada razdoblju druge polovine 15. i 16. st. Manji broj metalnih nalaza može se pripisati fazi Vojne krajine od 17. do 19. st. te fazi civilne uprave od kasnog 19. do sredine 20. st.

6.2. PREDMETI GRAĐEVINSKE NAMJENE

U metalne predmete građevinske namjene ubrajamo čavle, klinove, spojke (T. 12/117), kuke (T. 12/116) te šarke vrata, prozora ili ograda (T. 12/115, 118). Brojčano najzastupljenije predmete građevinske namjene predstavljaju željezni čavli. Oni neće biti tema ovog rada jer kao uporabni građevinski elementi nisu pogodni za preciznije vremensko određivanje. Iako su metalni nalazi građevinske namjene sami po sebi teško vremenski odrediti, na temelju arheološkog konteksta šarka oblika slova T (T. 12/118) i željezna šipka svijena u kuku (T. 12/116) mogu se datirati u razdoblje kraja 15. te 16. st. Za spomenute nalaze također je teško odrediti jesu li bili dio vrata, prozora ili kakve ograde.⁷⁶ Željeznu šarku razvijenog oblika nije moguće datirati s obzirom na to da je pronađena u recentnu zasipu građevinskog otpada.

6.3. KUĆNI UPORABNI PREDMETI

U skupinu kućnih uporabnih predmeta uvršteni su noževi, vilice, škare, ključevi te dijelovi brave. Noževi, kao višenamjenski uporabni predmeti, pokazali su se najbrojnijom skupinom

kućnih uporabnih predmeta na Starome gradu Bariloviću. Pronađeni primjerci pripadaju skupini noževa s trakastom drškom, koji se pojavljuju od 14. st. te koji tijekom 15. st. prevladavaju nad noževima s trnom za nasad (Predovnik 2003, 84). Trakasta drška omogućava veću stabilnost sječiva te je zapravo njegov produžetak. Drška se najčešće širi prema kraju te je obložena koštanim ili drvenim oplatama. Oplate su pričvršćene metalnim zakovicama i obujmicom na prijelazu, najčešće od mjedi. Ovaj tip drške pružao je veće dekorativne mogućnosti, posebno njegov metalni ili koštani završetak (Cowgill et al. 1987, 26; Predovnik 2003, 84).

Skupini noževa blago zaobljena sječiva trokutastog presjeka s ravnim hrptom pripada nekoliko noževa⁷⁷ (T. 13/126, 128-129, 131, 133). Na temelju konteksta, rezultata dobivenih metodom radiokarbonskog datiranja te analogijama mogu se datirati u razdoblje druge polovine 15. i 16. st. (Nekuda 1985, 159; Benkö et al. 1997, 121; Tkalčec 2010, 91). S obzirom na očuvanost, blago širenje prema kraju drške noža uočljivo je samo na dva primjera (T. 13/126, 128). I primjerak noža sa sječivom trokutastog presjeka te blago zaobljenog hrpta s trakastom drškom (T. 13/132) može se datirati u isto razdoblje (Holl 1990, 204, 7. kóp/2). Na dva primjerka sačuvana je ukrašena mjedena obujmica na prijelazu drške u sječivo noža (T. 13/126, 136). Dok je obujmica noža T. 13/126 ukrašena urezanim krugom te plitkim uzdužnim kanalom, drugi je primjerak ukrašen kombinacijom urezanoga kruga i kosih paralelnih linija (T. 13/136). Primjerak dekorativne brončane zakovice pete drške noža u obliku štita (T. 13/137) također se smatra tipičnim za noževe iz razdoblja 15. i 16. st. (Holl 1990, 203, 6. kóp/10-13; Benkö et al. 1997, 121, 34. kóp/5; Čimin 2008, 222, T. 3/13,14; Tkalčec 2010, 186). Drška željeznog noža na kojoj su ostale sačuvane obje koštane oplatne pločice pričvršćene mjedenim zakovicama te izdanak za dekorativni završetak (T. 13/135) može se datirati u razdoblje 16. i 17. st.

Nabolje sačuvani nalaz predstavlja nož s ravnim hrptom te željeznom trakastom drškom koja se trapezoidno širi

⁷⁶ Na temelju dimenzija može se pretpostaviti kako je šarka (T. 12/118) bila dio prozora.

⁷⁷ Iako su samo dva noža bolje sačuvana (T. 13/126, 128), na temelju analize brojnih analogija djelomično sačuvani ulomci (T. 13/129, 131, 133) također se mogu svrstati u istu kategoriju.

7. STAKLENI I KOŠTANI NALAZI

ANDREJ JANEŠ

Slika 71. Donji dio čaše na nozi s prstenastom stajaćom bazom (snimio J. Kliska)
Fig. 71. Lower section of cup on foot with ring-shaped standing base (photograph by J. Kliska).

7.1. STAKLENI NALAZI

Ulomci stakla nađeni na Starome gradu Bariloviću dijelovi su ili stolnih posuda ili je riječ o fragmentima prozorskoga stakla. Zbog velike fragmentiranosti materijala teško je odrediti tipološke karakteristike pronađenih primjeraka. Većinu staklenih nalaza moguće je pripisati dvjema skupinama posuda: čašama i peharima (za konzumiranje tekućina) te bocama (za čuvanje i posluživanje tekućina). Većinu se pronađenog materijala može datirati stratigrafijom istraženog dijela nalazišta. Neki su primjerci, unatoč fragmentiranosti, datirani metodom tipološke klasifikacije. Većina staklenog posuda pripada razdoblju kasnog 15. i 16. st.

Ulomci čaša potječu iz stratigrafskih jedinica SJ 10 i 18. Na osnovu radiokarbonskih datuma te materijalnih nalaza SJ 18 datirana je u razdoblje kasnog 15. i 16. st. Za SJ 10 treba napomenuti da je sam sloj nastao u 18. st., no dio je materijala starijeg datuma, odnosno riječ je o prebačenome materijalu 16. st.

Na području jugoistočne Europe nalazi su staklenih predmeta općenito poznati iz ranog i razvijenog srednjeg vijeka. Nalazi iz kasnog srednjeg vijeka brojniji su od onih iz prethodnih razdoblja. Tijekom ranog srednjeg vijeka među staklenim nalazima prevladavaju predmeti korišteni kao nakit, jednostavnih i skromnih oblika (Han 1975, 126), ali ima i primjeraka staklenog posuda (Perović 2010). Od kraja 13. st. i početka 14. st. bilježi se naglo povećanje količine staklarskih proizvoda te spominjanja staklarske djelatnosti u pisanim izvorima (Bikić 2006, 202). Od 14. st., uz crkvene institucije, privilegirani laici koriste stakleno posuđe u svakodnevnom životu (Han 1975, 118; Han 1978, 174). Staklo je postalo sastavni dio stolne opreme plemstva i bogatijih pripadnika društva toga razdoblja (Lazar 2003, 81).

U 14. st. te u prva tri desetljeća 15. st. staklarski se proizvodi u jugoistočnu Europu većinom uvoze iz radionica s prostora Bizanta, Murana i Dubrovnika (Han 1975, 120). Tijekom 15. st. ugarske su zemlje preplavili staklarski proizvodi lokalnih radionica te uvozi iz srednje Europe. Razlog tome je embargo na uvoz mletačke robe koji je proglasio

Sigismund Luksemburgovac, hrvatsko-ugarski i češki kralj te rimsko-njemački car, 1417. godine. Lokalna proizvodnja potaknuta je dovođenjem majstora staklara iz Italije. Tek se za vladavine kralja Matije Korvina tržište Ugarskoga Kraljevstva ponovno otvara mletačkim proizvodima (Sedláčková 2007, 203). Kao važan staklarski centar 15. st. razvila se ugarska prijestolnica Budim, u kojemu su djelovali talijanski staklari, a kasnije i domaći majstori (Han 1978, 174, prema Gerevich 1971, 99, 134-135; Šimek 2010, 308). Nema pisanih podataka o staklarskim radionicama u srednjem vijeku na području srednjovjekovne Slavonije. Kao najbliža radionica u pisanim se izvorima tek u 16. st. spominje Ljubljana (Kos, Žvanut 1994, 15; Lazar 2003, 81).

Primjerke T. 18/175 i T. 18/179 možemo sa sigurnošću pripisati čašama na nozi s prstenastom stajaćom bazom. Čaše i pehari na nozi pojavljuju se od kraja 13. i u 14. st., ali najveću popularnost dostižu u 16., a raširene su i tijekom 17. st. (Lazar 2003, 84). Oblik noge T. 18/175 u Sloveniji je datiran u razdoblje od 1600. do 1650. godine (Lazar 2003, Fig. 5/40). Pehari sa šupljom nogom iz Staroga Bara pronađeni su u kontekstu druge polovine 16. st. te predstavljaju venecijanski uvoz, dok se forma datira u 16. i 17. st. (Ferri 2011, 89). Nalazi sličnih čaša na nozi iz Brna potječu iz tirolske staklarske radionice u Hallu. Izrađene su krajem 1530-ih godina prema venecijanskim uzorima (Sedláčková 2006, 222). Pehari na nozi iz budimske utvrde i kraljevske palače u Višegradu datirani su u 15. i 16. st. (Mester 2010, 649, 651, Fig. 6/4-5, Fig. 8). Velik broj primjeraka pehara na šupljom nozi nađen je prilikom arheoloških istraživanja samostana sv. Krševana u Zadru. Smatra ih se venecijanskom uvoznom robom, a usporedbom s nalazima s brodoloma kod Gnalića datirani su u 16. st. (Pešić 2006, 116). Nalazi staklenih pehara iz Ljubljane i Mengeša proizvodi su lokalne ljubljanske staklarske radionice koja je djelovala u 16. st. (Kos, Žvanut 1994, kat. št. 11, 41; Kos 2007, kat. 97, T. 1/8). Dva navedena primjerka, T. 18/175 i T. 18/179 (slika 71), potječu iz stratigrafski datiranih slojeva 15. i 16. st. Teško je odrediti pripadaju li ulomci prstenastih baza T. 18/182-188 čašama ili

8. KASNOSREDNJOVJEKOVNO I NOVOVJEKOVNO KERAMIČKO POSUĐE

MARIJANA KRMPOTIĆ

Slika 77. Rekonstruirani majolički tanjur, strogi stil, porodica cvjetne gotike (snimio J. Kliska).
Fig. 77. Reconstructed majolica plate, strict style, Gothic floral family (photograph by J. Kliska).

8.1. STOLNO POSUĐE

8.1.1. Talijanska majolika

Terminom majolika označava se keramika prevučena olovnom glazurom u koju je dodan kositreni oksid čime se dobiva neprozirna, bijela, sjajna majolička glazura (*smalto*). Ovisno o količini dodanoga kositra, glazura je više ili manje prozirna. Ova je tehnika na područje Europe stigla s istoka, iz islamskog svijeta. U Španjolskoj se javlja u 10. st., da bi se do 13. st. proširila na Italiju i dijelove južne Francuske. Osnovna stilaska i kronološka klasifikacija majolike s područja Italije, koju je dao G. Ballardini, uz manje je izmjene u upotrebi još i danas (Ballardini 1938a, 1938b).

Relativno brojni ulomci majoličkih posuda na Starom su gradu Bariloviću dokumentirani unutar stratigrafskih jedinica SJ 2, 10, 14, 15, 18, 22, 23, 61/62, 77, 79 i 82. Usljed perturbacija slojeva uzrokovanih građevinskim i drugim intervencijama na gradu, došlo je do miješanja materijala različite vremenske pripadnosti unutar istoga sloja, što je posebno uočljivo kod stratigrafske jedinice SJ 10 u okviru koje se nalazi 18. st. miješaju s onima kasnog 15. i 16. st.

Najstariji majolički ulomci sa Staroga grada Barilovića pripadaju strogom stilu (*stile severo*) koji obilježava prijelaz iz gotičkog u renesansno razdoblje. Dijeli se na dvije faze, od kojih svaka na nekoliko porodica (*famiglia*). Prvoj fazi pripadaju zelena porodica (*famiglia verde*), porodica kobalnog reljefa (*famiglia a zaffera in rilievo*) i talijansko-maurska porodica (*famiglia italo-moresca*). Drugu fazu strogog stila čine porodica cvjetne gotike (*famiglia gotica, famiglia gotico-florenale*), porodica oka paunova pera (*famiglia a penna di pavone*) te porodica perzijske palmete (*famiglia a palmeta persiana*).

Majoličke posude u stilu cvjetne gotike proizvode se od oko 1425. godine sve do sredine 16. st. Prvotno se pojavljuju u Laciju i Kampaniji, a nešto kasnije u pokrajinama Emilia Romagna i Marche (Bojani 1997, 3; Gusar 2010, 127). Na osnovu skale boja upotrijebljenih pri oslikavanju mogu se razlikovati dvije podskupine unutar porodice cvjetne gotike: *tavolozza fredda* koju karakterizira slikanje hladnom paletom

boja (tamnoplava, zelena, žuta i smeđa) i *tavolozza calda* kojoj je obilježje upotreba toplih boja (svijetloplava, jarko žuta i sjajna zelena, a u renesansnoj fazi i još neke boje) (Zagarčanin 2004, 47). Karakterističan dekorativni element čini medaljon koji se proteže od vrata pa gotovo do dna posude, obrubljen ljestvičastim motivom (*a scaletta*). Unutar medaljona izvedenog kobaltno plavom bojom mogu biti prikazani motivi različitog karaktera – vegetabilni, zoomorfni, antropomorfni (poprsja), geometrijski, religiozni ili heraldički. Omiljen je trokutasto oblikovan stilizirani motiv brdašca (*monticelli a triangolo*) te motivi gotičkog lišća. Medaljoni *a scaletta* najčešće su oivičeni polupalmetama (motiv *a ciuffo*) ili pojasevima ispunjenim ukošenim, odnosno prekrštenim kraćim linijama, redovito izvedenim plavom bojom. Najomiljeniji oblik porodice cvjetne gotike svakako je vrč trolisno oblikovana otvora s trakastom ručkom i blago naglašenom stajaćom stopom, no prisutni su i drugi oblici poput zdjelica, tanjura itd. Osobito su omiljeni faetinski vrčevi koje imitiraju i druge radionice regije. Ulomci keramičkih posuda porodice cvjetne gotike potvrđeni su na Starome gradu Bariloviću u okviru stratigrafskih jedinica SJ 10, 14, 15, 18, 22, 23, 77 i 79 (T. 20/213-215, T. 21/216-231, T. 22/232-245). Brojni su među materijalom kasnoga 15. i 16. st., a osim jednog tanjura (T. 20/213), zastupljeni su isključivo ulomci vrčeva trolisno oblikovana otvora. Spomenuti je tanjur oslikan kombinacijom plave i oker boje. Centralni motiv predstavljaju stilizirana brdašca izvedena unutar kvadrata (*monticelli a triangolo*), oko njih oslikane su paralelne linije koje teku uokrug oko središta posude, dok je uz obod niz radijalno položenih kraćih linija (slika 77). Prema stilu ukrašavanja spomenutom tanjuru bliške su zdjelice nađene na području Zadra (Gusar 2010, kat. 410-411, 413-414) te ulomak tanjura iz Rijeke (Višnjic u tisku, T. 19/13). Među vrčevima cvjetne gotike nađenima na Starome gradu Bariloviću svojom se cjelovitošću ističe jedan primjerak (T. 20/214). Riječ je o vrču manjih dimenzija, trolisno oblikovana otvora, s neukrašenom trakastom ručkom i tek blago naglašenim dnom (slika 78). Tijelo, odnosno trbuh posude lagano je izdužen te time ukazuje na nešto starije raz-

Slika 81. Rekonstruirana crveno oslikana zdjela s izljevom (snimio J. Škudar).
Fig. 81. Reconstructed red painted bowl with spout (photograph by J. Škudar).

cipijenta vidljivo je blago profilirano rebro, dok je na donjem dijelu naglašen prijelaz u nogu posude. Analogiju za ukras i donekle oblik predstavlja ulomak također zeleno glazirane čaše evidentiran u sloju iz druge polovine 15. st. na Graščini u Polhovem Gradcu (Železnikar 2002, 325, T. 6/1).

U vrijeme kasnog 15. i ranog 16. st. na feudalnom su gradu Bariloviću upotrebljavane čaše raznih tipova – izdužene gotičke, ljubljanske te one tipa Celje. Ukrašene su gotovo isključivo tehnikama otiskivanja (kotačića ili druge alatke) ili žlijebljenjem. Tijekom 16. st. omiljene su čaše tipa Celje na kojima je dekoracija izvedena slikanjem crvenom bojom kombiniranim s drugim ukrasnim tehnikama (otiskivanje kotačića ili drugog instrumenta, ubadanje, rjeđe urezivanje ili žlijebljenje). Ove se čaše odlikuju kakvoćom izrade: često su izrazito fine fakture i tankih stjenki, a ukras je precizno izveden. Iz horizonta 16. st., kojemu pripada daleko najveći broj ulomaka čaša, potječu i brojni nalazi vrčeva s majoličkim premazom te onih jednostavnijih, prevučeni samo olovnom glazurom, odnosno neglaziranih. Vojno zauzimanje grada početkom 17. st. dovelo je do važnih promjena u materijalnoj kulturi, pa su tako u slojevima iz faze Vojne krajine ulomci fine stolne keramike znatno rjeđi. Čak se ni ti rijetki ulomci međutim najčešće ne mogu sa sigurnošću pripisati vremenu iz kojeg slojevi potječu zbog poremećaja arheoloških slojeva uslijed kasnijih intervencija na Starome gradu Bariloviću.

8.1.4.3. Tanjuri i zdjele

Tanjuri i zdjele iznimno su rijetko zastupljeni među materijalnim ostacima feudalne faze Staroga grada Barilovića. Među ulomcima koji svojim oblikom podsjećaju na zdjele izdvajaju se dva primjerka (T. 30/367-368). Vjerojatno se radi o dijelovima keramičkih peka na kojima su aplicirana plastična rebra imala praktičnu funkciju zadržavanja žara prilikom pečenja. Slične peke zabilježene na nalazištu u zagrebačkom Stenjevcu potječu iz nešto starijeg razdoblja (Bunčić 2010, 77-78, kat. 15, 89), što svjedoči o dugovječnosti ovakvih jednostavnih oblika. U fazi Vojne krajine zdjele su češće zastupljene. Tijekom 17.-18. st. glazirane zdjele oblikom slične tanjuru,

međutim veće i dublje od običnog tanjura, postale su dominantan oblik stolnog posuda (T. 32/393-394, T. 33/395-397, T. 35/401-404, 409-412). Ove su zdjele najčešće dekorirane engobom kojom se oslikavaju jednostavni stilizirani vegetabilni ili geometrijski motivi, poput stiliziranih listova, valovitih i ravnih linija, spirala, točaka i sl. U nekim se slučajevima prije oslikavanja dio posude premazao drugom bojom, uglavnom crvenom ili smeđom. Nakon izvođenja ukrasa dekorirana (unutarnja) strana posude bila je prevučena olovnom glazurom (slika 80). Slične zdjele upotrebljavane su od 17. do 19. st. i na Velikom Taboru (Škiljan I. 2007, kat. 38-40).

Istovremeno sa spomenutim glaziranim zdjelama koristile su se velike konične zdjele profiliranog izljeva (T. 30/371-377). Dekorirane su jednostavnim crveno oslikanim geometrijskim motivima: uobičajeno je ukrašavanje da rubom oboda teče jedna linija, tri paralelne vodoravne linije oslikane su na ramenu posude, dok je unutarnja strana dna ponekad dekorirana ukriženim linijama (slika 81).

Zabilježeni su ulomci tek nekoliko tanjura u slojevima 18. st. Javljaju se primjerci ukrašeni urezivanjem i prevučeni zeleno pigmentiranom olovnom glazurom (T. 35/405-407), a evidentiran je i ulomak tanjura dekoriran urezanim valovnicama, doslikan mrljama zelene boje i premazan olovnom glazurom (T. 35/408).

Tijekom 19. i ranog 20. st. zdjele i tanjuri ponovno su rjeđi te se uglavnom radi o manjim glaziranim primjercima (T. 31/381, 383-385, T. 34/400), dok se velike zdjele, karakteristične za fazu Vojne krajine, više ne upotrebljavaju.

8.2. KUHINJSKO POSUĐE

8.2.1. Posude na nožicama

Ovaj tip predstavljaju otvoreni oblici posuda, ponajviše plićih ili dubljih zdjela, na čije su dno aplicirane po tri nožice, a na stjenku najčešće neki oblik ručke ili drške. Premda su ove posude mogle služiti i za posluživanje hrane, što se u prvome redu odnosi na glazirane primjerke, na nekima su s donje strane vidljivi tragovi izlaganja vatri, pa su stoga posu-

Slika 82. Rekonstruirana posuda na tri noge, glazirana s unutarnje strane (snimio J. Škudar).
Fig. 82. Reconstructed vessel on three small legs, glazed from interior (photograph by J. Škudar).

de na nožicama uvrštene pod kuhinjsko posuđe. Neki autori smatraju da su služile za kuhanje krute hrane te ih nazivaju tavama (Gusar 2010, 41; Bradara 2012, 39).

Na Starom se gradu Bariloviću posude na nožicama pojavljuju sporadično tijekom 17. st., prilično su brojne u 18. st., a ostaju u upotrebi i kasnije. Unutarnja im je strana uglavnom prevučena olovnom glazurom, najčešće zeleno pigmentiranom, premda se javljaju i u neglaziranoj varijanti. Neglazirani primjerci evidentirani su isključivo unutar sloja 18. st. (SJ 10) (T. 36/413-416). Stjenke su posuda konično oblikovane, ravne ili blago zaobljene, a obod je jednostavan ili malo ojačan s vanjske strane. Na neglaziranim posudama na nožicama zamijećene su samo trakaste ručke, premda se može pretpostaviti postojanje i drugih varijanta ručki ili drški koje su služile za prihvaćanje posude. Na nekim je primjercima s donje strane dna reljefno izvedena oznaka.

Glazirane posude na nožicama prisutne su na Starome gradu Bariloviću u većem broju od neglaziranih, a javljaju se u raznim varijantama od 17. st. Kao i neglazirani primjerci, uglavnom su konično oblikovane, pri čemu stjenke mogu biti ravne, blago zaobljene, ili čak profilirane. Obodi su na nekim posudama uvučeni (T. 37/421, 423), dok su na drugima izvedeni sa žljebom za poklopac (T. 37/422, 424). U jednom slučaju profiliran je izjev (T. 37/421), što sugerira da posuda nije služila za kuhanje isključivo krute hrane (slika 82). Većinom je riječ o dubljim posudama, međutim nađene su i vrlo plitke posude (T. 36/419) koje su vjerojatno imale funkciju tave, kao i one duboke, oblikom slične šalicama (T. 37/422). Neke od posuda imaju apliciranu dužu šuplju cjevastu dršku (T. 36/418, T. 37/421-422), a druge pak po dvije nasuprotno postavljene trakaste ručke (T. 37/424, vjerojatno i T. 36/417).

Posude na nožicama zabilježene su na brojnim nalazištima kako kontinentalnog dijela Hrvatske, tako i u njezinoj priobalju. Zdjele s tri nožice kakve su upotrebljavane na Velikom Taboru tijekom 16.-17. st. oblikovno su različite od

primjeraka s Barilovića, a poznati su samo neglazirani primjerci (Škiljan I. 2007, kat. 1-2). Drugačijeg je oblika i posuda s nožicama zabilježena na Ružici gradu (Radić, Bojčić 2004, kat. 343). Razne varijante ovog oblikovnog tipa zabilježene su i u hrvatskom priobalju gdje se javljaju moguće već od sredine 16. st., premda su tek od 17. st. učestale (Gusar 2010, kat. 26-34; Bradara 2012, 40-41, kat. br. 55-61).

8.2.2. Lonci

Lonci su daleko najzastupljeniji oblik keramičkog posuđa evidentiranog na Starome gradu Bariloviću. Izrađeni su uglavnom na brzrotirajućem lončarskom kolu, redovito tvrde fakture, površine najčešće zaglađene, nerijetko s tamnim mrljama. U fakturi su redovite primjese pijeska, često kvarcnog, kod grublje keramike i sitnih kamenčića, a iznimno i sitno drobljene keramike.

Budući da je keramička produkcija kuhinjskog posuđa novovjekovnog razdoblja na prostoru središnje Hrvatske slabije poznata, a dio kulturnih slojeva Staroga grada Barilovića poremećen, što se u prvome redu očituje kod stratigrafske jedinice SJ 10, unutar pojedinih novovjekovnih slojeva nije bilo moguće jasno odvojiti stariji materijal kao što je učinjeno za stolnu keramiku. Stoga je kuhinjska keramika obrađena po horizontima naseljavanja koji su se mogli detektirati na osnovi stratigrafskog položaja, karakterističnih pokretnih nalaza i radiokarbonskih datuma, a u okviru kojih je obuhvaćen i eventualni prebačeni materijal.

Klasifikacija lonaca sa Staroga grada Barilovića načinjena je, zbog fragmentiranosti nalaza, prema osnovnim karakteristikama oblika oboda. Prema ovom kriteriju lonci su podijeljeni u sedam osnovnih tipova (tablica 7), pri čemu tip 01. predstavljaju lonci s jednostavnim, neojačanim obodom izvučenim prema van, koji neprekinuto teče iz vrata posude, a koji se javljaju u dvije varijante: sa zaobljenim (01.A) i ravnim (01.B) završetkom oboda. Tip 02. obuhvaća lonce s jednostavnim obodom izvučenim prema van, ojačanim s

Tablica 8. Tipovi oznaka na keramičkim posudama i poklopcima u sloju SJ 10.
Table 8. Types of designations on ceramic vessels and lids in layer SJ 10.

		TIP OZNAKE			
		Tip 1	Tip 2	Tip 3	Tip 4
O B L I K	Lonci				
	Posude na nožicama				
	Poklopci				

Staroga grada i dolazak vojske obilježavaju kraj kasnosrednjovjekovnog, feudalnog horizonta. Ova promjena reflektira se na pokretnom arheološkom materijalu, pa tako i kuhinjskoj keramici. Naime, od 17. st. kuhinjski su lonci bitno brojniji, prosječno su većih dimenzija te se pojavljuju novi tipovi koji su u prethodnoj fazi bili nepoznati. Većina evidentiranih nalaza kuhinjske keramike sa Staroga grada Barilovića pripada fazi Vojne krajine (17.-19. st.) te predstavlja svjedočanstva o načinu života unutar vojne utvrde.

8.2.3. Poklopci

Poklopci su na Starome gradu Bariloviću evidentirani od najstarijih, kasnosrednjovjekovnih slojeva pa tijekom čitavog novog vijeka. Riječ je bez iznimke o šupljim poklopcima koničnog oblika s dugmetastom ili plosnatom kružnom drškom. Ovaj se oblik poklopca javlja tijekom antike i u širokoj je upotrebi, gotovo nepromijenjen, još stoljećima, sve do u novovjekovno razdoblje (Bajalović-Hadžić-Pešić 1981, 51-52).

Faktura poklopca sa Staroga grada Barilovića varira od fine, preko srednje do grube, a površina im je često mrljasta uslijed izlaganja visokoj temperaturi. Neki primjerci ukrašeni su otiskivanjem direktno u stjenku, odnosno apliciranjem plastične trake dekorirane otiscima (T. 50/604, 619).

Iz najmlađeg sloja (SJ 1-2) potječe jedini zabilježeni glazirani primjerak (T. 50/616) čija je vanjska površina prevučena zeleno pigmentiranom olovnom glazurom.

Rubovi otvora koničnih poklopca mogu biti različito oblikovani, međutim nije primjetna kronološka distinkcija, tj. da bi rubovi profilirani na određen način bili karakteristični za neko vremensko razdoblje.

U okviru sloja SJ 10 evidentirana su dva poklopca na kojima se nalazi reljefno izvedena oznaka (T. 50/606, 612). Spomenuti primjerci predstavljaju zasebnu varijantu poklopca s okruglom, plosnato oblikovanom drškom: drška je primjetno šira u odnosu na donji dio poklopca nego kod ostalih primjeraka sa Staroga grada Barilovića, a na prijelazu tijela u dršku nema zadebljanja, već su stjenke konstantno ravnomjerne debljine (slika 85). Reljefne oznake na ovim poklopcima iste su kao neke na dnima lonaca i posuda na nožicama. Možda bi trebalo razmotriti mogućnost kako su spomenute oznake korištene u svrhu označavanja „setova“

posuda, tj. da poklopci s određenom oznakom odgovaraju jednako označenim posudama. Uz nekoliko iznimaka (T. 43/510, T. 47/574-575), sve keramičke posude i poklopci s reljefnim oznakama nađeni na Bariloviću potječu iz istog sloja (SJ 10). Unutar spomenutoga sloja evidentirana su četiri različita tipa oznaka (tablica 8), od kojih se jedan javlja i na loncima i na posudi na nožicama i na poklopcu (tip 1, T. 36/415, T. 47/568, 570, 572 T. 50/606), jedan na posudi na nožicama i poklopcu (tip 2, T. 36/416, T. 50/612), dok su dva tipa (tip 3 i 4) zabilježeni isključivo na loncima (T. 47/571, 573). Nažalost nijedna od posuda s reljefnom oznakom na dnu nije cjelovita, pa je nemoguće utvrditi je li obod bio oblikovan na način koji predviđa prekrivanje posude poklopcem. Ukoliko su spomenute oznake znakovi lončarskih radionica, tada bi se moglo pretpostaviti da su radionice označavale sve svoje proizvode ili barem one bolje kvalitete. Velika većina, kako lonaca i posuda na nožicama tako i poklopca iz sloja SJ 10 s Barilovića (kao i iz ostalih slojeva), međutim nema nikakve oznake, a navedene oznake na barilovićkim primjercima nalaze se češće na keramici srednje do grube fature odnosno kvalitete izrade, što se posebno odnosi na poklopce. Ukoliko bi svaka oznaka predstavljala jednu radionicu, tada bi se u ovom slučaju radilo o posudama iz četiri različite lončarske radionice. Ne čini se vjerojatnim da je u užoj regiji Barilovića djelovao toliki broj radionica, kao ni to da se kuhinjska keramika dobavljala s daljeg područja, osim u slučaju da su posude služile kao ambalaža za neki vredniji, vjerojatno prehrambeni, proizvod. Stoga se ne može zanemariti ni mogućnost da je na posudama odnosno poklopcima bio označen sadržaj koji se transportirao, tj. da reljefni motivi predstavljaju oznake za određenu trgovačku robu.

8.3. OSTALI KERAMIČKI PREDMETI

Pod ostale keramičke predmete izdvojene su posude specifične namjene i one koje se na Starome gradu Bariloviću izuzetno rijetko pojavljuju, te ostali manji keramički artefakti, ponekad nejasne namjene. Kalup za pečenje s apliciranim dvostrukom perforiranom ušicom za vješanje (T. 51/632) potječe iz faze civilne uprave. Fine je fature, narančaste boje keramike, s tragovima crvenkastog premaza s unutarnje strane.

Relativno su brojni nalazi minijaturnih glaziranih posudica u obliku lončića (T. 51/633-638, 640), na kojima je

Slika 86. Keramičke tintarnice iz faze Vojne krajine (snimio J. Kliska).
Fig. 86. Ceramic inkpot from the Military Frontier phase (photograph by J. Kliska).

zeleno pigmentirana olovna glazura naneseana najčešće i s unutarnje i s vanjske strane (slika 86), rjeđe samo s unutarnje. Spomenute posudice bile su u funkciji tintarnica koje su upotrebljavane tijekom vojne uprave nad gradom. Naime, rezultati analize kemijskog sastava taloga iz ovih posuda pokazuju da je u njima držana željezno-galna tinta koja je na prostoru Europe bila u širokoj upotrebi od srednjeg vijeka pa sve do 20. st. Dio kemijskih elemenata pak potječe od papira, odnosno sredstava za njegovo omekšavanje, te je u tintarnice prenesen pisaljkom (Kolar et al. 2006).

Ulomci dviju keramičkih boca potječu iz 17. st. (T. 51/641-642), dok je fragment posude grube fature s perforiranim obodom izvučenim prema van (T. 51/644) evidentiran u sloju 18. st. Fragment vrlo plitke posude, vjerojatno neke vrste pladnja ili posude za pečenje (T. 51/646), pripada samom kraju novovjekovnog razdoblja. Jedan od ulomaka (T. 51/643), prevučen s vanjske i unutarnje strane smeđe pigmentiranom olovnom glazurom, mogao bi biti dio čaše tipa Ljubljana (Guštin 1998, T. 3/12; Guštin 2001, Sl. 7/3), dok jedan (T. 51/647) vjerojatno predstavlja cjevastu dršku neke posude, moguće tave. U sloju 16. st. evidentiran je ulomak predmeta izrađenog od pročišćene gline i oksidacijski pečenog,

dekoriranog plastičnom trakom s otiscima prsta apliciranom ispod ruba (T. 51/645), nejasne namjene, kao i keramički fragment pločastog oblika zaglađen s jedne strane na kojoj je primjetno kvadratno udubljenje i otisnuti kružić (T. 51/648).

Dio keramičke lule koji potječe iz sloja 18. st. za sada je jedini nalaz ovoga tipa na Starome gradu Bariloviću (T. 51/649). Lula je izrađena od kvalitetno pročišćene gline, narančaste boje keramike sa sivom jezgrom stjenke. Ukrašena je geometrijskim i floralnim motivima izrađenim kombinacijom otiskivanja kotačića, urezivanja i udublivanja. Sačuvan je cijeli tuljac s obručom te donji dio čašice. Čašica je kružnog oblika koji se prema rubu sužava, a tuljac je u odnosu na nju postavljen pod oštrim kutom. Između tuljca i prostora za duhan nalazi se dio za hlađenje dima, što je karakteristika tzv. „lončarskih“ lula iz Padske nizine (Bekić 2000, 253, Sl. 2/C). Za razliku od „lončarskih“ lula koje najčešće nisu ukrašene, barilovićki je primjerak međutim bogato dekoriran. U svakom se slučaju može pribrojiti istočnom (mediteranskom) tipu lula kojeg karakterizira izrada od crvene gline s većom čašicom i malim tuljcem, a kakve su proizvođene u različitim varijantama na širokom prostoru istočnog i južnog Sredozemlja (Bekić 2000, 250; Gusar 2008, 137). ■

9. PEĆNJACI

MARIJANA KRMPOTIĆ

Slika 87. Čašasti pećnjaci iz faze Vojne krajine (snimio J. Škudar).
Fig. 87. Cup-shaped stove tiles from the Military Frontier phase (photograph by J. Škudar).

9.1. RAZVOJ PEĆI I PEĆNJAKA

Do vremena kasnog srednjeg vijeka u upotrebi su bile glinene peći građene od jednostavnih pećnjaka koji su mogli biti različita oblika. Prve kaljeve peći u srednjoj su se Europi pojavile sredinom 14. st. na prialpskom području gornjeg Porajnja i Bodenskog jezera, a u našim su krajevima poznate sigurno od 15. st. (Horvat 1994, 227-228; Škiljan 2011, 163). Kaljeve se peći sastoje od nekoliko dijelova: osnove ili podnožja, središnjeg dijela koji čine ložišni i grijaći dio te kruništa na vrhu. Podnožje, često s nogama, nosivi je dio iznad kojeg se nalaze prostor za pepeo i ložište ponad kojeg je grijaći dio pregrađen u sustav kanala, dok je na najvišem dijelu peći krunište (Bobovec 1994, 24; Gaspari et al. 1994, 49). Krajem 14. i tijekom 15. st. uobičajio se oblik peći kvadratnoga donjeg i izduženoga središnjeg dijela najčešće poligonalnog presjeka s kruništem, kakav će ostati u upotrebi više stotina godina (Mašić 2002, 14-16).

Uz razvoj peći usko je vezan i razvoj pećnjaka. Pojava prvih jednostavnih pećnjaka na području srednje Europe sigurno je posvjedočena za razdoblje kraja 11. i početka 12. st. (Škiljan 2011, 162). Ovi najstariji pećnjaci izrađivani su na lončarskom kolu u obliku posuda, a, ovisno o načinu ugradnje, imali su konkavne ili konveksne stjenke. Naime, konveksni su pećnjaci ugrađivani učvršćivanjem otvorenog dijela u konstrukciju peći, dok se kod konkavnih u konstrukciju ugrađivalo dno. Iz kružnih pećnjaka zatvorenih prema van razvili su se tzv. mamasti ili pećnjaci u obliku lukovice, a iz onih koji su bili otvoreni prema van pećnjaci u obliku lonca odnosno čaše (Tauber 1980; Tomičić et al. 2001, 266). Vremenom pećnjaci posljednje skupine postaju sve plići i nalik zdjelama, otvori im dobivaju pravokutni oblik te se na kraju razvoja zatvaraju ukrašenom pločom čime nastaju pločasti pećnjaci (Gaspari et al. 1994, 57). Prvi pločasti pećnjaci pojavljuju se sigurno već tijekom prve polovine 14. st., moguće i ranije, da bi se tijekom 15. st. njihova proizvodnja dalje razvijala unutar dva radionička kruga – južnonjemačkog i ugarskog (Škiljan 2011, 162-163). Nakon pojave pločastih pećnjaka, stariji obli-

ci jednostavnih neukrašenih pećnjaka polako su počeli izlaziti iz upotrebe, posebno od 16. st., no na selu su se zadržali sve do 20. st. (Tomičić et al. 2001, 266; Škiljan I. 2007, 47; Tkalčec 2010c, 331). Od 14. i posebice 15. st. pećnjaci se počinju prevlačiti pigmentiranom olovnom glazurom, uglavnom zelene, žute ili smeđe boje (Bobovec 2003, 24). Isključivo olovna glazura upotrebljavala se do kraja 15. st., da bi se u 16. st. u nju počele dodavati razne primjese poput kobaltnih ili kositrenih (Kramberger et al. 1994, 73).

9.2. PEĆNJACI SA STAROGA GRADA BARILOVIĆA

Na Starom je gradu Bariloviću evidentirano više tipova pećnjaka: čašasti ili lončasti, zdjelasti s kvadratno oblikovanim otvorom te pećnjaci s punom dekorativno ukrašenom reljefnom pločom (pločasti pećnjaci), neglazirani ili prevučeni olovnom glazurom. Općenito se pećnjaci s Barilovića mogu podijeliti na dvije osnovne skupine, pri čemu bi prvoj pripadali pećnjaci jednostavnog tipa bez ukrasne ploče, poput čašastih ili lončastih i zdjelastih pećnjaka, a drugoj pećnjaci zatvoreni pločom. Čašasti se pećnjaci na Bariloviću javljaju od kasnog srednjeg vijeka, no posebice su brojni u slojevima faze Vojne krajine (slika 87). Iz ove faze potječu gotovo cjeloviti primjerci koje je bilo moguće rekonstruirati (T. 52/650-659, T. 53/662-670). Pojavljuju se u dvije vremenski usporedne varijante: prvu, brojniju, predstavljaju čašasti pećnjaci s blago valovito profiliranim stjenkama (T. 52/650-655, 658-659, T. 53/662-664, 667-670), a drugoj pripadaju oni s izraženim plastičnim rebrom nešto iznad sredine visine pećnjaka (T. 52/656-657, T. 53/665-666). Također se, premda znatno rjeđe, javljaju i zdjelasti pećnjaci kvadratno oblikovanog otvora (T. 53/660-661), koji su u upotrebi tijekom dugog razdoblja od 14. do 20. st. (Tkalčec 2010c, 331).

Pećnjaci zatvoreni reljefno ukrašenom kvadratnom ili izduženom pravokutnom pločom te jedan ulomak kruništa peći uvršteni su u drugu skupinu barilovičkih pećnjaka (T. 54/671-693). Oblici prednjih dekorativnih ploča zapravo

Slika 88. Rekonstruirani pločasti pećnjak iz faze civilne uprave (snimio J. Kliska).
Fig. 88. Reconstructed plate-shaped stove tile from the civilian administration phase (photograph by J. Kliska).

ovise o konstrukciji peći, odnosno o mjestu na peći gdje su ugrađeni, pa se tako oni s kvadratnom pločom koriste za donji dio peći, oni izdužena okomitog oblika za središnji, a pećnjaci najčešće trokutastog ili sedlastog oblika za najviši dio peći (Horvat 1994, 230-231, Sl. 22; Mašić 2002, 16). Čeona je ploča najčešće prevučena zeleno pigmentiranom olovnom glazurom (T. 54/671-673, T. 55/674-683, T. 56/687), u jednom slučaju tamnosmeđom (T. 56/688), a javljaju se i neglazirani primjerci (T. 56/689-693). Gotovo svi pločasti pećnjaci ukrašeni su pliće ili dublje izvedenim reljefom (osim jednog primjerka, T. 56/687), pri čemu dominantne dekorativne motive predstavljaju razni vegetabilni ornamenta poput rozeta, listova vinove loze i sl. (slika 88), a također su prisutni geometrijski motivi među kojima su posebice omiljene različito izvedene girlande.

Na nekoliko pećnjaka dekoracija je religijske tematike, poput prikaza anđela (T. 54/671-672) i motiva križa (T. 56/689). U jednom se slučaju na pećnjaku može naslutiti dio nekog arhitektonskog prikaza (T. 55/674), dok je na ulomku koji vjerojatno predstavlja dio kruništa peći moguće prika-

skih glava na barilovićkim pećnjacima slični su prikazi s nekih pećnjaka evidentiranih na Velikom Taboru i Čanjevu, pripisanih 17. st. (Škiljan I. 2007, 56, 106, kat. 128; Čimin 2008b, 138-139, T. 22/11, 15-16), a ulomku pećnjaka ukrašenom vegetabilnim motivima i prevučenom smeđom glazurom (T. 56/688) dekoracijom je blizak pećnjak također s Čanjeva iz 17. st. (Čimin 2008b, T. 21/5), kao i nalaz iz Celja datiran u vrijeme posljednje četvrtine 15. i početak 16. st. (Bregant 1997, 32-33, Sl. 19). Usporedni materijal za fragment zeleno glaziranog pećnjaka s prikazom listova (T. 55/676) predstavlja nalaz 16.-17. st. sa Susedgrada (Stahuljak, Klobučar 1958, kat. 34), dok je motiv lista na drugom ulomku sa Staroga grada Barilovića

(T. 56/693) vrlo sličan prikazu na pećnjaku s Ljubljanskoga grada (Kramberger et al. 1994, kat. št. 23).

Do sada je istražen tek dio površine Staroga grada Barilovića, pa ne čudi što još nisu nađeni ostaci konstrukcije bilo obične glinene bilo kaljeve peći. Pronađene se pećnjake može protumačiti kao otpad, često evidentiran u slojevima šute. U svakom se slučaju može zaključiti kako su istovremeno u upotrebi bile obične glinene peći sagrađene od jednostavnih neukrašenih pećnjaka i one kaljeve s reljefno dekoriranim pećnjacima. Nađeni pećnjaci uglavnom pripadaju pećima upotrebljavanima u fazama Vojne krajine i civilne uprave. ■

zan zoomorfni motiv (T. 56/686). Geometrijska i vegetabilna ornamentika, prisutna na pećnjacima od samoga početka, od vremena renesanse postaje posebno omiljena, a uobičajena je sve do 20. st. Vegetabilni motivi mogu biti stilizirani ili realistični, mogu biti jedina dekoracija pećnjaka ili pak predstavljati popratni motiv glavnome središnjem prizoru. Religijski prikazi također postaju popularni tijekom 16. st., pa tako i motivi krilatih anđeoskih glava, najčešće prikazanih u kutovima pločastih pećnjaka (Kramberger et al 1994, 73, 75-76; Škiljan I. 2007, 47-50, 58; Štular 2009, 137). Od renesanse sve se češće javljaju i razni heraldički ukrasi, a arhitektonska ornamentika na pećnjacima koja imitira suvremene arhitektonske elemente, u početku samostalna, kasnije postaje samo okvir oko središnjeg motiva. Reljefno neukrašeni pločasti pećnjaci uglavnom su mlađi od ukrašenih te prevladavaju u 19. i 20. st. (Kramberger et al. 1994, 85).

Premda su dijelovi pločastih pećnjaka nađeni na Starome gradu Bariloviću isključivo u mlađim novovjekovnim slojevima (18.-20. st.), neki od njih, s renesansnim obilježjima, moguće su stariji od slojeva u kojima su nađeni. Motivima andeo-

10. TEHNOLOGIJA IZRADA SREDNJOVJEKOVNOG I NOVOVJEKOVNOG POSUĐA

MAŠA VUKOVIĆ BIRUŠ

Slika 89. Jame za pročišćavanje gline (prema Piccolpasso 1857, T. 2/2).
Fig. 89. Clay refining pits (based on Piccolpasso 1857, Pl. 2/2).

10.1. UVOD

Tijekom srednjeg vijeka dolazi do velikih promjena u proizvodnji keramičkih predmeta. Osim što se proizvode jednostavni i uporabni oblici kuhinjske keramike, sve se više ulaže trud u izradu kvalitetnog i lijepo ukrašenog glaziranog stolnog posuđa.

Jedan od važnih izvora koji nam donosi saznanja o izradi majoličkoga keramičkog posuđa sredine 16. st. je djelo *Tre libri dell' arte del vasajo* viteza Cipriana Piccolpassa.⁸⁴ On nas upoznaje s gotovo svim tajnama umjetnosti lončara svoga vremena. Zbog toga ga, kako sam kaže, mnogi optužuju za otkrivanje onoga što je tolike godine bilo skriveno i dijeljeno samo među majstorima neke radionice te s koljena na koljeno (Piccolpasso 1857, 3-4; Cuomo di Caprio 2007, 709).

Osim pisanih izvora, jedan od najboljih danas dostupnih izvora za upoznavanje procesa izrade kuhinjskoga keramičkog posuđa su etnografske analogije (Zglav-Martinac 2004, 29; Rice 2005, 113; Cuomo di Caprio 2007, 380).

10.2. NABAVA SIROVINA I PRIPREMA GLINE

Proces izrade keramičkih predmeta počinje nabavom sirovina. Svi tadašnji keramičarski centri bili su u blizini nalazišta gline. Ona se rijetko dovozila s udaljenijih područja, i to samo za posebnu izradu kao što je na primjer bijela glina iz

Vicenze ili Siene koja je služila za engobiranje (Caruso 1997, 14). Etnoarheološke studije također pokazuju kako se u pravilu koriste lokalne gline s udaljenosti do 50 km, dok se samo sirovine za boje i engobe dopremaju s većih udaljenosti (Rice 2005, 116).

Širi karlovački kraj vrlo je bogat osnovnim sirovinama za lončarstvo, glinom i kvarcnim pijeskom, što se ponajprije odnosi na Baniju i Kordun (Crnički, Šinkovec 1993, 31-32).

Lončari su skupljali glinu iz korita rijeka ili na kamenolomima u brdima, najviše poslije kišnih razdoblja. Tada voda ostavlja najfinije čestice zemlje koje se talože i stvaraju sloj gline pogodan za sakupljanje. Glinu je nakon sakupljanja trebalo očistiti od svih prirodnih nečistoća. Posebnu pozornost trebalo je posvetiti ostacima vapnenca⁸⁵ koji kasnije u procesu pečenja mogu načiniti veliku štetu.

Nakon sušenja na suncu i usitnjavanja, glina se čistila. Ručno su se uklanjale veće nečistoće te se razrjeđivala s vodom i cijedila kroz sita, za što su mogle biti korištene rijetko i gusto tkane tkanine ili cjedila od perforirane kože. Na nekim je područjima za čišćenje gline vodom rađen sustav kvadratnih jama povezanih kanalom tako da voda može prolaziti kroz njih. U njima se ostavljala glina da po njoj kiši i da se suši, te da se prirodnim procesom finije čestice odvajaju i talože u jamama (slika 89). Nakon takvog čišćenja, glina je bila dovoljno dobra za jednostavno kuhinjsko posuđe (Piccolpasso 1857, 5).

Prema poznatim etnografskim analogijama, glini za izradu jednostavnog kuhinjskog posuđa se nakon čišćenja dodavao mljeveni kamen i/ili kvarcni pijesak. Kamen se tukao batovima i usitnjavao u mlinu. Smjesa gline i kamena se pripremala tako da se potrebna količina gline široko rasprostirala na tlo, komad kože ili platnenu vreću, preko nje se prosula određena količina usitnjenog kamena ili kremenog

⁸⁴ Rođen u Castelduranteu, današnja Urbania, u blizini Urbina u prvoj polovini 16. st., radio je u radionici svoga brata lončara, a kasnije se proslavio kao arhitekt. Smatra se da je ovo djelo napisao 1548. godine (Caruso 1997, 14), nekoliko godina prije nego što se preselio u Perugiu gdje je bio glavni arhitekt pri renoviranju utvrde Rocca Paolina te dobio zadatak utvrditi grad s jadranske strane zbog straha od osmanskih napada. Nije doživio objavu svojeg djela koje je prvi put objavljeno 1857. godine, i to ne u potpunosti. Tek godinu dana kasnije tiskan je primjerak s dodatkom. Original se danas čuva u Victoria and Albert Museum (Cuomo di Caprio 2007, 706). U izdanju iz 1879. godine u djelo su dodani zapisi kanonika Giandree Lazzarinija iz 1764. godine, koji je skupljao tajne zanata i recepture od kojih neke datiraju i iz 16. st. Razlike nisu velike no otkriva nam i recepture za porculan i pozlatu (Piccolpasso, Lazzarin 1879, 51-76; Caruso 1997, 14).

⁸⁵ Vapnenac u glini za izradu keramičkih predmeta može biti samo u prahu. Granule vapnenca se u pečenju pretvaraju u živo vapno koje se u dodiru s vlagom iz zraka širi i lomi stjenku posude (Rice 2005, 98).

11. KONZERVIRANJE I RESTAURIRANJE ARHEOLOŠKIH NALAZA

MAŠA VUKOVIĆ BIRUŠ I MIHAEL GOLUBIĆ

Slika 101. Majolički tanjur kojem se ljuštila glazura, prije i poslije restauratorskog postupka (snimio J. Škudar).
Fig. 101. Majolica plate on which glazed flaked off, before and after restoration (photograph by J. Škudar).

11.1. UVOD

Arheološka istraživanja Staroga grada Barilovića od samog su početka pratili konzervatorsko-restauratorski radovi na pokretnim nalazima, koji su obavljani u radionici Odjela za restauriranje kopnenih arheoloških nalaza Hrvatskog restauratorskog zavoda. Kroz restauratorsku radionicu prošlo je najviše keramičkih, željeznih te predmeta od bakrene slitine. Osim njih, konzervirani su i predmeti od stakla, kamena i organskog materijala.

Svakom se predmetu pristupilo individualno poštujući njegova obilježja, koristeći reverzibilne materijale i postupke. Nalazi su prvo detaljno pregledani kako bi se uvidjele njihove značajke i utvrdila oštećenja temeljem čega se određivao konzervatorsko-restauratorski postupak (Cronyn 2005, 6-7, 147-148). Prije započinjanja bilo kakvog postupka, nalazi su fotografirani u svome početnom stanju.

11.2. KERAMIKA

Tijekom godina konzervirano je i restaurirano više od četrdeset keramičkih predmeta. Među keramičkim predmetima obrađena su svega dva prapovijesna predmeta: pršljenak i šalica, dok je većina nalaza pripadala kasnom srednjem i novom vijeku.

Prapovijesni predmeti (T. 09/97, T. 11/111) su slabije strukture i lako lomljivi zbog nižih temperatura paljenja te su stoga strukturalno učvršćeni 5% otopinom polivinilacetatnog (PVA) konsolidanta Mowilith 50 u acetonu (Cronyn 2005, 151).

Kasnosrednjovjekovna i novovjekovna keramika je čvrste strukture, rađena na lončarskom kolu, kvalitetno pečena u više ili manje kontroliranim uvjetima, dovoljno čvrsta i otporna te nije bila potrebna intervencija u strukturi (Vuković Biruš 2009, 248). Jedino je na ponekim glaziranim predmetima primijećena ispučanost i ljuštenje glazure (T. 20/213, T. 27/333, T. 32/393-394, T. 33/395-397, T. 34/398-400, T. 37/421-424), a na pojedinim mjestima i njezin potpuni izostanak (slika 101). Stoga se na tim predmetima konsolidirala

samo glazura premazivanjem pukotina i tapkanjem kistom navedenim konsolidantom po osjetljivijim dijelovima koji bi se po procjeni konzervatora-restauratora mogli oljuštiti (Cronyn 2005, 151).

Neki od predmeta, neglazirani čašasti (slika 87) i četvrtasti pećnjaci (T. 53/660-661), su na svojoj površini imali nakupine kalcifikata koje je trebalo očistiti. Predmeti su čišćeni prvo mehanički skalpelom, a zatim i 10% otopinom klorne kiseline (HCl) kako bi se skinule i najmanje čestice kalcifikata. Taj postupak nije preporučljiv za glazirane predmete jer se olovo iz glazure u dodiru s kiselinama vrlo lako otpušta te se time može narušiti stabilnost glazure (Cronyn 2005, 148; Buys, Oakley 2007, 100-102). Predmeti su nakon čišćenja kiselinom potopljeni u posudi i dugo ispirani tekućom vodom.

Kako su konzervatorsko-restauratorski radovi na nalazima sa Staroga grada Barilovića trajali godinama prateći arheološka istraživanja, kroz godine su se promijenili i neki postupci lijepljenja. Predmeti s početka radova su lijepljeni polivinilacetatnim emulzijama (PVA), što je nakon nekog vremena promijenjeno. Napuštena je uporaba polivinilacetatnih emulzija, koje su zadnjih desetljeća najčešće korištene, zbog slabljenja u dodiru s vodom i ugrožavanja daljnjeg postupka restauriranja. Polivinilacetatne emulzije s godinama postaju netopive, mijenjaju boju i lako se ljušte, stoga se više preporučuje uporaba nitroceluloznih, akrilnih i polivinilacetatnih ljepila topivih u organskim otapalima, dok se epoksi i cijanoakrilatna ljepila trebaju izbjegavati (Cronyn 2005, 152; Buys, Oakley 2007, 106-118). Nakon polivinilacetatnih emulzija, za lijepljenje ulomaka počelo se koristiti ljepilo Mecosan L-TR koje je posebno razvijeno za lijepljenje arheološke keramike (URL 3). Pravilno je lijepljenje moguće samo ako su bridovi loma potpuno čisti od ostataka zemlje i kalcifikata. Ulomci se spajaju na lomovima što je bliže i točnije moguće kako bi se izbjegle kasnije deformacije oblika posude i moguće „stepenice“ među ulomcima.

Keramičkim se nalazima rekonstruiraju dijelovi koji nedostaju ne samo zbog čvrstoće, stabilnosti i izbjegavanja daljnjeg oštećivanja nego i zbog estetskih razloga. Time se dobiva

Slika 102. Majolički vrtić s nepotpunom dekoracijom kojem je izljev rađen po tipologiji, prije i poslije restauratorskog postupka (snimio J. Škudar).
Fig. 102. Majolica juglet with incomplete decoration on which spout was made according to typology, before and after restoration (photograph by J. Škudar).

cjelina kojoj se vidi točan oblik, što omogućuje da nalaz bude izložen i razumljiv promatračima (Cronyn 2005, 152). Kada ne postoji dokaz na kojem se može temeljiti rekonstrukcija, nije stručno prihvatljivo „izmisliti“ dijelove koji nedostaju. Ipak, u mnogim je slučajevima moguće pronaći dokaz putem simetrije predmeta, ekstrapolacije, tipologije, ranijih crteža ili fotografije (Buys, Oakley 2007, 119).

Pri odabiru materijala za rekonstrukciju dijelova koji nedostaju treba razmisliti o svojstvima materijala. On treba biti trajan i reverzibilan te ne smije oštećivati keramički materijal (Buys, Oakley 2007, 121–124). U tu je svrhu korišten kvalitetni alabaster gips. Gipsu kao restauratorskom materijalu najveći je nedostatak što upija vlagu iz zraka, čime mu se narušava čvrstoća i stabilnost, no ipak je još uvijek najpogodniji materijal za rekonstrukciju dijelova koji nedostaju (Pešić 2010, 264). On se lako obrađuje vlažan ili suh te ima strukturu sličnu keramičkoj. Ako je potrebna veća tvrdoća, u vodu prilikom pripreme gipsa može se dodati udio polivinilacetatne disperzije kako bi nakon stvrdnjavanja i sušenja gips bio tvrdi i čvršći (Buys, Oakley 2007, 123–124). Prije nanošenja gipsa, površina keramičkih predmeta bila je zaštićena lateks-mlijekom kako gips ne bi ušao u pore keramike i zaprljao površinu. Postoji više načina rekonstrukcije elemenata koji nedostaju na keramičkim predmetima. Korišten je postupak prijenosa otiska plastelinom koji služi kao podloga za nanošenje gipsa. Za pećnjak (T. 54/673) je izrađen poseban kalup od plastelina, pri čemu se služilo tehnikama otiska i modeliranja. Za velik dio predmeta koji su izrađeni na lončarskom kolu i simetrični, a pogotovo ako im je nedostajalo mnogo dijelova, korišten je postupak rekonstrukcije na lončarskom kolu.

Prema tehničkom crtežu predmeta izrađuje se šablona od drvene ploče te se centrira na lončarsko kolo na kojemu se po toj šablona izrađuje kalup od gline. Na glineni se kalup postavlja keramički predmet zaštićen lateksom te se nanosi gips koji se oblikuje prije nego što se stisne. Površina gipsa se nakon sušenja obrađuje kako bi se dobio odgovarajući izgled. Za to se koriste razni specijalizirani ručni i električni alati, kao što su skalpeli i nožići, razne strugalice i turpijice te mikromotor s nastavcima i na kraju brusni papir razli-

čitih granulacija. Spojevi ulomaka se također popunjavaju gipsom ili punilima na bazi kalcijevog karbonata s akrilnim vezivom te obrađuju.

Nakon obrade površine gipsa, slijedilo je njegovo nijansiranje. U tu se svrhu mogu koristiti razne vrste boja i pigmenta. Predmeti s početka konzervatorsko-restauratorskih radova nijansirani su tekućim pigmentom te premazivani akrilne mat boje koje su prihvaćene u restauratorskoj struci jer su postojane i reverzibilne (Pešić 2010, 266). Pri miješanju boja tražen je ton nijansu svjetliji od izvorne boje keramike, tako da predmet ima vizualnu jedinstvenost, a da je intervencija na njemu uočljiva (Hodges 1975, 37–39; Caple 2000, 128; Buys, Oakley 2007, 140). Kako su mnogi glazirani predmeti oslikavani podglazurno ili nadglazurno te je nekim od tih predmeta bilo nemoguće rekonstruirati dekoraciju (T. 20/214, T. 24/278, T. 33/396–397, T. 34/398), rekonstruirana je samo dekoracija za koju se mogao utvrditi točan izgled (slika 102).

11.3. METALNI PREDMETI

Obradeni su predmeti od željeza, bakra i bakrenih slitina, srebra, olova i aluminija. Brojem prevladavaju oni od željeza, a nešto ih je manje od bakra, bakrenih slitina i legura. Predmeti od ostalih metala i slitina su rijetki, uglavnom pojedinačni. Nekoliko željeznih predmeta imalo je ukrase ili dijelove od bakrene slitine ili legure (slika 103). Najviše je oruđa (T. 13/126–136, T. 14/141–146, T. 16/158–159), oružja (T. 16/156–157, 160) (slika 104) te željeznih dijelova vrata (T. 12/115–118, 121–124). Mnogo manje je obradenog novca (T. 17/173–174) i ukrasnih predmeta.

Željezni predmeti se nakon površinskog mehaničkog čišćenja ostataka zemlje pakiraju u polipropilensku mrežicu s pripadajućom signaturom i potapaju u kadu za desalinizaciju, gdje su podvrgnuti aktivnoj stabilizaciji postupkom uklanjanja iona klorida u sulfatnoj kupki ($\text{Na}_2\text{SO}_3 + \text{NaOH} + \text{H}_2\text{O}$). Uvjeti su anaerobni, kada je hermetički zatvorena, kako ne bi došlo do oksidacije sulfita u sulfat koji bi razorio materijal. Otopina u kadi za sulfatni postupak cirkulira na tem-

Slika 103. Brava od bronce i željeza, prije i poslije restauratorskog postupka (snimio J. Škudar).
Fig. 103. Lock made of bronze and iron, before and after restoration (photograph by J. Škudar).

Slika 104. Koplje, prije i poslije restauratorskog postupka (snimio J. Škudar).
Fig. 104. Spearhead, before and after restoration (photograph by J. Škudar).

peraturi od 50°C te se izmjenjuje jednom mjesečno (Maletić 2010, 272). Trajanje odsoljavanja može se kontrolirati dokazivanjem postojanja iona klorida otopinom srebro-nitrata ili empirijskom procjenom, prema iskustvu.⁹⁸ Nakon završene

desalinizacije, predmeti se ispiru u kadi izmjenama destilirane vode, koje mogu trajati i nekoliko mjeseci.

Korozivne naslage su uklanjane pjeskarenjem (agregat korund) te različitim brusovima i čeličnim četkicama pomoću mikromotora. Željezo je većinom bilo slabo sačuvano i jako oštećeno korozijom. Debeli i čvrsti korozivni sloj, pomiješan s kamenčićima i zemljom, otežavao je čišćenje do izvornog sloja površine predmeta. Polomljeni dijelovi su

⁹⁸ Proces može trajati od oko šest mjeseci do godinu dana, a i dulje, ovisno o stanju predmeta.

Slika 105. Pseća registracijska markica iz 1909. godine, prije i poslije restauratorskog postupka (snimio J. Škudar).
Fig. 105. Dog's registration tag from 1909, before and after restoration (photograph by J. Škudar).

međusobno lijepljeni dvokomponentnim epoksidnim ljepilom ili smolom⁹⁹ s dodatkom grafitnog praha, što je korišteno i za popunjavanje pukotina i strukturalno učvršćivanje. Površina željeza premazana je taninom kako bi se ujednačila boja te zbog zaštite od korozije. Za završni zaštitni premaz je korišten Parawax – mješavina termoplastične akrilne smole Paraloid B-72 2% i voska Cosmolloid H80 5% u toluolu (Doračić 2003, 52).

Predmeti od bakra i bakrenih slitina (najvjerojatnije bronca) (T. 12/125, T. 13/137-138, T. 17/172) su većinom dobro sačuvani i strukturalno čvrsti (slika 105).

Na arheološkim predmetima od metala na kojima je izvorna antikna površina u pravilu sačuvana u mineraliziranom stanju preporuča se mehaničko čišćenje pod povećanjem 5-20 puta uz upotrebu ultrazvučnog dlijeta, stroja za mikropjeskarenje i raznih ručnih alata (Doračić 2003, 51; Cronyn 2005, 224). Bronca je tretirana namakanjem u benzotriazol (C₆H₅N₃ 5% u etanolu) koji je parnofazni inhibitor korozije koji, vežući se za kuprit, blokira nastanak nantokita, bazičnog bakrenog klorida, a time i daljnju cikličku korozivnu reakciju (Cronyn 2005, 228-229; Maletić 2010, 272). Površina je zaštićena lakom Paraloid B-72 i mikrokristalinskim voskom Cosmolloid H80.

Predmeti od olova (samo dva predmeta, najvjerojatnije slitina olova i kositra) (T. 17/170-171) su čišćeni vrlo pažljivo mehaničkim putem i ispirani 95% etanolom, a zatim zaštićeni premazom mikrokristalinskog voska Cosmolloid H80. Jedan srebrni novac (T. 17/174) pažljivo je mehanički čišćen pod binokularnom lupom i površinski zaštićen lakom Paraloid B-72 (Cronyn 2005, 228-229). Aluminijska je žlica očišćena mikropjeskarenjem finim staklenim agregatom

(kuglice) te površinski zaštićena mikrokristalinskim voskom Cosmolloid H80.

11.4. STAKLENI PREDMETI

Nalazi staklenih predmeta nisu brojni i većinom su samo ulomci. Jedini čitav predmet je mala bočica, najvjerojatnije za držanje lijekova. Ostalo su ulomci bočica, čaša i prozorskih stakala, nedovoljno sačuvani za restauriranje. Prevladava bezbojno staklo i ono raznih zelenih nijansi, ali ima i nekoliko ulomaka modre i smeđe boje.

Površina staklenih predmeta bila je prekrivena ostacima zemlje i slojem irizacije, vrlo tankim slojem koji je posljedica slojevitog propadanja površine stakla (Cronyn 2005, 131). Ulomci su prvo oprani tekućom vodom i četkicom za zube. Sloj irizacije uklonjen je finom čeličnom četkicom na mikromotoru. Čitava staklena bočica (T. 19/197) (slika 106) je u unutrašnjosti očišćena s 20% kloridnom kiselinom (HCl) i zatim isprana u tekućoj vodi. Pojedini ulomci međusobno su lijepljeni epoksidnom smolom Araldite 2020.

11.5. PREDMETI OD KOSTI I KAMENA

Kameni nalazi pokretnih predmeta su malobrojni brusovi (T. 16/166-169) i ulomci kremenja (T. 16/162). Svi su pronađeni brusovi od srednje fino zrnatog silikatnog kamena sive boje. Površinske su nečistoće prvo čišćene mekanom četkicom, a zatim je utvrđivanje silikatnog materijala i kremenja provedeno 20% kloridnom kiselinom (HCL), nakon čega su predmeti dobro ispirani u tekućoj vodi.

Koštani predmeti su jedini nalazi organskog materijala. To su npr. koštana drška željezne vilice (T. 13/139), zviždaljka (T. 19/208), ulomak češlja (T. 19/209) i dr. Predmeti su bili u dobrom stanju, prekriveni zemljom i površinskim nečistoća-

ma koje su uklonjene destiliranom vodom i 95% etanolom s pomoću kista i štapića s vatom. Drška vilice je odvojena sa željeznog dijela predmeta pa očišćena te zatim vraćena i zalijepljena epoksidnim dvokomponentnim ljepilom. Nakon sušenja, svi su predmeti konsolidirani natapanjem u 5% otopini Paraloida B-72 u acetonu (Cronyn 2005, 275-282).

11.6. UMJESTO ZAKLJUČKA

Cijeli je konzervatorsko-restauratorski postupak zabilježen u dokumentaciji, za svaki predmet posebno. Svi kemijski i fizički postupci te kemikalije i sredstva koji su korišteni tijekom konzervatorsko-restauratorske obrade nekog predmeta upisani su u dokumentacijski list tog predmeta. Dodane su i fotografije predmeta u početnom stanju, u jednoj od faza rada i nakon završenih radova. Osim toga, u dokumentacijski su list unesena i posebna zapažanja vezana uz predmet te upute za održavanje. Iznimno je važno dobro dokumentirati postupak kako bi se u slučaju potrebe za povratkom u početno stanje ili ponovnim konzervatorsko-restauratorskim postupkom moglo lakše pristupiti predmetu (Vuković Biruš 2009, 250).

Prilikom svih navedenih radova poštivane su suvremene teorije konzervacije koje određuju visoka etička načela, zahtijevaju poštovanje istinske prirode predmeta, minimalnu intervenciju i što više moguću reverzibilnost (Caple 2000; Muñoz Viñas 2005).

Konzervatorsko-restauratorski radovi nikad nisu konačni te predmeti i nakon navedenih postupaka zahtijevaju

Slika 106. Ljekarnička staklena bočica, prije i poslije restauratorskog postupka (snimio J. Škudar).
Fig. 106. Pharmacist's glass vial, before and after restoration (photograph by J. Škudar).

pozornost u vidu odgovarajućih uvjeta u prostoru u kojem se pohranjuju, periodičnih pregleda njihova stanja i pažljivog rukovanja. ■

⁹⁹ Araldite 2020 i Araldite rapid.

12. PROCJENA PREHRAMBENIH NAVIKA TEMELJEM ARHEOZOOLOŠKE ANALIZE

TAJANA TRBOJEVIĆ VUKIČEVIĆ, AGATA KUČKO

Slika 107. Pieter Brueghel mlađi, nakon 1616. godine, Seljanji kolju svinje (URL 5).
Fig. 107. Pieter Brueghel the Younger, after 1616, Peasants slaughtering a pig (URL 5).

12.1. UVOD

Arheozoološke analize na animalnim koštanim ostacima sa Staroga grada Barilovića provode se na Zavodu za anatomiju, histologiju i embriologiju Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2010. godine. Prva arheozoološka izvješća za 2010. i 2011. godinu bila su preliminarna, međutim porastom broja kostiju pristupilo se sustavnoj i cjelovitoj analizi koja je rezultirala jednim diplomskim radom (Novak 2013), kongresnim priopćenjem (Novak et al. 2013) te s dva diplomaska rada u pripremi (Gregl 2014; Jurišić 2014).

Završetkom kampanje iskopavanja 2012. godine, životinjski koštani materijal nalazio se u oko 50 kartonskih kutija. Većinu materijala oprali su tijekom nastave predmeta "Arheozologija" studenti integriranog preddiplomskog i diplomskog studija veterinarske medicine. Nakon sušenja, pristupilo se primarnoj arheozoološkoj analizi koja je, obzirom na oštećenost materijala, u ovom slučaju podrazumijevala kosturnu i taksonomsku determinaciju (Hilanderand 1955, 327-346; Schmid 1972; Gilbert et al. 1981; Hillson 1986; Prummel, Frisch 1986, 567-577; Hillson 1992; König, Liebich 2009), broj uzoraka NISP (Klein, Cruz-Urbe 1984, 24-32; Lyman 1994a; Reitz, Wing 1999), anatomske odredbe dobi i spola (Hillson 1986; Schmid 1972; König, Liebich 2009) te bilježenje tafonomskih (Rackham 1994; Lyman 1994b) i patoloških promjena (Baker, Brothwell 1980), odnosno modifikacija na kostima. Za pomoć morfološkom prepoznavanju korišteni su dijelovi kostura iz poredbene zbirke recentnih životinja Zavoda za anatomiju, histologiju i embriologiju Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Nazivi kostiju usklađeni su s *Nomina Anatomica Veterinaria* (2005). Identifikaciju koštanih ostataka riba obavila je doc. dr. sc. Snježana Kužir sa Zavoda za anatomiju, histologiju i embriologiju Veterinarskog fakulteta.

S obzirom na to da su dobiveni primarni podaci u većini analiza zapravo identifikacija bez veće mogućnosti interpretacije, pomoću njih se, najčešće matematičkim putem, izvode sekundarni podaci koji zahtijevaju objašnjenje i interpretaciju (Reitz, Wing 1999). U ovom su istraživanju, na temelju poda-

taka primarne analize, u sekundarnoj analizi izračunata kosturna frekvencija i relativna učestalost vrsta (% NISP i MNI). Osteometrija, kao i svi podaci koji se izvode iz dobivenih izmjera (npr. konstrukcija dobnih i spolnih omjera i procjena tjelesnih dimenzija), nije se mogla u potpunosti provesti na ovom materijalu zbog znatne oštećenosti većine kostiju.

Analizirani animalni materijal obuhvaća iskopavanja 2010.-2012. godine i sastoji se od 9363 uzoraka kostiju, zuba i rogova životinja. Kosturno i taksonomski determinirano je 3863 fragmenata (41,26%). Od preostalih 5500 uzoraka (58,74%) 45,47% otpada na fragmente kojima se nije mogla odrediti kosturna ni taksonomska pripadnost, dok je ostatak determiniran po većim kosturnim skupinama, ali se nije mogla odrediti pripadnost vrsti:

- fragmenti rebara (*costae*) 41,49%
- fragmenti kostiju glave (*neurocranium* i *viscerocranium*) 5,31%
- fragmenti kralježaka (*vertebrae*) 3,38%
- fragmenti plosnatih kostiju (*scapula*, *os coxae*) 4,35%

Od kosturno i taksonomski determiniranih fragmenata 96,40% (3724 fragmenata) pripada sisavcima (*Mammalia*), 2,75% (106 fragmenata) pticama (*Aves*), 0,72% (28 fragmenata) gmazovima (*Reptilia*) i 0,13% (5 fragmenta) ribama (*Pisces*).

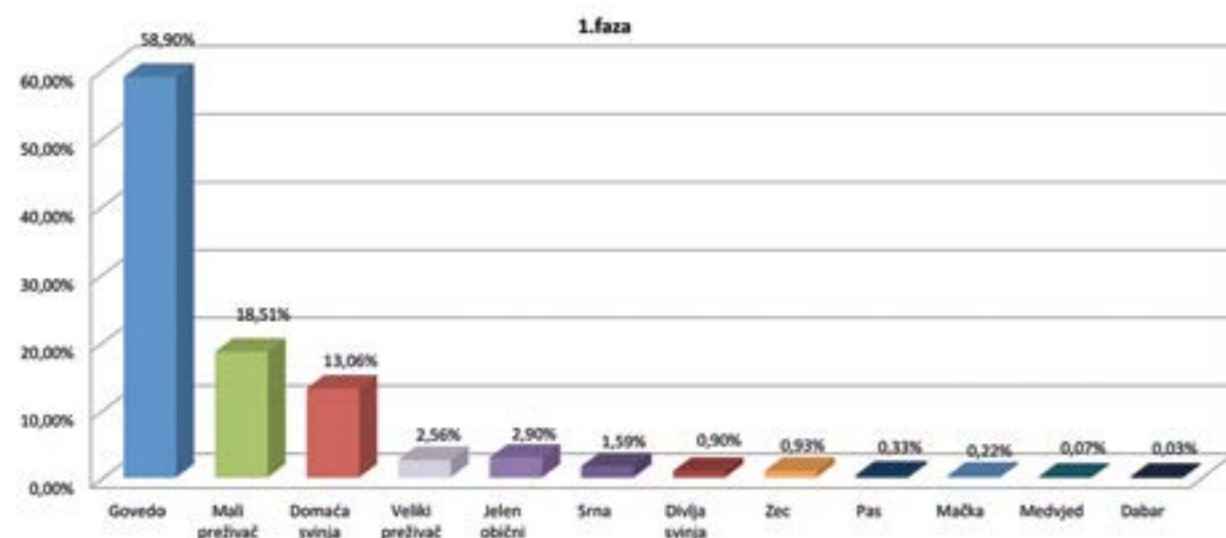
Temeljem stratigrafskih jedinica, fragmenti su podijeljeni u 3 razdoblja:

1. faza – feudalna faza (15 i 16. st.): 71,25%
2. faza – Vojna krajina (17-19. st.): 20,08%
3. faza – civilna uprava (kraj 19.-sredina 20. st.): 8,67%.

NISP (broj identificiranih koštanih uzoraka) po vrstama sisavaca u određenoj fazi prikazan je u **Tablici 9**, a po vrstama ptica u **Tablici 10**.

Grafikon 1. Postotni udio (%NISP) identifikiranih uzoraka prema pojedinim vrstama sisavaca s lokaliteta Stari grad Barilović, iz feudalne faze (15. i 16. st.).

Chart 1. Percentage share (%NISP) of identified specimens based on mammal species from the site of Barilović Castle, from the feudal phase (15th and 16th cent.).

škripca ili karakuša (*osteoarthritis tarsi*). Na jednom uzorku roga goveda javlja se polykeratia (povećan broj rogova) što je prirodna degeneracija.

Determinirano je 16 fragmenata kornjače (*Chelonia*): četiri fragmenta lednog dijela oklopa (*carapax*), jedanaest fragmenata trbušnog dijela oklopa (*plastron*) i jedna bedrena kost (*femur*). Ovi ostaci vrlo vjerojatno pripadaju kornjači iz kopnene porodice *Testudinidae*, vrsti *Testudo hermanni* (obična čančara).

Identificirani su kralježak i preoperkularna kost ribe. Daljnja taksonomska identifikacija nije moguća.

Među nedeterminiranim fragmentima najveći broj (46,40%) otpada na fragmente dugih kostiju kojima se nije mogla odrediti približna kosturna pripadnost, ali u većini slučajeva pripadaju kostima ekstremiteta. Sljedeći su po brojnosti fragmenti rebara (44,41%). U ostale fragmente pobrojani su odlomci plosnatih kostiju (lopatice, bočne kosti i kosti glave) i kralježaka koji se nisu mogli detaljnije taksonomski odrediti. Kosturno i taksonomski neidentificiranih uzoraka ima 0,12%.

12.3. 2. faza - Vojna krajina

Od ukupno 1880 uzorka životinjskih ostataka koje pripadaju u fazu Vojne krajine (17.-19. st.), 793 fragmenata (42,18%) je determinirano, a 57,82% fragmenata nedeterminirano. Od determiniranih fragmenata 95,71% pripada sisavcima; 2,52% pticama; 1,39% kornjači i 0,38% ribama. %NISP sisavaca prikazan je u **grafikonu 2**.

Dob je kod svih procijenjena na temelju slijeda nicanja i izmjene zuba i sraštanja epifiza dugih kostiju. U **goveda** u dobi oko 5 mjeseci su 3 uzorka; u dobi oko 1,5- 2,5 godine 3 uzorka; u dobi 3,5-4 godine 2 uzorka i starijih od 2-3 godine je 7 uzoraka. U skupini **malih preživača** u dobi oko 6-9 mjeseci je 7 uzoraka; u dobi oko 1-1,5 godine 8 uzoraka i starijih od 1,5-2 godine je 4 uzorka. Kod **svinja** u dobi oko 4-6 mjeseci su 2 uzorka; u dobi oko 1-1,5 godine 4 uzorka i starijih od 1,5-2 godine je 5 uzoraka. Na temelju očajnika, kod domaćih svinja je identificirano 6 ženki, a kod divljih 4 vepura.

I u ovoj su fazi brojni urezi i prerezi na kostima domaćih životinja. Na kralješcima goveda prerezi su isto vidljivi medijano, paramedijano i lateralno, međutim nema tragova na donjim čeljustima u smislu odvajanja glave od vrata. Na većini rožnih izdanaka nalaze se vidljivi prerezi (kod nekih načinjeni pilom) kod korijena roga. Kod svih domaćih vrsta sisavaca najčešći su urezi na zglobnim površinama kao posljedica izglobljavanja.

Patološke promjene nađene su na kostima jednog zastopalnog zgloba goveda, također kao posljedica škripca ili karakuša (*osteoarthritis tarsi*).

Determinirano je 11 fragmenata lednog i trbušnog dijela oklopa kornjače (*Chelonia*) koja također vrlo vjerojatno pripada kopnenoj porodice *Testudinidae*, vrsti *Testudo hermanni* (obična čančara).

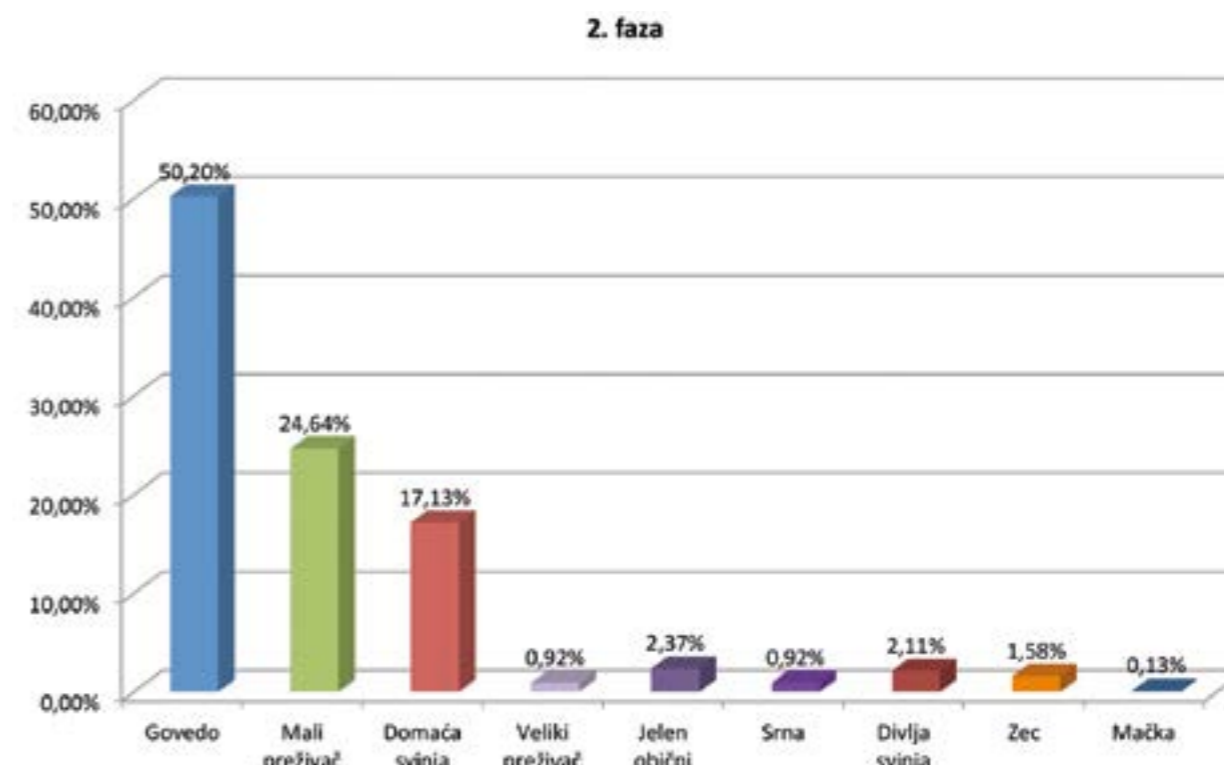
Identificirana je jedna dentalna kost štuke (*Esox lucius*), na temelju koje je procijenjeno da je mogla biti težine oko 2 kg te kralježak i ždrijelni zubi ribe bez mogućnosti daljnje taksonomske identifikacije.

Među nedeterminiranim fragmentima opet je najveći broj (41,49%) fragmenata dugih kostiju koji u većini slučajeva pripadaju kostima ekstremiteta. Po brojnosti slijede fragmenti rebara (29,80%), odlomci plosnatih kostiju (16,28%) i kralježaka (8,46%) koji se nisu mogli detaljnije taksonomski odrediti. Kosturno i taksonomski neidentificiranih uzoraka ima 3,96%.

12.4. 3. faza - civilna uprava

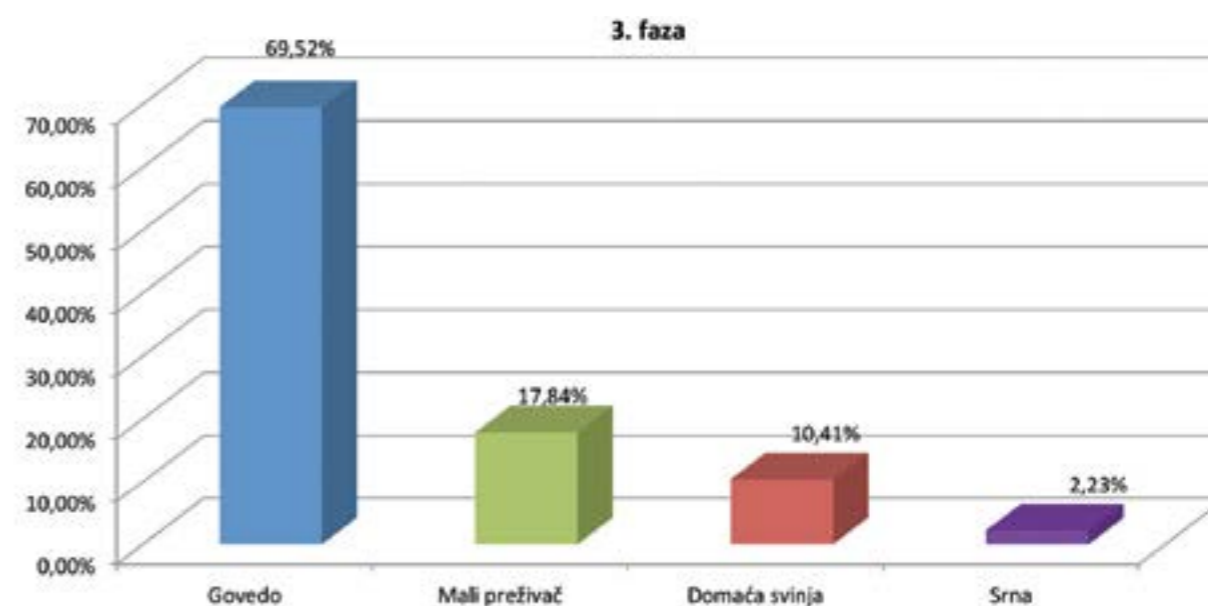
Od ukupno 812 uzorka životinjskih ostataka koje pripadaju u fazu civilne uprave (kraj 19.-sredina 20. st.) 279 fragmenata (34,36%) je determinirano, a 65,64% nedeterminirano. Od determiniranih fragmenata 96,42% pripada sisavcima; 3,23% pticama i 0,35% kornjači. %NISP sisavaca prikazan je u **grafikonu 3**.

Dob je također procijenjena na temelju slijeda nicanja i izmjene zuba i vidljive epifizne linije dugih kostiju. Kod **goveda** u dobi oko 5 mjeseci je 1 uzorak; u dobi oko 1,5- 2,5 godine 3 uzorka; u dobi 3,5-4 godine 3 uzorka i starijih od

Grafikon 2. Postotni udio (%NISP) identifikiranih uzoraka prema pojedinim vrstama sisavaca s lokaliteta Stari grad Barilović, iz faze Vojne krajine (17.-19. st.).

Chart 2. Percentage share (%NISP) of identified specimens based on individual mammal species based on individual mammal species from Barilović Castle, from the Military Frontier phase (17th-19th cent.).

Grafikon 3. Postotni udio (%NISP) identifikiranih uzoraka prema pojedinim vrstama sisavaca s lokaliteta Stari grad Barilović, iz faze civilne uprave (kraj 19.-sredina 20. st.).

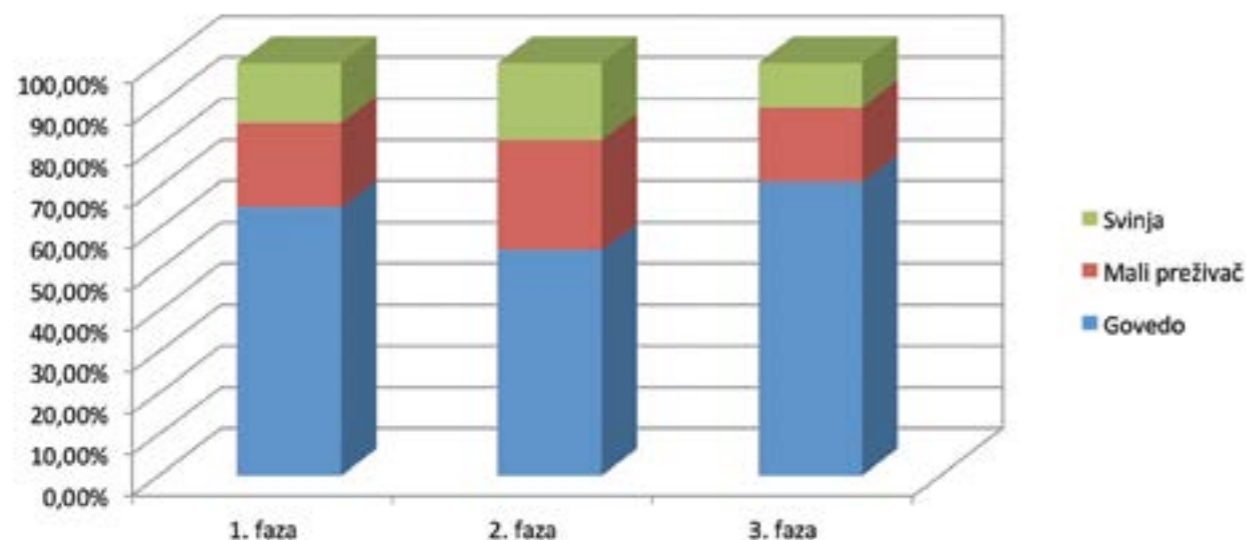
Chart 3. Percentage share (%NISP) of identified specimens based on individual mammal species based on individual mammal species from Barilović Castle, from the civilian administration phase (end of 19th-mid 20th cent.).

2-3 godine je 8 uzoraka. U skupini **malih preživača** u dobi oko 6 mjeseci su 3 uzorka; u dobi oko 1-1,5 godine 2 uzorka i starijih od 1,5-2 godine su 2 uzorka. Kod **svinja** u dobi oko 1-1,5 godine je 8 uzoraka, a starijih od 1,5-2 godine 1 uzorak.

Urezi su prisutni uglavnom na zglobnim površinama dugih kostiju goveda, u znatno manjoj mjeri nego u prethodne dvije faze.

Pronađen je 1 fragment lednog dijela oklopa kornjače obične čančare.

Među nedeterminiranim fragmentima najveći je broj (44,10%) rebara, slijede fragmenti dugih kostiju (31,90%), odlomci plosnatih kostiju (12,38%) i kralježaka (5,63%) koji se nisu mogli detaljnije taksonomski odrediti. Kosturno i taksonomski neidentificiranih uzoraka ima 6,00%.

Grafikon 4. Poredbeni prikaz %NISP najbrojnijih vrsta domaćih životinja kroz različite faze lokaliteta Stari grad Barilović.
Chart 4. Comparative illustration of %NISP of the most numerous types of domesticated animals through various phases of the site of Barilović Castle.

12.5. POREDBENI PRIKAZ KROZ FAZE

Uspoređujući najbrojnije skupine domaćih životinja, koje su bile i glavni izvor mesa stanovništva Staroga grada Barilovića, u svim je fazama izrazita dominacija goveda; od 65% u feudalnoj fazi, preko 55% u fazi Vojne krajine, do 71% u fazi civilne uprave (grafikon 4).

Malih je preživača (podrazumijevaju se ovce, koze i skupina malih preživača) najviše u fazi Vojne krajine (oko 27%), dok ih je u feudalnoj (20,5%) i fazi civilne uprave (18%) nešto manje. Slično je i sa svinjama, kojih je u fazi Vojne krajine gotovo 19%, u feudalnoj fazi oko 14%, da bi ih u fazi civilne uprave bilo malo više od 10%.

Najmanji broj jedinki (MNI) potvrđuje postotne udjele za pojedine vrste domaćih životinja. Njegovo izračunavanje (po koštanom elementu koji se najčešće pojavljuje u uzorku; Klein, Cruz-Urbe 1984; Lyman 1994a) ispravlja nedostatke NISP-a, ali ga se ne može interpretirati u apsolutnom smislu jer pojava nekog broja jedinki određene vrste kroz dulje razdoblje zapravo nema većeg značenja (Bartosiewicz 1998). Stoga se ni jedna mjera kvantifikacije ne smije i ne može poistovjetiti sa stvarnim brojem životinja koje su korištene u naselju već kao približna procjena brojčanog stanja populacije jedne vrste (Reitz, Wing 1999). Poseban problem arheozooloških analiza predstavlja identifikacija koštanih ostataka morfološki sličnih vrsta domaćih životinja (npr. ovce i koze) te razlikovanje srodnih divljih i domaćih životinja (svinja i divlja svinja; jelen obični i govedo; srna i domaći mali preživači). U ovim slučajevima od pomoći je ponekad osteometrija i osteometrijski indeksi, koji zbog znantne oštećenosti materijala nisu mogli biti provedeni. Zato je vjerojatno da je divljih životinja u istraživanom uzorku nešto više. Prema dobivenim podacima, u feudalnoj fazi naseljavanja većina ostataka divljih životinja pripada jelenu običnom (*Cervus elaphus* L.) i srni (*Capreolus capreolus* L.), značajan udio je divlje svinje (*Sus scrofa* L.) i zeca (*Lepus europeus* Pall.), a pronađeno je nekoliko ostataka medvjeda (*Ursus arctos* L.) i dabra (*Castor fiber* L.). U fazi Vojne krajine udio jelena

i srna blago pada, a broj kostiju vepra i zeca raste. U fazi civilne uprave pronađene su samo kosti srne. Iz ovoga se može zaključiti da su se s promjenom stanovništva mijenjale i navike lova, a na brojnost određenih vrsta divljači očito su utjecale i promjene u okolišu, posebno nakon 19. st.

Procjenom dobi kod goveda vidljivo je da prevladavaju nalazi adultnih, spolno zrelih jedinki, što upućuje da su, osim mesa, najvjerojatnije korišteni i za sekundarne proizvode. Kod malih preživača, također je veći broj adultnih jedinki (sekundarni proizvodi), ali je i znatan broj juvenilnih u dobi 6 do 9 mjeseci (meso). U svinja najveći dio pripada jedinkama u dobi od 1 do 1,5 godine i starijima, odnosno u dobi kad primitivne pasmine svinja postižu optimalnu masu, pa je za pretpostaviti da su korištene isključivo zbog mesa.

Dobiveni rezultati koji se odnose na prvu, feudalnu fazu naseljavanja, mogu se usporediti s nekoliko arheoloških lokaliteta na području kontinentalne Hrvatske. Kod istraživanja Trbojević Vukičević i Štilinović (2008) s utvrde Čanjevo također prevladavaju koštani ostaci goveda. U arheozoološkoj analizi s drvenih pilota mosta srednjovjekovne nizinske utvrde iz Gradskog parka Virovitica (Trbojević Vukičević, Alić 2008, 39-44), datiranih u 15. i 16. st., izrazito je visok postotni udio koštanih ostataka goveda (78,90%), dok je udio svinja i malih preživača ispod 10%. Za razliku od njih, kod istraživanja Kužir i Trbojević Vukičević (2004), koje je provedeno na području središnje Hrvatske (lokalitet Torčec-Gradić), analiza ostataka životinja ukazuje na gotovo podjednaku zastupljenost svinja i goveda. Analizom koštanih ostataka s lokaliteta Plemički grad Vrbovec (Trbojević Vukičević et al. 2010), na prijelazu 15. u 16. st. i u 16. st. broj koštanih fragmenata goveda raste te je vidljivo da se radi uglavnom o subadultnim i adultnim životinjama. Kod malih preživača više od 60% pripada vrlo mladim jedinkama u dobi od 3 do 6 mjeseci što je dokaz o sezonskom klanju životinja. Kod svih navedenih istraživanja procijenjena dob svinja je slična i najvećim dijelom pripada jedinkama u dobi od 12 do 18 mjeseci. Isto tako, udio divljih životinja, prvenstveno jelena

običnog, srne, divlje svinje i zeca vrlo je sličan istraživanju na Bariloviću i uglavnom ne prelazi 3% od ukupnog broja životinjskih ostataka. Ostaci dabra i kornjača pronađeni su samo na srednjovjekovnoj utvrđi Čanjevo (Trbojević Vukičević, Štilinović 2008, 253-257).

Ptice i perad (pogotovo kokoši i patke) prisutni su na svim navedenim srednjovjekovnim lokalitetima, također u relativno malom postotku, odnosno kao nadopuna prehrani.

Uz procjenu dobi, najviše dokaza o prehrani vidljivo je iz tragova na kostima. Mnoštvo prereza i ureza na svim kostima svih domaćih životinja ukazuje na razne oblike mesarenja. Medijani i paramedijani prerezi kostiju glave i gotovo svih kralježaka, pogotovo kod goveda, upućuju na rasijecanje trupova životinja na polovice nakon evisceracije, a urezi na

acetabulumima i glavama bedrene kosti na odvajanje stražnjeg ekstremiteta. Ovakvi se nalazi ubrajaju u tzv. primarno mesarenje. Urezi se također nalaze na i oko zglobnih površina dugih kostiju što upućuje na tzv. sekundarno mesarenje, odnosno izglobljavanje na manje dijelove prikladne za konzumaciju. Daljnje rasjecanje trupova na manje komade (tercijarno mesarenje) vidljivo je u transverzalnim prerezima kranijalnog ili kaudalnog okrajka svih kralježaka kod svih domaćih vrsta sisavaca (Novak 2013).

S obzirom da u dosad objavljenim arheozoološkim analizama, pogotovo s područja kontinentalne Hrvatske, nije bilo materijala mlađeg od srednjeg vijeka, istraživanja iz faze Vojne krajine i faze civilne uprave Staroga grada Barilovića ne mogu se usporediti. ■

13. MALAKOLOŠKI NALAZI

MIHAEL GOLUBIĆ

Slika 107. Kamenica, *Ostrea edulis* L. i kućica, *Tapes (Ruditapes) decussatus* L. (snimio J. Škudar).
Fig. 107. Oyster, *Ostrea edulis* L. and Grooved carpet shell, *Tapes (Ruditapes) decussatus* L. (photograph by J. Škudar).

13.1. UVOD

Prilikom arheoloških istraživanja Staroga grada Barilovića, pronađeni su brojni nalazi puževa (*Gastropoda*) i školjaka (*Bivalvia*). Iako brojni po količini pronađenih ljuštura (247 komada), u pitanju su samo tri različite vrste, od čega jedna vrsta kopnenog puža *Helix pomatia* (Linnaeus, 1758) i dvije vrste morskih školjaka *Ostrea edulis* (Linnaeus, 1758) i *Tapes (Ruditapes) decussatus* (Linnaeus, 1758). Najviše primjerka kopnenih puževa *Helix pomatia* L. nađeno je u slojevima faze Vojne krajine (posebno su brojni bili u SJ 10). Morske školjke češće su u slojevima feudalne faze Staroga grada Barilovića, poglavito *Ostrea edulis* L., koja je u većim količinama nađena u sloju SJ 18. Ljuštire morskih školjaka pojavljuju se i u slojevima faze Vojne krajine, premda u nešto manjem broju.

Kućice puževa i ljuštire školjaka su najprije oprane od zemlje s tekućom vodom uz pomoć mekih četkica i zubarskog alata. Većina ih je dobro sačuvana, a na pojedinima je vidljiva i boja, dok je manji dio polomljen ili se strukturalno osipao. Odabrano je nekoliko ljepše sačuvanih primjeraka za fotografiranje, koji su zaštićeni premazom 20% laka Paraloid B72 i mikro-kristalinskog voska Cosmoloid 80H. Nakon čišćenja i konzervatorskih radova, pregledane su i međusobno uspoređivane ljuštire kako bi se ustanovilo postoje li parovi koji se međusobno uklapaju. Uklapljene su ljuštire samo jedne kućice (*Tapes decussatus* L.). Čitave ljuštire su izmjerene po najvećem promjeru te im je utvrđena starost prema hvatištu mišića.

13.2. ŠKOLJKE I PUŽEVI

Ostrea edulis L., u narodu poznata kao kamenica¹⁰⁰ (slika 107), najzastupljenija je po pronađenom broju ljuštura.

Ukupno je 119 čitavih polovica i 21 ulomak, od čega 38 komada pripada donjem dijelu kojim su žive školjke pričvršćene za podlogu. Uspoređivanjem polovica ljuštura nije pouzdano pronađen niti jedan par. Velike su od 4,3 do 8,7 cm, a prosječna dimenzija je oko 5 cm. Starost se kreće od 3 do 5 godina, ali ih je najveći broj star 3 godine. Kamenica može izrasti do 13 cm pa ove školjke prema uzrastu spadaju među prosječne primjerke. Na nekoliko je ljuštura vidljivo oštećenje u obliku mnoštva sitnih rupica koje nanosi spužva iz roda *Cliona* (Grant, 1826). Ova je školjka široko rasprostranjena u Jadranskom moru i na cijelome Mediteranu. Živi u plitkom moru, posebno tamo gdje postoji dotok slatke vode. Uzgaja se još od vremena antike. Cijenjena je za jelo, a čak se i smatra afrodizijakom.

Tapes (Ruditapes) decussatus L., u narodu poznata kao kućica¹⁰¹ (slika 107), zastupljena je 21 primjerkom, od čega je jedna školjka cjelovita, dok su ostalo polovice. Dimenzije se kreću od 3,3 do 4,7 cm, a starost od 4 do 6 godina. Kućica naraste do 8 cm, a starost od 6 godina je maksimalna. Kućica je rasprostranjena u Jadranu i na cijelom Mediteranu. Obitava sasvim plitko, tako da zimi, za velikih oseka, ostane na suhom, kad ju se i najčešće lovi kopanjem. Vrlo je ukusna i cijenjena za jelo.

Helix pomatia L., u narodu poznat kao veliki vinogradnjak (slike 108), zastupljen je brojnim kućicama, od čega je 38 čitavih, a 48 je ulomaka. Ulomci su vrlo oštećeni te nisu pogodni za biometrijska mjerenja. Stjenka kućice je vrlo tanka, pa je podložna lomljenju. Kućice puževa su visoke od 3,1 do 4,5 cm, a većinom su 4 cm. Starost nije pouzdano utvrđena, ali se otprilike kreće od 3 do 5 godina. Maksimalni uzrast velikog vinogradnjaka je 5 cm, pa se može reći da su ovo veći primjerci. Ova vrsta puža je rasprostranjena u centralnoj i ju-

¹⁰⁰ Za sve tri vrste su navedeni najčešći narodni nazivi, a oni mogu jako varirati.

¹⁰¹ U literaturi je vrlo čest sinonim *Venerupis Decussata* L.

Slika 108. Veliki vinogradnjak - apikalna strana, *Helix pomatia* L. i Veliki vinogradnjak - operkularna strana, *Helix pomatia* L. (snimio J. Škudar).

Fig. 108. Edible snail – apical view, *Helix pomatia* L. and . Edible snail – opercular view, *Helix pomatia* L. (photograph by J. Škudar).

goistočnoj Europi i česta u Hrvatskoj.¹⁰² Jestiv je i smatra se delikatesom.

13.3. ZAKLJUČAK

Sve su ove tri vrste jestive i cijenjene u kulinarstvu, a njihova se upotreba za ljudsku ishranu može slijediti sve do prapovijesti. Veliki vinogradnjak (*Helix pomatia* L.) je puž koji obitava u bližoj i daljoj okolici Staroga grada Barilovića, pa su pronađeni primjerci mogli biti sakupljeni bilo gdje u okolici lokaliteta. Kamenice (*Ostrea edulis* L.) i kućice (*Tapes decussatus* L.) su zasigurno dopremljene s jadranske obale, a s obzirom na to da spadaju među ukusnije i cjenjenije, a time i skuplje školjke, zasigurno su bile dostupne samo višem staležu. Biometrija ljuštura kamenica (*Ostrea edulis* L.) pokazuje da su školjke vrlo ujednačene prosječne veličine i starosti pa bi se moglo zaključiti da su iz uzgoja¹⁰³ (Grubišić, 1979:187).

Većina je ljuštura od sve tri vrste pronađena pomiješana zajedno, što je tipično kad se upotrebljavaju za prehranu, a zatim prazne ljušture bacaju. Sve do izgradnje željeznice

Rijeka–Karlovac 1873. godine, transport od jadranske obale do Barilovića odvijao se kolima. Poznato je da su školjke cijenjene za jelo transportirane sladokuscima u Beč te na austrogarski dvor (Milišić 1991, 106). Trebalo je preko planina i kroz često nemirna područja transportirati školjke, a da se putem ne pokvare. To je posebno važno za kamenice (*Ostrea edulis* L.), jer se najčešće jedu sirove. Postoje nalazi ljuštura kamenica u kontinentalnoj Hrvatskoj i iz ranijih razdoblja od kraja 19. st., kao što su npr. oni iz Velikog Tabora datirani u 16. st. (Hirschler, Madiraca 2011, 234). Školjke su mogle biti transportirane na konjima. Ukoliko je jahač brzo jahao i na putnim postajama mijenjao konje, a školjke nosio u spremnicima s ledom (bisage ili košare), bilo ih je moguće dopremiti na određite svježe u roku od 2 do 3 dana. Kod tog tipa transporta bilo je bitno i godišnje doba jer bi se školjke ljeti vrlo brzo pokvarile, a zimi je snijeg mogao onemogućiti putovanje. Mogućnost da su školjke bile na neki način konzervirane može se odbaciti jer se ne konzerviraju zajedno s ljušturama. Ovakav je način transporta bio sigurno jako skup, pa je i naručitelj morao biti bogat kako bi sebi mogao priuštiti uživanje u poslasticama iz mora.

Brojni nalazi ljuštura puževa i školjaka sa Staroga grada Barilovića pokazuju da su i delikatese, kao što su kamenice i veliki vinogradnjaci, bile na jelovniku u feudalnoj fazi, ali i u fazi Vojne krajine. Svjedočanstvo je to o visokoj kulturi jela kod plemića ili visokih vojnih časnika koji su to sebi mogli priuštiti. ■

¹⁰² Zanimljivo je da među kućicama *Helix pomatia* L. nije nađena niti jedna vrlo sličnog *Helix aspersa* (Müller, 1774), koji je također jestiva vrsta koja obitava na istim staništima.

¹⁰³ Kad se kamenice slobodno sakupljaju, onda dimenzije ulova često jako variraju, od malih do vrlo velikih, dok se kod uzgoja „beru“ i prodaju kad narastu na prosječnu dimenziju, tj. težinu.

14. SAŽETAK

A. AZINOVIĆ BEBEK, L. ČATAJ, M. GOLUBIĆ, A. JANEŠ, M. KRMPOTIĆ, A. KUČKO, V. MILOŠEVIĆ, P. SEKULIĆ, E. ŠURINA, T. TRBOJEVIĆ VUKIČEVIĆ, M. VUKOVIĆ BIRUŠ

Vojnici ispod Starog grada Barilovića 1914. godine (Arheološki muzej u Zagrebu).
Soldiers resting beneath Barilović Castle, 1914 (Archaeological Museum in Zagreb).

14.1. UVOD

Stari grad Barilović nalazi se u Općini Barilović u Karlovačkoj županiji u središnjoj Hrvatskoj. Općina Barilović prostire se između rijeka Korane i Mrežnice, a sjedište joj je u mjestu Barilović. Na prostoru općine ima preko 60 arheoloških lokaliteta i područja, a samo je Stari grad Barilović registrirano kulturno dobro. Na poticaj karlovačkoga Konzervatorskog odjela, odnosno Općine Barilović, Stari grad Barilović ušao je u redoviti program Hrvatskog restauratorskog zavoda 1998. godine. Od tada se na Starome gradu kontinuirano provode radovi zaštite. Radove redovito financira Ministarstvo kulture RH, povremeno Karlovačka županija, a Općina Barilović organizira čišćenje terena za potrebe radova u Starome gradu i oko njega te osigurava nužne energente.

Zaštitni radovi na Starome gradu Bariloviću osmišljeni su i dobro koordinirani između Odjela za interventni pristup graditeljskom nasljeđu i Odjela za kopnenu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda. Radovi su obuhvatili izradu dokumentacije, konsolidaciju vanjskih obrambenih zidova prezidavanjem i zidova istočne kružne kule injektiranjem te rekonstrukciju zidova sjeverne kružne kule s otvorima do visine krovnog vijenca. Nakon svake sezone arheoloških istraživanja i provedenog dokumentiranja metodom 3D-laserskog skeniranja obavljaju se radovi zaštite istraženih zidova. Zidovi se saniraju i konzerviraju te se stavljaju pod tehničku zaštitu. Cilj zaštitnih radova je što bolja i skorija prezentacija Staroga grada Barilovića.

Stari grad Barilović smješten je na samome rubu kame-noga živca iznad lijeve obale rijeke Korane, jugozapadno od Karlovca, na važnoj geostrateškoj točki nad starom prometnicom koja preko Ozlja i Dubovca povezuje Kranjsku i stara feudalna središta u porječju Kupe i Korane.

14.2. POVIJEST

Prve informacije o prošlosti Staroga grada Barilovića iznio je J. Fras u svojem dijelu *Topografija Karlovačke vojne krajine* –

Mjestopis iz 1835. godine. Znatno opširniji pregled povijesti donosi R. Lopašić u svojem radu *Gradovi oko Kupe i Korane iz 1895. godine*. Prvi poznati sačuvani spomen Staroga grada Barilovića potječe iz sredine 16. st., no arheološkim istraživanjima je utvrđeno kako je izgrađen u 15. st. Sredinom 15. st. po prvi put se u sačuvanim pisanim vrelima spominju pripadnici obitelji Barilović koji se mogu svrstati u skupinu nižega plemstva čiji su se posjedi nalazili u području oko Staroga grada uz rijeku Koranu na području srednjovjekovne županije Gorica.

Razdoblje 16. st. u čitavoj je Hrvatskoj obilježeno intenzivnijim osmanskim napadima koji su doveli do temeljitih političkih, gospodarskih i društvenih promjena. Zbog opće nesigurnosti i uništenja gospodarske osnove, pripadnici obitelji Barilović povukli su se krajem 16. st. na svoje posjede oko Ribnika i Ozlja.

Početak 17. st., unatoč prosvjedima vlasnika, Stari grad Barilović stavljen je pod vojnu upravu pod kojom je ostao do razvojačenja Vojne krajine krajem 19. st. U razvoju Staroga grada pod vojnom upravom ocrtavaju se i promjene koje je čitava Vojna krajina proživljavala od svog osnutka krajem 16. st. do ukidanja krajem 19. st. Stari grad Barilović postao je sjedište kapetanije koja je obuhvaćala niz čardaka na desnoj obali rijeke Korane. Sačuvani nacrti svjedoče kako je feudalni grad postupno poprimio izgled funkcionalne vojne utvrde koja zadovoljava potrebe smještaja veće posade. Pomicanjem granice na jug na rijeku Unu nakon mira u Srijemskim Karlovcima 1699. godine te prestankom veće opasnosti od osmanskih upada, područje Vojne krajine izgubilo je dotadašnju važnost te su započete temeljite reforme. Nakon reformi sredinom 18. st. Barilović je postao zapovjedništvo 8. satnije slunjske graničarske pukovnije te je prilagođen novim vojnim zahtjevima.

Nakon ukinuća Vojne krajine 1871. godine u Bariloviću je bilo sjedište kotarske oblasti do 1876. godine kada je premješteno u Rakovac kod Karlovca, dok su u Starome gradu bili smješteni općinski ured i pučka škola. Tijekom Drugoga

svjetskog rata Stari je grad razoren u savezničkom bombardiranju.

14.3. ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

Arheološka istraživanja Staroga grada Barilovića izvođena su 2002., 2003., 2006., 2010. do 2013. godine, sukladno dobivenim sredstvima koja su najčešće bila dovoljna za otvaranje godišnjih sondi veličine od oko 50 m² (slika 35). Tako je do sada istraženo oko 500 m² prostora, što je oko 1/2 površine grada (slika 36). Sukladno tome, radovi na Starome gradu Bariloviću trajat će još sljedećih desetak godina. Iz tog razloga, ali i zbog velike količine pokretnog arheološkog materijala proizašlog iz dosadašnjih istraživanja, odlučili smo se objaviti rezultate prvih 10 godina istraživanja. Osim velike količine nalaza, istraživanjima smo dokazali osnivanje Staroga grada Barilovića u 15. st., što je ranije nego se dosad pretpostavljalo. Najveći problem u interpretiranju rezultata istraživanja i danas nam predstavlja ujednačavanje stratigrafskih jedinica (slika 38). Najčešće je tek obrada arheoloških nalaza potvrdila ili opovrgnula ove naše pretpostavke. Na današnjem stupnju istraženosti možemo s velikom vjerojatnošću pretpostaviti tri glavne faze u razvoju Staroga grada Barilovića (slika 39):

- feudalna faza Staroga grada Barilovića, 15. i 16. st.
- faza Vojne krajine, 17. do 19. st.
- faza civilne uprave, kraj 19. do sredine 20. st.

Osim načelno jasne razlike u arhitektonskim ostacima, istu je podjelu lako pratiti i u pokretnim arheološkim nalazima. Posebno se izdvaja i prapovijesni sloj identificiran u jugozapadnome dijelu grada, gdje su izdvojeni eneolitički i kasnobrončanodobni nalazi, čime je potvrđena pretpostavka o postojanju prapovijesne gradine na ovome strateškom položaju nad rijekom Koranom. Ova se interpretacija odnosi na istraženi južni, jugozapadni i u manjem obimu središnji dio grada. Sjeveroistočna ulazna kula istražena je u manjem obimu 2002. godine.

14.4. PRAPOVIJESNI NALAZI

U zadnjoj četvrtini 5. tisućljeća pr. Kr. i početkom 4. tisućljeća pr. Kr. ovaj kraj pripada arealu lasinjske kulture, čiji su lokaliteti u Pokuplju često smješteni na povišenim položajima iznad rijeka: Barilović-Stari grad iznad Korane, Mali Kučer nad rijekom Dobrom, Crkvišće-Bukovlje nad Mrežnicom, Dubovac-Stari grad i Ozalj-Stari grad iznad Kupe. Keramički nalazi lasinjske kulture s Barilovića pripadaju uobičajenom repertoaru ove kulture: lonci, zdjele, vrčevi i žlice. Ipak, najbolje analogije u oblikovanju i ukrašavanju posuda uočene su na lokalitetima Pokuplja (Lasinja, Mali Kučer, Crkvišće-Bukovlje, Glina-Brekinjova kosa), rubnih dijelova Gorske Hrvatske (Hrsina, Čakovac), Dolenske u Sloveniji (Movernas Vas) te krajnjeg sjeverozapada Bosne i Hercegovine (Cazin). Među posudama prevladavaju bikonični oblici lonaca, koje možemo podijeliti u nekoliko podtipova. Najveću raznolikost u oblikovanju pokazuju bikonične zdjele, često ukrašene. Zaobljeni oblici lonaca i zdjela, koje su neukrašene, na Bariloviću se javljaju u malom postotku. Vrčevima ne možemo odrediti točan oblik, a odlikuju se veoma dobrom fak-

turam i raznovrsnošću ukrasa. Zdjele na šupljoj nozi pronađene su u malom broju, uglavnom neodređiva oblika, osim jedne cilindrične noge. Još jedan od vodećih oblika lasinjske kulture, žlice s tulgjem za nasad, također su dio keramičkog repertoara s Barilovića. Najzastupljenija tehnika ukrašavanja na Bariloviću je žlijebljenje, ponekad u kombinaciji s drugim tehnikama mehaničkog ukrašavanja ili plastičnim aplikacijama. Potom slijede otiskivanje prsta ili alatke, urezivanje i ubadanje. Tehnike plastičnog ukrašavanja poput plasičnog rebra, malih jezičastih, čepastih i nosolikih držaka te koničnih izbočina na obodu posude slabije su zastupljene. Kao vodeći motiv ukrašavanja na Bariloviću ističe se jelova grančica, postavljena u gornjem ili srednjem dijelu recipijenta posuda. Pravolinijski motivi sastoje se od horizontalnih, vertikalnih i koso postavljenih linija, V- ili A-motiva, šrafiranih trokuta, motiva bodljikave žice, ljestvičastog, mrežastog ili cik-cak uzorka. Paralelne žlijebljene linije obrubljene nizom uboda javljaju se na vrčevima, dok iznad kosih paralelnih linija može teći dvostruki niz uboda. Krivolinijski žlijebljeni ukrasi višestrukih girlanda na Bariloviću su zastupljeni sporadično. Svi navedeni motivi i tehnike ukrašavanja karakteristični su za lasinjsku kulturu.

S obzirom na različite supstratne kulture i utjecaje koji su dolazili do nositelja lasinjske kulture, ne čudi činjenica da se neke razlike uočavaju u pokretnom arheološkom materijalu različitih regija koje su pripadale arealu ove kulture. Štoviše, čini se da je razlika u keramografiji uvjetovana više geografskim položajem pojedinih nalazišta, a manje razvojem oblika i ukrasa kroz cijelo vrijeme trajanja kulture.

Na Bariloviću je, kao i na brojnim drugim lokalitetima Pokuplja (Ozalj-Stari grad, Dubovac-Stari grad, Bukovlje-Crkvišće), zamijećen hijatus od srednjeg eneolitika do kasnog brončanog doba, kada se intenzivira život na gradinskim naseljima. Kasnobrončanodobna keramika s Barilovića predstavlja uobičajen repertoar oblika i ukrasa ovoga razdoblja s analogijama na ne tako udaljenim lokalitetima: Belaj, Kiringrad, Klinac, Glina-Brekinjova kosa, Dubovac, Kamensko, Staro Čiče i Kostel. Prema tipološko-kronološkoj analizi, malobrojni keramički materijal kasnoga brončanog doba s Barilovića odgovara repertoaru kulture polja sa žarama. Nalazi većinom pripadaju stupnjevim Ha A i Ha B, iako nekoliko ulomaka možemo datirati i ranije, u razdoblje Br C/D i Br D. Dakle, odgovarao bi cijelom vremenu trajanja kulture polja sa žarama, od oko 1300. do oko 800. godine pr. Kr. Kako na Bariloviću nisu pronađene zatvorene cjeline iz ovog razdoblja, ne možemo približe definirati točno razdoblje korištenja ovog položaja u kasnom brončanom dobu. S obzirom na nekoliko mladih ulomaka, s velikom dozom rezerve možemo pretpostaviti dva horizonta zaposjedanja: jedan u razdoblju Br C/D, a drugi u periodu Ha A ili Ha B.

Tek će nam daljnja istraživanja možda otkriti točniju dinamiku naseljavanja u prapovijesnim razdobljima i otkriti u koliko se vremenskih horizonata i kojim intenzitetom odvijao život na ovom visinskom položaju.

14.5. FEUDALNA FAZA

U sadašnjem stupnju istraženosti možemo zaključiti kako je južni dio Staroga grada najstarija feudalna faza grada (slika 39). Obuhvaća južni i jugozapadni obrambeni zid, veliku

unutarnju okruglu kulu i zid unutarnjeg dvorišta. Arheološki materijal jasno se razlikuje od kasnijih faza te se može datirati u razdoblje od druge polovine 15. do kraja 16. st. Popis stratigrafskih jedinica feudalne faze prikazan je u tablici 2. Zidanje u feudalnoj fazi Staroga grada Barilovića vrlo je uredno, uz obilato korištenje veziva te zaglađeno žbukom (slike 40, 41).

Pokretni arheološki nalazi koje pripisujemo feudalnoj fazi Staroga grada ničim ne odstupaju od standardne opreme burgova, plemićkih gradova i utvrda.

Metalni kućni uporabni predmeti (noževi, škare, svijećnjak), konjanička oprema (ostruge, zvjezdice, konjske potkove), oružje i vojna oprema (koplj, vrhovi strelica samostrela), novac (ugarski denar Ferdinanda I iz 1558. godine i *marcello* dužda Pietra Moceniga iz 1474.-1476. godine) te trgovački olovni pečat za tkaninu potvrđuju iznesene pretpostavke o jasno razgraničenoj feudalnoj fazi grada od faza koje slijede.

Staklene predmete koje pripisujemo feudalnoj fazi predstavljaju uglavnom čaše i pehari za konzumiranje tekućina te boce za njihovo čuvanje i posluživanje. Pronađeni repertoar stakla pripada uvoznoj robi koja je dolazila iz venecijanskih radionica, ali i srednjoeuropskoga proizvodnog kruga, u kojemu su vodeću ulogu imale budimske, češke i njemačke radionice. To je vrijeme u kojem stakleno posuđe postaje dio inventara kuhinja viših slojeva kasnosrednjovjekovnog feudalnog društva. Zastupljeni su koštani predmeti ukrasne (dekorativne pločice), svakodnevene (drška noža) i vojne namjene (oplate samostrela).

Keramičke nalaze predstavljaju uglavnom luksuzni majolički proizvodi (vrčevi i tanjuri) dopremljeni s područja Italije. Dominira majolika strogog stila, no evidentirani su i ulomci renesansne majolike, nalazi tipa *alla porcellana* te oni geometrijsko-cvjetnoga stila. Engobirana je keramika znatno manje uvožena, a do Barilovića je, kao i majolika, stizala posredstvom istočnojadranske obale. Uz spomenutu luksuznu uvoznu stolnu keramiku, tijekom feudalne faze Staroga grada upotrebljavane su i jeftinije varijante stolnog posuda, poput vrčeva prevučenih jednostavnim zeleno pigmentiranom olovnom glazurom i onih neglaziranih ukrašenih crvenim oslikavanjem, ili dekoriranih drugim tehnikama poput otiskivanja kotačića, ubadanja ili žlijebljenja, rijetko neukrašeni. Asortiman stolne keramike upotpunjuju keramičke čaše raznih tipova: izdužene gotičke, ljubljanske te one tipa Celje. U ovoj fazi Staroga grada osobito su omiljene čaše tipa Celje na kojima je dekoracija izvedena slikanjem crvenom bojom, kombiniranim s drugim dekorativnim tehnikama: otiskivanjem kotačića ili drugim instrumenta, ubadanjem, rjeđe urezivanjem ili žlijebljenjem. Kuhinjsko posuđe iz feudalne faze Staroga grada Barilovića lokalni je keramičarski proizvod koji pak pokazuje zajednička obilježja s istovremenim materijalom iz zapadnoga dijela kontinentalne Hrvatske i Slovenije.

Prema nalazima ulomaka čašastih pećnjaka u slojevima feudalne faze, možemo pretpostaviti upotrebu jednostavne glinene peći.

Iako je život nižež i srednjeg plemstva 15. i 16. st. do sada relativno nepoznat, na temelju nalaza skupocjenog uvoznog keramičkog i staklenog materijala, na temelju nalaza školjki kamenica (dopremane su s jadranske obale vjerojatno do obližnjeg velikog frankopanskog trgovišta Skrada) i na temelju analize prehrane možemo zaključiti kako način života nije nimalo odstupao od života visokoga plemstva. U prehrani

ove faze dominira meso goveda, a dobro je zastupljeno meso malih preživača i svinja. Najintenzivije bavljenje lovom primijećeno je u ovoj fazi na temelju ostataka divljih životinja: jelena, srne, vepra, zeca, ali i dabra. U prilog luksuznom načinu života ide i nalaz trgovačkog olovnoga pečata, kakve nalazimo u velikim srednjoeuropskim gradovima 16. st.

14.6. FAZA VOJNE KRAJINE

Dolaskom vojne posade na Stari grad Barilović mijenja se njegova osnovna funkcija. Grad više nije sjedište plemićke obitelji već se arhitektonski prilagođava novoj, vojnoj namjeni. Zaslugom inženjera angažiranih za popisivanje utvrda obrambenog sustava Vojne krajine, sačuvani su nam prvi tlocrti Staroga grada. Prema nacrtu Hollsteina iz 1701. godine vojska koristi sjeverni i istočni dio grada. Zidovi koji su zidani za vrijeme faze Vojne krajine rađeni su od kamena lomljenca, relativno uredno obrađenog, uz korištenje veziva (slika 51). Popis stratigrafskih jedinica faze Vojne krajine prikazan je u tablici 3. Arheološki nalazi iz vremena Vojne krajine upotpunjuju još uvijek siromašnu sliku novovjekovnog materijala 17. i 18. st., a jasno se razlikuju od materijala prethodne faze. Nedostaje luksuzno keramičko i stakleno posuđe i mijenja se oružje.

Karakteristični metalni nalazi faze Vojne krajine su razni tipovi jedaćeg pribora. Uporabni predmeti kao ključevi, držalo pisaljke te razna metalna oruđa imaju dulji vijek trajanja te su datirani ovisno o sloju u kojemu su nađeni. Konjanička oprema i oružje postaju uobičajeni nalaz na Starome gradu Bariloviću od 16. st. To je vrijeme kada se na gradu događa niz sukoba koji rezultiraju preuzimanjem grada od Vojne krajine. Shodno tome, nalazi kliješta za lijevanje streljiva, kremenja i olovne žice potvrđuju uporabu vatrenog oružja manjeg kalibra, kakvog vjerojatno koriste krajišnici. Iz razdoblja vojne uprave potječe i nalaz ugarske *polture* kovan u Košicama 1706. godine. Staklenog posuđa više ne nalazimo, jer se potrebe krajiških vojnika znatno razlikuju od potreba feudalnoga načina života. Dva primjerka ljekarničkih ampula i ulomci prozorskih stakala zasad su jedini stakleni nalazi koje pripisujemo fazi Vojne krajine. Ono malo staklenih nalaza ovog razdoblja pripada isključivo radionicama s područja Habsburške monarhije (Austrija, Češka).

Karakteristični keramički nalazi iz vremena Vojne krajine su kuhinjski lonci te velike oslikane ili glazirane zdjele, koje se u ovoj fazi prvi puta javljaju. Drastično se smanjuje količina luksuznih keramičkih proizvoda te se upotrebljavaju jednostavniji i jeftiniji tipovi stolnog posuđa. Majoličke su posude znatno rjeđe. Dominantan oblik stolne keramike tijekom 17. st. predstavljaju crveno oslikani neglazirani vrčevi. Njihova upotreba, kao i onih glaziranih pigmentiranom olovnom glazurom, nastavlja se iz prethodne faze. U 17. st. prvi se put na Starome gradu Bariloviću pojavljuje azijski porculan, zastupljen tek jednim ulomkom šalice ili zdjelice. Tijekom 18. st. stolnu keramiku predstavljaju posude najčešće prevučene pigmentiranom olovnom glazurom. Kao nov oblik stolne keramike pojavljuju se veće zdjele oslikane bijelom engobom te potom glazirane, a česte su i posude na nožicama. Početkom faze Vojne krajine dolazi do promjena i na kuhinjskoj keramici. Lonci ove faze brojniji su nego što su bili tijekom feudalne faze grada, prosječno su većih dimenzija

te se pojavljuju novi tipovi koji su u kasnosrednjovjekovnom razdoblju bili nepoznati. Kao zaseban keramički tip evidentiran u sloju 18. st. izdvajaju se tintarnice u vidu malih glaziranih posuda oblikovno sličnih loncima. U okviru istog sloja zabilježena je i keramička lula istočnoga tipa, kakve su se proizvodile na području istočnog i južnog Sredozemlja.

Najveći broj čašastih i pločastih pećnjaka potječe iz faze Vojne krajine, što sugerira paralelnu upotrebu kaljeve i jednostavne glinene peći.

U prehrani vojne posade smještene na Starome gradu Bariloviću i dalje dominira govedo. Mali preživači, svinje, veprovi i zečevi su u odnosu na feudalnu fazu jače zastupljeni, dok je prehrana mesom jelena i srna u padu. U fazi Vojne krajine također je zastupljena prehrana morskim plodovima, iako znatno manje nego u feudalnoj fazi, dok se konzumiraju puževa vingoradnjaka povećava.

14.7. FAZA CIVILNE UPRAVE

Nakon rasformiranja Vojne krajine (1871. godine), grad dolazi pod civilnu upravu. Na katastru iz 1863. godine prikazan je bez južnoga kuta i bez dijela zapadnog zida gdje je danas ulaz u grad. To vjerojatno znači da je bio u lošem građevinskom stanju (slika 52). Svi zidovi ove faze vrlo su nemarno građeni, najčešće od kamena koje je tek malo priklesano da bi tvorilo zid, uz obilato korištenje veziva (slika 54). U temeljnoj zoni je očito samo slagano u iskopane otvore. Statički su vrlo nesigurni te predstavljaju problem kod istraživanja jer ih je potrebno dodatno osiguravati. Stratigrafske jedinice faze civilne uprave prikazane su u tablici 4. Uz sjeverni zid Staroga grada smještaju se prostorije kotarske uprave, dok su uz jugozapadni zid smještene vjerojatno pomoćne prostorije (svinjci, štale itd.).

U ovoj fazi Staroga grada Barilovića najšire su zastupljeni metalni nalazi. Možda je razlog tome što je nakon Drugoga svjetskog rata Stari grad neko vrijeme služio kao odlagalište otpada. Povremeno su stanovnici samoinicijativno raščišćavali prostor Staroga grada, pa su nalazi iz gornjih slojeva koje pripisujemo fazi civilne uprave poremećeni i nemaju znanstveno prihvatljiv kontekst. Tako smo pronašli aluminijsku žlicu, uteg za vagu, šarke i okove vrata i prozora, čavle, čahure od streljiva od kraja 19. st. do Domovinskoga rata, ostatak tromblonske mine, zvono za stoku, veterinarsku oznaku za registriranje pasa, dijelove motornih vozila, metalnu noćnu posudu itd. U znanstvenu obradu uključeni su nalazi do prije Drugoga svjetskog rata.

U sigurnim slojevima civilne uprave bilo je nalaza novca od 1897. godine (1 heller) do vremena SFRJ (dinari u raznim apoenima). Staklenih i koštanih nalaza u ovoj fazi više ne nalazimo.

Keramiku iz faze civilne uprave predstavljaju uglavnom ulomci kuhinjskih lonaca te glaziranih tanjura i zdjela. Zbog malog broja evidentiranih nalaza, teško je definirati odlike keramičkog posuda jednostavnije tehnološke izrade, lokalne proizvodnje, koje pokazuje sličnost s današnjim tradicionalnim lončarskim proizvodima. Na sadašnjem stupnju istraženosti može se zaključiti postojanje kontinuiteta u keramografiji između ove i prethodne faze. U stolnoj se keramici nastavlja upotreba jednostavnih glaziranih vrčeva, posuda na

nožicama te oslikanih i glaziranih tanjura, a ni kod kuhinjske keramike nisu uočene veće promjene.

U fazi civilne uprave pojavljuju se zdjelasti i pločasti pećnjaci te se može pretpostaviti daljnja upotreba i kaljeve i jednostavne glinene peći. U prehrani u civilnoj fazi definitivno dominira meso goveda, dok se meso svih ostalih skupina znatno smanjuje.

14.8. ZAKLJUČAK

Najvažnijima u rekonstruiranju života i građevnih faza starih gradova pokazala su se arheološka istraživanja. Vrednovanje pokretnog arheološkog materijala daje bolji uvid u svakodnevni život starih gradova, dok pravilno dokumentiranje i interpretiranje stratigrafije nalazišta omogućuje pravilno razumijevanje arhitektonskoga razvoja i namjene prostorija. Tlocrti starih gradova, iako dragocjeni, samo su naznaka aktivnosti i života na njima, dok povijesni izvori ne pružaju dovoljno podataka. Do nedavno se smatralo da je Stari grad Barilović primjer krajiške utvrde 16. st., a arheološkim istraživanjima, interpretiranjem pokretnih nalaza i odnosa građevnih struktura, izdvojili smo tri faze života na Starome gradu te potvrdili njegovu gradnju u 15. st. Stari grad Barilović je na osnovi rezultata arheoloških istraživanja po prvi put upisan na kartu prapovijesnih nalazišta. Zamijećena su dva horizonta naseljavanja: eneolitički (lasinjska kultura) te kasnobrončanodobni.

Feudalna faza Staroga grada Barilovića definirana je u južnome dijelu Staroga grada, a datira u 15. i 16. st. Zidovi ove faze uredno su zidani i obilato zaglađeni žbukom. Pokretni arheološki materijal svjedoči o načinu života nižeg plemstva, koji se ne razlikuje bitno od načina života visokog plemstva. Nalazi ove faze najčešće su luksuzni proizvodi europskih radionica te svjedoče o živoj i dobro organiziranoj trgovini u 15. i 16. st., ali ima i nalaza svakodnevnih upotrebe koji su proizvod lokalnih radionica.

Početkom 17. st. u Stari se grad smješta posada Vojne krajine koja će tu ostati do njezina rasformiranja 1871. godine. Promjenom osnovne funkcije grad se arhitektonski prilagođava novoj, vojnoj namjeni. Zidovi su rađeni od relativno uredno obrađenog kamena lomljenca, uz korištenje veziva. Pokretni arheološki nalazi jasno se razlikuju od nalaza prethodne faze s obzirom na to da su namijenjeni vojnoj upotrebi. Nedostaje luksuzno keramičko i stakleno posuđe i mijenja se oružje, a proizvodnja je uglavnom lokalna.

Nakon ukidanja Vojne krajine, grad dolazi pod civilnu upravu. U sačuvane se prostorije smještaju kotarska uprava i škola, dok ostali dio polako propada. Tijekom ove faze primjetne su manje i loše intervencije na arhitekturi grada, a zidovi su nemarno građeni. Pokretni arheološki materijal ne razlikuje se previše od onog prethodne faze. Proizvodi su lokalne produkcije, a ima ih primjetno manje. To je rezultat kratkog trajanja ove faze te manjeg broja korisnika Staroga grada. Stari grad Barilović definitivno je napušten nakon savezničkog bombardiranja u Drugome svjetskom ratu. Od tada služi kao odlagalište otpada, uz povremeno raščišćavanje koje inicira Općina Barilović. Arhitektonski ostaci Staroga grada Barilovića nakon Drugoga svjetskog rata rapidno propadaju, što je zaustavljeno tek intervencijom Općine Barilović,

Ministarstva kulture i uključivanjem Hrvatskog restauratorskog zavoda na njegovoj obnovi i istraživanju.

Ovom publikacijom pokušali smo prikazati rezultate višegodišnjega rada na jednom kasnosrednjovjekovnom starom gradu te potaknuti multidisciplinarni pristup istraživanjima i obnovi starih gradova. Na inicijativu Općine Barilović razmišlja se i o načinu revitalizacije Staroga grada. Jedna od zanimljivih ideja je smještanje prostorija lokalne samouprave

i uređenja muzeja kamene plastike sa šireg područja okolice Barilovića.

Arheološka istraživanja i konzervatorsko-restauratorski radovi na Starome gradu Bariloviću traju i dalje. Svjesni svih problema i neizvjesne budućnosti Staroga grada Barilovića, ne gubimo entuzijazam i nadu u njegov ponovni život na dobrobit lokalne zajednice, ali i kulturne baštine Republike Hrvatske. ■

15. SUMMARY

A. AZINOVIĆ BEBEK, L. ČATAJ, M. GOLUBIĆ, A. JANEŠ, M. KRMPOTIĆ, A. KUČKO, V. MILOŠEVIĆ, P. SEKULIĆ, E. ŠURINA, T. TRBOJEVIĆ VUKIČEVIĆ, M. VUKOVIĆ BIRUŠ

Slika 110. Zračna fotografija Staroga grada Barilovića iz 2011. godine (Arhiv HRZ-a, snimio J. Kliska).
Fig. 110. Aerial photograph of Barilović Castle from 2011 (CCI Archives, photograph by J. Kliska).

15. 1. INTRODUCTION

Barilović Castle is located in the municipality of Barilović in Karlovac County, in central Croatia. The municipality of Barilović extends between the rivers Korana and Mrežnica, and its seat is the eponymous settlement of Barilović. There are over 60 archaeological sites and zones in the municipality, but Barilović Castle is the only registered cultural monument. At the initiative of the Karlovac Conservation Department of the Ministry of Culture and the municipality of Barilović, Barilović Castle was incorporated into the Croatian Conservation Institute's operating programme in 1998. Since then, work aimed at the monument's preservation has been continually undertaken in the Castle. This work is regularly financed by the Croatian Ministry of Culture, and occasionally by Karlovac County, while the municipality of Barilović organized cleaning of the grounds in and around the Castle, necessary for the execution of works, and it also secures the energy.

The conservation work in Barilović Castle has been devised and well-coordinated between the Croatian Conservation Institute's Department for Intervention Measures on Architectural Heritage and Department for Archaeology. The work has encompassed compilation of documentation, consolidation of the outer ramparts by means of renewed masonry and the walls of the eastern tower by means of injections, as well as reconstruction of the walls on the northern circular tower with openings to the level of the roof cornice. After each season of archaeological exploration and documentation by means of 3-D laser scanning, conservation work has been conducted on the examined walls. The walls have been repaired and conserved and placed under technical protection. The aim of the conservation work is to ensure the best and most rapid possible presentation of Barilović Castle.

Barilović Castle is situated at the very edge of the bedrock above the left bank of the River Korana, southwest of Karlovac, at a vital geostrategic point above the old road which links Carniola via Ozalj and Dubovac to the old feudal seats in the Kupa and Korana basins.

15. 2. HISTORY

The first information on the past of Barilović Castle was put forth by J. Fras in his work *Topografija Karlovačke vojne krajine – Mjestopis iz 1835. godine* (Topography of the Karlovac Military Frontier – Toponymy from 1835). A considerably more extensive historical overview was provided by R. Lopašić in his book *Gradovi oko Kupe i Korane* (Towns around the rivers Kupa and Korana) published in 1895. The first known reference to Barilović Castle dates to the mid-16th century, but archaeological research has established that it was constructed in the 15th century. Members of the Barilović family were first mentioned in preserved written sources in the mid-15th century; they may be classified as belonging to the lower nobility, whose estates were situated around the Castle along the River Korana in the territory of the mediaeval Gorica County.

The 16th century was characterized throughout Croatia by increasingly intense Ottoman attacks, which led to thorough political, economic and social changes. Due to general insecurity and the destruction of their economic base, the members of the Barilović family withdrew to their estates around Ribnik and Ozalj at the end of the 16th century.

In the early 17th century, Barilović Castle was placed under military administration over the protests of its owners, and remained so until the Military Frontier was decommissioned at the end of the 19th century. The Castle's development under military administration reflected the changes that the entire Military Frontier endured from its establishment in the late 16th century until its abolishment in the late 19th century. Barilović Castle became the seat of a captaincy that encompassed a series of watchtowers on the right bank of the River Korana. Preserved architectural schematics show that the feudal castle gradually assumed the appearance of a functional military fortification which met the needs of garrisoning larger troop contingents. When the border moved south to the River Una after the Peace of Carlowitz in 1699, and the threat of Ottoman incursions diminished, the territory of the Military Frontier lost its previous significance and thorough-going reforms were instituted. After reforms in

the mid-18th century, Barilović became the command of the Slunj Border Regiment's 8th Company, and it was adapted to new military needs.

After the Military Frontier was decommissioned in 1871, Barilović became the seat of the district government until 1876, when the latter was transferred to Rakovac, near Karlovac, while the municipal office and primary school were accommodated in the Castle. During the Second World War, the Castle was destroyed by Allied bombardment.

15.3. ARCHAEOLOGICAL EXPLORATION

Archaeological exploration at Barilović Castle was conducted in 2002, 2003, 2006, and 2010 to 2013, in line with secured funds, which were most often sufficient to open annual test trenches covering an area of roughly 50 m² (Fig. 35). So thus far, approximately 500 m² have been examined, which is approximately one half of the castle's surface (Fig. 36). Bearing this in mind, the work on Barilović Castle will continue over roughly the next decade. This is the reason – besides the high quantity of movable archaeological finds yielded by previous research – that we have decided to publish the result of the first ten years of research. In addition to the high quantity of finds, research has also ascertained that Barilović Castle was established in the 15th century, which is earlier than previously supposed. The greatest problem confronting the interpretation of results even today is consolidation of stratigraphic units (Fig. 38). Most often it was only during the processing the archaeological finds that we could either confirm or refute our hypotheses. At the current phase of research, we may assume with great likelihood three main phases in Barilović Castle's development (Fig. 39):

- feudal phase of the Castle, 15th and 16th centuries;
- Military Frontier phase, 17th to 19th centuries;
- civilian administration phase, end of 19th to mid-20th centuries.

Besides the generally clear differences in the architectural remains, this same division can be easily followed in the movable archaeological finds as well. The prehistoric layer identified in the castle's south-west section is particularly conspicuous. Eneolithic and Late Bronze Age finds have been discovered, confirming the hypothesis on the existence of a prehistoric hillfort at this strategic position above the River Korana. The southern, south-western and, to a lesser extent, middle sections of the castle have been examined, and this interpretation pertains to this researched portion. The north-east entrance tower was examined to a lesser extent in 2002.

15.4. PREHISTORIC FINDS

In the final quarter of the fifth millennium BC and the early fourth millennium BC, this region was encompassed by the Lasinja cultural sphere, whose sites in the Kupa region (Pokuplje) were frequently situated at elevated positions above rivers: Barilović Castle above the Korana, Mali Kučer above the Dobra, Crkvišće-Bukovlje above the Mrežnica, Dubovac Castle and Ozalj Castle above the Kupa. Lasinja pottery finds from Barilović belong to the customary repertoire

for this culture: pots, bowls, jugs and spoons. Nonetheless, the best analogies in the shaping and decoration of vessels were observed at the sites in the Kupa region (Lasinja, Mali Kučer, Crkvišće-Bukovlje, Glina-Brekinjova Kosa), peripheral parts of highland Croatia (Hrsina, Čakovac), Lower Carniola in Slovenia (Movern Vas) and the extreme north-west of Bosnia-Herzegovina (Cazin). Among the vessels, biconical pot shapes predominate, and these may be divided into several sub-types. The greatest diversity in formation is exhibited by biconical bowls, often decorated. Rounded, undecorated pot and bowl shapes appear in a very small percentage at Barilović. A precise shape cannot be determined for the jugs, but they are characterized by very good facture and diverse decorations. A small number of bowls on a shallow foot were found, generally of an indeterminate shape, except one with a cylindrical foot. Another leading Lasinja culture artefact type, the spoon with a handle socket, is also part of the ceramic repertoire from Barilović. The most common decoration technique present at Barilović is furrowing, sometimes combined with other mechanical decoration or sculpted application techniques. This is followed by imprinting with fingertips or tools, engraving and stippling. The technique involving sculpted applications, such as sculpted ribs, small tongue-, cork- or nose-shaped handles, or conical protrusions on vessel rims, are much less present. A fir branch, set in the upper or middle section of a vessel recipient, stands out as the leading decorative motif at Barilović. The straight linear motifs consist of horizontal, vertical and diagonally placed lines, V- or A-motifs, cross-hatched triangles, barbed wire, funnel-shaped, grid or zigzag patterns. Parallel grooved lines bordered by a row of stippling appear on jugs, while a double row of stippling may run above the parallel diagonal lines on jugs. The curvilinear furrowed decorations of multiple garlands are only present sporadically at Barilović. All of these decorative motifs and techniques are typical of the Lasinja Culture.

Given the various substratal cultures and influences which made their way to the exponents of the Lasinja Culture, the fact that certain differences may be observed in the movable archaeological material from the different regions belonging to this culture's zone is not surprising. Moreover, it would appear that the difference in ceramography is due more to the geographic position of individual sites and less to the development of shapes and decoration through the culture's entire duration.

At Barilović, as at numerous other sites in the Kupa region (Ozalj Castle, Dubovac Castle, Bukovlje-Crkvišće), a hiatus has been noted from the middle Eneolithic to the Late Bronze Age, when life in hillfort settlements intensified. The Late Bronze Age pottery from Barilović consists of the customary repertoire of pottery shapes and decoration from this period, with analogies at not-very-distant sites: Belaj, Kiringrad, Klinac, Glina-Brekinjova Kosa, Dubovac, Kamensko, Staro Čiče and Kostel. According to a typological and chronological analysis, the meagre Late Bronze Age material from Barilović corresponds to the repertoire of the Urnfield Culture. The finds mostly belong to phases Ha A and Ha B, although several potsherds may be dated earlier, to the Br C / Br D and Br D periods. Thus, it would correspond to the entire duration of the Urnfield culture, from roughly

1300 to 800 BC. Since no closed units from this period have been found at Barilović, the exact period of use of this site in the Bronze Age cannot be ascertained more precisely. With regard to several younger potsherds, two horizons of occupation may be assumed, albeit with considerable caution: one in the Br C / Br D period, and the other in the Ha A or Ha B period.

Only further research may reveal a more precise picture of habitation dynamics in prehistoric eras, the number of their chronological horizons and the intensity at which life proceeded at this elevated site.

15.5. FEUDAL PHASE

At the current level of research, we may conclude that the southern section of Barilović Castle is the site of its oldest feudal phase (Fig. 39). It encompasses the southern and south-west ramparts, the large internal round tower and the inner courtyard wall. The archaeological material clearly differs from the later phases, and it may be dated to the period from the latter half of the 15th to the end of the 16th centuries. The list of stratigraphic units in the feudal phase is shown in Table 2. The masonry during the feudal phase of Barilović Castle is very orderly, with abundant use of binder and finished with plaster (Fig. 40, 41).

The movable archaeological finds ascribed to the feudal phase of Barilović Castle in no way deviate from the standard furnishings of burghs, castles of the nobility and fortifications.

The metal household items of everyday use (knives, scissors, a candlestick), riding gear (spurs, rowels, horseshoes), weapons and military gear (spearheads, crossbow bolt-heads), coins (Hungarian denarius issued by Ferdinand I in 1558 and a marcello of Doge Pietro Mocenigo from 1474-1476) as well as a mercantile lead seal for fabrics, confirm hypotheses on a feudal phase in the castle as clearly delineated from the phase which followed.

The glass items attributed to the feudal phase are largely cups and goblets for consuming beverages and bottles used for storage and serving. The glass repertoire found consists of imported goods produced in Venetian workshops and in the Central European manufacturing circle, in which the leading role was played by workshops in Buda, Bohemia and Germany. This was a time when glass vessels became a part of the kitchen inventories of the higher classes of late mediaeval feudal society. There are also bone items for decorative (decorative tiles), everyday (knife handle) and military (crossbow casing) uses.

The ceramic finds are generally luxury majolica products (jugs and plates) brought from the territory of Italy. Strict-style majolica dominates, although pieces of Renaissance majolica, alla porcellana type finds as well as those of the geometric-floral style have been recorded. Ceramics with non-glaze (engobe) slip were imported to a considerably lesser extent, and, like majolica, these came to Barilović via the Eastern Adriatic coast. Besides the aforementioned imported luxury tableware, during the Castle's feudal phase, less expensive types of tableware were also used, such as jugs coated with a simple green-pigmented lead glaze, and unglazed examples decorated with red paint, or decorated using other techniques, such as imprinting with rollers, stippling

or furrowing, or more rarely undecorated. The repertoire of tableware is completed by ceramic cups of various types: elongated Gothic, Ljubljana-type and Celje-type. In this phase of the Castle, Celje-type cups were favoured in particular. The decorations on them were rendered by red paint combined with other techniques: imprinting with rollers or other instruments, stippling, and more rarely by engraving or furrowing. The kitchenware from Barilović Castle's feudal phase was locally produced, and it reflects common traits with contemporary material from the western regions of continental Croatia and Slovenia. Based on the discovered fragments of cup-shaped stove tiles in the feudal-phase layers, it may be assumed that simple clay stoves were used.

Even though the nature of the lives of the lower and middle nobility in the 15th and 16th centuries has remained relatively unknown to date, based on the discovery of expensive imported pottery and glass products, and the oyster shells (brought from the Adriatic coast probably to the nearby Frankopan market town of Skrad) and an analysis of dietary habits, it may be concluded that their lifestyle did not deviate in any way from that of the higher nobility. Beef predominated in the diet of this phase, although the meat of small ruminants and pigs was also well-represented. The most intensive hunting activity was noted in this period, based on the remains of wild animals: red deer, roe deer, wild boar, hares and even beavers. Also indicative of the luxury lifestyle is the find of a mercantile lead stamp of the type found in large Central European cities of the 16th century.

15.6. MILITARY FRONTIER PHASE

The arrival of a military contingent in Barilović Castle altered its basic function. The castle was no longer the seat of a noble family, rather it was architecturally adapted to the new, military purpose. Thanks to the engineers who were engaged to conduct a census of the fortifications within the Military Frontier's defensive system, the first ground-plans of Barilović Castle have been preserved. According to sketches by Hollstein from 1701, the military used the northern and eastern sections of the castle. The walls built during the Military Frontier phase were made of broken stone, relatively regularly dressed, with the use of binder (Fig. 51). The list of stratigraphic units of the Military Frontier phase is shown in Table 3. The archaeological finds from the Military Frontier phase supplement the still meagre picture of post-mediaeval material from the 17th and 18th centuries, but they are clearly distinguishable from the material of the preceding phase. Luxury ceramic and glass vessels are absent, while the weapons changed.

The typical metal finds of the Military Frontier phase are various types of eating utensils. Common-use items, such as keys, pen-holders and various metal implements, had a longer usable life and they were dated based on the layer in which they were found. Equestrian gear, like weapons, became a customary find in Barilović Castle from the 16th century onwards. This was a time when a series of conflicts occurred at the castle, which resulted in its seizure from the Military Frontier. Thus, the finds of pincers used in forging ammunition, flint and lead wire confirm the presence of small-calibre firearms probably used by frontier troops. The

find of a Hungarian polture coins minted in Košice in 1706 also originated during the period of military administration. Glass vessels cannot be found any longer, as the needs of the frontier troops differed considerably from the needs of the feudal lifestyle. Two examples of pharmacy ampoules and shards of window panes are thus far the sole glass finds that may be attributed to the Military Frontier phase. The small number of glass finds from this period came exclusively from the workshops in the territory of the Habsburg Monarchy (Austria, Bohemia).

The typical ceramic finds from the Military Frontier phase are kitchen pots and large painted or glazed bowls, which appeared in this phase for the first time. The quantity of luxury ceramic products declined drastically, and simpler and cheaper types of tableware were used. Majolica vessels are much more rare, while those with engobe slip are entirely absent. Red-painted, unglazed jugs were the dominant tableware type during the 17th century. Their use, like those coated with pigmented lead glaze, persisted from the preceding phase. Asian porcelain appeared for the first time in Barilović Castle in the 17th century, represented by a single fragment of a cup or bowl. During the 18th century, tableware consisted of vessels coated most often with pigmented lead glaze. Larger bowls painted with white paste and then glazed appeared as a new form of tableware, while vessels on small foot mounts were also frequent. The beginning of the Military Frontier phase also brought a change to kitchenware. The pots of this phase were considerably more numerous than they were in the castle's feudal phase; they had larger dimensions on average and new types appeared that were unknown in the late mediaeval period. Inkpots, in the form of small glazed vessels shaped similarly to larger pots, stand out as a separate ceramic type recorded in the 18th-century layer. A ceramic smoking pipe of Oriental type – such as were produced in the eastern and southern Mediterranean – was also recorded within that same layer. The highest number of cup- and plate-shaped stove tiles originated in the Military Frontier phase, which suggests the parallel use of both tile and simple clay stoves. The diet of the military contingent accommodated in Barilović Castle was still dominated by beef, although the meat of smaller ruminants, pigs, wild boar and hares was much more present than in the feudal phase, while consumption of venison had declined. A diet that included seafood was also noted in the Military Frontier phase, even though to a much lesser extent than in the feudal phase, while the consumption of edible snails increased.

15. 7. CIVILIAN ADMINISTRATION PHASE

After the Military Frontier was decommissioned (in 1873), the castle was placed under civilian administration. In the cadastre for 1863, it was depicted without its southern corner and without part of the western wall where its entrance is today. This probably means that it was in poor architectural condition (Fig. 52). All of the walls of this phase were haphazardly constructed, most often using stones that were only slightly dressed for the wall, with abundant use of binder (Fig. 54). In the foundation zone only stacking in excavated openings is apparent. They are statically very precarious, and constitute a problem for exploration, because they need to be

additionally secured. The stratigraphic units of the civilian administration phase are shown in Table 4. The offices of the district government were accommodated along the northern wall of the castle, while auxiliary facilities (pig sties, barns, etc.) were situated along the south-western wall.

Most of the metal finds date from this phase of Barilović Castle. Perhaps the reason for this is that for some time after the Second World War, the Castle was used as a waste dump site. Occasionally, local residents cleaned the Castle's grounds on their own initiative, so the finds from the upper layers attributed to the civilian administration phase have been disturbed and lack a scientifically acceptable context. We therefore found an aluminium spoon, a scale weight, hinges and plates for doors and windows, nails, ammunition shells dating from the late 19th century to Croatia's Homeland War in the early 1990s, remains of a rifle-grenade, a veterinary tag for the registration of a dog, parts of a motor vehicle, a metal chamber pot, etc. The finds dated prior to World War II have been included in scholarly analysis.

In the layers certainly attributed to the civilian administration phase there were coins dating from 1897 (1 heller) to the time of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (dinars in various denominations). Glass and bone finds are no longer found in this phase.

The pottery from the civilian administration phase are generally pieces of kitchen pots and glazed plates and bowls. Due to the small number of recorded finds, it is difficult to define the qualities of the ceramic vessels made locally using simpler production technology, which exhibits similarities with traditional pottery products. At the current level of research, the existence of continuity in the ceramography between this and preceding phases may be ascertained. In the case of tableware, the use of simple glazed jugs, vessels on foot mounts and painted and glazed plates continued, while no greater changes were noted in the kitchenware, either. Bowl- and plate-shaped stove tiles were present in the civilian administration phase, so one may assume the continued use of both tile and simple clay stoves. Beef definitely predominated in the diet during the civilian phase, while the meat of all other animals declined significantly.

15. 8. CONCLUSION

Archaeological research has proven to be the most important component in the reconstruction of life and the architectural phases of old castles. Evaluation of movable archaeological materials provides a better insight into the everyday life in burghs, while the correct documentation and interpretation of stratigraphic finds facilitates a proper understanding of architectural development and the use of individual chambers. Ground plans of castles, although valuable, are only indications of the activities and life in them, while historical sources do not offer sufficient data. Until recently, it was believed that Barilović Castle was an example of a 16th-century Frontier fortress, but archaeological research, interpretation of movable finds and the relationships between architectural structures led to the discernment of three phases of life in the Castle and confirmed its construction in the 15th century. Based on the results of archaeological research, Barilović Castle has been registered on the map of prehistoric hillfort-type sites

for the first time. Two habitation horizons have been observed: the Eneolithic (Lasinja Culture) and Late Bronze Age.

The feudal phase of Barilović Castle has been established in its southern section, and dated to the 15th and 16th centuries. The walls of this phase were built in an orderly fashion and smoothed with abundant use of plaster. The movable archaeological finds testify to the lifestyle of the lower nobility, which did not differ greatly from that of the higher nobility. The finds of this phase are most often luxury products from European workshops and they testify to vigorous and well-organized trade in the 15th and 16th centuries, but there are also finds of everyday use produced by local workshops.

At the beginning of the 17th century, a Military Frontier contingent was posted in Barilović Castle, and it would remain stationed there till the Military Frontier's decommissioning in 1871. As its basic function changed, the castle was adapted to its new, military purpose. The walls were made of relatively uniformly dressed broken stone, with the use of binder. The movable archaeological finds clearly differ from the preceding phase, given that they were intended for military use. Luxury ceramic and glass vessels were absent, and the weapons changed, while the items were generally produced locally.

After the Military Frontier was abolished, the castle came under civilian administration. The district offices and a school were accommodated in the preserved rooms, while the remainder slowly began to decay. During this phase, minor and poorly-rendered interventions have been observed in the

castle's architecture, and the walls were carelessly built. The movable archaeological materials do not differ greatly from that of the preceding phase. The items were locally produced, and their quantity is notably lower. This was a result of the short duration of this phase, as well as the smaller number of users in the Castle. Barilović Castle was definitely abandoned after Allied bombardment in the Second World War. From that point forward, it was used as a dump site, with occasional cleaning campaigns initiated by the municipality of Barilović. The architectural remains of Barilović Castle after the Second World War rapidly fell into ruin, which was halted only by the intervention of the municipality of Barilović, the Ministry of Culture and the involvement of the Croatian Conservation Institute in its restoration and research.

This publication is an attempt to show the results of many years of work on a mediaeval castle as well as the initiated multidisciplinary approach to research and restoration of castles. At the initiative of the municipality of Barilović, methods for the revitalization of the Castle are being considered. One intriguing idea is to accommodate the local government in it, as well as a museum of stone sculpture from the wider area around Barilović.

Archaeological research and conservation and restoration work on Barilović Castle continue. Aware of all problems and Barilović Castle's uncertain future, we have not lost our enthusiasm and hope in its renewed life to the benefit of the local community, but also of the cultural heritage of the Republic of Croatia. ■

16. KATALOG

T. 01.

1. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 75; faktura: glina s primjesama kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: vanjska površina tamnosmeđa, unutarnja siva, presjek crven; površina: zaglađena.
2. Ulomak gornjeg dijela posude lagano izvijenog vrata, suženog oboda, SJ 82; faktura: glina gotovo bez primjesa kamenčića; boja: tamnosiva, vanjska površina smeđa; površina: fino zaglađena.
3. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 62; faktura: glina s malo primjesa kamenčića i usitnjene keramike, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: narančasta; površina: grubo zaglađena.
4. Ulomak gornjeg dijela posude, vjerojatno manjeg lonca ili vrča izvućenog oboda, SJ 82; faktura: glina s malo primjesa sitnih kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: smeđe-siva, vanjska površina tamnosiva; površina: zaglađena.
5. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 61/62; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: crvena; površina: fino zaglađena.
6. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 72; faktura: pjeskovita glina sa sitnim primjesama kamenčića; boja: tamnosiva, vanjska površina mjestimično crvena; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: ubadanje; ukrasni motivi: dvostruki red uboda ispod oboda.
7. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 61/62; faktura: glina s puno primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: oker, unutarnja površina mjestimično siva; površina: gruba; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: paralelne vodoravne linije.
8. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 61/62; faktura: glina s puno primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: oker; površina: grubo zaglađena; tehnika ukrašavanja: plitko žlijebljenje; ukrasni motivi: paralelne vodoravne linije.
9. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 17; faktura: glina s malo primjesa kamenčića; boja: crna, vanjska površina

mjestimično svijetlosiva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje tanke alatke; ukrasni motivi: paralelni kosi otisci na vrhu oboda.

10. Ulomak gornjeg dijela posude izvućenog oboda, vjerojatno vrča, s ručkom koja nedostaje, SJ 82; faktura: glina s malo primjesa sitnih kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina svijetlosiva do oker, presjek siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje alatke; ukrasni motivi: otisci na vrhu oboda.
11. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 61/62; faktura: glina s malo primjesa kamenčića; boja: crvena; površina: gruba; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: kružni otisci na vrhu oboda.
12. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 82; faktura: glina s primjesama kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: crvena; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje vrha alatke; ukrasni motivi: otisci na vrhu oboda.
13. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 61/62; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: tamnosiva, vanjska površina svijetlosiva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: kružni otisci postavljeni u traci ispod oboda.
14. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 61/62; faktura: glina s malo primjesa kamenčića i usitnjene keramike, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina oker do narančasta, uz obod tamnosiva, presjek tamnosiv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: niz kružnih otisaka ispod oboda.
15. Ulomak cilindričnog gornjeg dijela posude, vjerojatno vrča, SJ 82; faktura: glina s dosta primjesa kamenčića; boja: narančasta; površina: gruba.
16. Ulomak gornjeg dijela posude, SJ 69; faktura: glina s malo primjesa kamenčića; boja: površina crvenosmeđa, presjek tamnosiv; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: višestruke girlande.

T. 02.

17. Ulomak tijela bikoničnog lonca konveksnog gornjeg i konkavnog donjeg dijela, SJ 61/62; faktura: glina s primjesama kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: tamnosiva; tehnika ukrašavanja: otiskivanje tanke alatke; ukrasni motivi: niz otisaka na prijelomu lonca.
18. Ulomak tijela bikoničnog lonca konveksnog gornjeg i donjeg dijela, SJ 61/62; faktura: glina s primjesama kamenčića i usitnjene keramike; boja: narančasta, vanjska površina svijetlosiva; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: plitko žlijebljenje; ukrasni motivi: paralelne vodoravne linije.
19. Ulomak tijela bikoničnog lonca konveksnog gornjeg i konkavnog donjeg dijela, SJ 43; faktura: glina s malo primjesa kamenčića; boja: površina crvena, presjek crno-crveno-crni; površina: grubo zaglađena.
20. Ulomak tijela bikoničnog lonca konveksnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, s trakastom ručkom iznad prijeloma, SJ 75; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina tamnosmeđa, presjek narančast; površina: zaglađena.
21. Ulomak tijela bikoničnog lonca konkavnog gornjeg dijela, SJ 43; faktura: glina s mnogo primjesa koje su nestale uslijed visoke temperature; boja: oker, presjek siv do oker; površina: gruba; tehnika ukrašavanja: plitko žlijebljenje; ukrasni motivi: paralelne okomite linije.
22. Ulomak tijela lonca s ušicama za vješanje na truhu, SJ 62; faktura: glina s dosta primjesa kamenčića; boja: tamnosiva, ušica mjestimično narančasta; površina: fino zaglađena.
23. Ulomak tijela posude, vjerojatno lonca zaobljenog trbuha, SJ 82; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina oker, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje, plastična aplikacija; ukrasni motivi: žlijebljene linije postavljene oko ovalne plastične aplikacije.
24. Ulomak gornjeg dijela lonca s ušicom ispod oboda, SJ 72; faktura: glina s malo primjesa usitnjenih kamenčića; boja: narančasta; površina: zaglađena.
25. Ulomak tijela posude s trakastom ručkom proširenom na rubovima; faktura: glina s malo primjesa kamenčića; boja: površina siva, presjek crveno-sivo-crven; površina: fino zaglađena.
26. Ulomak tijela lonca s trakastom ručkom, SJ 59; faktura: glina bez primjesa; boja: površina oker, presjek siv, prema površini narančast; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motiv: V-motiv.

T. 03.

27. Ulomak gornjeg dijela vrča, SJ 62; faktura: glina s jedva primjetnim primjesama usitnjenih kamenčića; boja: površina tamnosiva, presjek siv, prema površini oker; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje i ubadanje; ukrasni motivi: paralelne okomite linije obrubljene nizom uboda.
28. Ulomak gornjeg dijela vrča, SJ 61/62; faktura: glina bez vidljivih primjesa; boja: površina oker, presjek svijetlosiv; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlije-

bljenje; ukrasni motivi: paralelne okomite linije.

29. Dno vrča, SJ 79/62; faktura: pjeskovita glina sa sitnim primjesama kamenčića; boja: površina crna, presjek siv, prema površini crven; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: paralelne okomite linije.
30. Ulomak cilindričnog gornjeg dijela posude, vjerojatno vrča, SJ 82; faktura: fino pročišćena glina; boja: narančasta; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: urezivanje, plitko žlijebljenje; ukrasni motivi: plitko urezane kratke paralelne linije na vrhu oboda ispod kojih teku tri paralelne, vodoravne žlijebljene linije.
31. Ulomak gornjeg dijela vrča, SJ 58/59; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: tamnosiva, površina mjestimično oker (od gorenja); površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: paralelne vodoravne linije.
32. Ulomak tijela posude, vjerojatno lonca zaobljenog trbuha, SJ 82; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: svijetlosiva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plastična aplikacija; ukrasni motiv: duguljasta, vodoravno postavljena plastična aplikacija.
33. Ulomak tijela posude, vjerojatno vrča, SJ 82; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: siva do oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: vodoravna linija ispod koje su paralelne kose linije.
34. Ulomak tijela posude, vjerojatno vrča, s trakastom ručkom, SJ 75; faktura: pjeskovita glina s malo primjesa usitnjenih kamenčića; boja: vanjska površina tamnosiva, unutarnja crvena; površina: fino zaglađena.
35. Ulomak tijela posude, vjerojatno vrča, s ručkom trokutastog presjeka, SJ 82; faktura: glina s primjesama kamenčića i usitnjene keramike; boja: siva; površina: zaglađena.
36. Ulomak cilindrične noge zdjele na nozi, SJ 43; faktura: glina s primjesama koje su nestale uslijed visoke temperature; boja: površina tamnosiva, presjek sivo-crveno-siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje i urezivanje; ukrasni motivi: paralelne vodoravne i okomite linije, ljestvičasti motiv.
37. Ulomak tijela i noge zdjele na nozi, SJ 61; faktura: glina s primjesama drobljenih kamenčića; boja: vanjska površina smeđa, unutarnja tamnosiva, presjek siv, prema površini crven; površina: zaglađena.

T. 04.

38. Ulomak ravnog gornjeg dijela zdjele s konusima postavljenim pod tupim kutom, SJ 82; faktura: pjeskovita glina s nešto primjesa kamenčića; boja: površina smeđa, presjek siv; površina: zaglađena.
39. Ulomak bikonične zdjele ravnog gornjeg dijela, SJ 75; faktura: dobro pročišćena glina; boja: oker; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: paralelne kose linije postavljene u V-motiv.
40. Ulomak bikonične zdjele ravnog gornjeg i donjeg dijela, SJ 75; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio pri-

- mjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: oker do svijetlosmeđa; površina: fino zaglađena.
41. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele ravnog gornjeg i donjeg konusa, s okomito postavljenim gornjim dijelom tijela, s ušicom uz obod, SJ 82; faktura: glina s mnogo primjesa kamenčića; boja: siva, vanjska površina smeđa; površina: zaglađena.
42. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele ravnog gornjeg i donjeg konusa, s okomito postavljenim gornjim dijelom; faktura: glina s malo primjesa kamenčića; boja: narančasta; površina: zaglađena.
43. Ulomak bikonične zdjele ravnog gornjeg i donjeg dijela, SJ 41; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina crna, presjek siv, prema površini crven; površina: polirana; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje, inkrustacija; ukrasni motivi: jelova grančica, s gornje i donje strane te po sredini vodoravne linije.
44. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele ravnog gornjeg i konveksnog donjeg dijela, SJ 43; faktura: glina s primjesama kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: oker do narančasta; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plastična aplikacija; ukrasni motivi: aplicirana nosolika drška.
45. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele ravnog gornjeg i konveksnog donjeg dijela, SJ 82; faktura: glina s dosta primjesa kamenčića; boja: površina oker, presjek siv; površina: gruba i hrapava.
46. Ulomak tijela bikonične zdjele konveksnog gornjeg i donjeg dijela, SJ 58/59; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: tamnosiva; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje i otiskivanje tanke alatke; ukrasni motivi: kose linije, ispod kojih je niz otisaka.
47. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele konveksnog gornjeg i konkavnog donjeg dijela, SJ 61; faktura: glina s primjesama drobljenih kamenčića i keramike; boja: površina narančasta, presjek tamnosiv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: kaneliranje; ukrasni motivi: kose paralelne linije.
48. Ulomak bikonične zdjele konveksno oblikovanog gornjeg i donjeg dijela, SJ 75; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: vanjska površina crvena, unutarnja smeđa, presjek siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motiv: jelova grančica.
- T. 05.**
49. Ulomak bikonične zdjele konveksnog gornjeg dijela, SJ 82; faktura: glina s malo primjesa sitnih kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: vanjska površina narančasta, unutarnja tamnosiva, presjek siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plitko žlijebljenje; ukrasni motiv: jelova grančica.
50. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele konveksnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, SJ 62; faktura: glina s primjesama kamenčića i keramike; boja: površina narančasta, presjek tamnosiv; površina: zaglađena.
51. Ulomak bikonične zdjele ravnog donjeg dijela, SJ 72; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: tamnosiva, vanjska površina smeđa; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje i uezivanje; ukrasni motivi: višestruke girlande i ljestvičasti motiv.
52. Ulomak tijela bikonične zdjele konveksnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, SJ 82; faktura: dobro pročišćena glina; boja: oker do narančasta, presjek mjestimično siv; površina: uglačana; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: kose paralelne linije.
53. Ulomak tijela bikonične zdjele konveksnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, SJ 62; faktura: glina s primjesama kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: narančasta, presjek mjestimično svijetlosiv do smeđ; tehnika ukrašavanja: plastična aplikacija; ukrasni motiv: mala jezičasta aplikacija na prijelomu zdjele.
54. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele konveksnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, SJ 40; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: tamnosiva, površina mjestimično crvena; površina: grubo zaglađena.
55. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele konveksnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, SJ 62; faktura: glina s primjesama kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina gotovo bijela uslijed gorenja, presjek tamnosiv; površina: grubo zaglađena.
56. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele konveksnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, SJ 75; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: oker; površina: zaglađena.
57. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele konkavnog gornjeg i konveksnog donjeg dijela, SJ 61; faktura: glina s primjesama kamenčića; boja: površina narančasta, presjek tamnosiv; površina: zaglađena.
58. Ulomak bikonične zdjele konkavnog gornjeg i konveksnog donjeg dijela, SJ 75; faktura: glina bez vidljivih primjesa, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: crvena, unutarnja površina smeđa; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: metopno postavljene kose paralelne linije.
- T. 06.**
59. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele konkavnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, SJ 62; faktura: glina s malo primjesa kamenčića; boja: tamnosiva, vanjska površina tamnosmeđa; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: šrafirani trokuti i motiv bodljikave žice.
60. Ulomak bikonične zdjele konkavnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, SJ 62; faktura: glina s dosta primjesa kamenčića; boja: siva, vanjska površina oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plitko žlijebljenje; ukrasni motiv: V-motiv.
61. Ulomak gornjeg dijela bikonične zdjele s trakastom ručkom od oboda do prijeloma, konkavnog gornjeg i ravnog donjeg dijela, SJ 43; faktura: glina s primjesama kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina oker do crvena, presjek siv; površina: zaglađena.
62. Ulomak gornjeg dijela zaobljene zdjele, SJ 69; faktura: glina s malo primjesa kamenčića i usitnjene keramike; boja: narančasta; površina: zaglađena.
63. Ulomak gornjeg dijela zaobljene zdjele, SJ 75; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina tamnosmeđa, presjek narančast; površina: zaglađena.
64. Ulomak gornjeg dijela zaobljene zdjele, SJ 62; faktura: pjeskovita glina s primjesama kamenčića; boja: površina nejednoliko tamnosiva, presjek siv do oker; površina: zaglađena, hrapava.
65. Ulomak gornjeg dijela zaobljene zdjele, SJ 82; faktura: fina glina s jedva primjetnim primjesama kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: oker, vanjska površina mjestimično tamnosiva; površina: zaglađena.
66. Ulomak gornjeg dijela zaobljene zdjele, SJ 75; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina narančasta do smeđa, presjek siv; površina: zaglađena.
67. Ulomak gornjeg dijela zaobljene zdjele, SJ 82; faktura: glina s primjesama kamenčića i usitnjene keramike; boja: površina oker do narančasta, presjek siv; površina: grubo zaglađena.
- T. 07.**
68. Ulomak žlice s tuljcem za nasad drške, SJ 43; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: tamnosiva; površina: grubo zaglađena.
69. Ulomak žlice s tuljcem za nasad drške, SJ 58/59; faktura: glina bez primjesa; boja: crvena, na površini crni tragovi gorenja; površina: fino zaglađena.
70. Dno minijaturne posude, SJ 72; faktura: glina s malo primjesa kamenčića i usitnjene keramike, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: vanjska površina oker, unutarnja svijetlosiva; površina: zaglađena.
71. Ulomak gornjeg dijela minijaturne posude, SJ 62; faktura: glina s primjesama kamenčića i usitnjene keramike; boja: oker do crna; površina: grubo zaglađena.
72. Ulomak dna posude, SJ 40; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: siva, površina mjestimično oker; površina: zaglađena.
73. Ulomak donjeg dijela posude, SJ 62; faktura: glina s malo primjesa kamenčića; boja: narančasta, unutarnja površina mjestimično siva; površina: zaglađena.
74. Ulomak donjeg dijela posude, SJ 75; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina crvena do siva, presjek tamnosiv; površina: zaglađena.
75. Ulomak donjeg dijela posude, SJ 82; faktura: glina s primjesama kamenčića i usitnjene keramike; boja: oker do narančasta; površina: fino zaglađena.
76. Ulomak donjeg dijela posude, SJ 82; faktura: glina s primjesama kamenčića i usitnjene keramike; boja: tamnosiva; površina: fino zaglađena.
- T. 08.**
77. Ulomak tijela bikonične zdjele ravnog donjeg dijela, SJ 40; faktura: glina s malo primjesa kamenčića; boja: tamnosiva, površina mjestimično crvena; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motiv: jelova grančica.
78. Ulomak tijela posude, SJ 75; faktura: glina s primjesama većih kamenčića i usitnjene keramike; boja: narančasta; površina: grubo zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motiv: jelova grančica.
79. Ulomak tijela posude, SJ 61/62; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina tamnosiva, presjek siv, prema površini crven; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: ravna vodoravna linija i cik-cak uzorak ispod nje.
80. Ulomak tijela posude, SJ 62; faktura: glina s puno primjesa kamenčića; boja: narančasta; površina: grubo zaglađena, hrapava; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: jelova grančica iznad koje teče niz kratkih vodoravnih linija.
81. Ulomak tijela posude zaobljenog trbuha, SJ 43; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina tamnosiva, presjek crn, prema površini crven; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: jelova grančica, kose linije odvojene vodoravnom linijom.
82. Ulomak donjeg dijela bikonične zdjele, SJ 82; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: površina tamnosiva, presjek tamnosmeđ; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: paralelne kose linije.
83. Ulomak gornjeg dijela posude, vjerojatno bikonične zdjele, SJ 61; faktura: glina s primjesama kamenčića; boja: površina narančasta, presjek tamnosiv; površina: zaglađena.
84. Ulomak tijela posude, SJ 75; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: tamnosiva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motiv: jelova grančica.
85. Ulomak tijela posude, SJ 62; faktura: glina s primjesama koje su nestale uslijed visoke temperature; boja: vanjska površina tamnosiva, unutarnja siva, presjek siv, prema vanjskoj površini crven; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje i ubadanje; ukrasni motivi: paralelne okomite i kose linije obrubljene s jedne strane nizom uboda.
86. Ulomak tijela posude, SJ 79/62; faktura: dobro pročišćena glina bez vidljivih primjesa; boja: vanjska površina siva, unutarnja i presjek oker do narančasti; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: više redova vodoravnih zarezova.
87. Ulomak tijela bikonične zdjele konveksnog gornjeg i konkavnog donjeg dijela, SJ 62; faktura: glina s mnogo primjesa kamenčića; boja: površina tamnosiva, presjek crven; površina: grubo zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje, uezivanje, ubadanje; ukrasni motivi: V-motiv obrubljen ubodima, ispod teče ljestvičasti uzorak.
88. Ulomak tijela posude zaobljenog trbuha, SJ 75; faktura: glina s malo primjesa kamenčića, dio primjesa nestao uslijed visoke temperature; boja: oker do narančasta; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje i ubadanje; ukrasni motivi: kose paralelne linije tvore A- i V- motiv, iznad njih teče dvostruki niz uboda.

- tamnoplavom, svijetloplavom i oker bojom; ukrasni motiv: medaljon *a scaletta*. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
217. Ulomak trolisnog otvora vrča, SJ 79; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske strane posude, s unutarnje žućkaste glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motiv: medaljon *a scaletta*. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
218. Ulomak gornjeg dijela vrča, SJ 15/13/54; biskvit žućkaste oker boje; bijela majolička glazura bez sjaja s vanjske strane posude, s unutarnje žućkaste glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom i zelenom bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta* s palmetama, unutar medaljona vegetabilni motivi. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
219. Ulomak gornjeg dijela vrča trolisnog otvora, SJ 10; biskvit žućkaste oker boje; žućkasto bijela majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom, svijetloplavom, žutom i svijetlosmeđom bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta*, palmete. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
220. Ulomak trbuha vrča, SJ 10; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude, s vanjske strane mreža *krakelura*; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, zelenom, žutom i svijetlosmeđom bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta*, unutar medaljona vegetabilni i geometrijski motivi. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
221. Ulomak ramena vrča, SJ 22; biskvit žućkaste oker boje; žućkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude, s vanjske strane mreža *krakelura*; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom i žutom bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta*, izvan medaljona niz vodoravnih linija. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
222. Ulomak trbuha vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, žutom i svijetlosmeđom bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta*, unutar medaljona stilizirani vegetabilni i geometrijski motivi. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
223. Ulomak donjeg dijela vrča s trakastom ručkom, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela, mjestimično sjajna, majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski i motiv vitice. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
224. Ulomak trbuha vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motiv: medaljon s dvostrukim ljestvičastim motivom (*a scaletta*). Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
225. Ulomci trbuha vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude, s vanjske strane mreža *krakelura*; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, žutom i zelenom bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta*, unutar medaljona geometrijski motivi. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
226. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 10; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta*, izvan medaljona stilizirane vitice. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
227. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela majolička glazura bez sjaja s vanjske strane posude, s unutarnje tanka žućkaste glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom i oker bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta*, unutar medaljona geometrijski i vjerojatno vegetabilni motivi. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
228. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 15/13/54; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom bojom; ukrasni motiv: medaljon *a scaletta*. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
229. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 23; biskvit žućkaste oker boje; crvenkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski, vitice i polupalmete. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
230. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta*, prikaz unutar medaljona ne može se definirati zbog fragmentiranosti nalaza. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
231. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 10; biskvit oker boje; sivkasto bijela majolička glazura bez sjaja s vanjske strane posude, s unutarnje žućkaste glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: medaljon *a scaletta*, palmete. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
- T. 22.**
232. Gornji dio vrča trolisno oblikovanog otvora, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela majolička glazura s vanjske strane posude, s unutarnje tanka žućkaste glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski motivi (linije, točke) i stilizirane vitice. Tip: majolika strogog stila.
233. Ulomci trolisno oblikovanog otvora vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (okomite, vodoravne i ispresijecane kose linije). Tip: majolika strogog stila.
234. Ulomak trolisno oblikovanog otvora vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela, mjestimično sjajna, majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom. Tip: majolika strogog stila, porodica cvjetne gotike.
235. Ulomci gornjeg dijela vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; žućkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude, s vanjske strane mreža finih *krakelura*; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (okomite i vodoravne linije te motiv linije sastavljene od niza kraćih linija odnosno točki). Tip: majolika strogog stila.
236. Ulomak gornjeg dijela vrča s trakastom ručkom, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; žućkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; sačuvani ulomak posude nije ukrašen.
237. Ulomak gornjeg dijela vrča s trakastom ručkom, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; žućkasto bijela, mjestimično sjajna, majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude, loše vezana za biskvit (mjestimično se ljušti); sačuvani dio posude nije ukrašen.
238. Ulomak gornjeg dijela vrča, SJ 77; biskvit oker boje; žućkasto bijela majolička glazura s vanjske strane posude, s unutarnje sivkaste glazura, s vanjske strane mreža *krakelura*; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski.
239. Ulomak ramena vrča, SJ 10; biskvit žućkaste oker boje; žućkasto bijela majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski i stilizirane vitice. Tip: majolika strogog stila.
240. Ulomak posude, vjerojatno vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; žućkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude, s vanjske strane mreža finih *krakelura*; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (okomite i kose linije). Tip: majolika strogog stila.
241. Ulomak trbuha vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (okomite linije). Tip: majolika strogog stila.
242. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske strane posude nanese na neuredno (tragovi slijevanja glazure niz posudu), s unutarnje tanka žućkaste glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski i motiv *monticello a triangolo*. Tip: majolika strogog stila.
243. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 82; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto majolička glazura s vanjske strane posude, loše vezana za biskvit (mjestimično se ljušti); tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski. Tip: majolika strogog stila.
244. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (vodoravne i okomite linije). Tip: majolika strogog stila.
245. Ulomak donjeg dijela vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (vodoravne i okomite linije). Tip: majolika strogog stila.
- T. 23.**
246. Ulomci gornjeg dijela vrča trolisno oblikovanog otvora, s trakastom ručkom, SJ 18; biskvit crvenkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom, svijetloplavom, žutom i narančastom bojom; ukrasni motivi: pejzažni prikaz lađe u središnjem medaljonu romboidnog oblika iznad koje su prikazane ptice, ispod lađe naziru se crteži drugih lađa ili građevina, izvan medaljona površina je tamnoplavim linijama podijeljena na rombove i druge geometrijske oblike ispunjene sitnim viticama, ručka je ukrašena linearnim motivima. Tip: renesansna majolika, stil *geometrico-fiorito*.
247. Ulomak trbuha vrča, SJ 10; biskvit oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom, svijetlosmeđom i žutom bojom; ukrasni motivi: vegetabilni i geometrijski. Tip: renesansna majolika.
248. Ulomak tijela posude, vjerojatno vrča, SJ 23/43; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom, oker i zelenom bojom; ukrasni motivi: geometrijski i vegetabilni. Tip: renesansna majolika.
249. Ulomci donjeg dijela vrča, SJ 23; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela majolička glazura visokog sjaja s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, oker, žutom i tamnosmeđom bojom; ukrasni motivi: geometrijski i motiv vitice, *horror vacui*. Tip: renesansna majolika.
250. Ulomak trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 22; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, žutom, oker i smeđom bojom; ukrasni motivi: linearni, moguće *horror vacui*. Tip: renesansna majolika.
251. Ulomci gornjeg dijela vrča, SJ 18; biskvit svijetle oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, žutom i narančastom bojom; ukrasni motivi: prikaz u središnjem medaljonu ne može se odrediti zbog fragmentiranosti nalaza, dok su izvan medaljona oslikani geometrijski motivi i stilizirane vitice. Tip: renesansna majolika, stil *geometrico-fiorito*.
252. Ulomak donjeg dijela trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 23; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela majolička glazura visokog sjaja s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, oker, žutom i tamnosmeđom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (linearni, ljestvičasti). Tip: renesansna majolika.
253. Ulomak trbuha posude, SJ 18; biskvit žućkasto bijele boje; mliječno bijela majolička glazura visokog sjaja s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom i svijetlosmeđom bojom. Tip: renesansna majolika.
254. Ulomak trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; mliječno bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: meda-

- ljon *a scaletta*, izvan medaljona stilizirani vegetabilni motivi. Tip: renesansna majolika, stil *geometrico-fiorito*.
255. Ulomak tijela posude, vjerojatno vrča, SJ 77; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski i stilizirani vegetabilni. Tip: renesansna majolika, stil *geometrico-fiorito*.
256. Ulomak posude, SJ 18; biskvit crvenkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom i žutom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (romb, točke) i stilizirane vitice. Tip: renesansna majolika, stil *geometrico-fiorito*.
257. Ulomak trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; mliječno bijela majolička glazura visokog sjaja s vanjske strane posude, s unutarnje strane majolička je glazura nanescena tek mjestimično i crvenkasto bijele je boje; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom bojom; ukrasni motivi: stilizirani vegetabilni. Tip: majolika *alla porcellana*.
258. Ulomak naglašenog dna posude, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; mliječno bijela majolička glazura visokog sjaja s vanjske strane posude, s unutarnje strane majolička je glazura nanescena tek mjestimično i crvenkasto bijele je boje; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom bojom. Tip: majolika *alla porcellana*.
259. Ulomak donjeg dijela zdjele, SJ 10; biskvit oker boje; plavkasto bijela majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje nijansama plave boje unutar crno oslikanih obruba; ukrasni motivi: vegetabilni. Tip: majolika *berettina*.
- T. 24.**
260. Ulomak oboda posude, SJ 22; biskvit narančaste boje; sivkasto bijela majolička glazura bez sjaja s vanjske strane posude, s unutarnje strane majolička je glazura nanescena uz obod, dok je na preostalom dijelu olovna glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje svijetloplavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (linearni).
261. Ulomak trolisnog otvora vrča, SJ 79; biskvit žućkaste oker boje; žućkasto bijela majolička glazura s vanjske strane posude, s unutarnje sivkasta glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje zelenom bojom unutar plavo oslikanih obruba; ukrasni motivi: vegetabilni.
262. Ulomak trolisnog otvora vrča, SJ 22; biskvit žućkaste oker boje; crvenkasto sivkasta majolička glazura bez sjaja s vanjske strane posude, s unutarnje sivkasta glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje zelenom bojom unutar plavo oslikanih obruba; ukrasni motivi: vegetabilni. Tip: majolika.
263. Ulomci vrata i trbuha vrča trolisno oblikovanog otvora, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; žućkasto bijela majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje maslinastozelenom, crvenkasto-smeđom i oker bojom unutar plavo oslikanih obruba; ukrasni motivi: vegetabilni.
264. Ulomci trakaste ručke, vjerojatno vrča, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom i žutom bojom.
265. Ulomak gornjeg dijela posude otvorenog oblika, vjerojatno zdjelice, SJ 10; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela, mjestimično sjajna, majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (ravne i lučne linije).
266. Ulomak vrata i ramena posude, vjerojatno vrča, SJ 10; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje žutom, narančastom, smeđom, crnom i plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (vodoravne i kose linije) i vegetabilni. Tip: kasna majolika.
267. Ulomak trbuha posude, SJ 23; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela majolička glazura samo s vanjske strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom i oker bojom; ukrasni motivi: geometrijski (linearni, mrežasti).
268. Ulomak trbuha posude, SJ 23; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela majolička glazura samo s vanjske strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom, žutom i zelenom bojom; ukrasni motivi: geometrijski i vegetabilni.
269. Ulomak trbuha posude, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, svijetlosmeđom, zelenom i žutom bojom. Ukrasni motivi: geometrijski.
270. Ulomak trbuha posude, SJ 18; biskvit žućkaste oker boje; sivkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, žutom i oker bojom; ukrasni motivi: geometrijski (linearni motivi, točke).
271. Ulomak trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 10; biskvit žućkaste oker boje; mliječno bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje rijetkom plavom, crnom, žutom i narančastom bojom; ukrasni motivi: geometrijski. Tip: kasna majolika.
272. Ulomak prstenastog dna posude otvorenog oblika, SJ 10; biskvit crvenkaste oker boje; sivobijela, mjestimično sjajna, majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje, pri čemu su obrubi izvedeni crnom bojom i ispunjeni žutom odnosno smeđom, uz prisutnost detalja plave boje; ukrasni motivi: geometrijski i vegetabilni. Tip: kasna majolika.
273. Ulomak donjeg dijela posude na nozi, SJ 14; biskvit blijede žućkaste boje; crvenkasto bijela sjajna majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom, žutom i narančastom bojom uz crno oslikane detalje; ukrasni motivi: geometrijski (linearni), vjerojatno i vegetabilni; s donje strane dna tankim crnim linijama izvedena oznaka, vjerojatno radionička. Tip: kasna majolika.
274. Ulomak gornjeg dijela keramičkog predmeta, vjerojatno posude, SJ 10; biskvit crvenkaste oker boje; mliječno bijela majolička glazura s vanjske i unutarnje strane; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnoplavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski i vegetabilni.
275. Poklopac posude s otvorom za montiranje zgloba, SJ 10; sjajna bijela majolička glazura.
276. Ulomak gornjeg dijela zdjelice, SJ 10; biskvit blijede narančaste boje; sivkasto bijela majolička glazura bez sjaja, loše kvalitete, s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (ravne linije).
277. Ulomak donjeg dijela posude, SJ 10; biskvit žućkaste oker boje; bijela majolička glazura visokog sjaja s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje oker i žutom bojom.
278. Rekonstruirani plitki tanjurić, zasip uz profil; biskvit crvenkaste oker boje; mliječno bijela, mjestimično sjajna, majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje razrijeđenom plavom bojom; ukrasni motivi: geometrijski i vegetabilni.
279. Ulomci gornjeg dijela i dna posudice otvorenog oblika s niskim prstenasto oblikovanim dnom, SJ 10; biskvit žućkaste oker boje; bijela majolička glazura s vanjske i unutarnje strane posude; reljefni ukras s vanjske strane u vidu okomito narebrene površine.
280. Dva ulomka gornjeg dijela zdjelice, SJ 2; biskvit oker boje; mliječno bijela majolička glazura bez sjaja s vanjske i unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: slikanje zelenom, crnom i žutom bojom, uz plastično isticanje pojedinih detalja; motivi: vegetabilni i zoomorfni.
- T. 25.**
281. Dva ulomka porculanske šalice, SJ 2/9 i SJ 15; unutarnja površina blijedo plavkastog odsjaja, oslikana kobaltno plavom bojom, obrisi izvedeni tamnijom nijansom plave, vanjska površina smeđe boje; ukrasni motivi: vegetabilni. Tip: azijski porculan.
282. Ulomak zdjele, SJ 10; biskvit narančaste boje; engoba s unutarnje strane posude te s vanjske uz obod, premazana bezbojnom olovnom glazurom; tehnika ukrašavanja: slikanje zelenom i oker bojom. Tip: oslikana engobirana keramika.
283. Ulomak gornjeg dijela posude zatvorenog oblika, vjerojatno vrča, SJ 23; biskvit narančaste boje; engoba s vanjske i unutarnje strane posude, premazana žućkastom olovnom glazurom. Tip: engobirana keramika.
284. Ulomak tanjura, SJ 18; biskvit narančaste boje; engoba s unutarnje strane posude, premazana bezbojnom olovnom glazurom; tehnika ukrašavanja: kombinacija finog urezivanja i urezivanja izvedenog širom alatkom, doslikavanje zelenom i žutom bojom; ukrasni motivi: geometrijski (linearni) i vegetabilni. Tip: engobirana keramika gravirana u tehnici *a punta e a stecca*.
285. Ulomak tijela posude zatvorenog oblika, SJ 18; biskvit narančaste boje; engoba s vanjske i unutarnje strane posude, premazana žućkastom olovnom glazurom; tehnika ukrašavanja: slikanje žutom i zelenom bojom; ukrasni motivi: vegetabilni. Tip: oslikana engobirana keramika.
286. Ulomak tijela posude, vjerojatno vrča, SJ 77; biskvit blijede narančaste boje; engoba s vanjske i unutarnje strane posude, premazana sjajnom bezbojnom olovnom glazurom; tehnika ukrašavanja: fino urezivanje, doslikavanje oker i zelenom bojom; ukrasni motivi: geometrijski, vegetabilni. Tip: engobirana keramika gravirana u tehnici *a punta sottile*.
287. Ulomak posude otvorenog oblika, vjerojatno zdjele, SJ 18; biskvit tamne oker boje; engoba s unutarnje, a bezbojna olovna glazura visokog sjaja s obje strane posude; tehnika ukrašavanja: kombinacija finog urezivanja i tehnike uklanja dijela površinskog sloja engobirane stjenke, doslikavanje oker bojom; ukrasni motivi: geometrijski. Tip: engobirna keramika gravirana u tehnici *a punta e a stecca* (renesansna *grafita*).
288. Ulomak gornjeg dijela zdjele, SJ 1-2; biskvit narančaste boje; engoba s unutarnje strane posude, mjestimično se preljeva i s vanjske strane uz obod; bezbojna olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske do loma konusa. Tip: neukrašena engobirana keramika.
289. Ulomak gornjeg dijela zdjele, SJ 1-2; biskvit narančaste boje; engoba s unutarnje strane posude nešto niže od oboda; bezbojna olovna glazura s unutarnje strane posude nanescena na nešto veću površinu od engobirane, s vanjske strane tanka linija glazure na lomu konusa; tehnika ukrašavanja: urezivanje češljastim instrumentom; ukrasni motivi: geometrijski (ravne i valovite linije). Tip: gravirana engobirana keramika.
290. Ulomak gornjeg dijela zdjele, SJ 1-2; biskvit narančaste boje; engoba s unutarnje strane posude nešto niže od oboda; bezbojna olovna glazura s unutarnje strane posude nanescena na nešto veću površinu od engobirane; tehnika ukrašavanja: urezivanje češljastim instrumentom; ukrasni motivi: geometrijski (linearni). Tip: gravirana engobirana keramika.
291. Ulomak gornjeg dijela zdjele, SJ 1-2; biskvit narančaste boje; engoba s unutarnje strane posude nešto niže od oboda; bezbojna olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske strane uz obod. Tip: neukrašena engobirana keramika.
- T. 26.**
292. Ulomak gornjeg dijela vrča trolisnog otvora, SJ 10; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog kvarcnog pijeska; boja: površina oker, presjek narančast; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: kose paralelne linije, valovnica.
293. Ulomak gornjeg dijela vrča trolisnog otvora, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina oker, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: okomite paralelne linije.
294. Ulomak gornjeg dijela vrča trolisnog otvora, SJ 23; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog pijeska; boja: vanjska površina oker, unutarnja svijetlosiva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: paralelne kose linije.
295. Ulomak posude zatvorenog oblika, vjerojatno vrča, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnocrvenom bojom; ukrasni motivi: na prijelazu vrata u rame posude tri vodoravne paralelne linije ispod kojih teče valovnica, na truhu tri vodoravne paralelne linije.
296. Ulomak trakaste ručke, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina oker, vanjska s narančastim mrljama, presjek svijetlosiv; površina:

- zaglađena; tehnika ukrašavanja: krupno ubadanje i crveno slikanje; ukrasni motivi: tri okomita niza krupnih uboda između kojih su crveno oslikane okomite linije.
297. Ulomak ramena posude, vjerojatno vrča, SJ 10; faktura: pročišćena glina s malo primjesa pijeska; boja: oker; površina: uglačana; tehnika ukrašavanja: slikanje svijetlo-crvenom bojom; ukrasni motivi: okomite i kose linije.
298. Ulomak ramena posude, vjerojatno vrča, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom i urezivanje širom alatkom; ukrasni motivi: na ramenu posude urezane naizmjenično ravne i valovite linije u kombinaciji s crveno oslikanim okomitim i kosim linijama.
299. Ulomak središnjeg dijela posude zatvorenog oblika, vjerojatno vrča manjih dimenzija, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: oker, površina s tamnosivim i smeđim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: unutar okvira izvedenog povlačenjem paralelnih okomitih i vodoravnih linija motiv jelove grančice.
300. Ulomak ramena posude, vjerojatno vrča, SJ 10; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: uglačana; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravne, okomite i kose linije, mrežasti motiv.
301. Ulomak trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: okomite i kose linije i mrežasti motiv.
302. Ulomak trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: narančasta, presjek mjestimično oker; površina: kvalitetno zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje svijetlocrvenom bojom; ukrasni motivi: kose linije koje tvore mrežasti motiv.
303. Ulomak ramena posude, vjerojatno vrča, SJ 10; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: dvije paralelne okomite linije spojene trima kraćim kosim linijama.
304. Ulomak donjeg dijela trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnocrvenom bojom, mjestimično vrlo blijedo; ukrasni motivi: vodoravne, okomite i kose linije.
305. Ulomak trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 15; faktura: pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: ravne, zakrivljene i cik-cak linije.
306. Ulomak trbuha posude, vjerojatno vrča, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: linije, mrežasti motiv.
307. Ulomak donjeg dijela posude manjih dimenzija, vjerojatno vrča, SJ 13; faktura: pročišćena glina s primjesama rijetkih sitnih kamenčića i pijeska; boja: oker, unutarnja mjestimično svijetlosiva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravne, okomite i zakrivljene linije.
308. Ulomak donjeg dijela posude s prstenasto profiliranim dnom, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: tri okomite paralelne linije.
309. Ulomci donjeg dijela posude, vjerojatno vrča, s naglašenim dnom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: oker, površina sa sivo-crnim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravne, okomite i kose linije.
310. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno vrča, s naglašenim dnom, SJ 10; faktura: pročišćena glina s izuzetno malo primjesa finog kvarcnog pijeska; boja: površina oker, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: okomite, vodoravne i kose linije.
311. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno vrča, s naglašenim dnom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: narančasta; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravne i okomite linije.
312. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno vrča, s naglašenim prstenastim dnom, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: površina siva do crna, presjek siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, ubadanje; ukrasni motivi: uz dno oslikana vodoravna linija, a neposredno iznad dna niz nemarno izvedenih dubokih krupnih uboda.
313. Ulomak gornjeg dijela vrča trolisnog otvora, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: narančasta; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravan niz otisaka uz obod i drugi niže na vratu posude.
314. Ulomak gornjeg dijela vrča trolisnog otvora, SJ 79; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: narančasta; površina: fino zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravan niz otisaka ispod oboda.
315. Ulomak gornjeg dijela posude, vjerojatno vrča, s masivnom profiliranom trakastom ručkom, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: narančasta; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: na sredini ručke okomiti niz dubokih otisaka četvrtastog oblika.
316. Ulomak profilirane trakaste ručke posude, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: narančasta, s vanjske strane ručke svijetlosive mrlje; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: tri ukrižene linije.
317. Ulomak ramena posude, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: narančasta; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravan niz otisaka na ramenu posude, ispod kojeg teku kosi nizovi otisaka.
318. Ulomak ručke, vjerojatno vrča, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina oker, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: ubadanje, s unutarnje strane ručke otisak crveno slikane linije; ukrasni motivi: na licu ručke okomit niz ovalnih uboda koji se pri njenom korijenu račvaju u tri grane.
319. Ulomak profilirane trakaste ručke, vjerojatno vrča, SJ 23; djelomično pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: sivosmeđa; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: krupno ubadanje; ukrasni motivi: tri okomita niza krupnih dubokih uboda.
- T. 27.**
320. Ulomak ručke i tijela velike posude, SJ 77; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama manjih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina narančasta s crnim mrljama, unutarnja crna, presjek narančast, smeđ do crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: kod korijena ručke međusobno ukrižene linije (vodoravne, okomite i kose).
321. Ulomak donjeg dijela, vjerojatno vrča, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitno drobljive keramike i pijeska; boja: vanjska površina svijetlosmeđa, unutarnja narančasta, presjek narančasto-siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: ubadanje; ukrasni motivi: vodoravan niz sitnih kosih uboda na donjem dijelu trbuha posude te neposredno iznad dna niz nešto većih uboda ovalnog oblika.
322. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno vrča, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: narančasta sa sivim i oker mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: paralelni vodoravni nizovi četvrtastih otisaka iznad dna posude.
323. Ulomci gornjeg dijela vrča s trakastom ručkom, SJ 23; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: svijetlosiva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje, ubadanje, žlijebljenje; ukrasni motivi: neposredno ispod oboda vodoravan niz manjih ovalnih uboda, pri vrhu ramena vodoravne žlijebljene linije ispod kojih je ponovo niz manjih uboda, a niže na ramenu vodoravni žlijebovi i kosi otisci, ispod toga niz krupnih ovalnih uboda, ručka ukrašena izrazito dubokim krupnim ovalnim ubodima.
324. Ulomak kljunastog otvora vrča, SJ 10; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: fino zaglađena.
325. Ulomak gornjeg dijela vrča s profiliranom trakastom ručkom, SJ 15; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena.
326. Ulomak gornjeg dijela vrča s trakastom ručkom, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska; boja: vanjska površina oker, unutarnja narančasta, presjek oker-narančast; površina: zaglađena.
327. Profilirana ručka, vjerojatno vrča, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena.
328. Ulomak gornjeg dijela vrča blago ojačanog konkavno oblikovanog oboda, SJ 10; biskvit oker boje; svijetlozelena olovna glazura s vanjske strane posude.
329. Ulomak gornjeg dijela posude zatvorenog oblika, vjerojatno vrča, SJ 10; biskvit oker boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i na vrhu oboda.
330. Ulomak gornjeg dijela posude s masivnom profiliranom trakastom ručkom, SJ 10; biskvit svijetlosive do oker boje; zelena olovna glazura s vanjske strane posude.
331. Ulomak gornjeg dijela vrča s profiliranom ručkom, SJ 2; biskvit narančaste boje; tamnosmeđa olovna glazura s unutarnje strane posude.
332. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno vrča, SJ 14; biskvit oker boje; svijetlozelena olovna glazura s unutarnje strane posude.
333. Rekonstruirani vrč trbušastog oblika s cjevastim izljevom, SJ 18; biskvit svijetlosive boje; s vanjske strane posude zelena olovna glazura, s unutarnje svijetlosmeđa, glazura loše vezana za biskvit (ljušti se).
- T. 28.**
334. Ulomak konično oblikovanog gornjeg dijela čaše s blago uvučenim obodom, SJ 22; faktura: pročišćena glina s malo primjesa kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker, unutarnja i presjek narančasti; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje tamnocrvenom bojom; ukrasni motivi: ravne, valovite i kose linije.
335. Ulomak konično oblikovanog gornjeg dijela čaše s tzv. *Kragen* obodom, SJ 18; faktura: pročišćena glina s malo primjesa pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom i otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravni nizovi otisaka trokutastog oblika na tijelu čaše, crveno oslikane vodoravne linije.
336. Ulomak koničnog etažno oblikovanog gornjeg dijela čaše, SJ 18; faktura: pročišćena glina s malo primjesa pijeska; boja: svijetlosiva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, ubadanje; ukrasni motivi: crveno oslikane vodoravne linije, nizovi dvostrukih uboda na izbočenim dijelovima tijela čaše.
337. Ulomak konično oblikovanog gornjeg dijela čaše, SJ 18; faktura: pročišćena glina s malo primjesa pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravni nizovi plitkih duguljastih odnosno trokutastih otisaka preko kojih su oslikane crvene vodoravne linije.
338. Ulomak konično oblikovanog recipijenta čaše s rebrom u donjem dijelu, SJ 18; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog kvarcnog pijeska; boja: površina svijetlosiva, presjek tamnosiv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, ubadanje; ukrasni motivi: nizovi kosih uboda izvedenih češljastom alatkom i paralelne vodoravne crveno oslikane linije.
339. Ulomak konično oblikovanog recipijenta čaše, SJ 77; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog kvarcnog pijeska; boja: blijeda žućkasta; površina: fino za-

- gladena; tehnike ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravni nizovi dvostrukih pravokutnih otisaka kotačićem, između otisaka oslikane vodoravne linije.
340. Ulomak recipijenta čaše, SJ 10; faktura: pročišćena glina s malo primjesa sitnog pijeska; boja: oker; površina: kvalitetno zaglađena; tehnike ukrašavanja: slikanje tamnocrvenom bojom, otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravni nizovi trokutastih otisaka izvedenih kotačićem upotpunjeni oslikanom vodoravnom linijom.
341. Ulomak konično oblikovanog recipijenta čaše, SJ 77; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina sivkasto bijela, presjek bijelo-sivo-bijel; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, urezivanje, ubadanje; ukrasni motivi: urezana valovnica, ispod nje niz uboda, vodoravne oslikane linije.
342. Ulomak konično oblikovanog recipijenta čaše, SJ 23/43; faktura: pročišćena glina bez vidljivih primjesa; boja: oker; površina: fino zaglađena; tehnike ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, otiskivanje; ukrasni motivi: vodoravni nizovi finih otisaka i vodoravno oslikane crvene linije.
343. Ulomak konično oblikovane čaše, s profiliranim rebri-ma na visokoj nozi, SJ 77; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska i sitno drobljene keramike; boja: površina oker, presjek oker-svijetlo-sivo-okor; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, ubadanje; ukrasni motivi: na recipijentu vodoravne trake sastavljene od po četiri niza uboda, na rebri-ma noge crveno oslikane vodoravne linije.
344. Ulomak donjeg dijela čaše na visokoj nozi, uvučene stajace površine i prstenasto oblikovanog dna, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: površina svijetlosiva, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: paralelni vodoravni nizovi plitkih trokutastih otisaka i vodoravne crveno oslikane linije.
345. Ulomak donjeg dijela čaše na visokoj profiliranoj nozi, s izrazito proširenim, prstenasto oblikovanim dnom, SJ 69; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker sa sivim mrljama, unutarnja i presjek sivi; površina: fino zaglađena; tehnike ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, duboko otiskivanje; ukrasni motivi: vodoravan niz okomitih dubokih otisaka na sredini profilirane noge posude, iznad otisaka i uz dno vodoravne crveno oslikane linije.
346. Ulomak donjeg dijela čaše na visokoj nozi, izraženo proširenog dna, SJ 18; faktura: pročišćena glina s malo primjesa kvarcnog pijeska; boja: površina oker, mjestimično siva do crna, presjek svijetlosiv do crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje svijetlocrvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravne linije.
347. Ulomak visoke profilirane noge čaše, SJ 82; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića, kvarcnog pijeska i sitno drobljene keramike; boja: vanjska površina narančasta sa svijetlosivim mrljama, unutarnja svijetlosiva, presjek narančasto-siv, mjestimično naranča-
- sto-sivo-narančast; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravni nizovi četvrtastih otisaka.
348. Ulomak visoke noge posude, vjerojatno čaše, SJ 23; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker, smeđa, siva do crna, unutarnja crna, presjek sivo-narančast do crn; površina: vanjska zaglađena, unutarnja neobrađena; tehnika ukrašavanja: žlijebljenje; ukrasni motivi: paralelni vodoravni duboki žlijebovi.
349. Ulomak donjeg dijela čaše na niskoj nozi s proširenim, prstenasto oblikovanim dnom, SJ 79; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, otiskivanje, ubadanje; ukrasni motivi: vodoravni nizovi okomitih otisaka, ispod kojih je niz sitnih uboda, uz dno i pri vrhu noge čaše vodoravne oslikane linije.
- T. 29.**
350. Ulomak konično oblikovanog recipijenta čaše, SJ 77; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker do siva, unutarnja tamnosiva do crna, presjek siv do crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plitko žlijebljenje; ukrasni motivi: niz vodoravnih paralelnih žlijebova.
351. Ulomak gornjeg dijela konično oblikovanog recipijenta čaše, SJ 77; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker do narančasta, unutarnja svijetlosiva, presjek svijetlosiv, mjestimično narančasto-svijetlosiv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: dva vodoravna niza otisaka.
352. Ulomak konično oblikovanog recipijenta čaše, SJ 23/43; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina narančasta do siva, unutarnja svijetlosiva, presjek narančast do siv; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: žlijebljenje, otiskivanje; ukrasni motivi: vodoravni paralelni žlijebovi i okomiti otisci.
353. Ulomak konično oblikovanog recipijenta čaše, SJ 23; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: narančasta do siva; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: otiskivanje duge zašiljene alatke i žlijebljenje; ukrasni motivi: niz okomitih otisaka i vodoravni duboki žlijebovi.
354. Ulomak konično oblikovanog, profiliranog recipijenta čaše, SJ 77; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina smeđa, presjek smeđe-crno-smeđ; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: ubadanje; ukrasni motivi: kosi nizovi uboda.
355. Ulomak recipijenta čaše, SJ 18; faktura: loše pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska; boja: siva, vanjska površina s narančastim mrljama; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: otiskivanje, urezivanje; ukrasni motivi: okomiti otisci presječeni vodoravnim urezanim linijama.
356. Ulomak recipijenta čaše, SJ 13/15/54; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: narančasta; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: žlijebljenje, otiskivanje; ukrasni motivi: vodoravne žlijebljene linije, na izbočenim dijelovima stjenke vodoravni nizovi otisaka.
357. Ulomak donjeg dijela čaše na visokoj nozi, s proširenim prstenasto oblikovanim dnom, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska; boja: narančasta, površina sa sivim mrljama; površina: vanjska zaglađena, unutarnja neobrađena; tehnike ukrašavanja: ubadanje, urezivanje, otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: niz krupnih dubokih uboda uz dno posude, iznad uboda vodoravna urezana linija, a na nozi vodoravni nizovi dubokih otisaka četvrtastog oblika.
358. Ulomak donjeg dijela čaše na visokoj nozi, SJ 18; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: siva, vanjska površina s narančastim mrljama; površina: vanjska zaglađena, unutarnja neobrađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: pravokutni otisci na gornjem dijelu noge.
359. Ulomak donjeg dijela čaše naglašenog dna s uvučenom stajacom površinom, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: površina narančasta do crvena, presjek narančasto-smeđ; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: niz, mjestimično dvostruk, sitnih četvrtastih otisaka neposredno iznad dna posude, na nozi vodoravan niz većih četvrtastih kosih otisaka.
360. Ulomak donjeg dijela čaše naglašenog dna s uvučenom stajacom površinom, SJ 13/15/54; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića, kvarcnog pijeska i sitno drobljene keramike; boja: vanjska površina narančasta sa sivim mrljama, unutarnja crna; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: krupno ubadanje; ukrasni motivi: vodoravan niz krupnih uboda ovalnog oblika uz dno posude.
361. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno čaše, SJ 77; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog kvarcnog pijeska; boja: površina oker boje, presjek oker-sivo-okor; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: sitno ubadanje; ukrasni motivi: kosi nizovi od po četiri uboda.
362. Dio trbušastog lončića, moguće u funkciji čaše, SJ 23; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: vanjska površina narančasta do siva, unutarnja oker sa sivim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravni nizovi otisaka četvrtastog i trokutastog oblika.
363. Ulomak gornjeg dijela čaše s blago ojačanim obodom, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina narančasta do siva, unutarnja siva, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: dva vodoravna paralelna niza četvrtastih otisaka, od kojih jedan neposredno ispod oboda.
364. Ulomak donjeg dijela čaše na niskoj nozi, SJ 1-2; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina narančasta sa sivim mrljama, unutarnja oker do siva, presjek naran-
- čast do siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravni i kosi nizovi plitkih otisaka četvrtastog oblika.
365. Ulomak donjeg dijela posude manjih dimenzija, moguće u funkciji čaše, SJ 10; biskvit svijetlosive boje; maslinasto zelena olovna glazura s unutarnje strane posude.
366. Ulomak konično oblikovanog središnjeg dijela čaše, s naglašenim prijelazom u nogu posude, SJ 18; biskvit svijetle oker boje; zelena olovna glazura s vanjske strane posude; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: gusti vodoravni nizovi sitnih četvrtastih i trokutastih otisaka.
- T. 30.**
367. Ulomak masivne zdjele ili keramičke peke, SJ 23; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: površina sivosmeđa, presjek oker, narančast do crn; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastične aplikacije, otiskivanje prsta; ukrasni motivi: aplicirane vodoravne plastične trake ukrašene otiscima prsta.
368. Dio velike zdjele ili keramičke peke, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: siva, vanjska površina mjestimično oker; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastične aplikacije, otiskivanje prsta; ukrasni motivi: aplicirane vodoravne plastične trake ukrašene otiscima prsta.
369. Ulomak gornjeg dijela masivne posude otvorenog oblika, vjerojatno duboke zdjele, ojačanog profiliranog oboda, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa krupnog pijeska; boja: površina narančasta, presjek narančasto-okor; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: otisnuta zakrivljena linija na tijelu posude.
370. Ulomak gornjeg dijela zdjele s prema van izvucenim obodom, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: vanjska površina blijedo narančasta, unutarnja siva; površina: nemarno zaglađena.
371. Ulomak gornjeg dijela konične zdjele s ojačanim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s dosta primjesa sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motiv: vodoravna linija neposredno ispod oboda posude.
372. Rekonstruirana zdjela koničnog oblika s ojačanim, konkavno oblikovanim obodom i profiliranim izljevom, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na gornjem dijelu tijela posude.
373. Ulomak gornjeg dijela zdjele s ojačanim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motiv: vodoravna linija duž ruba oboda.
374. Rekonstruirana zdjela koničnog oblika s ojačanim, konkavno oblikovanim obodom i profiliranim izljevom, SJ

- 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: oker sa sivim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na gornjem dijelu tijela posude.
375. Ulomak gornjeg dijela konične zdjele s ojačanim obodom, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s dosta primjesa krupnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na gornjem dijelu tijela posude.
376. Ulomak gornjeg dijela konične zdjele s ojačanim, blago konkavno oblikovanim obodom, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s dosta primjesa kamenčića i krupnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na gornjem dijelu tijela posude.
377. Ulomak dna veće zdjele, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s dosta primjesa sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina oker, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: s unutarnje strane dna ukrižene linije.
- T. 31.**
378. Ulomak gornjeg dijela posude, vjerojatno duboke zdjele, s jednostavnim blago zadržanim obodom, SJ 2/9; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića; boja: siva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje prsta i ubadanje; ukrasni motivi: vodoravno nisko rebro aplicirano ispod oboda posude, ukrašeno otiscima prsta i duguljastim ubodima.
379. Ulomak gornjeg dijela posude, vjerojatno duboke zdjele, s jednostavnim blago zadržanim obodom, SJ 2/9; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića; boja: vanjska površina u nijansama sive, unutarnja svijetlosiva; površina: zaglađena.
380. Rekonstruirana zdjela koničnog oblika s ojačanim obodom, SJ 1-2; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: oker, unutarnja površina s crnim mrljama; površina: zaglađena.
381. Ulomak gornjeg dijela plitke zdjele, SJ 1-2; biskvit narančaste boje; sjajna olovna glazura oker boje s unutarnje strane posude i s vanjske strane do loma konusa.
382. Ulomak zdjele stepenaste profilacije, SJ 10; biskvit narančasto-okker boje; olovna glazura oker boje s unutarnje i mjestimično s vanjske strane posude, loše vezana za biskvit (ljušti se).
383. Ulomak gornjeg dijela zdjele blago uvučenog ojačanog oboda, SJ 2/9; biskvit narančaste boje; olovna glazura oker boje s unutarnje i mjestimično s vanjske strane posude.
384. Rekonstruirana konično oblikovana zdjela s prema van izvručenim obodom, SJ 4; biskvit narančaste boje; olovna glazura oker boje s unutarnje strane posude, s vanjske strane i na obodu tamnosmeđa olovna glazura.
385. Rekonstruirana zdjelica zaobljenih koničnih stjenki s ojačanim, blago prema van izvručenim obodom, SJ 70; biskvit blijede narančaste boje; olovna glazura oker boje s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod.
386. Ulomak otvora zdjele s izljevom, SJ 14; biskvit sive do crne boje; zelenkasto smeđa olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod.
387. Ulomak gornjeg dijela duboke zdjele s ojačanim, prema van izvručenim obodom, SJ 2/10; biskvit oker boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod, loše vezana za biskvit (ljušti se).
388. Ulomak gornjeg dijela duboke zdjele s ojačanim, prema van izvručenim obodom, SJ 10; biskvit blijede narančaste, oker do sive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod, mjestimično se prelijeva do ramena posude.
389. Ulomak gornjeg dijela duboke zdjele s ojačanim, prema van izvručenim obodom, SJ 10; biskvit svijetlosive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske do ramena.
390. Ulomak gornjeg dijela duboke zdjele s prema van izvručenim, blago ojačanim obodom i profiliranom trakastom ručkom, SJ 10; biskvit svijetlosive do oker boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz rub oboda te djelomično na ručki.
391. Ulomak gornjeg dijela duboke zdjele ili posude na nožicama s blago izvručenim ojačanim obodom, SJ 10; biskvit narančaste do oker boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz oboda.
392. Ulomak gornjeg dijela duboke zdjele sa zadržanim, blago konkavno oblikovanim obodom, SJ 1-2; biskvit s unutarnje strane narančaste, s vanjske oker boje; zelena mrljasta olovna glazura s unutarnje strane posude.
- T. 32.**
393. Rekonstruirana zdjela koničnog oblika s ojačanim obodom, SJ 10; biskvit blijede narančaste boje; unutarnja površina premazana crvenom podlogom te ukrašena stiliziranim vegetabilnim i geometrijskim motivima izvedenim bijelom engobom, nakon čega je prevučena žućkastom olovnom glazurom s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod.
394. Rekonstruirana zdjela koničnog oblika s ojačanim obodom, SJ 10; biskvit blijede narančaste boje; unutarnja strana premazana crvenom podlogom te ukrašena geometrijskim motivima izvedenim bijelom engobom, nakon čega je prevučena žućkastom olovnom glazurom.
- T. 33.**
395. Rekonstruirana zdjela koničnog oblika s ojačanim obodom, SJ 4; biskvit blijede narančaste boje; unutarnja strana djelomično premazana crvenom podlogom te ukrašena geometrijskim motivima izvedenim bijelom engobom, nakon čega je prevučena oker pigmentiranom olovnom glazurom.
396. Rekonstruirana zdjela koničnog oblika s blago uvučenim obodom, SJ 10; biskvit oker do blijede narančaste boje; unutarnja strana djelomično premazana crvenom podlogom te ukrašena geometrijskim motivima izvedenim bijelom engobom, nakon čega je prevučena žućkastom odnosno smeđom olovnom glazurom.

397. Rekonstruirana zdjela koničnog oblika s ojačanim obodom, zasip profila; biskvit oker do narančaste boje; unutarnja strana ukrašena geometrijskim motivima izvedenim bijelom engobom i prevučena olovnom glazurom oker boje.

T. 34.

398. Rekonstruirana zdjela s blago uvučenim obodom, SJ 1-2; biskvit narančaste boje; unutarnja strana ukrašena s dvije bijelo oslikane trake uokrug posude te prevučena bezbojnom olovnom glazurom.
399. Rekonstruirani veći tanjur, zasip profila; biskvit oker do blijede narančaste boje; unutarnja strana prevučena žućkastom olovnom glazurom, sa zelenim mrljama na dnu.
400. Rekonstruirani duboki tanjur, SJ 1; biskvit narančaste boje; oker pigmentirana olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod.

T. 35.

401. Ulomak gornjeg dijela zdjele s ojačanim obodom, SJ 10; biskvit narančasto-okker boje; unutarnja strana ukrašena geometrijskim motivima izvedenim slikanjem tamnosmeđom bojom i bijelom engobom, nakon čega je posuda prevučena žućkasto pigmentiranom olovnom glazurom s unutarnje strane i s vanjske uz obod.
402. Ulomci gornjeg dijela zdjele s ojačanim obodom, SJ 2; biskvit oker do narančaste boje; unutarnja strana ukrašena geometrijskim motivima izvedenim bijelom engobom, nakon čega je posuda prevučena žućkasto pigmentiranom olovnom glazurom s unutarnje strane i s vanjske uz obod.
403. Ulomak gornjeg dijela zdjele s ojačanim obodom, SJ 10; biskvit narančaste boje; unutarnja strana i dio vanjske premazani crvenom podlogom, unutarnja ukrašena stiliziranim vegetabilnim motivima izvedenim bijelom engobom, nakon čega je posuda prevučena žućkasto pigmentiranom olovnom glazurom s unutarnje strane i s vanjske uz obod.
404. Ulomak gornjeg dijela zdjele s ojačanim obodom, SJ 10; biskvit oker boje; unutarnja strana premazana crvenkasto smeđom podlogom na kojoj su bijelom engobom izvedeni geometrijski motivi, nakon čega je posuda prevučena zeleno pigmentiranom olovnom glazurom s unutarnje strane i s vanjske uz obod.
405. Ulomak gornjeg dijela posude otvorenog oblika, zdjele ili tanjura, SJ 10; biskvit svijetle oker boje; tamnozeleno olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske strane do loma konusa; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: ravne i valovite linije.
406. Ulomak tanjura, SJ 10; biskvit svijetlosive boje; tamnozeleno olovna glazura s unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: ravne i valovite linije.
407. Ulomak tanjura, SJ 10; biskvit blijede narančaste boje; maslinasto zelena olovna glazura s unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: ravne i valovite linije.
408. Ulomak tanjura, SJ 10; biskvit blijede narančaste boje; žuta olovna glazura s unutarnje strane posude; tehnika ukrašavanja: urezivanje i slikanje zelenom bojom; ukra-

sni motivi: paralelne urezane valovite linije koje teku uokrug posude, zeleno oslikane mrlje.

409. Ulomak donjeg dijela zdjele naglašenog prstenastog dna, SJ 10; biskvit oker boje; dno premazano crvenom podlogom na kojoj je bijelom engobom izveden ukras geometrijskih motiva, nakon čega je posuda prevučena žućkasto pigmentiranom olovnom glazurom s unutarnje strane.
410. Ulomak donjeg dijela zdjele naglašenog prstenastog dna, SJ 10; biskvit oker do narančaste boje; dno djelomično premazano crvenom podlogom, nakon čega je posuda prevučena žućkasto pigmentiranom olovnom glazurom s unutarnje strane.
411. Ulomak donjeg dijela zdjele naglašenog prstenastog dna, SJ 10; biskvit oker do narančaste boje; dno djelomično premazano crvenom podlogom te ukrašeno izvođenjem točkastih motiva bijelom engobom, nakon čega je posuda prevučena žućkasto pigmentiranom olovnom glazurom s unutarnje strane.
412. Ulomak donjeg dijela zdjele naglašenog prstenastog dna, SJ 10; biskvit oker do narančaste boje; unutarnja strana ukrašena geometrijskim motivima izvedenim slikanjem smeđom bojom i bijelom engobom, nakon čega je posuda prevučena žućkasto pigmentiranom olovnom glazurom s unutarnje strane.

T. 36.

413. Dio posude na nožicama koničnog recipijenta, s dvije trakaste ručke koje polaze od oboda, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s dosta primjesa sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker, uz dno crna; površina: zaglađena.
414. Ulomak posude na nožicama zaobljenog koničnog recipijenta, s ojačanim obodom, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina sivosmeđa do crna, presjek crn; površina: zaglađena.
415. Ulomak posude na nožicama s reljefnom oznakom u obliku kruga s upisanim ukriženim linijama na dnu, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva, unutarnja smeđa s crnim mrljama pri dnu, presjek crn; površina: zaglađena.
416. Ulomak posude dubljeg recipijenta na nožicama, s reljefnom oznakom u obliku ukriženih linija na dnu, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: vanjska površina oker s crnim mrljama, unutarnja oker do siva, presjek oker-siv; površina: zaglađena.
417. Ulomak posude na nožicama, SJ 11; biskvit oker boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane i s vanjske uz obod te niže u mrljama.
418. Ulomak posude na nožicama s cjevastom ručkom, SJ 10; biskvit oker do svijetlosive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske u nepravilnim mrljama.
419. Ulomak posude na nožicama, vjerojatno tave, SJ 2; biskvit oker do svijetlosive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod; s donje strane posude vidljivi tragovi izlaganja vatri.

420. Ulomak donjeg dijela posude na nožicama, SJ 10; biskvit oker do narančaste boje; zelena sjajna olovna glazura s unutarnje strane posude; s donje strane posude vidljivi tragovi izlaganja vatri.
- T. 37.**
421. Rekonstruirana posuda na tri nožice s uvučenim obodom i cjevastom ručkom, SJ 10; biskvit svijetle oker boje; olovna glazura žučkaste oker boje s unutarnje strane posude.
422. Rekonstruirana posuda na tri nožice s ojačanim, izvučenim obodom, SJ 10; biskvit svijetle oker boje; zeleno pigmentirana olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod.
423. Rekonstruirana posuda na tri nožice, uvučenog oboda, SJ 17; biskvit svijetlosive boje; olovna glazura žučkaste oker boje s unutarnje strane posude.
424. Rekonstruirana posuda na tri nožice s izvučenim, ojačanim obodom i dvije profilirane trakaste ručke, SJ 1; zeleno pigmentirana olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod te na vrhovima ručki.
- T. 38.**
425. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konveksno-konkavno oblikovanim obodom, SJ 23/43; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva do crna, unutarnja oker sa sivim i crnim mrljama, presjek oker, siv do crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plitko žlijebljenje; ukrasni motivi: vodoravne paralelne plitke linije na ramenu posude.
426. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konveksno-konkavno oblikovanim obodom, SJ 23; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića; boja: vanjska površina tamnosiva s crnim mrljama, unutarnja smeđa, prema obodu tamnosiva do crna, presjek smeđ do crn; površina: zaglađena.
427. Ulomak gornjeg dijela lonca manjih dimenzija s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina narančasta sa svijetlosivim mrljama, unutarnja svijetlosiva, presjek siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: vodoravan niz dubokih trokutastih otisaka na ramenu posude.
428. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, blago konkavno oblikovanim obodom, SJ 18; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina oker sa sivim i crnim mrljama, presjek svijetlosiv do crn; površina: zaglađena.
429. Ulomak gornjeg dijela masivnog lonca s ojačanim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: vanjska površina oker, uz obod siva, unutarnja narančasta, uz obod smeđa, presjek svijetlo- do tamnosiv; površina: zaglađena.
430. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno profiliranim obodom, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: vanjska površina narančasta s oker i sivim mrljama, unutarnja svijetlosiva, presjek narančast do svijetlosiv; površina: zaglađena.
431. Ulomak gornjeg dijela lonca s konveksno oblikovanim obodom, SJ 79; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina tamnosiva do crna, unutarnja siva, presjek oker do sivosmeđ; površina: zaglađena.
432. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, konveksno-konkavno profiliranim obodom, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: crna, vanjska površina s narančastim mrljama, unutarnja sa sivim i oker mrljama; površina: zaglađena.
433. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, konkavno oblikovanim obodom, ukrašenim otiskivanjem, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina tamnosiva, presjek smedesiv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: na rubu oboda niz sitnih kružnih otisaka, pri donjem rubu oboda niz kosih duguljastih otisaka.
434. Ulomak gornjeg dijela posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, s izrazito prema van izvučenim obodom ukrašenim otiskivanjem, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina tamnosiva, presjek narančasto-svijetlosiv, mjestimično crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: završetak oboda ukrašen nizom sitnih otisaka neujednačenog oblika.
435. Ulomak gornjeg dijela posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, s ojačanim, prema van uvijenim obodom, zalijepljenim za vanjsku površinu stjenke, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i drobljene keramike; boja: površina narančasta sa sivim i crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
436. Ulomak ramena posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, SJ 79; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker do svijetlosiva, unutarnja narančasta, presjek oker do svijetlosiv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: duboko urezivanje; ukrasni motivi: valovite linije na ramenu posude.
437. Ulomak ramena lonca, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: oker, površina sa smeđim i crnim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje prsta i urezivanje; ukrasni motivi: na ramenu aplicirano plastično rebro ukrašeno otiscima prsta, iznad rebra urezane dvije paralelne vodoravne linije.
438. Ulomak ramena posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina siva, unutarnja svijetlosiva s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: na ramenu posude izmjenjuju se valovite i vodoravne linije.
439. Ulomak ramena posude zatvorenog oblika, SJ 18; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker sa svijetlosivim mrljama, unutarnja siva, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: otiskivanje i kaneliranje; ukrasni motivi: paralelne vodoravne kanelure i niz okomitih otisaka.
440. Ulomak ramena posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: narančasta; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje kotačića; ukrasni motivi: nizovi vodoravnih otisaka četvrtastog oblika i neujednačene dubine na ramenu posude.
441. Ulomak trbuha posude većih dimenzija, vjerojatno lonca, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: smeđa; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: kose paralelne linije.
442. Ulomak trbuha veće posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: vanjska površina smeđa sa sivim mrljama, unutarnja siva, presjek narančast, smeđ do siv; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje; ukrasni motivi: aplicirano vodoravno plastično rebro ukrašeno kosim otiscima.
443. Ulomak trbuha posude, vjerojatno lonca, SJ 23; faktura: loše pročišćena glina s puno primjesa krupnih kamenčića; boja: vanjska površina oker, odnosno siva gdje se oljuštio površinski sloj, unutarnja narančasta, presjek tamnosiv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: kaneliranje; ukrasni motivi: vodoravne paralelne kanelure na najširem dijelu posude.
444. Ulomak donjeg dijela posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, SJ 82; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa kamenčića, kvarcnog pijeska i sitno drobljene keramike; boja: svijetlosiva; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plitko žlijebljenje; ukrasni motivi: na donjem dijelu trbuha vodoravni plitki žlijebovi.
- T. 39.**
445. Ulomak gornjeg dijela lonca s jednostavnim, prema van izvučenim obodom zaobljenog završetka, SJ 15; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina crna, unutarnja siva sa smeđim mrljama, presjek svijetlosiv; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plitke i dublje urezivanje, ubadanje; ukrasni motivi: paralelni vodoravni nizovi kružnih do ovalnih uboda između kojih teku vodoravne linije.
446. Ulomak prema van izvučenog, neojačanog, dodatno preoblikovanog oboda, SJ 14; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića; boja: siva, površina s tamnosivim mrljama; površina: zaglađena.
447. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim obodom, blago ojačanim s unutarnje i vanjske strane, SJ 15; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina oker s crnim mrljama, presjek siv do crn; površina: zaglađena.
448. Ulomci gornjeg dijela lonca s jednostavnim, prema van izvučenim obodom blago ojačanim s vanjske strane, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina siva s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: duboko urezivanje i ubadanje; ukrasni motivi: urezana valovita linija na vratu posude, na ramenu vodoravan niz uboda kapljicaastog oblika.
449. Ulomak gornjeg dijela posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, s prema van izvučenim, blago ojačanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina siva do crna, presjek crn; površina: zaglađena.
450. Ulomak gornjeg dijela lonca s jednostavnim, pri vrhu ojačanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina tamnosiva s crnim mrljama, unutarnja oker s crnim mrljama, presjek oker do siv; površina: zaglađena.
451. Rekonstruirani lonac naglašenog prijelaza vrata u rame posude, kuglasto oblikovanog tijela, s prema van izvučenim obodom, ojačanim s vanjske i unutarnje strane, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska; boja: oker, vanjska površina sa sivim i crnim mrljama; površina: zaglađena.
452. Rekonstruirani lonac s ojačanim obodom s oštrim završetkom, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina posude crna sa smeđim mrljama, presjek smeđ do crn; površina: zaglađena.
453. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno profiliranim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: površina oker s narančastim i sivim mrljama, presjek oker do svijetlosiv; površina: zaglađena.
454. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska, boja: oker, površina sa sivim i crnim mrljama uz obod; površina: uglučana.
455. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 15; faktura: djelomično pročišćena glina s dosta primjesa krupnog pijeska i drobljene keramike; boja: površina oker sa sivim mrljama, presjek narančast; površina: zaglađena.
456. Ulomak gornjeg dijela lonca naglašenog prijelaza u rame, s prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 15; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena.
457. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim, blago konkavno oblikovanim obodom trokutasto zadebljanog ruba, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: površina siva s crnim i blijedo ružičastim mrljama, presjek crn; površina: uglučana.
458. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s pri-

- mjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva s crnim mrljama, mjestimično oljuštenog površinskog sloja, unutarnja tamnosiva, presjek svijetlosiv do crn; površina: zaglađena.
459. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina tamnosiva do crna sa svijetlim mrljama uz obod, unutarnja svijetlosmeđa, uz obod crna, presjek siv; površina: zaglađena.
- T. 40.**
460. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva s tamnosivim i crnim mrljama, unutarnja oker sa sivim i crnim mrljama, presjek narančast, mjestimično siv do crn; površina: zaglađena.
461. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno profiliranim obodom, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva s crnim mrljama, unutarnja oker do svijetlosiva s crnim mrljama, presjeka narančast, siv do crn; površina: zaglađena.
462. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: crna, vanjska površina uz obod siva; površina: zaglađena.
463. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom s plitkim urezom s vanjske strane ruba, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: svijetlosiva, presjek mjestimično narančast; površina: zaglađena.
464. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: svijetlosiva, s crnim mrljama; površina: zaglađena.
465. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: siva; površina: zaglađena.
466. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: svijetlosiva, površina s crnim mrljama; površina: zaglađena.
467. Ulomak gornjeg dijela lonca s profiliranom trakastom ručkom i ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: crna; površina: zaglađena.
468. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom trokutasto zadebljanog ruba, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: površina oker sa sivim i crnim mrljama, presjek svijetlosiv; površina: zaglađena.
469. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s mnogo primjesa pijeska; boja: oker, površina sa sivim i crnim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: dvije paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
470. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva s crnim mrljama, unutarnja oker do siva s crnim mrljama, presjek svijetlosiv; površina: uglačana.
471. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker do siva, s crnim mrljama; površina: zaglađena.
472. Rekonstruirani lonac s ojačanim konkavno oblikovanim obodom i trakastom ručkom od ispod oboda do ramena posude, SJ 14; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa sitnih kamenčića i krupnog kvarcnog pijeska; boja: oker, površina sa sivim i crnim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri vodoravne paralelne linije na ramenu posude.
473. Rekonstruirani lonac s ojačanim konkavno oblikovanim obodom i trakastom ručkom od ispod oboda do ramena posude, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog kvarcnog pijeska; boja: oker, vanjska površina sa sivim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž vrha oboda i dvije paralelne vodoravne linije između kojih teče valovnica na ramenu posude.
474. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom s ravnim vrhom, SJ 13; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska i sitno drobljene keramike; boja: površina oker sa sivim i crnim mrljama, presjek narančast, siv do crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: tri vodoravne paralelne linije na ramenu posude.
475. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 15; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker sa sivim i crnim mrljama, unutarnja svijetlosiva sa smeđim mrljama, presjek svijetlosiv, mjestimično crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž oboda i tri paralelne linije na ramenu posude.
- T. 41.**
476. Ulomak gornjeg dijela lonca s profiliranom trakastom ručkom i prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog završetka, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: površina oker sa sivim i crnim mrljama, presjek oker, mjestimično siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
477. Ulomak gornjeg dijela lonca s profiliranom trakastom ručkom i ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: vanjska površina narančasta sa sivim i crnim mrljama, unutarnja oker sa sivim mrljama, presjek narančast do siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž vanjske strane ruba oboda i dvije paralelne ravne linije između kojih teče valovnica na ramenu posude.
478. Ulomak gornjeg dijela lonca s profiliranom trakastom ručkom i ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: oker, površina sa svijetlosivim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
479. Ulomak gornjeg dijela lonca s profiliranom trakastom ručkom i prema van izvučenim ojačanim obodom ravnog završetka, SJ 14; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina oker do svijetlosiva s crnim mrljama, presjek narančast, oker do crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
480. Ulomak gornjeg dijela lonca s profiliranom trakastom ručkom i ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
481. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: površina oker sa sivim mrljama, presjek siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
482. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, blago konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina svijetlosiva s tamnosivim mrljama, presjek svijetlosiv do crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: dvije paralelne vodoravne linije međusobno povezane nizom kraćih kosih linija na ramenu posude.
483. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s malo primjesa kvarcnog pijeska; boja: površina siva s crnim mrljama, presjek siv, mjestimično crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
484. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: siva, površina sa smeđim i crnim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda.
485. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: površina svijetlosiva s tamnosivim i crnim mrljama, presjek narančast do siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda.
486. Ulomak gornjeg dijela lonca s profiliranom trakastom ručkom i ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno profiliranim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: površina oker, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
487. Ulomak gornjeg dijela lonca s trakastom ručkom i ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda.
488. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: površina oker sa sivim i crnim mrljama, presjek oker do siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda.
489. Ulomak vrata i ramena posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: siva, unutarnja površina s crnim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom, široko urezivanje; ukrasni motivi: vodoravna oslikana linija na ramenu, preko koje je urezana i oslikana valovnica.
490. Ulomak vrata i ramena posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina oker sa sivim i crnim mrljama, presjek oker do siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: dvije paralelne vodoravne linije međusobno povezane nizom kraćih kosih linija na ramenu posude.
491. Ulomak ramena posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, SJ 15; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog kvarcnog pijeska; boja: površina oker, presjek narančast; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: niz naizmjeničnih ravnih i valovitih linija na ramenu posude.
- T. 42.**

492. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina crna, uz obod siva, presjek narančast, siv do crn; površina: zaglađena.
493. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: svijetlosiva, površina s tamnosivim i crnim mrljama; površina: uglačana; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motiv: vodoravna linija na ramenu posude.
494. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina siva do crna, unutarnja i presjek crni; površina: zaglađena.
495. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina tamnosiva sa svijetlosivim i oker mrljama uz obod, unutarnja siva sa smeđim i crnim mrljama, presjek svijetlosiv do crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: dvije paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
496. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina oker s crnim mrljama uz obod, presjek narančast, uz obod siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motiv: vodoravna linija na ramenu posude.
497. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: crna; površina: zaglađena.
498. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska, boja: vanjska površina oker, uz obod crna, unutarnja svijetlosiva, presjek narančast do svijetlosiv; površina: zaglađena.
499. Ulomak ojačanog, prema van izvučenog, dvostruko konkavno oblikovanog oboda lonca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: siva, površina s crnim mrljama; površina: zaglađena.
500. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, konveksno-konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker sa sivim i crnim mrljama, unutarnja tamnosiva s crnim mrljama, presjek narančast, siv do crn; površina: zaglađena.
501. Ulomak ojačanog, konveksno-konkavno oblikovanog oboda lonca, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: oker; površina: zaglađena.
502. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina smeđa, siva do crna, unutarnja crvena, mjestimično crna, presjek crven, smeđ do crn; površina: zaglađena.
503. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, konveksno-konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: narančasta, vanjska površina sa sivim mrljama; površina: zaglađena.
504. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, presavijenim obodom s oštrim završetkom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker sa sivim i crnim mrljama, unutarnja svijetlosiva s crnim mrljama, presjek oker do svijetlosiv; površina: zaglađena.
505. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, presavijenim obodom s oštrim završetkom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina narančasta do siva, presjek svijetlosiv; površina: zaglađena.
506. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim presavijenim obodom s oštrim završetkom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosmeđa s crnim mrljama, unutarnja narančasta, uz obod tamnosiva, presjek narančast, mjestimično crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plitko urezivanje; ukrasni motivi: tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
507. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, presavijenim obodom sa zaobljenim završetkom, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: narančasta, površina sa sivim mrljama; površina: zaglađena.
508. Rekonstruirani lonac ovalno oblikovanog tijela s ojačanim, presavijenim obodom s oštrim završetkom ruba, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama manjih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: crna, površina sa smeđim mrljama, presjek pri dnu narančasto-crn; površina: zaglađena.
- ### T. 43.
509. Ulomak lonca manjih dimenzija s prema van izvučenim obodom, ojačanim s vanjske strane, SJ 32; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina oker sa sivim i crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
510. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno lonca, s reljefnom oznakom na dnu, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: vanjska površina siva, unutarnja smeđa s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
511. Ulomak ramena veće posude, vjerojatno lonca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: oker, površina sa smeđim i crnim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plastična aplikacija i otiskivanje prsta; ukrasni motivi: na ramenu posude aplicirana plastična traka ukrašena otiscima prstiju.
512. Ulomak donjeg dijela lonca, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker, vanjska površina sa sivim i crnim mrljama; površina: zaglađena.
513. Ulomak donjeg dijela lonca, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s dosta primjesa pijeska; boja: vanjska površina oker sa sivim i crnim mrljama, unutarnja oker do narančasta, presjek oker do svijetlosiv; površina: zaglađena.
514. Donji dio lonca, SJ 14; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa sitnih kamenčića i krupnog kvarcnog pijeska; boja: površina oker sa sivim i crnim mrljama, presjek svijetlosivo-okor; površina: zaglađena.
515. Ulomak donjeg dijela lonca, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kamenčića i krupnog kvarcnog pijeska; boja: površina oker sa sivim, smeđim i crnim mrljama, presjek svijetlosiv; površina: zaglađena.
516. Ulomak donjeg dijela lonca, SJ 15; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: vanjska površina siva, unutarnja blijedo narančasta, presjek svijetlosivo-narančast; površina: zaglađena.
517. Ulomak donjeg dijela lonca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva s tamnosivim i crnim mrljama, unutarnja oker s crnim mrljama, presjek oker do crn; površina: zaglađena.
518. Ulomak donjeg dijela lonca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva s tamnosivim i crnim mrljama, unutarnja oker, presjek sivo-okor; površina: zaglađena.
- ### T. 44.
519. Ulomci lonca s jednostavnim, neojačanim, prema van izvučenim obodom s ravnim vrhom, SJ 1-2; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina svijetlosiva sa smeđim i crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plastična aplikacija i urezivanje; ukrasni motivi: urezana valovita linija na ramenu posude, na najširem dijelu trbuha aplicirano vodoravno plastično rebro.
520. Ulomak gornjeg dijela lonca s jednostavnim, neojačanim, prema van izvučenim obodom s ravnim vrhom, SJ 4; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska; boja: vanjska površina siva s crnim mrljama, unutarnja narančasta do svijetlosiva s crnim mrljama, presjek svijetlosiv; površina: zaglađena.
521. Ulomak gornjeg dijela lonca manjih dimenzija s jednostavnim, neojačanim, prema van izvučenim obodom sa zaobljenim vrhom, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa manjih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina svijetlosiva s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
522. Ulomak gornjeg dijela lonca manjih dimenzija s neojačanim, prema van izvučenim obodom sa zaobljenim vrhom, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa kamenčića i krupnog kvarcnog pijeska; boja: površina tamnosiva do crna, presjek crn; površina: zaglađena.
523. Dio lonca s jednostavnim, neojačanim, prema van izvučenim obodom, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina smeđa s crnim mrljama, unutarnja oker do smeđa s tamnosmeđim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
524. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim, jednostavnim obodom, ojačanim s vanjske strane, SJ 2/9; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića; boja: površina tamnosiva s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
525. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim, blago konkavno oblikovanim obodom s trokutasto ojačanim rubom, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: oker, površina sa smeđim i crnim mrljama; površina: uglačana.
526. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim, blago ojačanim obodom ukrašenim plitkim otiscima prsta, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska i sitno drobljene keramike; boja: površina smeđa sa sivim i crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje prsta; ukrasni motivi: niz plitkih otisaka prsta na vrhu oboda posude.
527. Ulomak gornjeg dijela lonca s ručkom i prema van izvučenim, s unutarnje strane ojačanim obodom, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa manjih kamenčića i krupnog pijeska; boja: oker; površina: zaglađena.
528. Ulomak gornjeg dijela lonca s jednostavnim, neojačanim, prema van izvučenim obodom s ravnim vrhom, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina tamnosmeđa, unutarnja svijetlosmeđa do crna, presjek crn; površina: zaglađena.
529. Ulomak gornjeg dijela masivnog lonca s prema van izvučenim, blago ojačanim obodom, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: površina svijetlosmeđa sa sivim i crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje prsta, urezivanje; ukrasni motivi: na ramenu aplicirana vodoravna plastična traka ukrašena otiscima prsta, a neposredno iznad i ispod nje urezane valovite linije.
530. Ulomak gornjeg dijela lonca s jednostavnim, neojačanim obodom s ravnim vrhom, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina crna, unutarnja narančasta, presjek crn; površina: zaglađena.
531. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, blago konkavno oblikovanim obodom, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska; boja: oker, vanjska površina s tamnosivim mrljama; površina: zaglađena.
- ### T. 45.
532. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim obodom, ojačanim s vanjske strane, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina crna s oker i sivim mrljama uz obod, unutarnja oker do smeđa s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje, plitko široko urezivanje; ukrasni motivi: na vrhu ramena posude vodoravan niz okomitih otisaka ispod kojih su urezane dvije paralelne vodoravne linije, nešto niže niz ovalnih otisaka, urezana valovita linija te aplicirana plastična traka ukrašena otiskivanjem i dvije paralelne urezane valovnice, na najširem dijelu trbuha urezana

- valovita linija.
533. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim obodom, ojačanim s vanjske strane, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina svijetlosmeđa s narančastim i tamnosivim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje prsta, široko plitko urezivanje; ukrasni motivi: na ramenu posude niz okomitih otisaka, ispod njih niz otisaka te vodoravna i valovita urezana linija, na truhu posude aplicirana plastična traka ukrašena otiscima prsta.
534. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim obodom, ojačanim s vanjske strane, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina smeđa s crnim mrljama, presjek tamnosiv do crn; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje prsta, plitko široko urezivanje; ukrasni motivi: na vrhu ramena posude niz okomitih otisaka, ispod njih urezani lučni motivi i aplicirana plastična traka ukrašena otiscima prsta te urezana valovnica.
535. Ulomak gornjeg dijela lonca manjih dimenzija, s jednostavnim, prema van izvučenim obodom, zadebljanim s vanjske strane, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: crvena, površina sa smeđim i crnim mrljama; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: urezivanje i ubadanje; ukrasni motivi: na vratu posude urezana valovita linija, na ramenu između dviju urezanih valovnica niz kosih izduženih uboda i vodoravna duboko urezana linija.
536. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim obodom, ojačanim s vanjske strane, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog kvarcnog pijeska; boja: crna; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje; ukrasni motivi: na ramenu posude aplicirana plastična traka ukrašena kosim duguljastim otiscima.
537. Ulomak gornjeg dijela lonca s jednostavnim, prema van izvučenim obodom, blago ojačanim s vanjske strane, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: siva do crna; površina: zaglađena.
538. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim obodom, ojačanim s vanjske strane, SJ 2/9; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa sitnih kamenčića; boja: površina smeđa sa sivim i crnim mrljama, presjek siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: niz okomitih otisaka na vrhu ramena posude.
539. Ulomak gornjeg dijela lonca s jednostavnim, prema van izvučenim, s vanjske strane blago ojačanim obodom, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: svijetlosiva; površina: zaglađena.
540. Ulomak gornjeg dijela lonca s jednostavnim, prema van izvučenim, s vanjske strane ojačanim obodom, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: siva; površina: uglačana.
541. Ulomak gornjeg dijela lonca s blago ojačanim, prema van izvučenim obodom kružnog presjeka, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina siva, presjek crn; površina: zaglađena.
542. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim obodom, ojačanim s unutarnje i vanjske strane, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina oker s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
543. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim obodom kružnog presjeka, SJ 2/9; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića; boja: površina oker sa sivim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
544. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim obodom kružnog presjeka, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina smeđa s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: valovita linija na ramenu posude.
545. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim obodom kružnog presjeka, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: tamnosiva do crna; površina: zaglađena.
546. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim obodom kružnog presjeka, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama manjih kamenčića i krupnog pijeska; boja: površina svijetlosiva, presjek tamnosiv; površina: zaglađena.
547. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim obodom kružnog presjeka, SJ 2/9; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa sitnih kamenčića; boja: površina smeđa sa sivim i crnim mrljama, presjek siv do crn; površina: zaglađena.
- T. 46.**
548. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker sa smeđim, sivim i crnim mrljama, unutarnja i presjek sivi; površina: uglačana.
549. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom ravnog vrha, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa krupnog pijeska; boja: žućkasto-bijela do svijetlosiva; površina: zaglađena.
550. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno profiliranim obodom s ravnim vrhom, SJ 4; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: narančasta, površina sa sivim i crnim mrljama; površina: zaglađena.
551. Ulomak ojačanog, prema van izvučenog, konkavno oblikovanog oboda lonca, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva, unutarnja narančasta do siva, presjek oker; površina: zaglađena.
552. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom s ravnim vrhom, SJ 4; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska; boja: površina narančasta sa sivim i crnim mrljama, presjek narančasto-sivo-narančast; površina: zaglađena.
553. Ulomak manjeg lonca s ojačanim obodom ukrašenim otiskivanjem, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina oker sa sivim i crnim mrljama, presjek oker do siv; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: otiskivanje, urezivanje; ukrasni motivi: na obodu dva niza otisaka, na ramenu posude četiri paralelne vodoravne urezane linije.
554. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 1-2; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva s tamnosivim i crnim mrljama, unutarnja narančasta sa sivim i crnim mrljama, presjek narančast do siv; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: vodoravna linija na ramenu posude.
555. Rekonstruirani lonac ovalno oblikovanog tijela s ojačanim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 1-2; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog pijeska; boja: oker, površina sa sivim i crnim mrljama; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
556. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konveksno-konkavno oblikovanim obodom, SJ 4; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: vanjska površina siva s crnim mrljama, unutarnja smeđa s crnim mrljama, presjek crven, siv do crn; površina: zaglađena.
557. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim obodom, ukrašenim plitkim vodoravnim žlijebom, SJ 2/9; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: siva; površina: zaglađena.
558. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konveksno-konkavno profiliranim obodom, SJ 1-2; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića; boja: površina crvena sa smeđim, sivim i crnim mrljama, presjek crven do siv; površina: zaglađena.
559. Rekonstruirani lonac ovalno oblikovanog tijela s ojačanim, konveksno-konkavno oblikovanim obodom, SJ 1-2; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: vanjska površina narančasta sa smeđim i crnim mrljama, unutarnja smeđa, presjek narančast; površina: vanjska površina prevučena uglačanim gline-nim premazom.
- T. 47.**
560. Ulomak gornjeg dijela posude, vjerojatno lonca širokog otvora, s obodom blago ojačanim s vanjske strane, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina tamnosiva s crnim mrljama, unutarnja smeđa, presjek crn; površina: zaglađena.
561. Ulomak gornjeg dijela posude, vjerojatno lonca širokog otvora, oboda ojačanog s unutarnje strane, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina tamnosiva s crnim mrljama, unutarnja svijetlo- do tamnosiva, presjek crno-siv; površina: zaglađena.
562. Ulomak gornjeg dijela posude, vjerojatno lonca, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina smeđa, unutarnja oker, presjek crn; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: urezivanje; ukrasni motivi: valovita linija na prijelazu vrata u rame posude.
563. Ulomak ramena posude, vjerojatno lonca, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: površina oker, presjek oker do tamnosiv; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje; ukrasni motivi: na vrhu ramena posude niz okomitih otisaka, ispod njih dva reda ovalnih otisaka i aplicirana plastična traka ukrašena otiskivanjem.
564. Ulomak tijela posude, vjerojatno lonca, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina crna, unutarnja smeđa, presjek crn; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje prsta; ukrasni motivi: na ramenu posude aplicirana plastična traka ukrašena otiscima prsta.
565. Ulomak gornjeg dijela lonca manjih dimenzija s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: vanjska površina i presjek narančasti, unutarnja površina oker; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: slikanje crvenom bojom; ukrasni motivi: vodoravna linija duž ruba oboda i tri paralelne vodoravne linije na ramenu posude.
566. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno lonca, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina siva s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje; ukrasni motivi: uz samo dno posude aplicirana plastična traka ukrašena otiscima trokutastog oblika.
567. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno lonca, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s mnogo primjesa manjih kamenčića i krupnog kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina tamnosiva do crna, unutarnja svijetlosmeđa s crnim mrljama, presjek siv do crn; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje; ukrasni motivi: uz samo dno aplicirana plastična traka ukrašena otiscima.
568. Ulomak dna posude, vjerojatno lonca, s reljefno izvedenom oznakom kružnog oblika s upisanim križem, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina siva sa smeđim i crnim mrljama, unutarnja svijetlosmeđa s narančastim i crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
569. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno lonca, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama manjih kamenčića i pijeska; boja: vanjska površina siva s crnim mrljama, unutarnja smeđa, presjek crn; površina: zaglađena.
570. Dno posude, vjerojatno lonca, s reljefno izvedenom oznakom kružnog oblika s ukriženim linijama, SJ 10; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: siva, vanjska površina s crnim mrljama; površina: zaglađena.

571. Ulomak dna posude, vjerojatno lonca, s reljefno izvedenom oznakom kružnog oblika s ukriženim linijama i točkama, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva, unutarnja oker, presjek crn; površina: zaglađena.
572. Ulomak donjeg dijela manje posude, vjerojatno lonca, s reljefno izvedenom oznakom kružnog oblika s ukriženim linijama, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina oker s crnim mrljama, presjek crn; površina: zaglađena.
573. Ulomak dna posude, vjerojatno lonca, s reljefno izvedenom oznakom kružnog oblika s ukriženim linijama, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina smeđa, unutarnja narančasta, presjek crn.
574. Ulomak dna posude, vjerojatno lonca, s reljefno izvedenom oznakom kružnog oblika s ukriženim linijama, SJ 2/9; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića; boja: vanjska površina svijetlosiva, unutarnja smeđa, presjek crn.
575. Ulomak dna posude, vjerojatno lonca, s reljefno izvedenom oznakom u obliku ukriženih linija između kojih je smješten manji križni motiv, SJ 2/9; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: vanjska površina svijetlosiva, unutarnja svijetlosmeđa, presjek crn.
- T. 48.**
576. Ulomak gornjeg dijela lonca s prema van izvučenim obodom, ojačanim s vanjske i unutarnje strane, SJ 14; biskvit oker boje; tragovi zelene olovne glazure s unutarnje strane posude, loše vezana za biskvit (ljušti se, kao i površinski sloj vanjske neglazirane površine posude).
577. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama pijeska; mrlje zelene olovne glazure na površini posude.
578. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; biskvit svijetle oker boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod.
579. Ulomak gornjeg dijela manjeg lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom, SJ 18; biskvit oker do crne boje; svijetlosmeđa olovna glazura s unutarnje strane posude; ukras u vidu tri vodoravne plitke kanelure na ramenu posude.
580. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno oblikovanim obodom s ravnim završetkom, SJ 15; biskvit svijetlosive boje; svijetlozele- na olovna glazura s unutarnje strane posude.
581. Ulomak ojačanog, prema van izvučenog, konkavno oblikovanog oboda lonca, SJ 10; biskvit oker do sive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz rub oboda.
582. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, konkavno profiliranim obodom, SJ 1-2; biskvit narančaste boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude.
583. Ulomak gornjeg dijela posude, vjerojatno lonca, s dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 79; biskvit narančaste boje; smeđa olovna glazura s unutarnje i vanjske strane posude.
584. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; biskvit tamnosive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod; ukras u vidu dvije urezane vodoravne paralelne linije na ramenu posude.
585. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, blago dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 14; biskvit svijetlosive do crne boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude, djelomično i s vanjske uz obod.
586. Ulomak ojačanog, prema van izvučenog, dvostruko konkavno oblikovanog oboda lonca, SJ 14; biskvit oker boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz rub oboda.
587. Ulomak gornjeg dijela lonca s ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 18; biskvit tamnosive do crne boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude.
588. Ulomak ojačanog, prema van izvučenog, dvostruko konkavno oblikovanog oboda lonca, SJ 14; biskvit sive do crne boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod.
589. Ulomak ojačanog, prema van izvučenog, konkavno oblikovanog oboda lonca, SJ 14; biskvit sive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude.
590. Ulomak ojačanog, prema van izvučenog, dvostruko konkavno oblikovanog oboda lonca, SJ 14; biskvit svijetlosive do crne boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude.
591. Ulomak ojačanog, prema van izvučenog, dvostruko konkavno oblikovanog oboda lonca, SJ 14; biskvit tamnosive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz obod.
592. Ulomak gornjeg dijela lonca s ručkom i ojačanim, prema van izvučenim, dvostruko konkavno oblikovanim obodom, SJ 10; biskvit svijetlosive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz rub oboda, loše vezana za biskvit (ljušti se).
593. Ulomak ramena posude zatvorenog oblika, vjerojatno lonca, SJ 14; biskvit oker boje; tamnozeleno olovna glazura s vanjske strane posude, s unutarnje maslinasto- zelena s tragovima mjehurića; ukras u vidu urezane valovite linije omeđene s po tri ravne linije na ramenu posude.
- T. 49.**
594. Rekonstruirani lonac s trakastom ručkom i ojačanim, presavijenim obodom s ostrim završetkom, SJ 4; biskvit oker boje; žućkasto smeđa olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz rub oboda te na vrhu ručke.
595. Profilirana trakasta ručka posude, vjerojatno lonca, SJ 14; biskvit tamnosive boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude.
596. Ulomak profilirane trakaste ručke posude, vjerojatno lonca, SJ 14; biskvit svijetle oker boje; na površini ručke vidljivi tragovi svijetlozelene olovne glazure.
597. Ulomak donjeg dijela manje posude naglašenog dna, vjerojatno lončića, SJ 14; biskvit sivkasto-bijele boje; zelena olovna glazura s vanjske strane posude.
598. Ulomak donjeg dijela posude naglašenog, prstenasto oblikovanog dna, vjerojatno manjeg lonca, SJ 14; biskvit narančaste boje; srebrnasto zelena olovna glazura s vanjske i unutarnje strane posude, loše vezana za biskvit (ljušti se).
599. Ulomak profilirane trakaste ručke, vjerojatno lonca, SJ 14; biskvit narančaste boje; sjajna zelena olovna glazura po cijeloj površini ručke, loše vezana za biskvit (ljušti se).
600. Ulomak donjeg dijela masivne posude, vjerojatno lonca, SJ 1-2; biskvit sive do svijetlonarančaste boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude.
601. Ulomak donjeg dijela posude, vjerojatno lonca, SJ 10; biskvit oker do narančaste boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude.
602. Ulomak donjeg dijela posude s blago naglašenim dnom, vjerojatno lonca, SJ 10; biskvit svijetlosive boje; svijetlo- zelena olovna glazura s vanjske strane posude.
603. Ulomak donjeg dijela posude s naglašenim prstenastim dnom, vjerojatno lonca, SJ 10; biskvit oker boje; tamno- zelena olovna glazura s vanjske strane posude.
- T. 50.**
604. Rekonstruirani poklopac, SJ 18; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker, smeđe i sive boje, unutarnja crna; površina: zaglađena; tehnika ukrašavanja: otiskivanje; ukrasni motivi: niz od šest otisaka.
605. Rekonstruirani poklopac, SJ 1-2; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: crvenkastosmeđa, površina s crnim mrljama; površina: zaglađena.
606. Rekonstruirani poklopac, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker, površina sa sivim mrljama; površina: zaglađena; na vrhu poklopca reljefno izvedena oznaka u obliku dvije ukrižene linije.
607. Rekonstruirani poklopac, SJ 1-2; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: narančasta, površina sa sivim i crnim mrljama; površina: zaglađena.
608. Ulomak gornjeg dijela poklopca, SJ 23; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: vanjska površina oker, narančasta do siva, unutarnja oker do siva; površina: zaglađena.
609. Ulomak gornjeg dijela poklopca, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: površina siva, presjek narančast; površina: zaglađena.
610. Ulomak gornjeg dijela poklopca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker do siva, unutarnja tamnosmeđa, presjek oker; površina: zaglađena.
611. Ulomak gornjeg dijela poklopca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina smeđa, siva do crna, presjek siv; površina: zaglađena.
612. Ulomak gornjeg dijela poklopca, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s primjesama kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina sivosmeđa, unutarnja s crnim mrljama, presjek siv do smeđ; površina: zaglađena; na vrhu poklopca reljefno izvedena oznaka u obliku zvjezdastog motiva unutar udubljene kružnice.
613. Ulomak gornjeg dijela poklopca, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa krupnog pijeska; boja: narančasta; površina: nemarno zaglađena.
614. Ulomak gornjeg dijela poklopca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: površina siva, presjek oker; površina: zaglađena.
615. Ulomak gornjeg dijela poklopca, SJ 2/9; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog pijeska; boja: vanjska površina i presjek narančasti, unutarnja površina oker; površina: zaglađena.
616. Ulomak gornjeg dijela poklopca, SJ 1-2; biskvit narančaste boje; zelena olovna glazura s vanjske strane poklopca.
617. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 23; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: vanjska površina oker do siva, unutarnja svijetlo- do tamnosiva; površina: zaglađena.
618. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 18; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: narančasta, vanjska površina mjestimično oker; površina: nemarno zaglađena.
619. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 10; faktura: loše pročišćena glina s primjesama kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina crna, unutarnja oker, presjek svijetlosiv; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje; ukrasni motivi: na obodu poklopca niz okomitih otisaka, malo iznad oboda aplicirana plastična traka ukrašena otiskivanjem.
620. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 18; faktura: pročišćena glina s malo primjesa pijeska; boja: oker do tamnosiva, površina s crnim mrljama; površina: zaglađena.
621. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 22; faktura: loše pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i krupnog pijeska; boja: siva; površina: zaglađena.
622. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 23; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: siva; površina: zaglađena.
623. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: površina narančasta, uz obod siva, presjek narančasto-okker; površina: zaglađena.
624. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: površina sivosmeđa, s unutarnje strane uz rub tamnosiva, presjek narančasto-crn; površina: zaglađena.
625. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s dosta primjesa kvarcnog pijeska; boja: površina siva do crna, presjek siv; površina: zaglađena.
626. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 2/9; faktura: loše pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: svijetlosiva; površina: zaglađena.
627. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: tamnosiva; površina: zaglađena.
628. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 14; faktura: pročišćena glina s dosta primjesa kvarcnog pijeska; boja: narančasta do siva; površina: zaglađena.

629. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: površina oker, siva do crna, presjek oker-narančast, uz rub poklopca crn; površina: zaglađena.
630. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: oker; površina: nemarno zaglađena.
631. Ulomak donjeg dijela poklopca, SJ 10; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: vanjska površina blijedo narančasta, unutarnja oker, presjek oker-narančast; površina: zaglađena.
- T. 51.**
632. Rekonstruirani kalup za pečenje, SJ 4; biskvit narančaste boje; crveni premaz s unutarnje strane posude; uz dno dvostruko perforirani nastavak za vješanje.
633. Tintarnica, SJ 10; biskvit svijetlosive boje; žućkasto zelena olovna glazura s vanjske i unutarnje strane posude.
634. Tintarnica s naglašenim prstenastim dnom, SJ 10; biskvit narančaste boje; rijetka zelena olovna glazura s vanjske i unutarnje strane posude.
635. Rekonstruirana tintarnica s naglašenim prijelazom vrata u rame i istaknutim prstenastim dnom, SJ 10; biskvit narančaste boje; zelena olovna glazura s vanjske i unutarnje strane posude.
636. Ulomak tintarnice, SJ 10; biskvit blijede narančaste boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz rub oboda.
637. Ulomak gornjeg dijela tintarnice, SJ 10; biskvit narančaste boje; zelena olovna glazura s vanjske i unutarnje strane posude.
638. Ulomak gornjeg dijela tintarnice, SJ 18; biskvit oker boje; zelena olovna glazura s unutarnje strane posude i s vanjske uz rub oboda.
639. Ulomak ramena posudice, moguće tintarnice, SJ 10; biskvit svijetle oker boje; zelena olovna glazura s vanjske strane posude; ukras u vidu urezane valovnice na rame-nu posude.
640. Ulomak donjeg dijela posudice s naglašenim izvučenim dnom, SJ 10; biskvit oker boje; maslinasto zelena olovna glazura s vanjske i unutarnje strane posude, loše vezana za biskvit (ljušti se).
641. Ulomak oboda boce, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: svijetlosiva; površina: zaglađena.
642. Ulomak oboda i vrata boce, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: narančasta; površina: zaglađena.
643. Ulomak keramičkog predmeta, vjerojatno čaše, SJ 77; biskvit narančaste boje; sjajna smeđa olovna glazura s vanjske i unutarnje strane.
644. Ulomak perforiranog jezičasto izvučenog oboda posude, SJ 2/9; faktura: loše pročišćena glina s primjesama manjih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: crna, površina sa sivim mrljama; površina: zaglađena; tehnike ukrašavanja: plastična aplikacija, otiskivanje prsta; ukrasni motivi: ispod oboda aplicirana okomito postavljena plastična traka ukrašena otiscima prsta.
645. Ulomak keramičkog predmeta, SJ 18; faktura: pročišćena glina s primjesama pijeska; boja: narančasta; površi-

na: zaglađena.

646. Ulomak keramičkog predmeta, vjerojatno pladnja ili plitkog tanjura, SJ 2.
647. Drška, moguće posude na nožicama, SJ 14; faktura: pročišćena glina s primjesama finog kvarcnog pijeska; boja: svijetlosiva, površina s donje strane mjestimično crna; površina: zaglađena.
648. Keramički ulomak dosta grubo izrađen, s jedne strane zaglađen te je na tom djelu vidljivo pravokutno udubljenje unutar kojeg se nalazi utisnut kružić, SJ 26.
649. Dio keramičke lule, SJ 10; faktura: izrazito fina, pročišćena glina bez primjesa; boja: površina narančasta, presjek siv; površina: uglačana; tehnike ukrašavanja: otiskivanje kotačića, urezivanje i rovašenje; ukrasni motivi: geometrijski i floralni.

T. 52.

650. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina narančasta, oker do crna, unutarnja narančasta.
651. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina oker, narančasta do siva, unutarnja narančasta.
652. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: loše pročišćena glina s primjesama kamenčića, kvarcnog pijeska i sitno drobljene keramike; boja: oker, narančasta, siva, smeđa do crna.
653. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: loše pročišćena glina s primjesama kamenčića, kvarcnog pijeska i sitno drobljene keramike; boja: vanjska površina oker do narančasta, unutarnja narančasta.
654. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: oker, narančasta, siva do crna.
655. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama krupnog kvarcnog pijeska; boja: narančasta, oker do sivosmeđa.
656. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker, narančasta do siva.
657. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama kvarcnog pijeska; boja: vanjska površina narančasta, smeđa do tamnosiva, unutarnja narančasta.
658. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker do siva.
659. Rekonstruirani čašasti pećnjak, SJ 14; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker do siva. T. 50.

T. 53.

660. Dio zdjelastog pećnjaka, SJ 1-2; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: oker do sivosmeđa.
661. Dio zdjelastog pećnjaka, SJ 1-2; faktura: pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: narančasta do sivosmeđa.

662. Ulomak gornjeg dijela čašastog pećnjaka, SJ 14; faktura: loše pročišćena glina s mnogo primjesa kamenčića i kvarcnog pijeska; boja: siva.
663. Ulomak gornjeg dijela čašastog pećnjaka, SJ 14; faktura: pročišćena glina s malo primjesa finog kvarcnog pijeska; boja: oker do siva.
664. Ulomak gornjeg dijela čašastog pećnjaka, SJ 18; faktura: loše pročišćena glina s primjesama drobljene keramike i sitnih kamenčića; boja: oker, narančasta do siva.
665. Ulomak gornjeg dijela čašastog pećnjaka, SJ 35; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama drobljene keramike, sitnih kamenčića i pijeska; boja: narančasta, smeđa do crna.
666. Ulomak donjeg dijela čašastog pećnjaka, SJ 35; faktura: loše pročišćena glina s primjesama drobljene keramike, sitnih kamenčića i pijeska; boja: oker, narančasta, siva do crna.
667. Donji dio čašastog pećnjaka, SJ 18; faktura: loše pročišćena glina s primjesama drobljene keramike i sitnih kamenčića; boja: oker, narančasta, siva do crna.
668. Donji dio čašastog pećnjaka, SJ 18; faktura: djelomično pročišćena glina s primjesama sitnih kamenčića i pijeska; boja: oker do siva.
669. Ulomak donjeg dijela čašastog pećnjaka, SJ 35; faktura: loše pročišćena glina s primjesama drobljene keramike, sitnih kamenčića i pijeska; boja: vanjska površina siva do crna, unutarnja narančasta do crna.
670. Ulomak donjeg dijela čašastog pećnjaka, SJ 35; faktura: loše pročišćena glina s primjesama drobljene keramike, sitnih kamenčića i pijeska; boja: oker do narančasta.

T. 54.

671. Dio pravokutnog pločastog pećnjaka, SJ 10; tamnozeleno olovna glazura na sivo-narančastoj keramici; ukrasni motivi: reljefno izvedeni figuralni motivi (anđeli) i uz rubove stilizirane girlande.
672. Dio pravokutnog pločastog pećnjaka, SJ 1-2; zelena olovna glazura na keramici oker boje; ukrasni motivi: u dubokom reljefu izveden figuralni motiv anđela, uz rub girlande.
673. Rekonstruirani pravokutni pločasti pećnjak, SJ 50; zelena olovna glazura na keramici blijede narančaste boje; ukrasni motivi: reljefno izvedeni vegetabilni motivi.

T. 55.

674. Dio pravokutnog pločastog pećnjaka, SJ 10; zelena olovna glazura na keramici oker boje; ukrasni motivi: u dubokom reljefu izvedeni vegetabilni i geometrijski motivi, uz rub girlande.
675. Dio pravokutnog pločastog pećnjaka, SJ 1-2; zelena olovna glazura na keramici oker boje; ukrasni motivi: u plitkom reljefu izvedeni vegetabilni motivi (list, vitice).
676. Dio pravokutnog pločastog pećnjaka, SJ 1-2; sjajna srebrnasto zelena olovna glazura na keramici narančaste boje; ukrasni motivi: u reljefu izvedeni vegetabilni motivi (lišće), uz rub girlande.
677. Dio pločastog pećnjaka izduženog četvrtastog oblika, SJ 1-2; zelena olovna glazura na keramici narančaste boje (glazura loše vezana za podlogu, ljušti se); ukrasni motivi: u reljefu izvedeni vegetabilni motivi (rozete, vinova loza).

678. Rubni dio pločastog pećnjaka, SJ 10; tamnozeleno olovna glazura na keramici oker boje; ukrasni motivi: u dubokom reljefu izvedeni motivi visećih girlandi te uz rub uzdignuta ukrasna traka kružnog presjeka s lučnim uezima i udubljenjima.
679. Dio pločastog pećnjaka, SJ 10; zelena olovna glazura na keramici narančaste i oker boje; ukrasni motivi: u dubokom reljefu izvedeni vegetabilni motivi i girlande.
680. Dio pločastog pećnjaka, SJ 1-2; svijetlozelena olovna glazura na keramici oker boje; ukrasni motivi: reljefno izvedeni vegetabilni motivi.
681. Rubni dio pločastog pećnjaka, SJ 10; zelena olovna glazura na svijetlosivoj keramici; ukrasni motivi: reljefno izvedeni vegetabilni motivi.
682. Rubni dio pločastog pećnjaka, SJ 10; maslinasto zelena olovna glazura na svijetlosivoj keramici; ukrasni motivi: u plitkom reljefu izvedeni vegetabilni motivi (list, cvijet).

T. 56.

683. Rubni dio pločastog pećnjaka, SJ 10; zelena olovna glazura na keramici oker boje (glazura loše vezana za podlogu, ljušti se); ukrasni motivi: reljefno izvedeni stilizirani vegetabilni motivi.
684. Rubni dio pločastog pećnjaka, SJ 10; zelena olovna glazura na keramici svijetlosive boje; ukrasni motivi: reljefno izvedene višestruke ukrasne trake uz rub pećnjaka.
685. Dio pločastog pećnjaka, SJ 10; zelena olovna glazura na keramici sive i oker boje; ukrasni motiv: reljefno izvedeni geometrijski motivi.
686. Ulomak pećnjaka vjerojatno s kruništa peći, SJ 10; zelena olovna glazura s obje strane na keramici narančasto-okker boje (glazura loše vezana za podlogu, ljušti se); ukrasni motivi: u plitkom reljefu izveden zoomorfni motiv.
687. Dio pravokutnog pločastog pećnjaka, SJ 1-2; svijetla maslinastozelena olovna glazura na keramici oker do narančaste boje; sačuvani dio pećnjaka neukrašen.
688. Ulomak pločastog pećnjaka, SJ 1; tamnosmeđa olovna glazura; ukrasni motivi: u reljefu izvedeni vegetabilni motivi te ispuna pozadine točkicama.
689. Dio pravokutnog pločastog pećnjaka, SJ 2/9; neglaziran, keramika oker boje; ukrasni motivi: u plitkom reljefu izvedeni geometrijski i religijski motivi – unutar kružnice upisana četiri nasuprotno postavljena križa između kojih su smještene manje kružnice.
690. Dio pravokutnog pločastog pećnjaka, SJ 1-2; neglaziran, keramika oker do narančaste boje; ukrasni motivi: u plitkom reljefu izvedeni geometrijski i stilizirani vegetabilni motivi (vitice).
691. Dio pravokutnog pločastog pećnjaka, SJ 10; neglaziran, keramika narančaste boje; ukrasni motivi: reljefno izvedeni vegetabilni motivi (cvijet, listovi) i girlande.
692. Dio pločastog pećnjaka, SJ 10; neglaziran, keramika oker boje; ukrasni motivi: reljefno izvedeni vegetabilni motivi (cvijet, listovi) i girlande.
693. Dio pločastog pećnjaka, SJ 10; neglaziran, keramika oker boje; ukrasni motivi: reljefno izvedeni vegetabilni motivi (list).

17. TABLE

CRTEŽI: ANJA BENDEKOVIĆ, MARIJANA KRMPOTIĆ

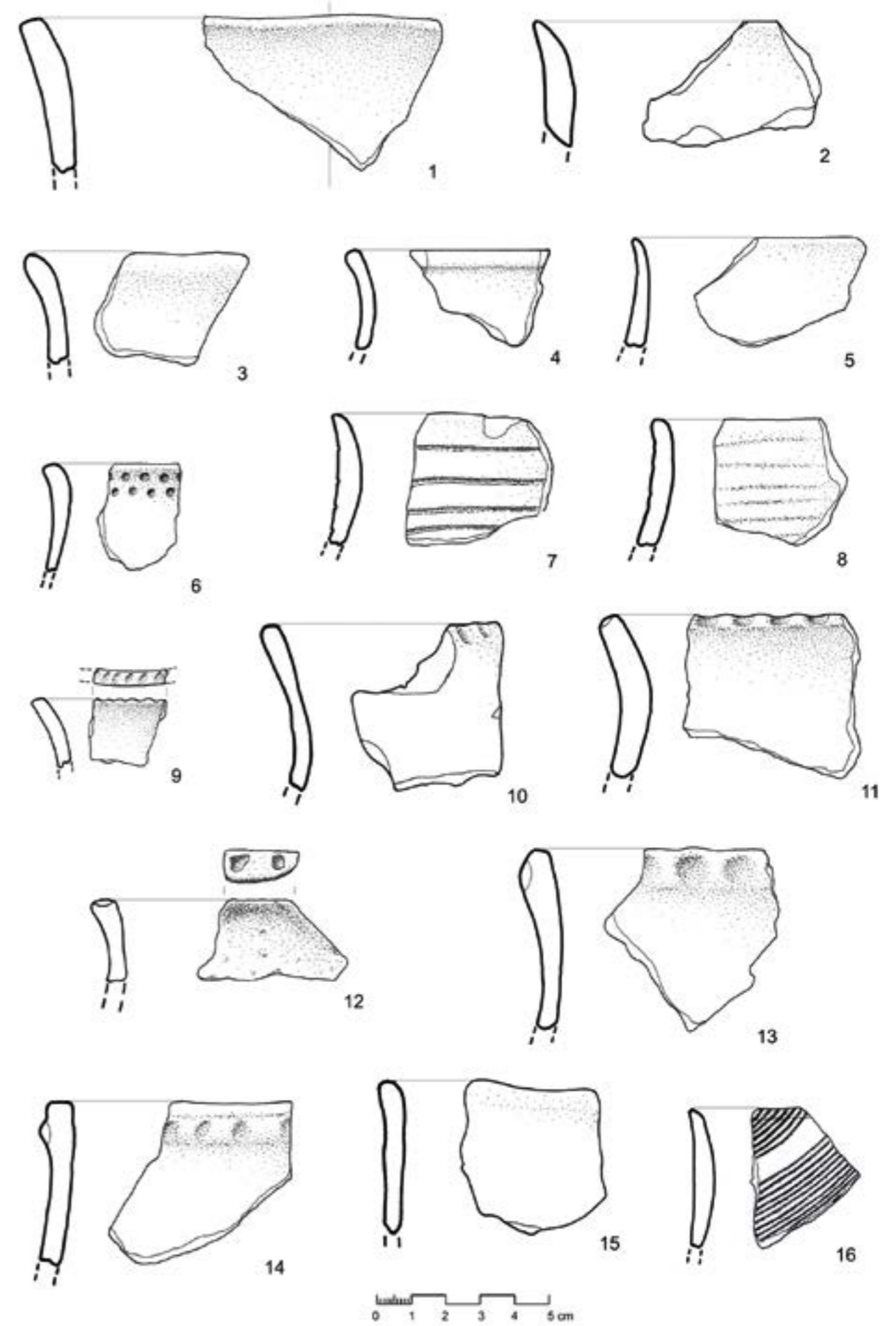

TABLA 02

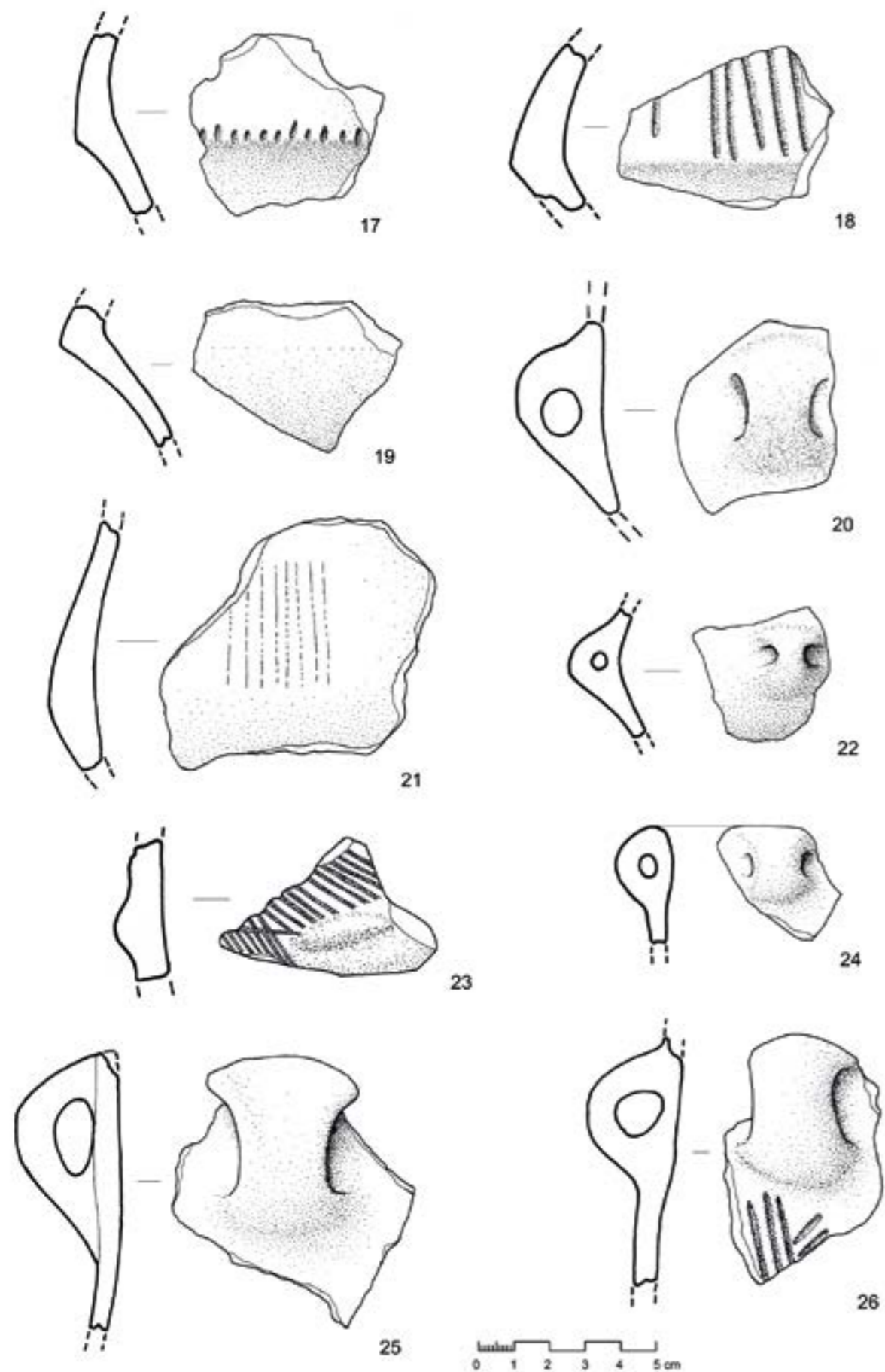

TABLA 03

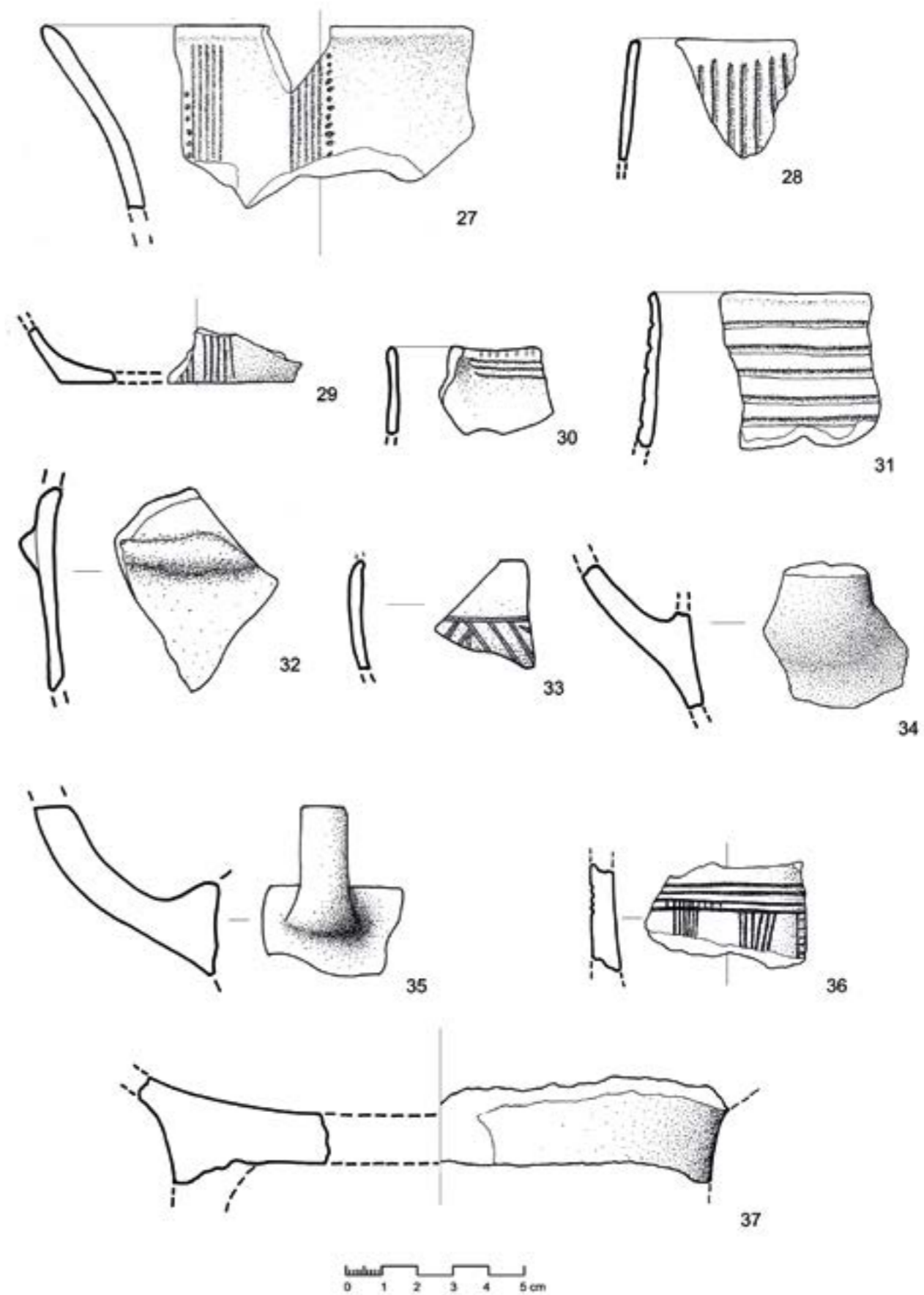

TABLA 04

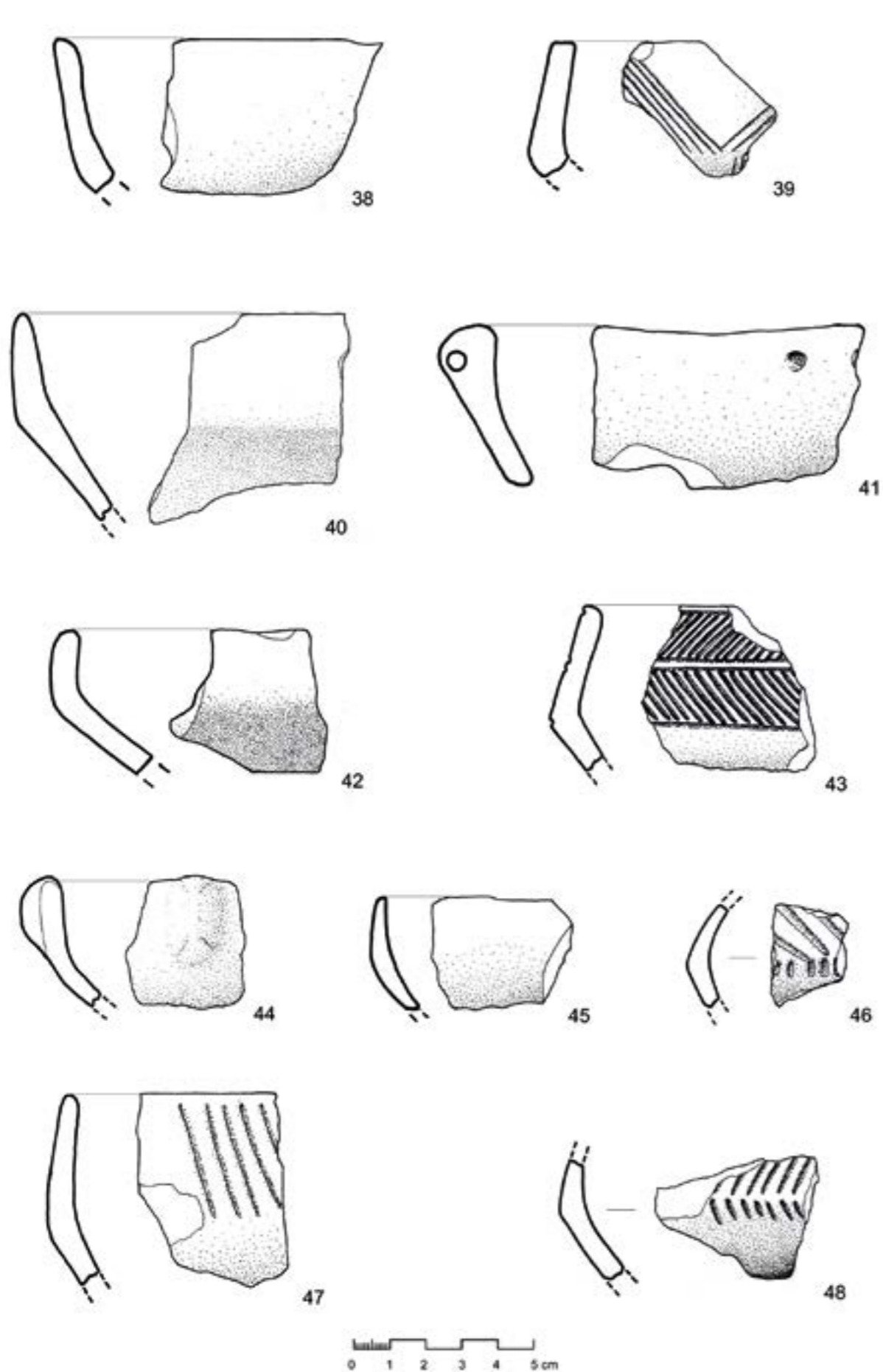

TABLA 05

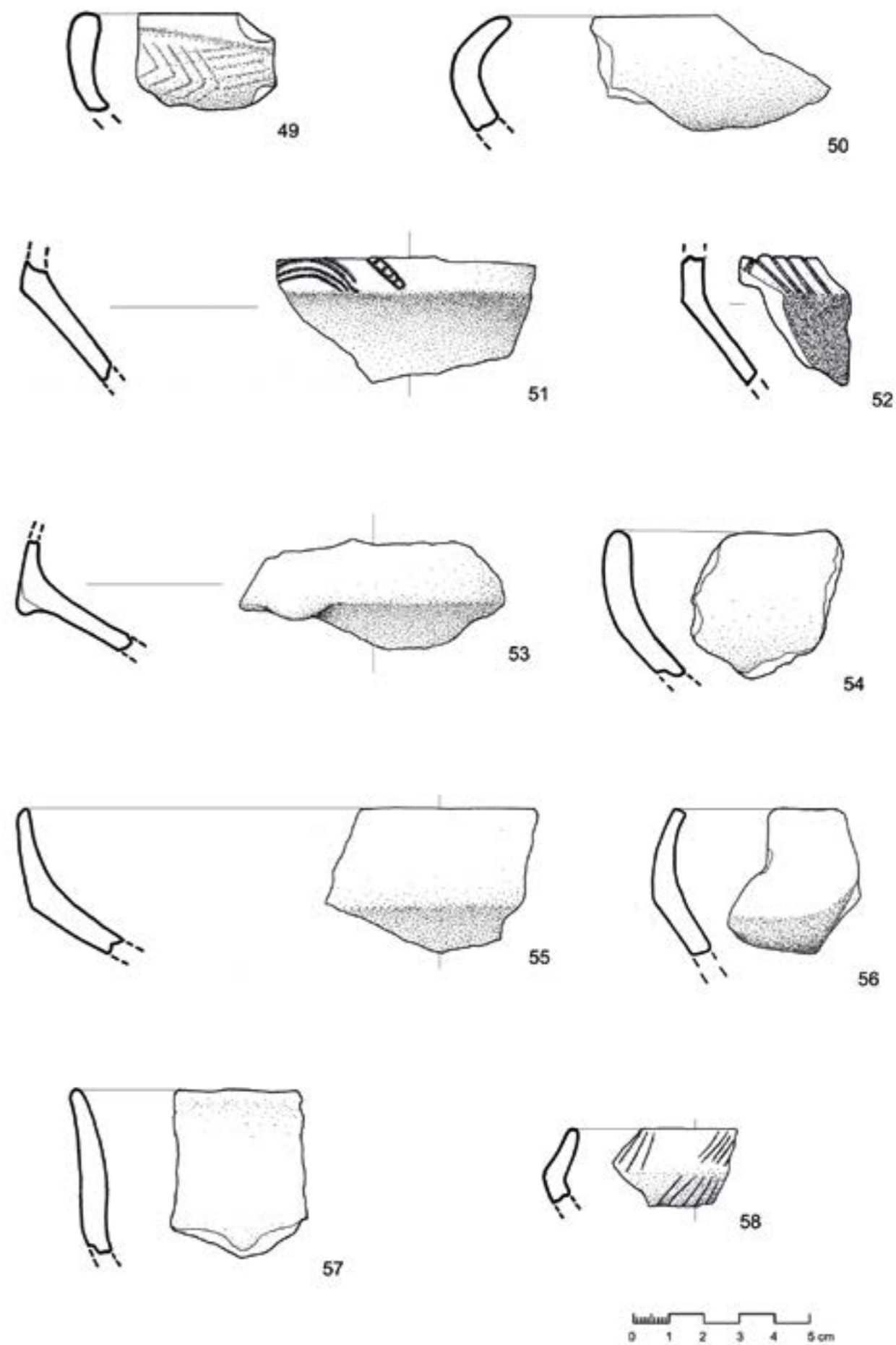

TABLA 06

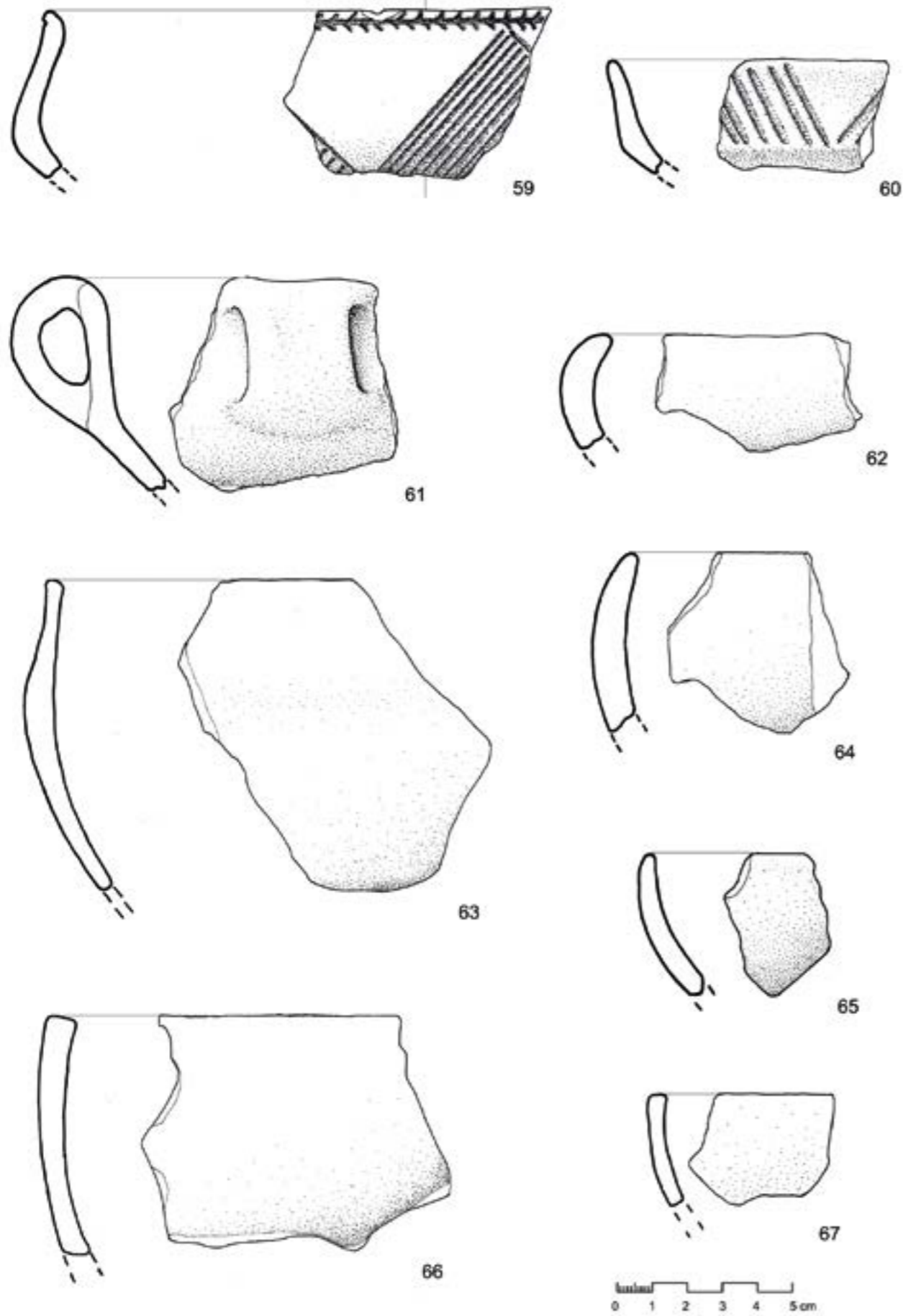

TABLA 07

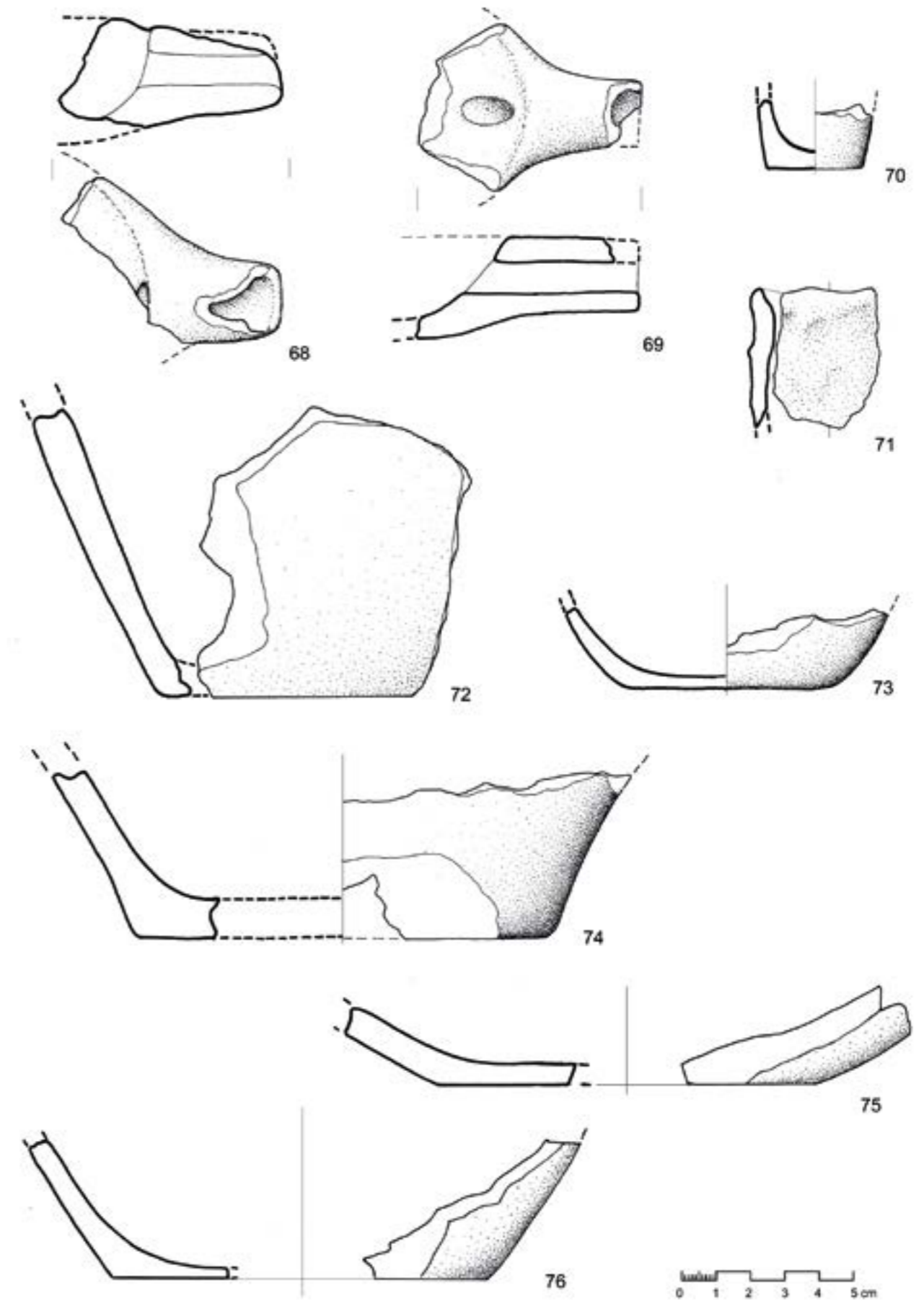

TABLA 08

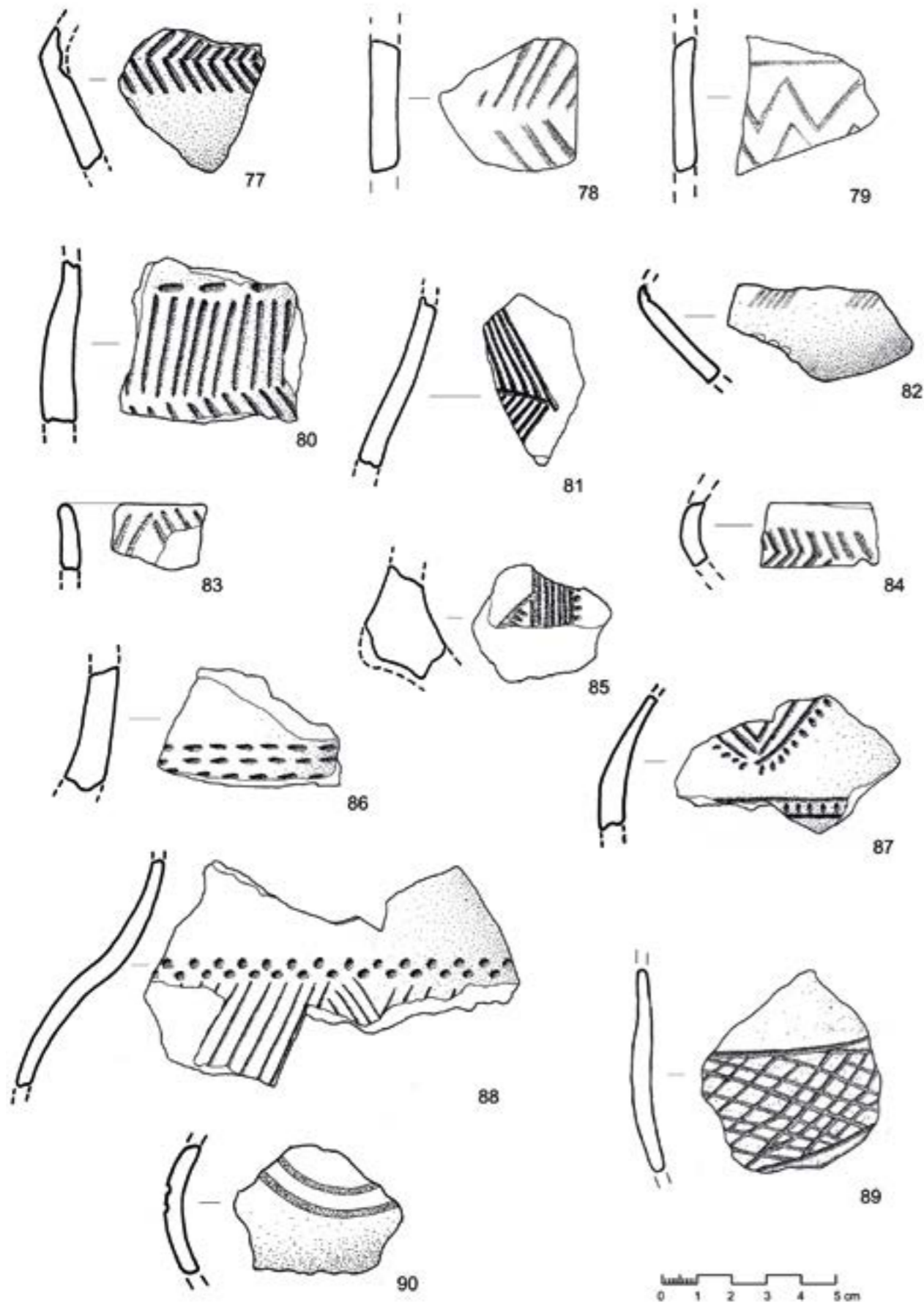

TABLA 09

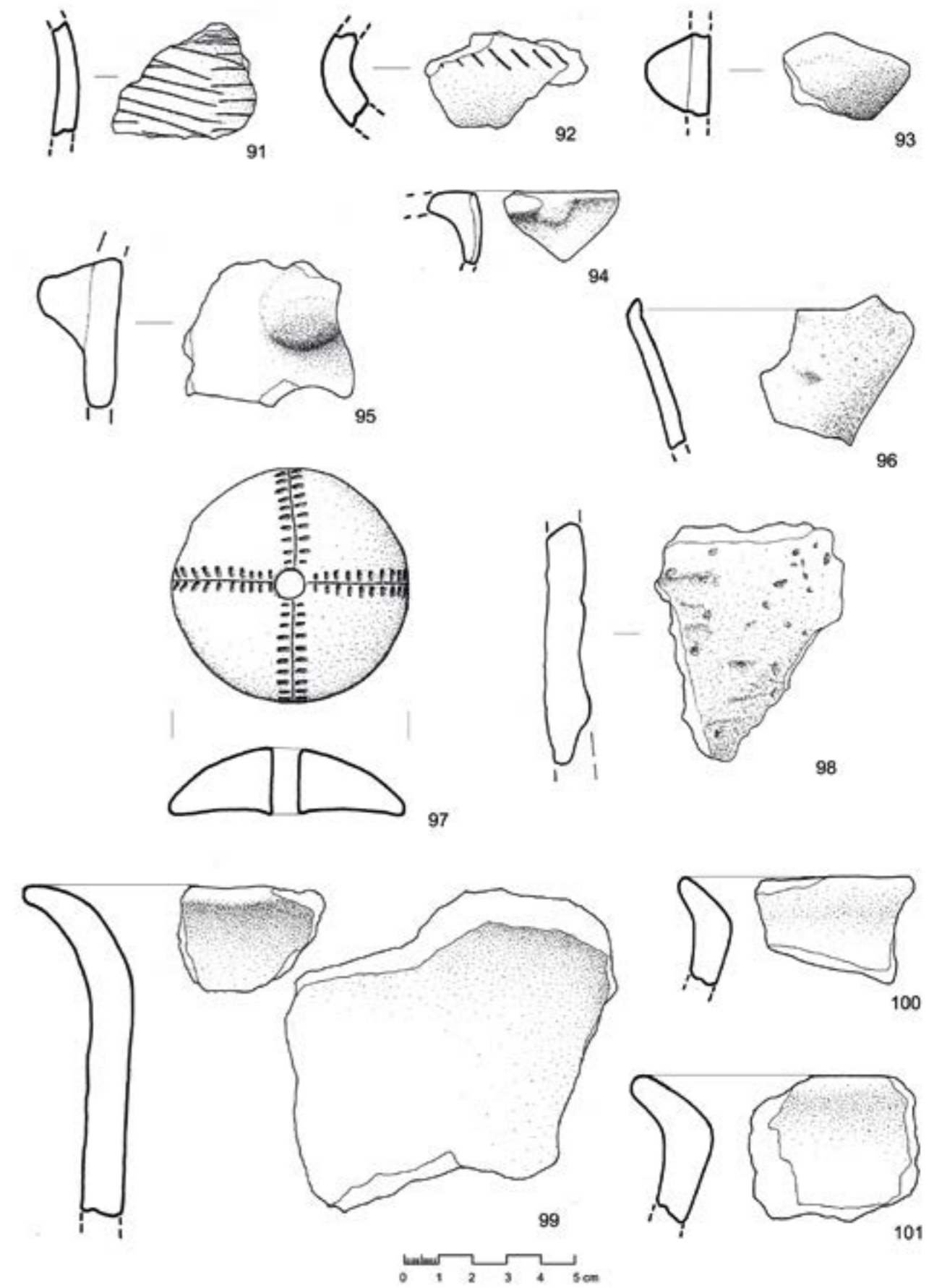

TABLA 10

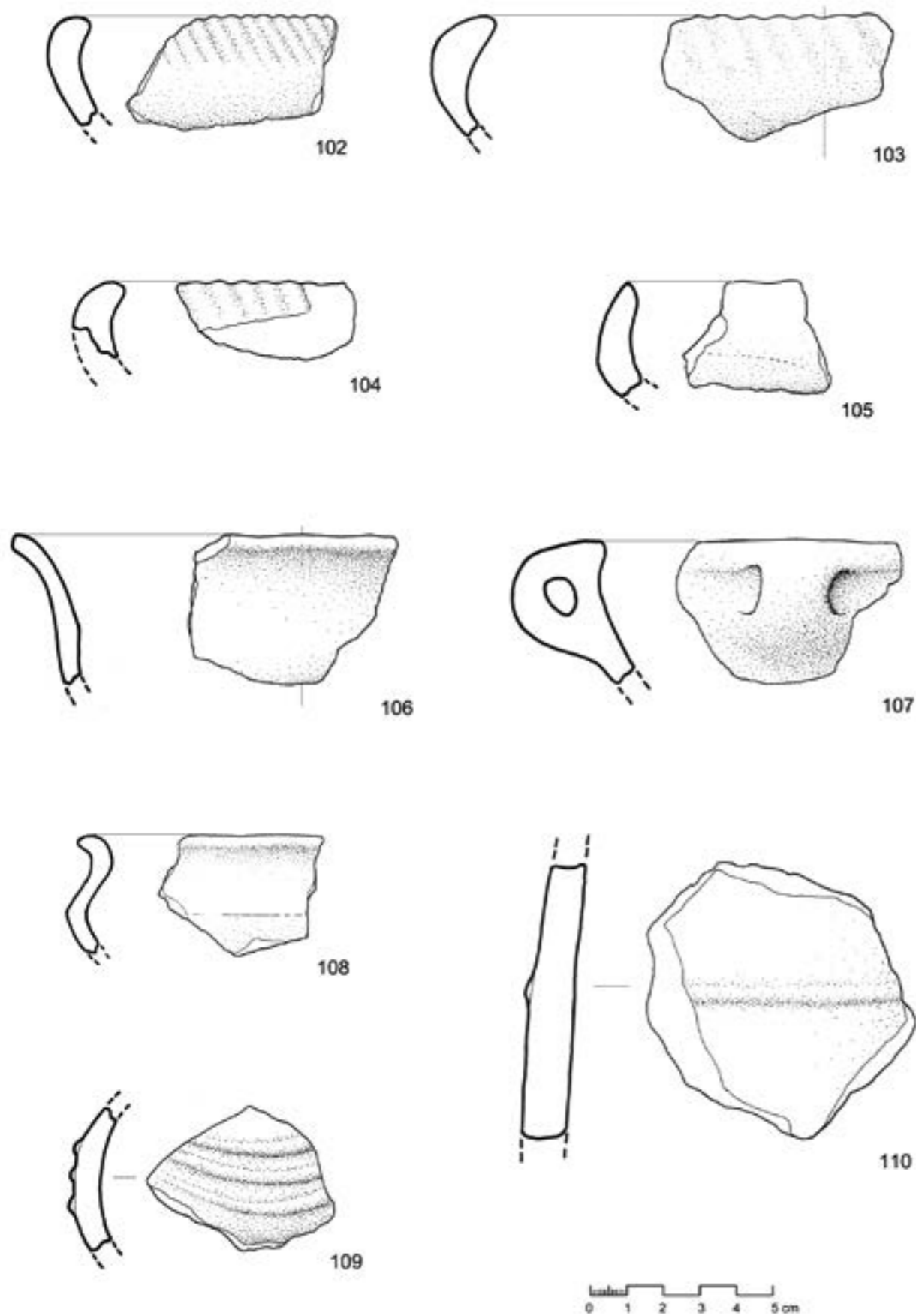

TABLA 11

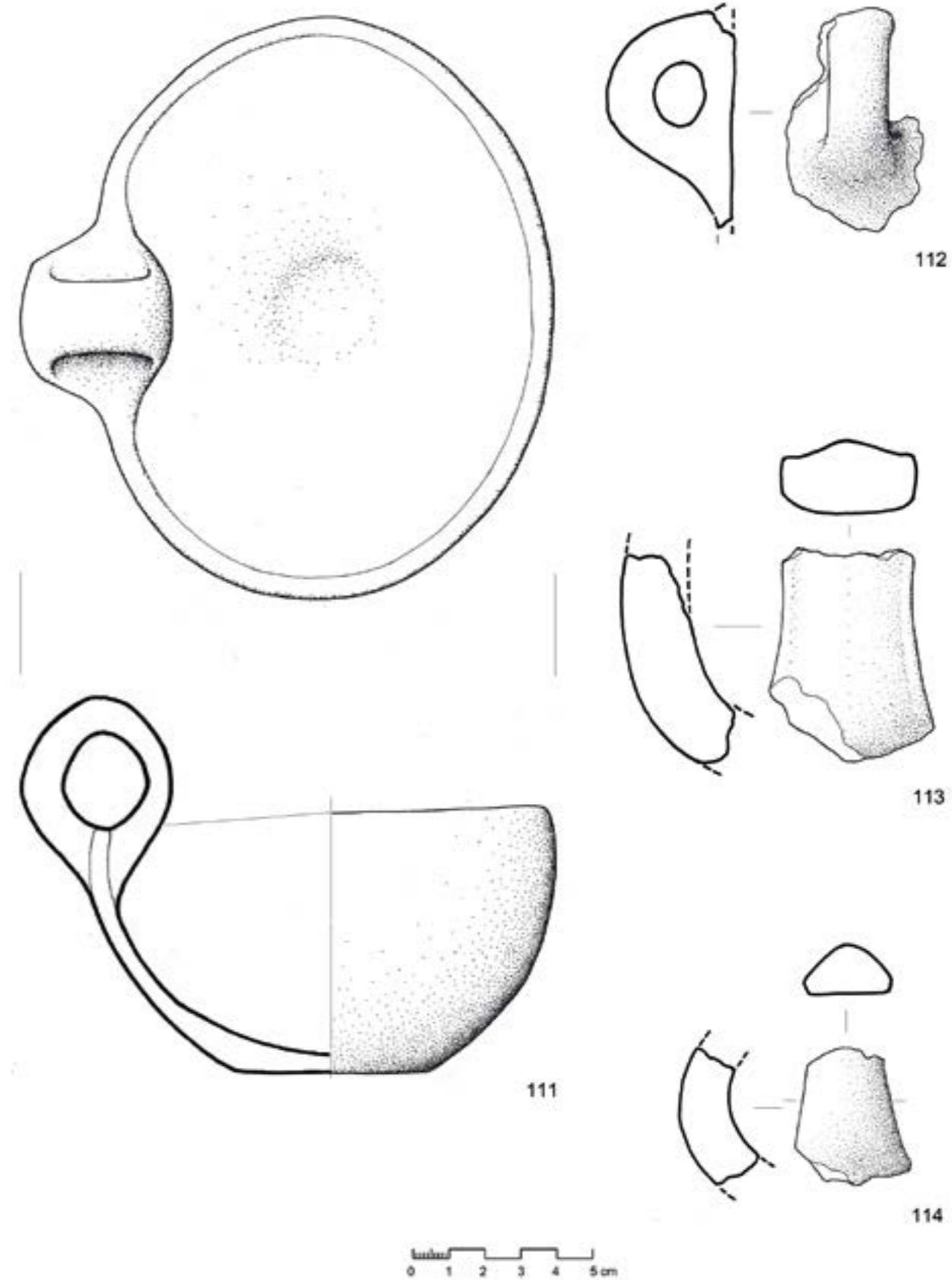

TABLA 12

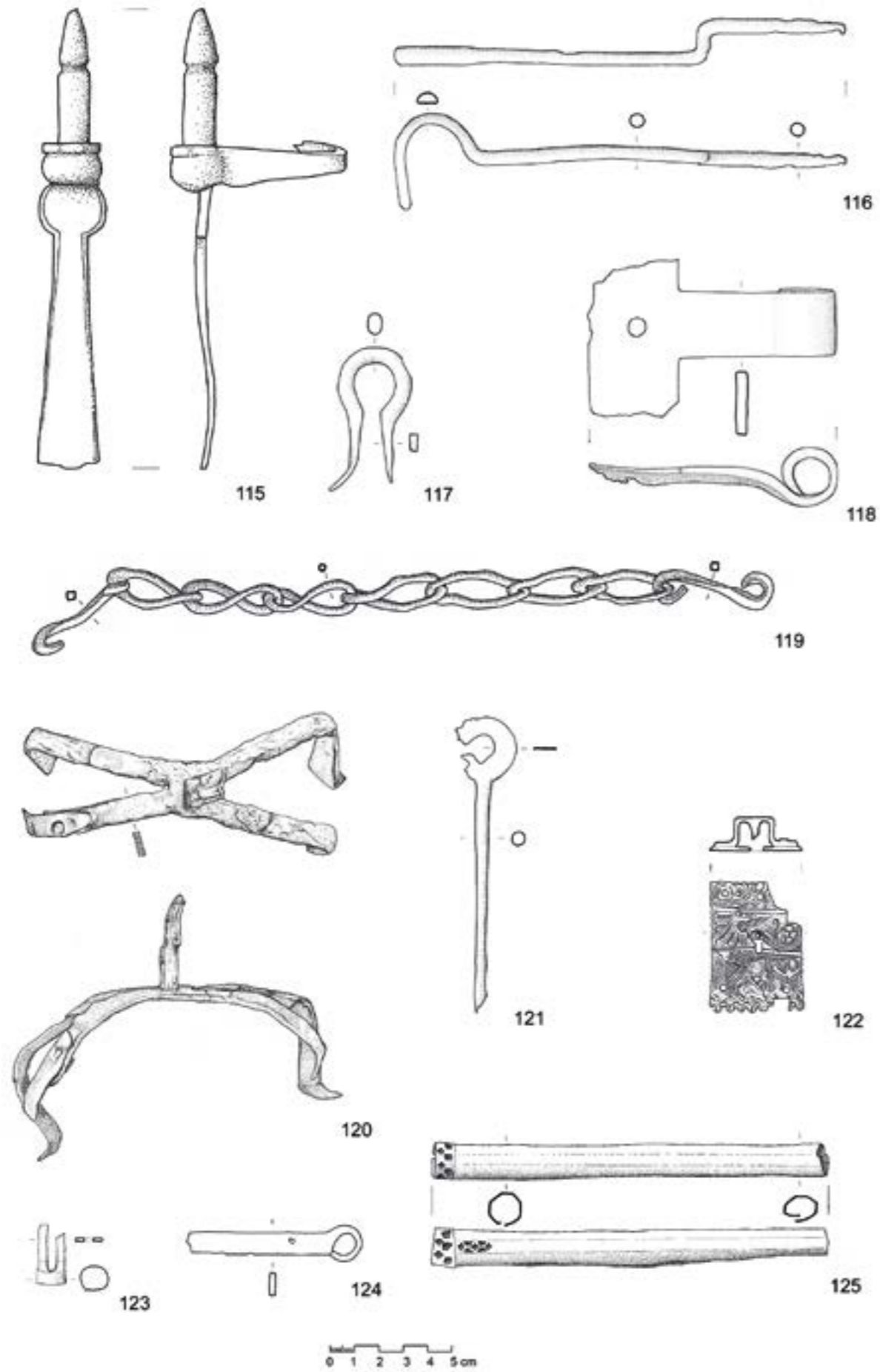

TABLA 13

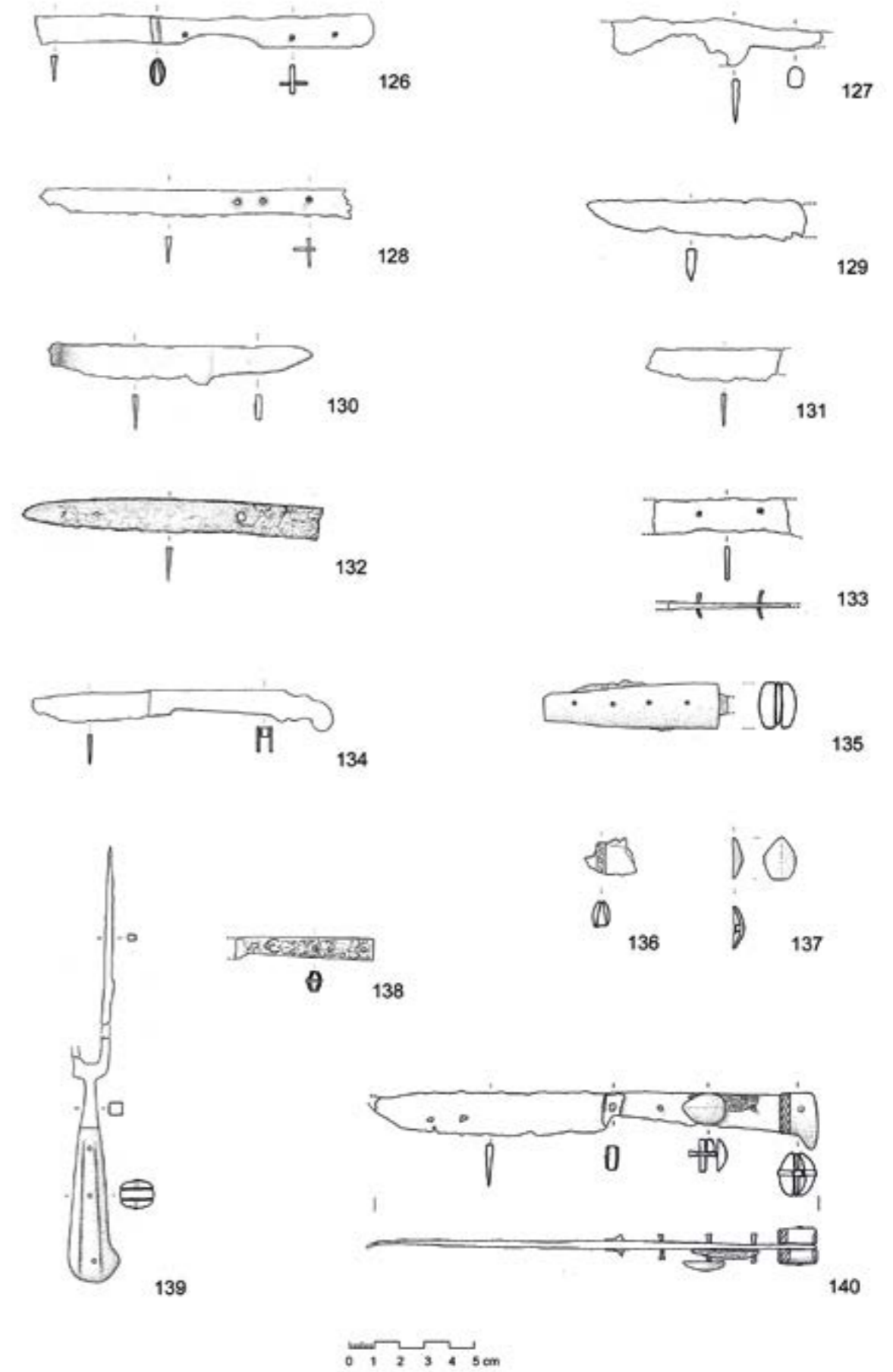

TABLA 14

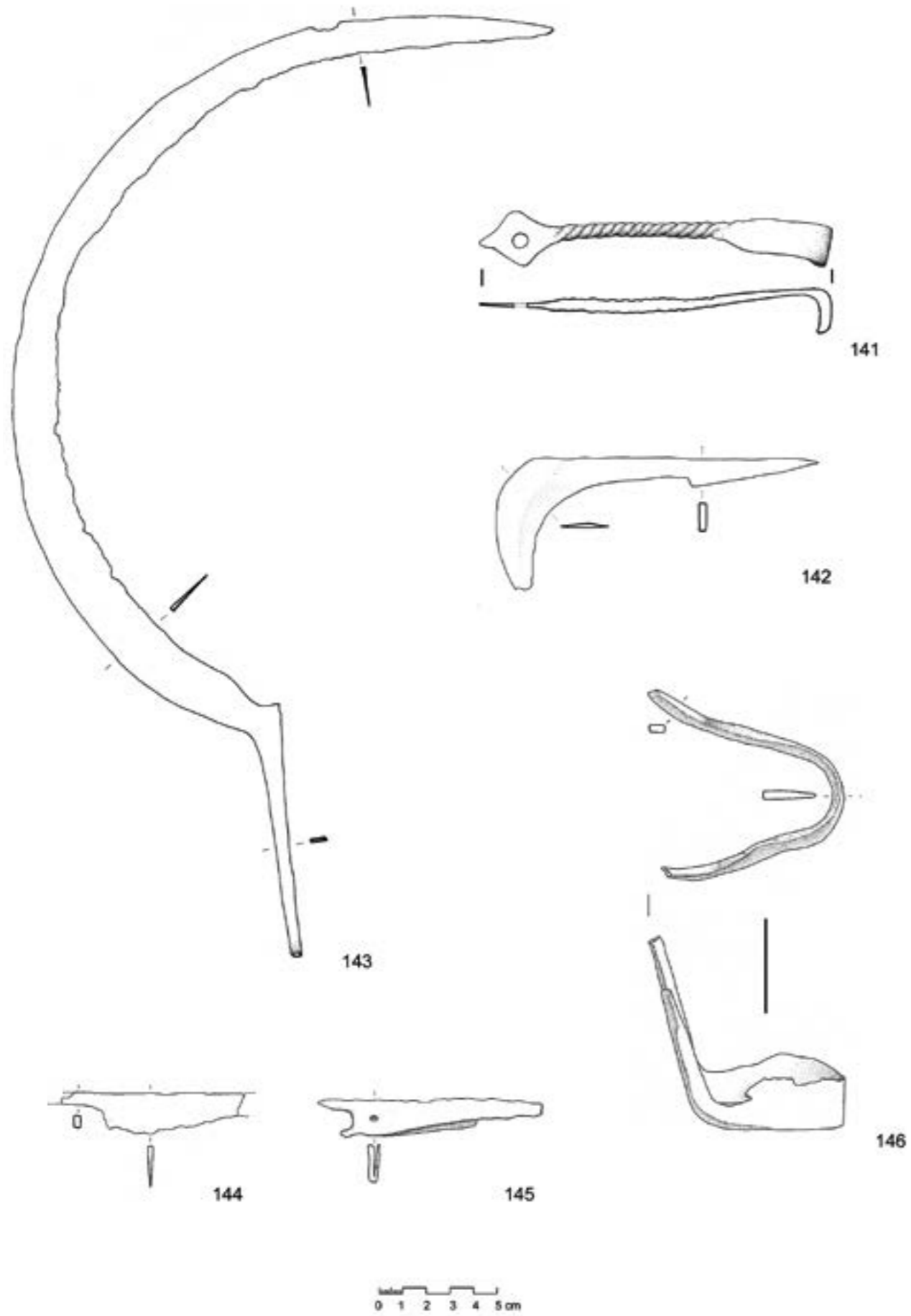

TABLA 15

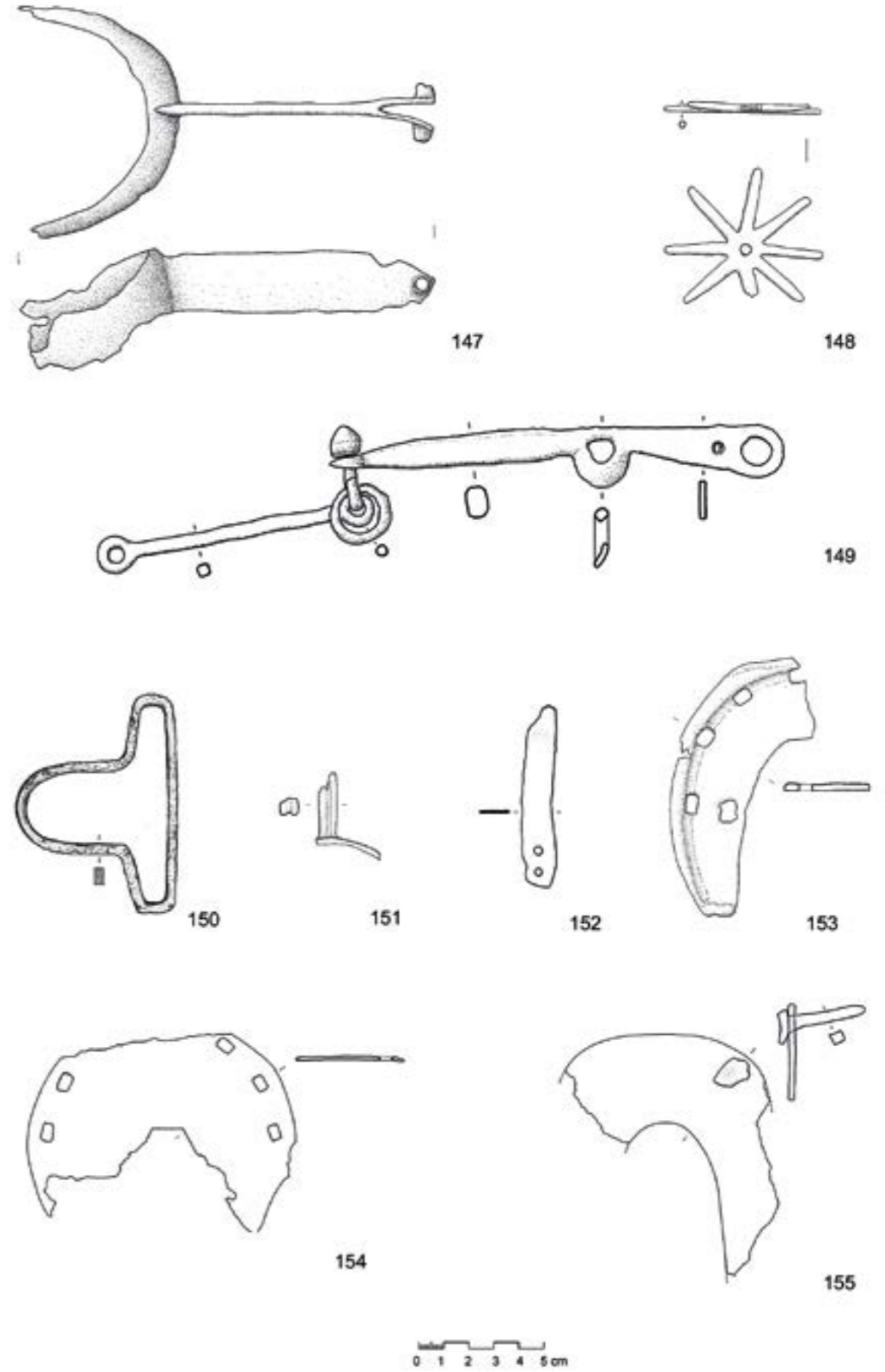

TABLA 16

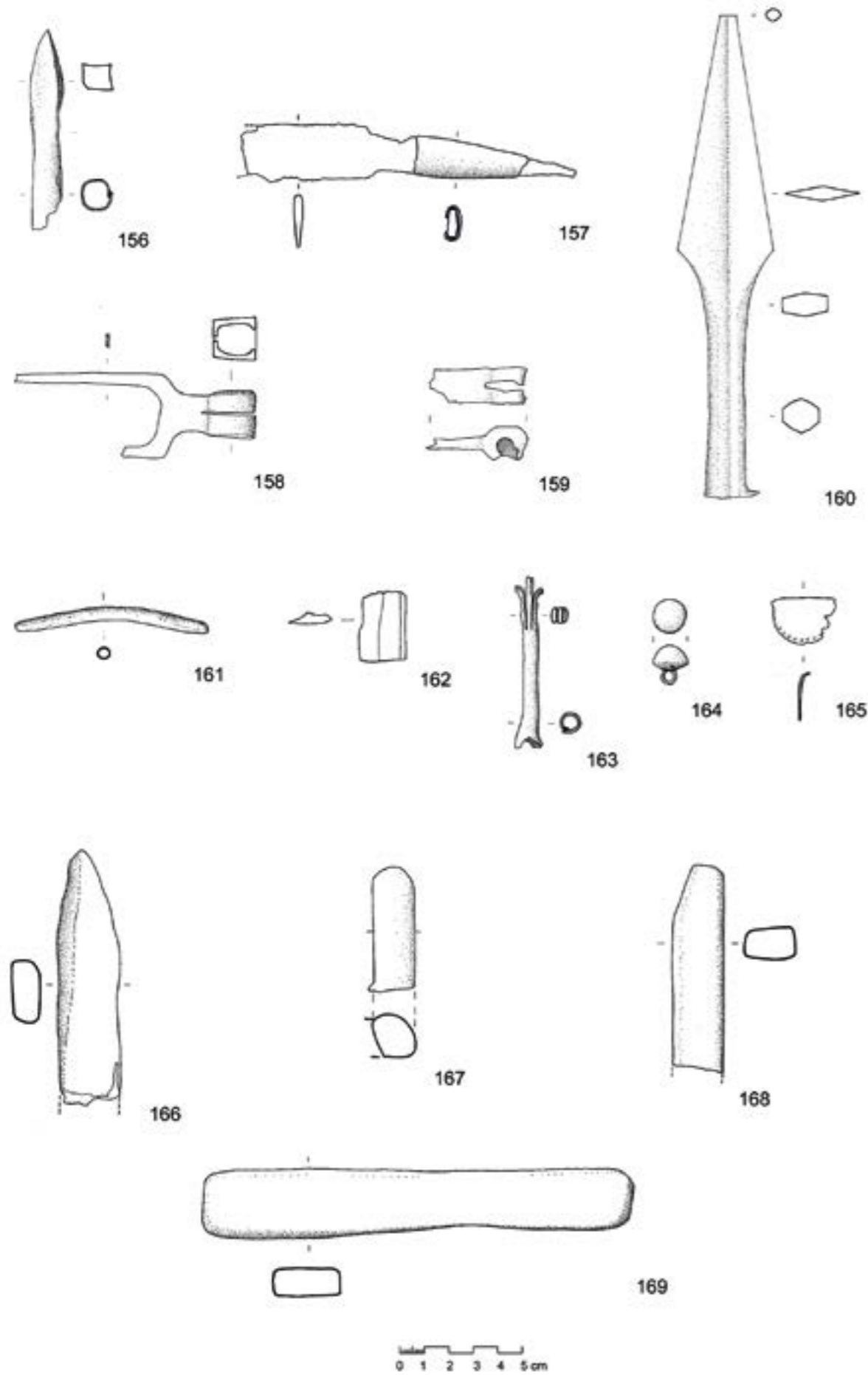
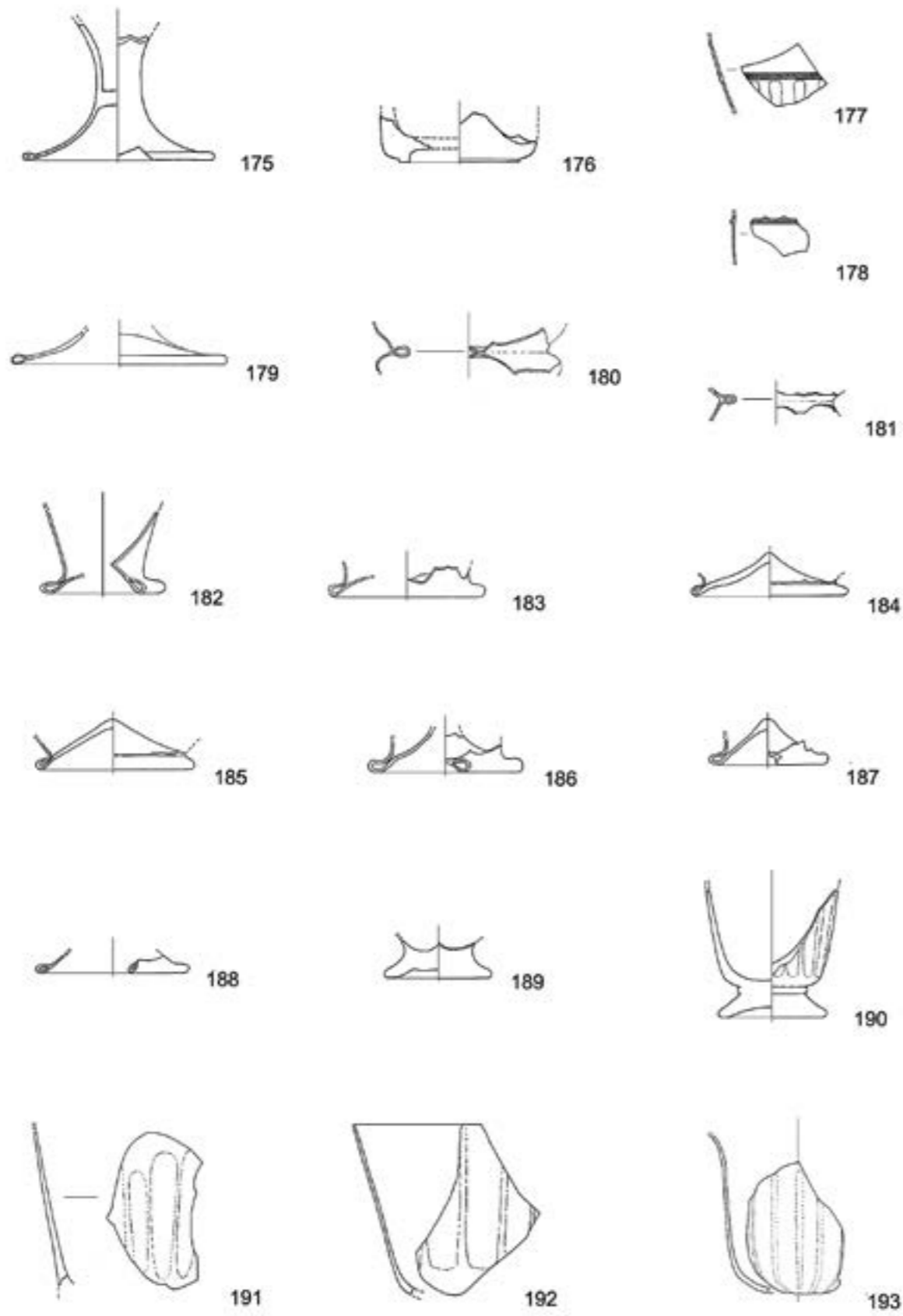
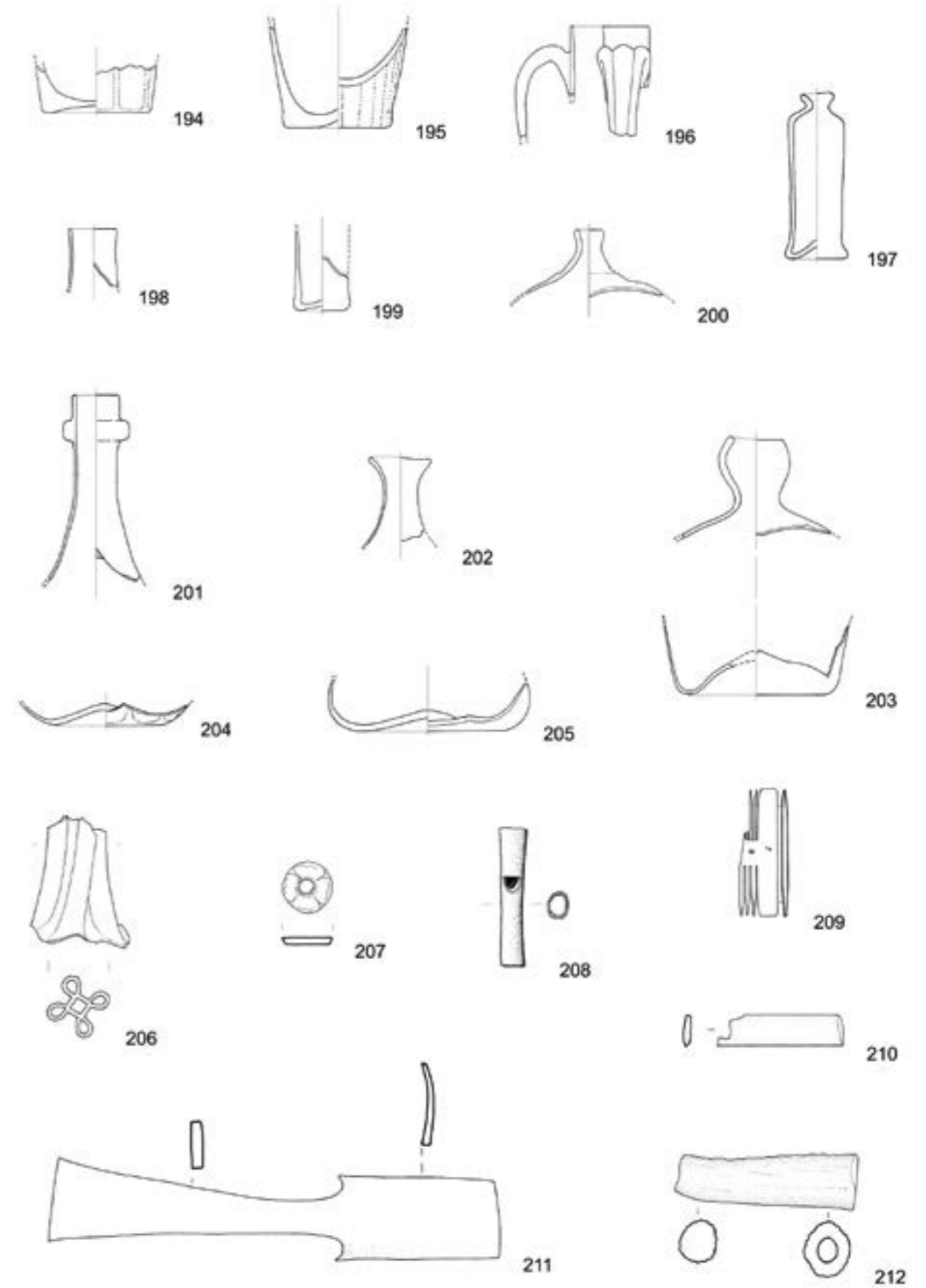

TABLA 17

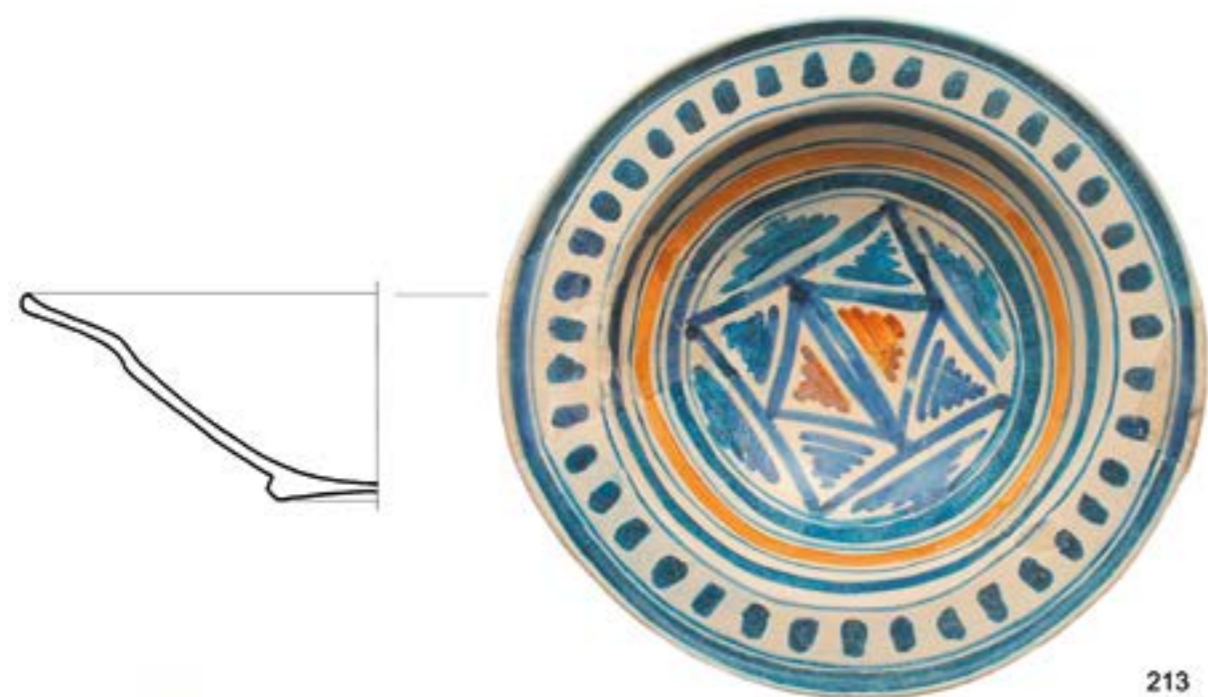

0 1 2 3 4 5 cm

0 1 2 3 4 5 cm

0 1 2 3 4 5 cm

0 1 2 3 4 5 cm

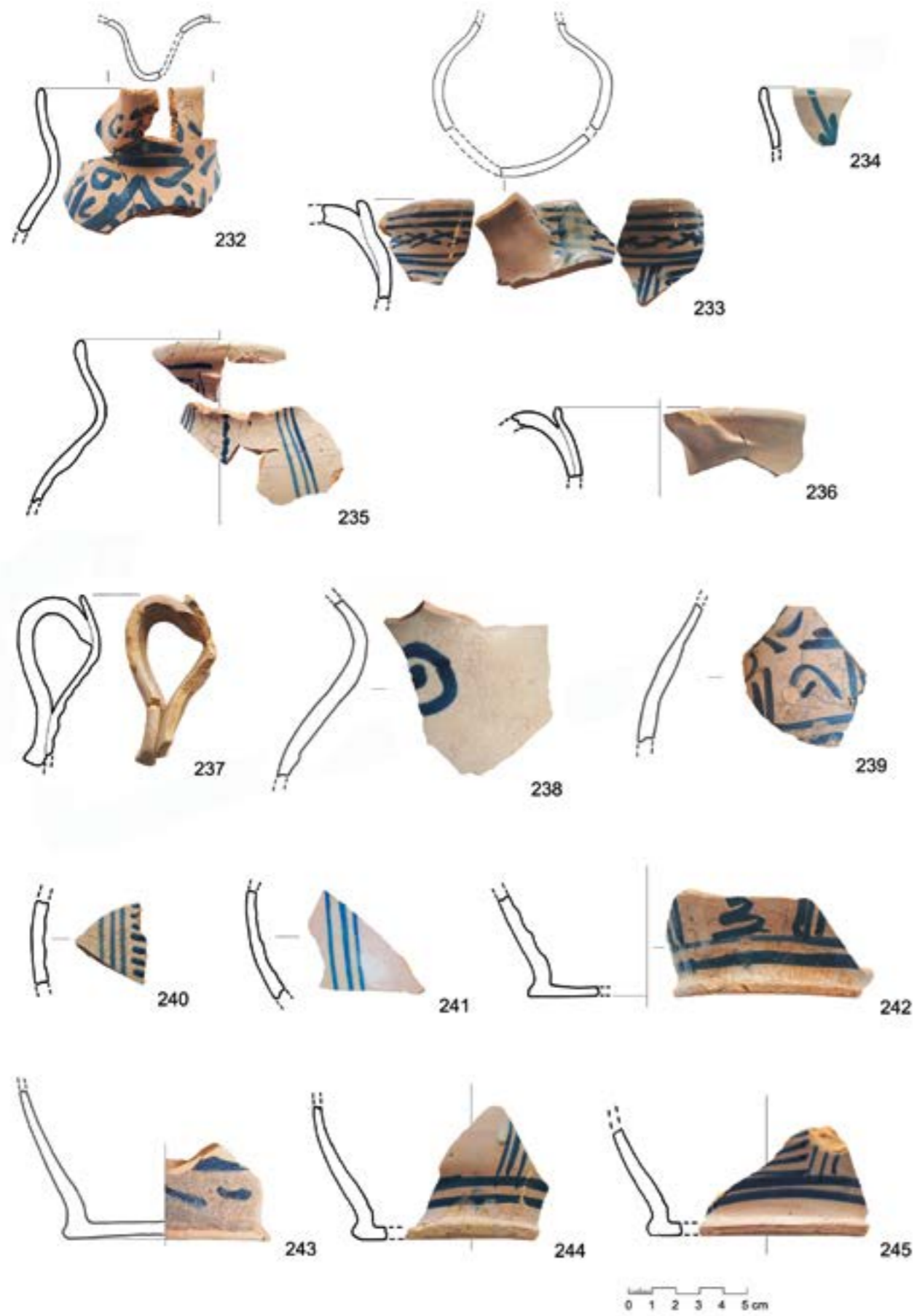

TABLA 24

TABLA 25

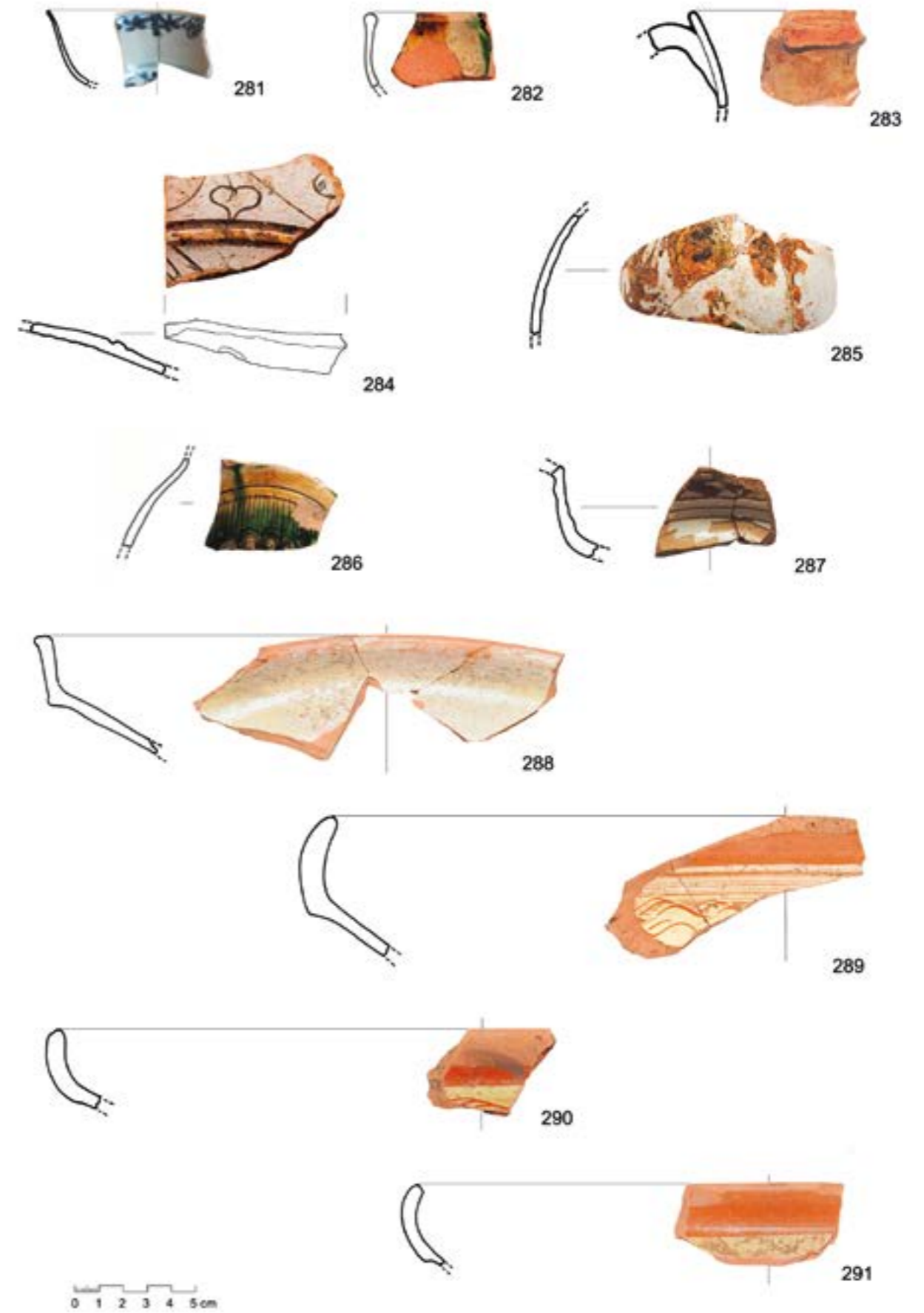

TABLA 26

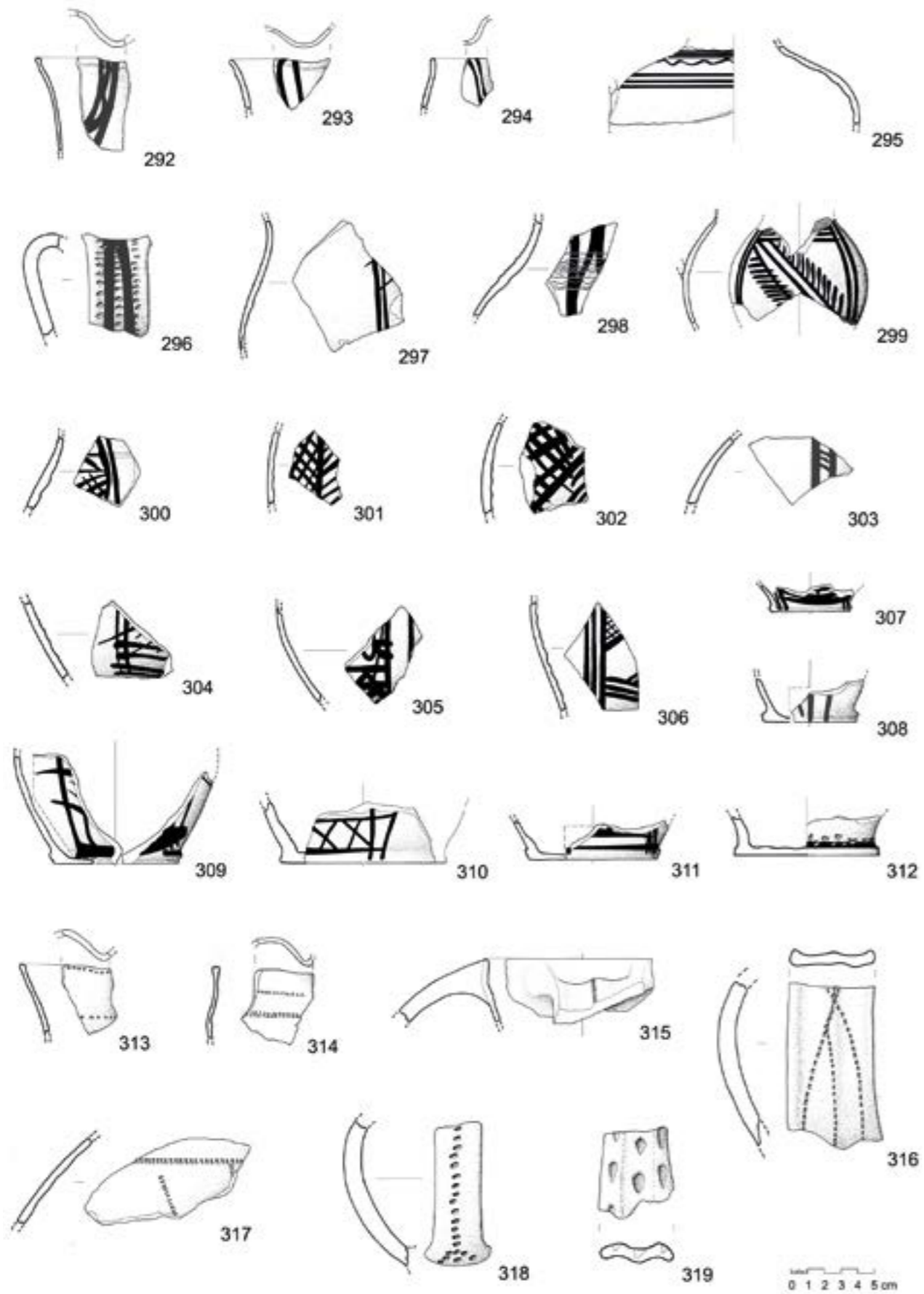

TABLA 27

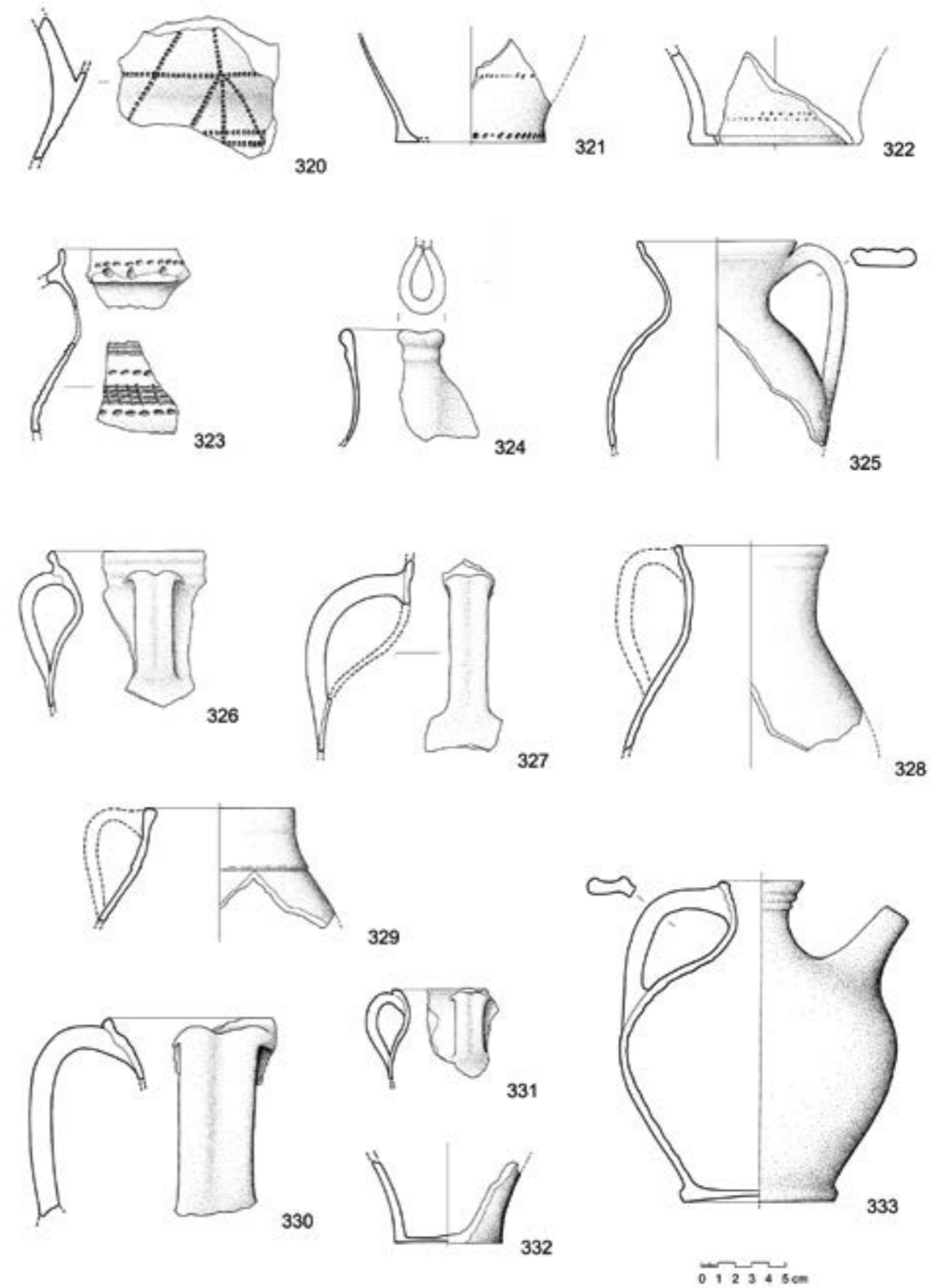

TABLA 28

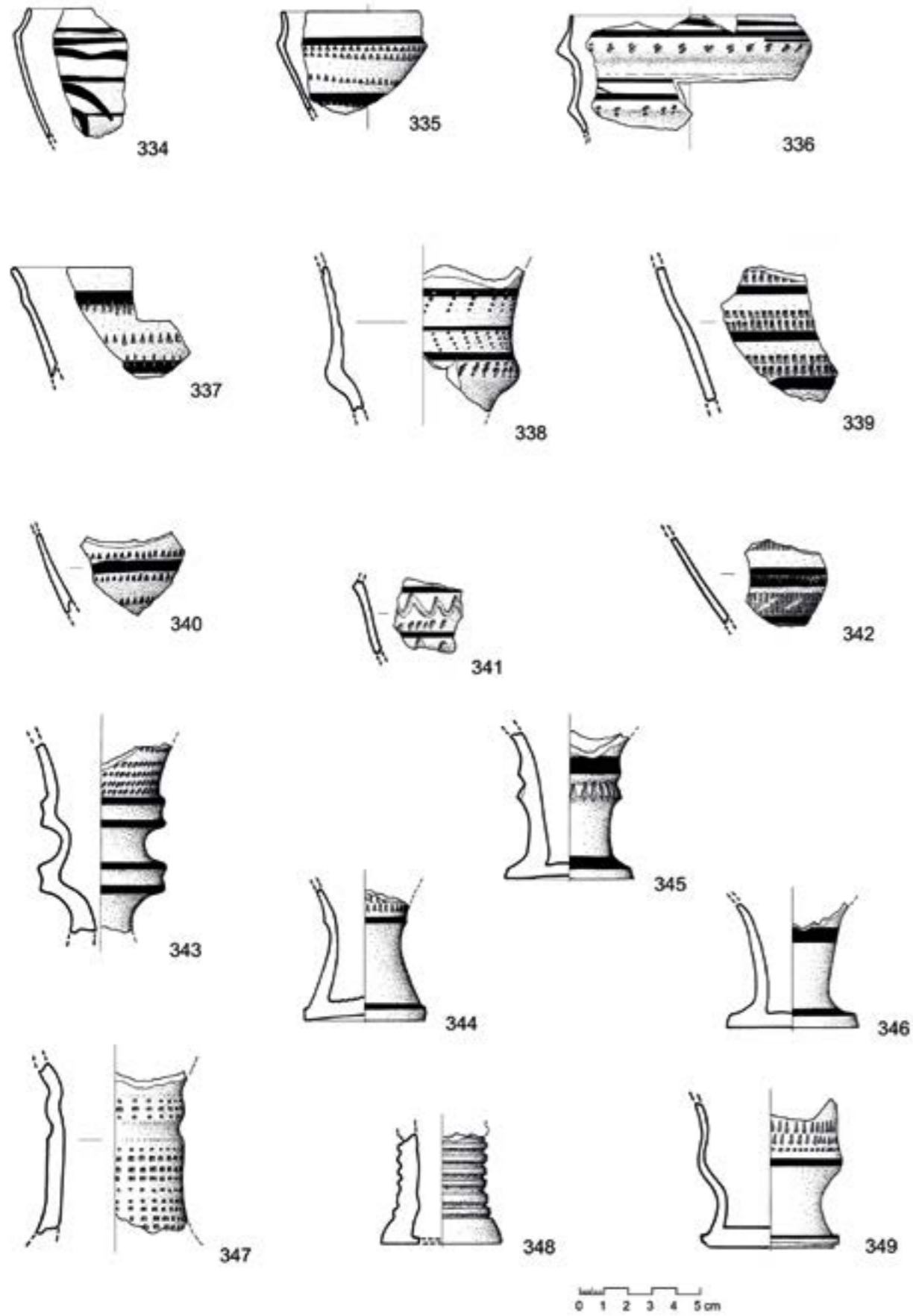

TABLA 29

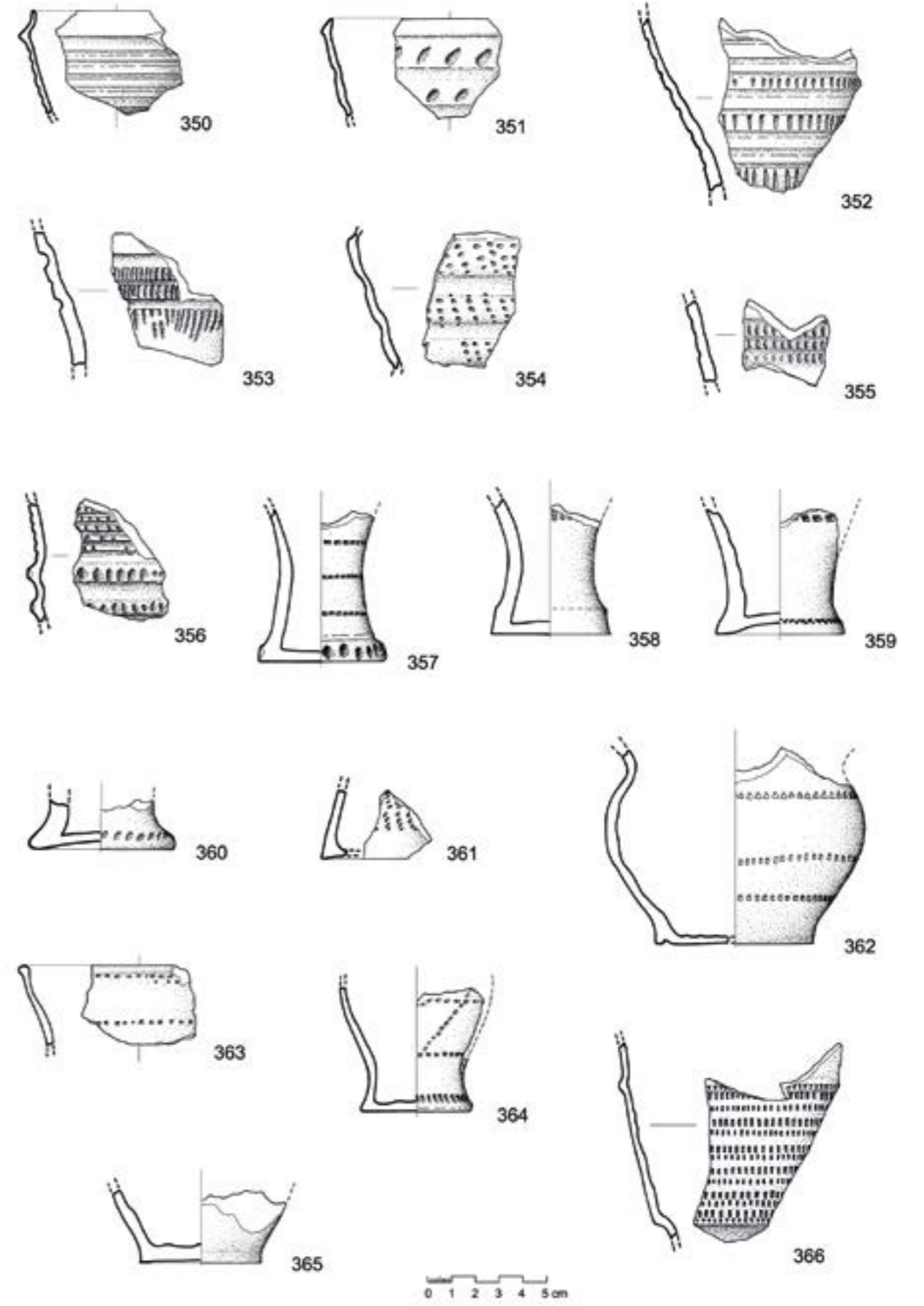

TABLA 30

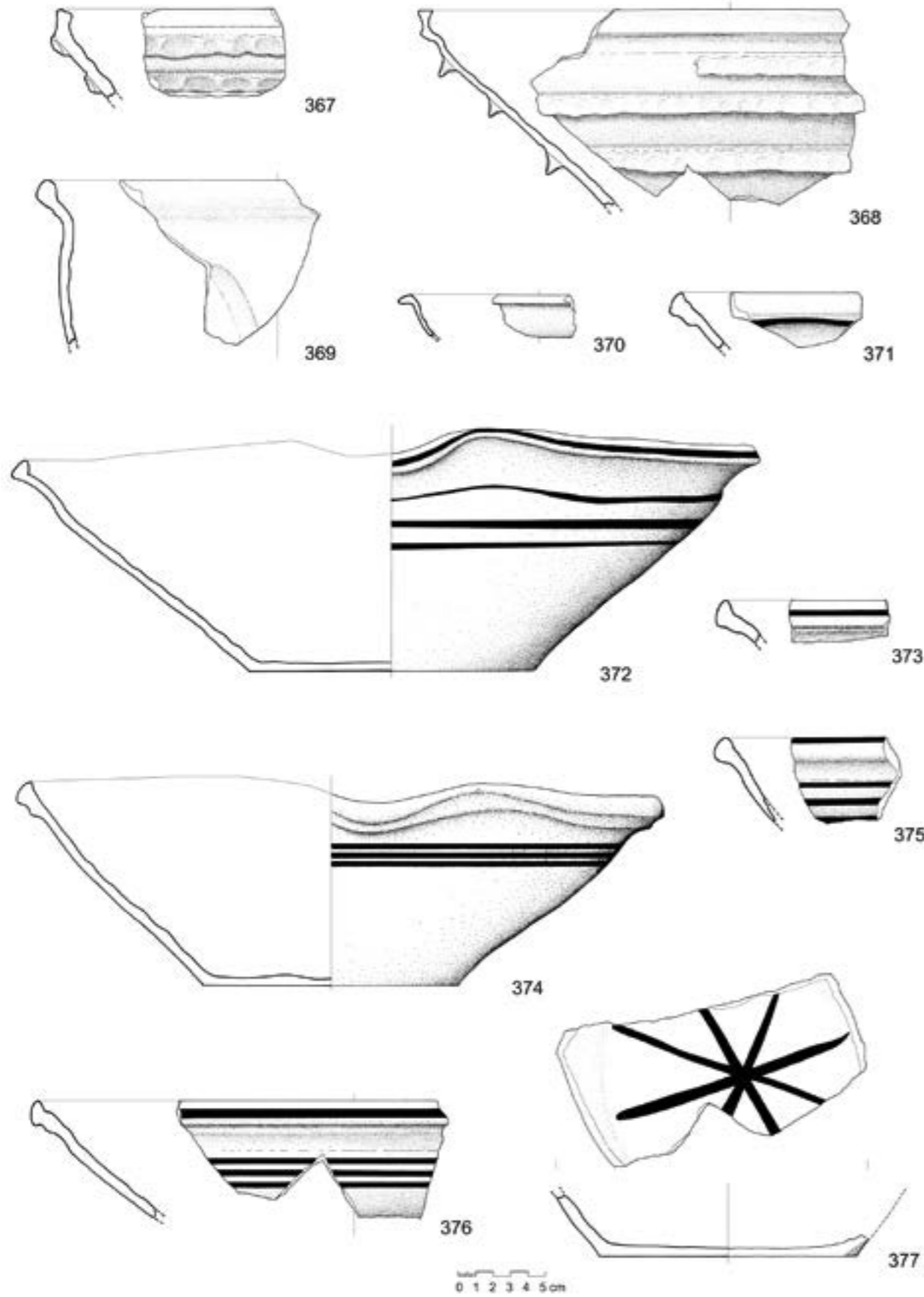

TABLA 31

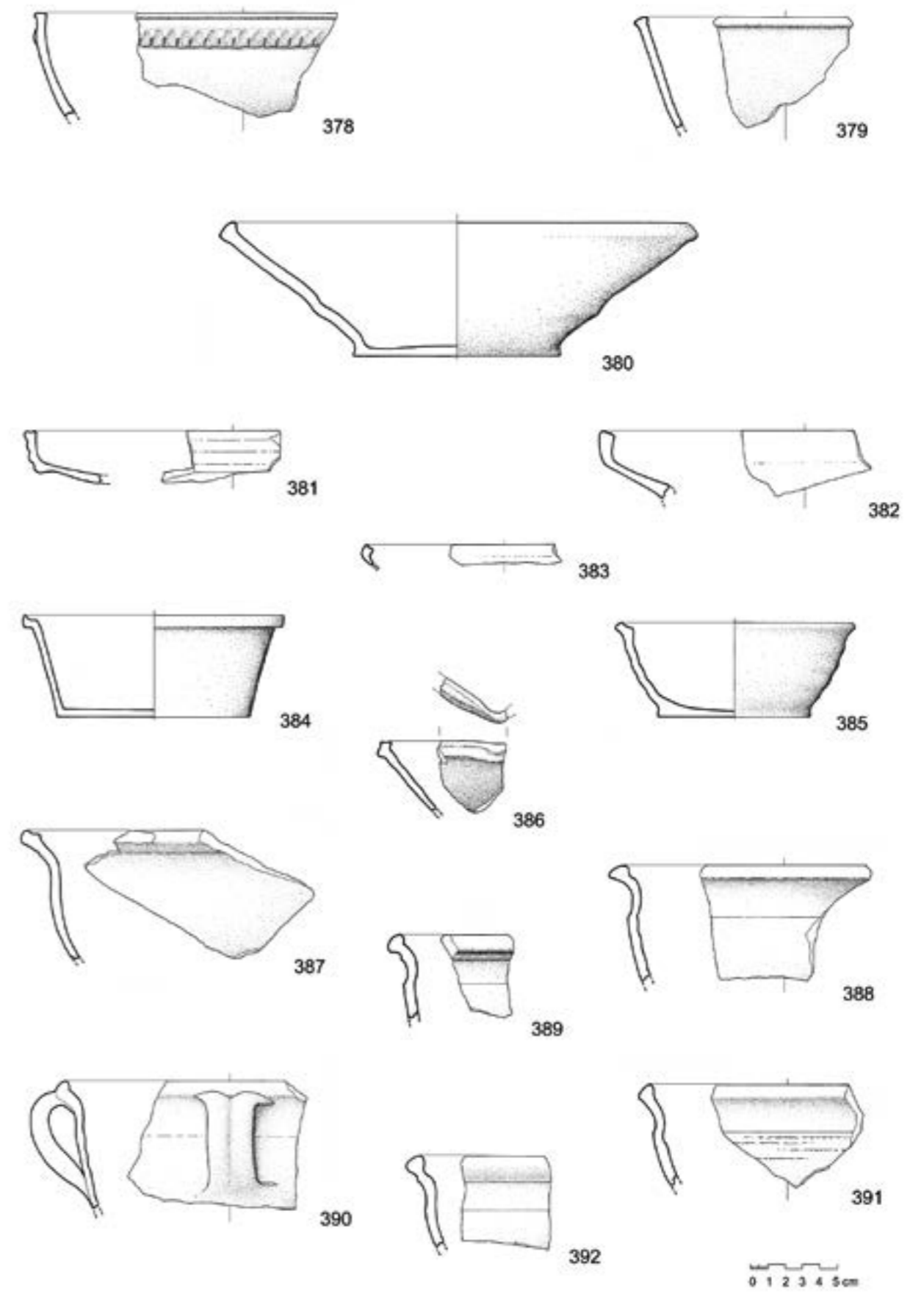

TABLA 32

393

394

0 1 2 3 4 5 cm

TABLA 33

395

396

397

0 1 2 3 4 5 cm

TABLA 34

TABLA 35

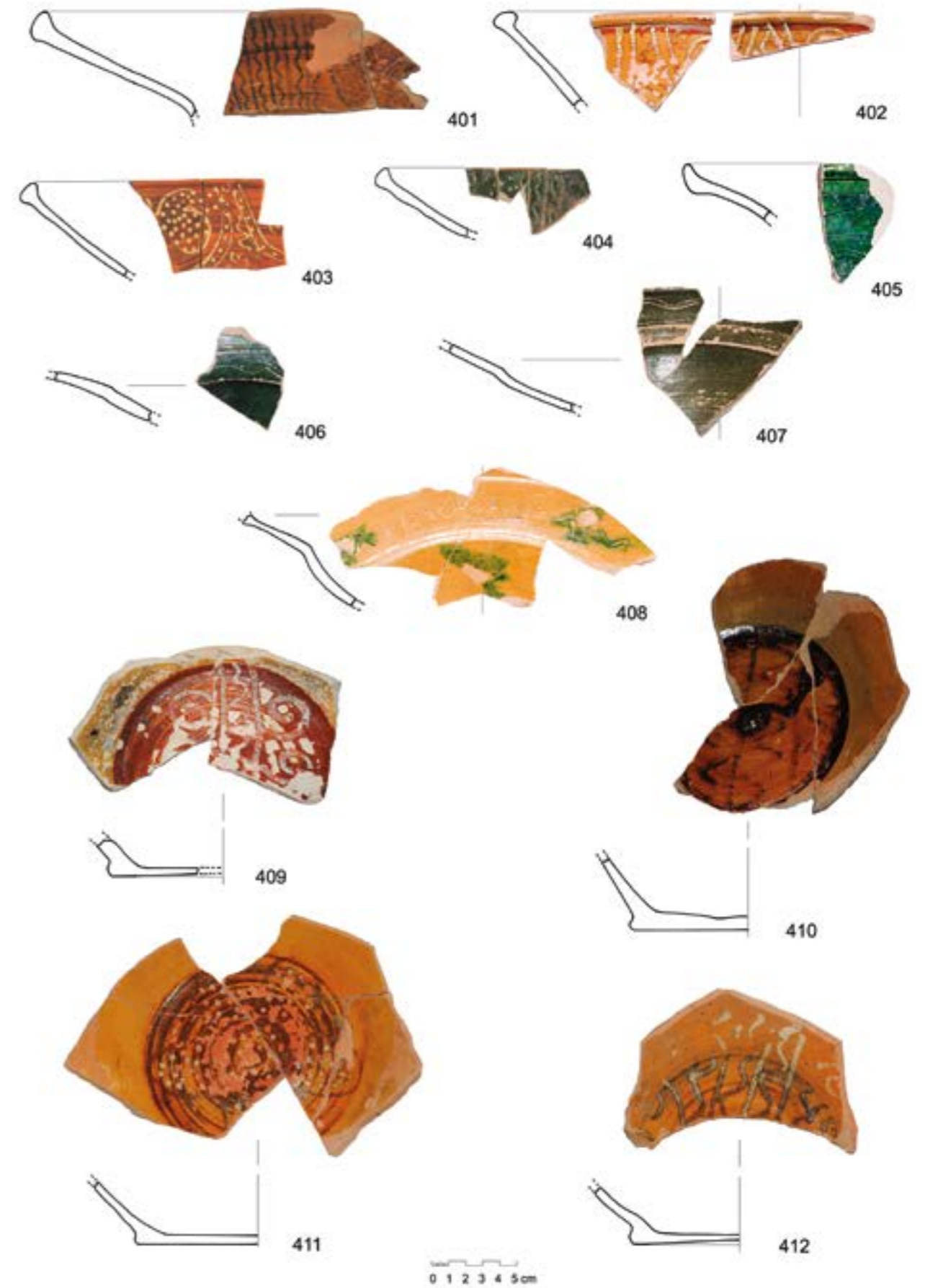

TABLA 36

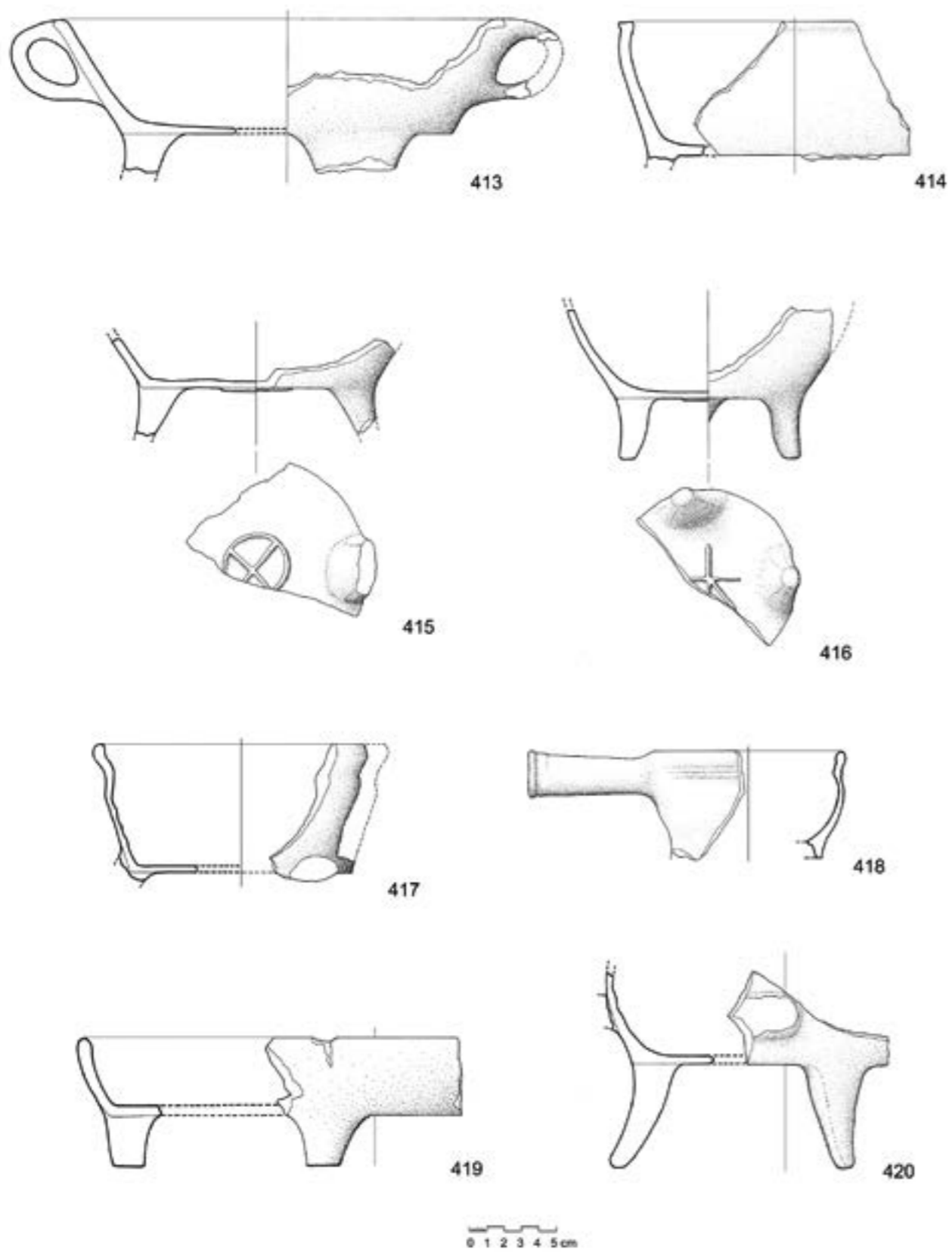

TABLA 37

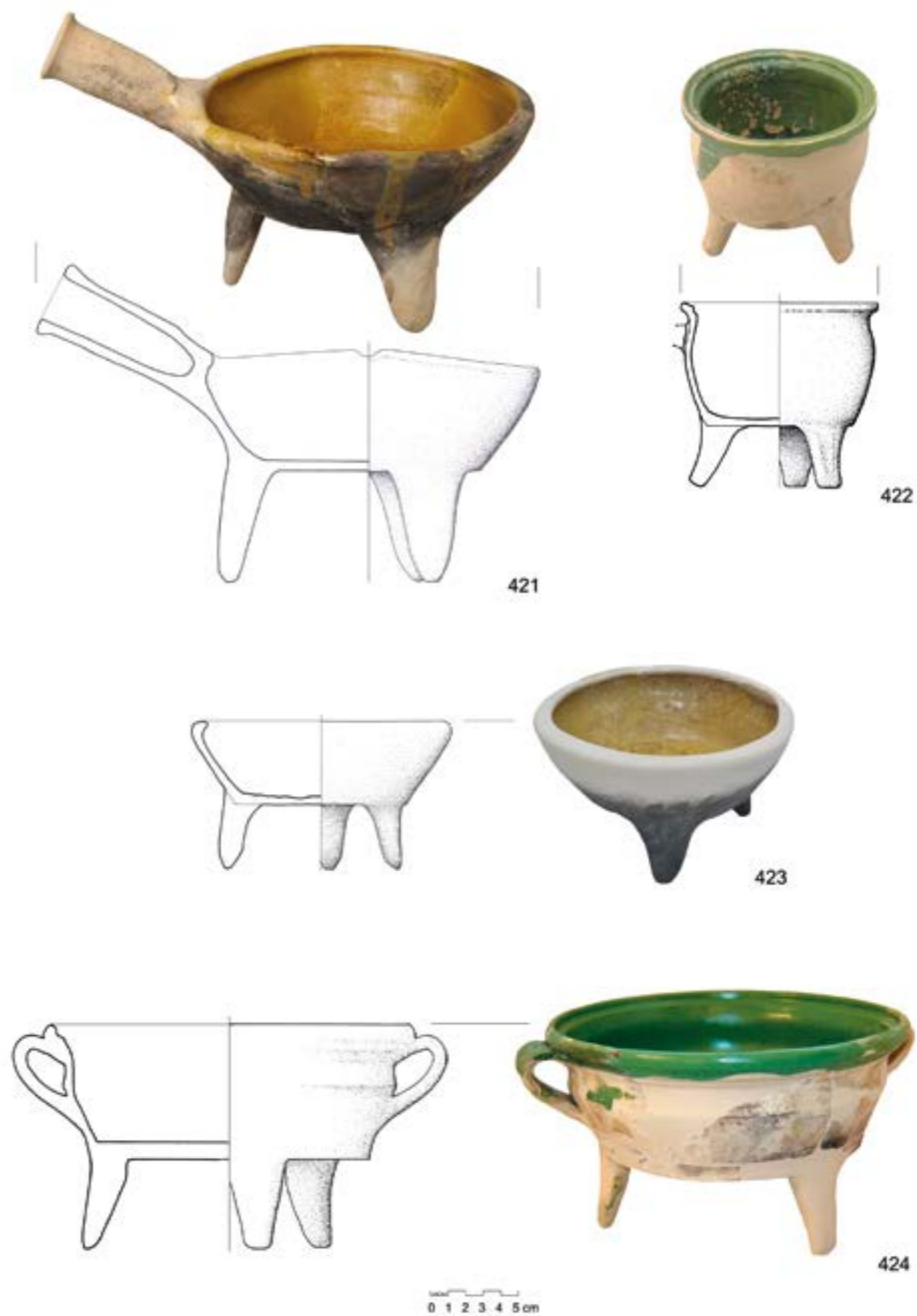

TABLA 38

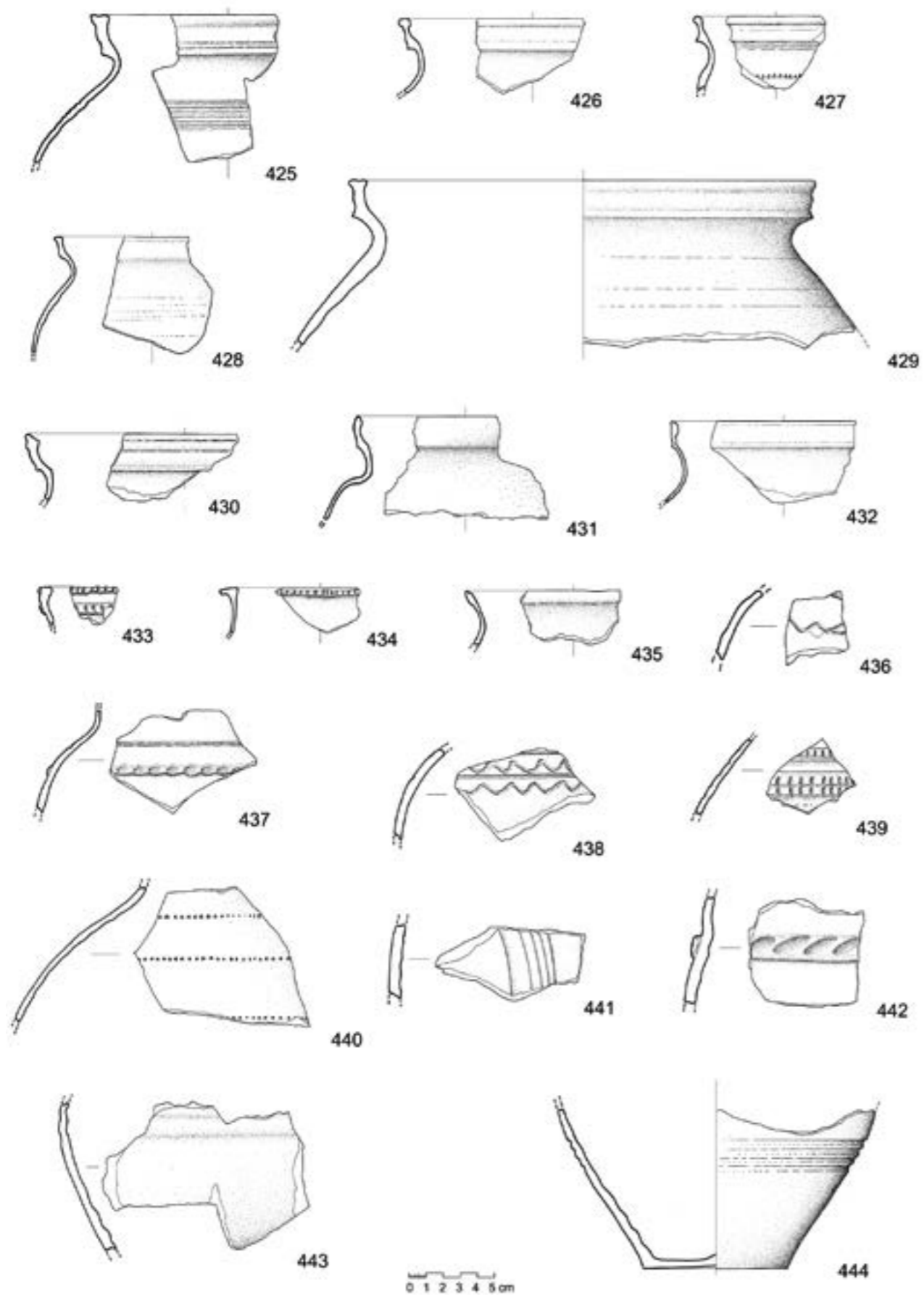

TABLA 39

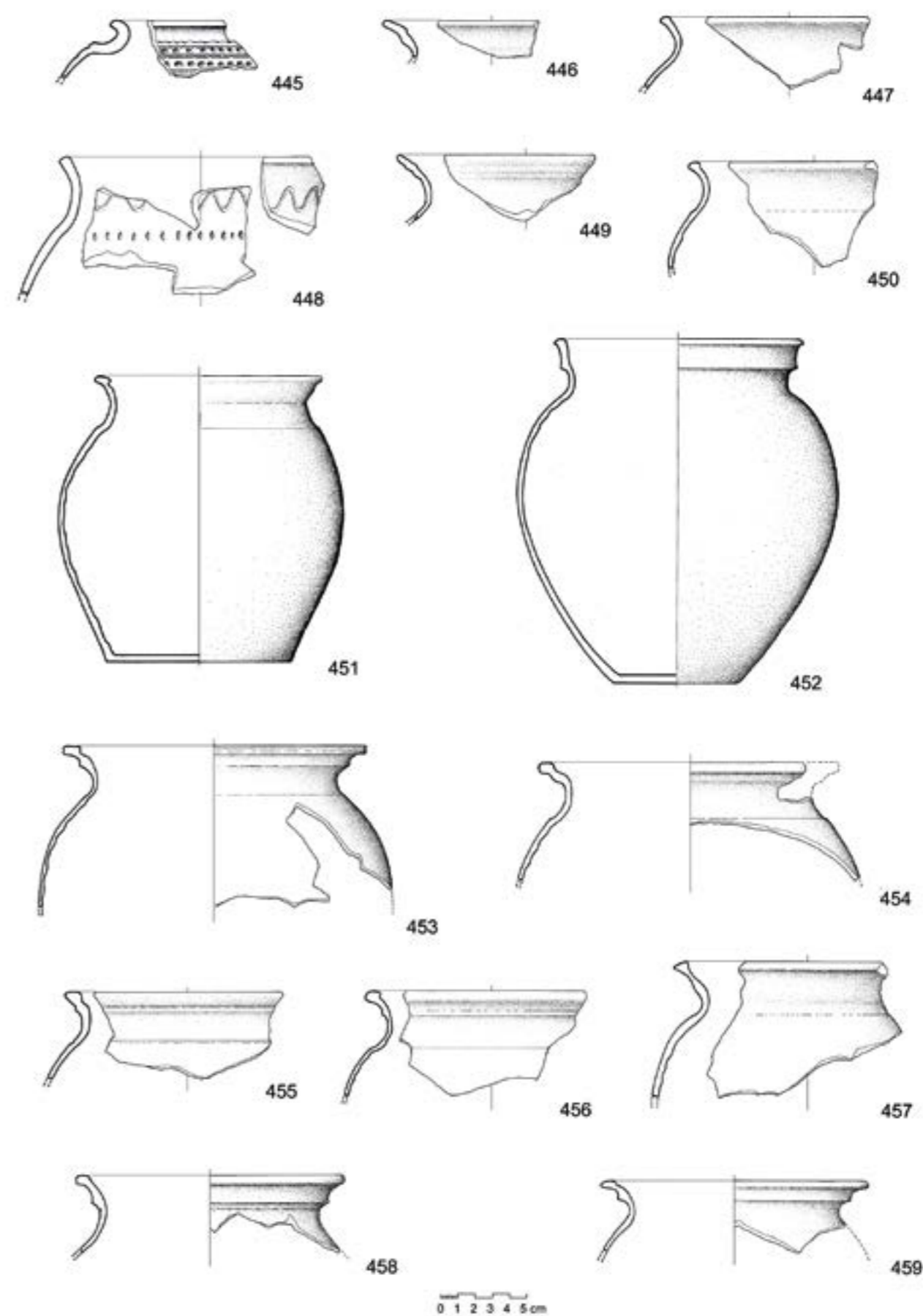

TABLA 40

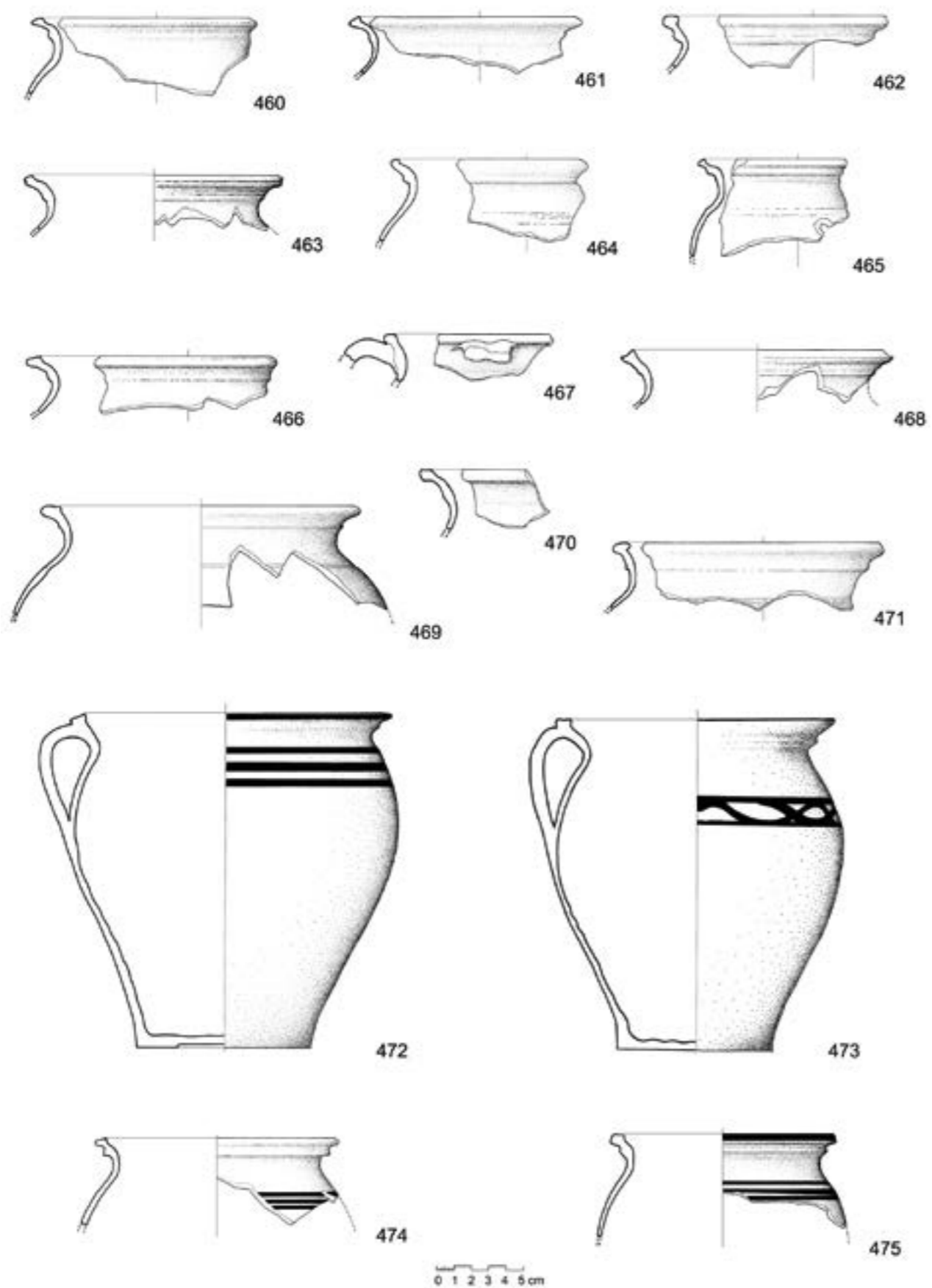

TABLA 41

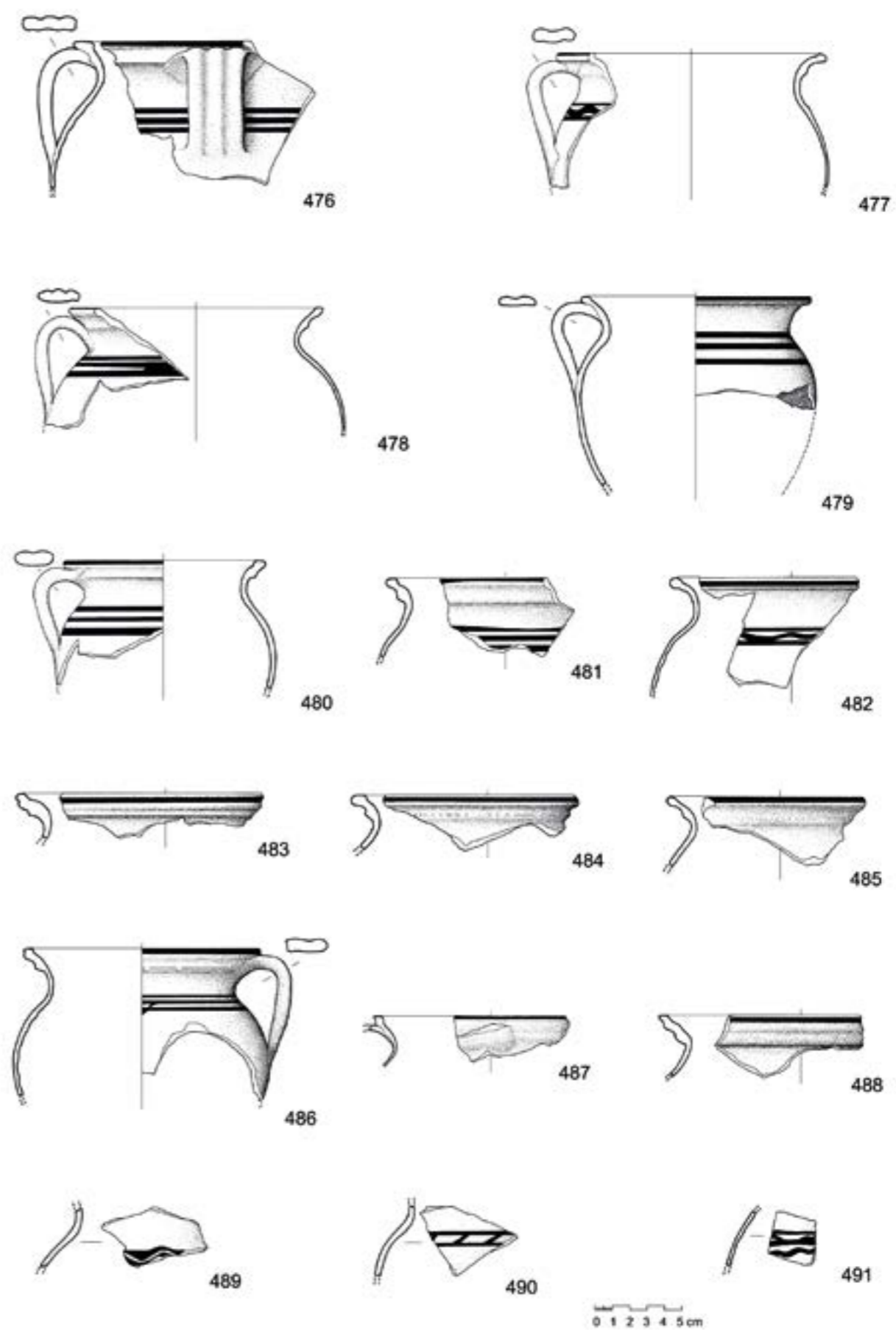

TABLA 42

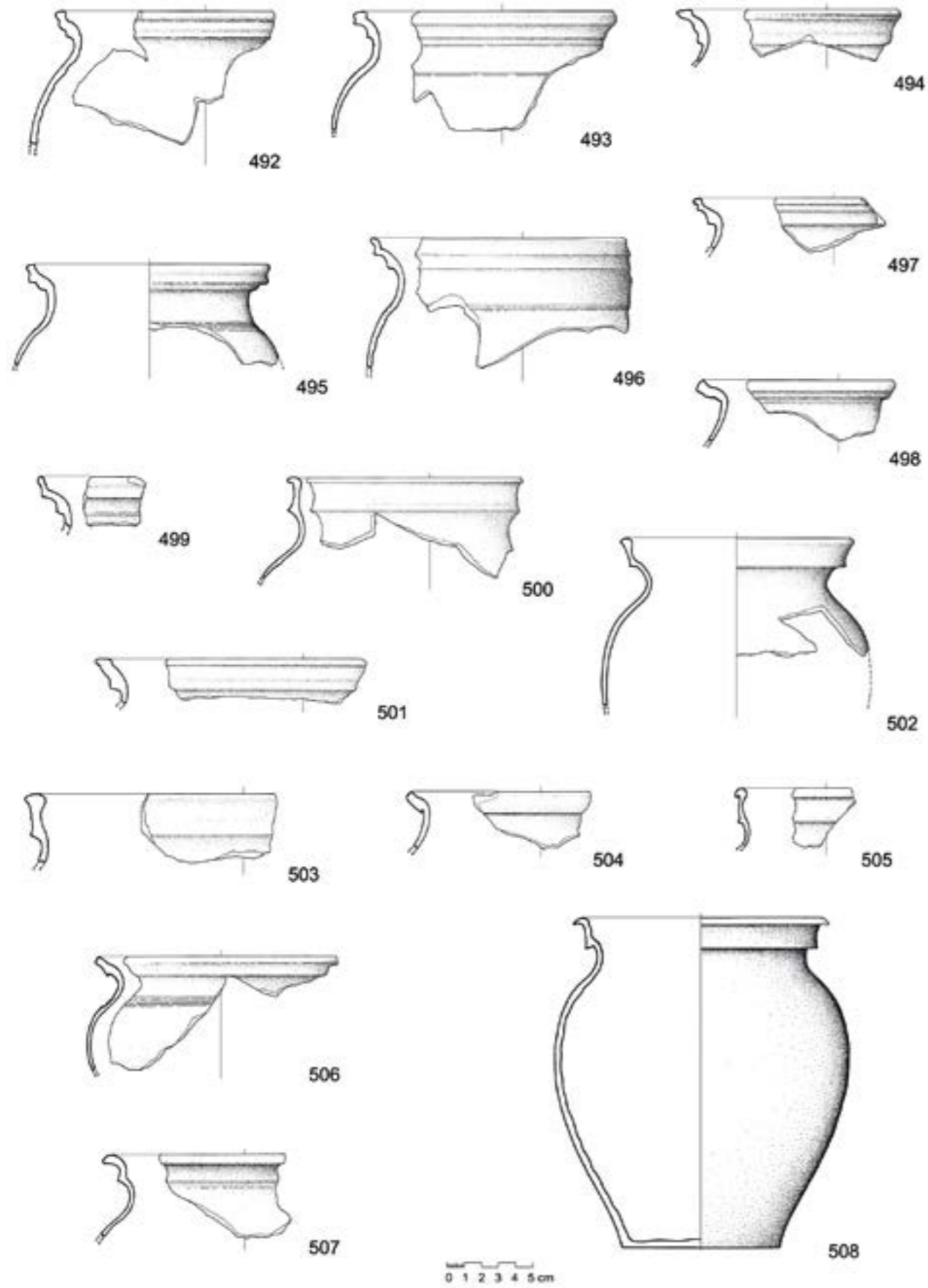

TABLA 43

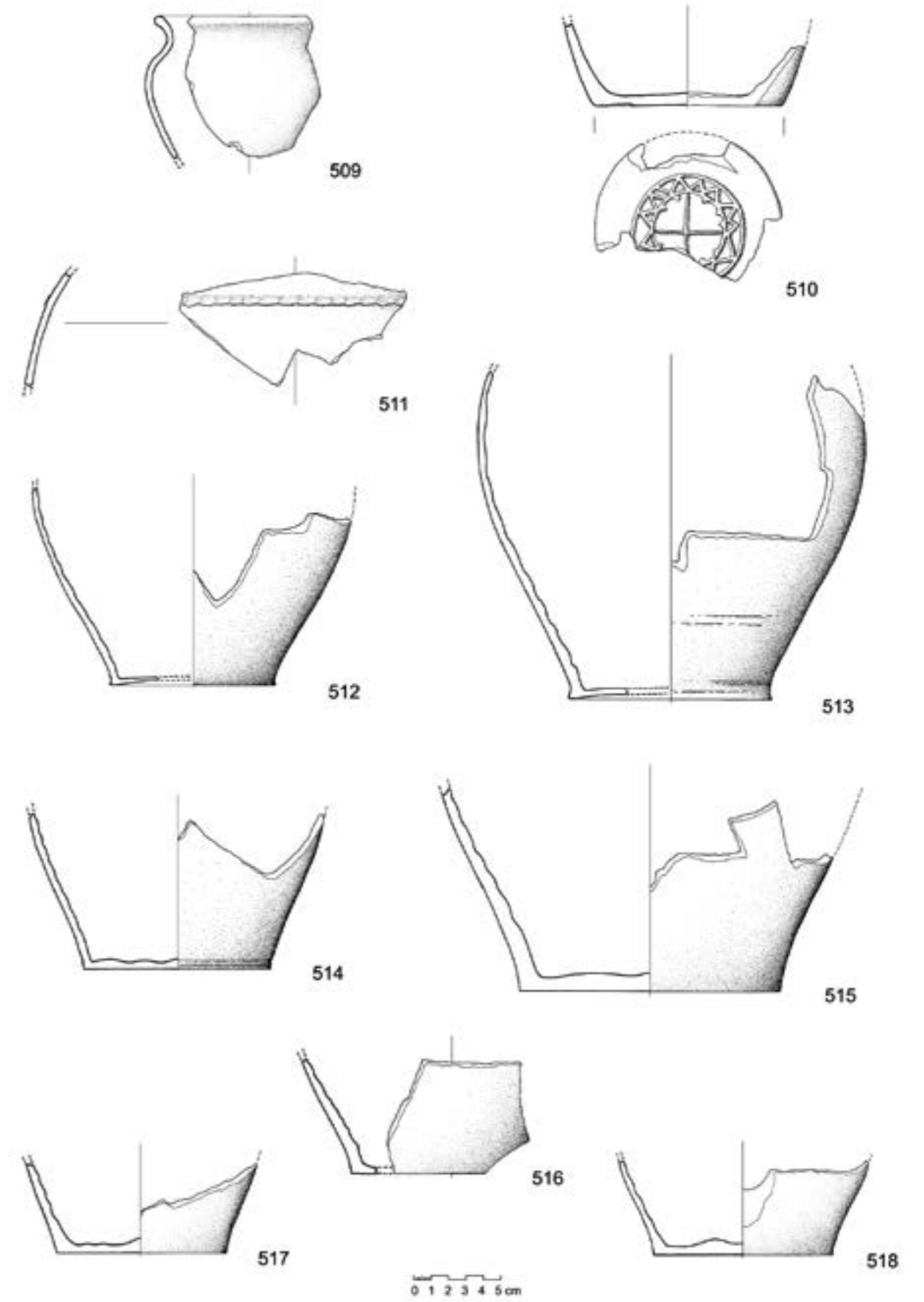

TABLA 44

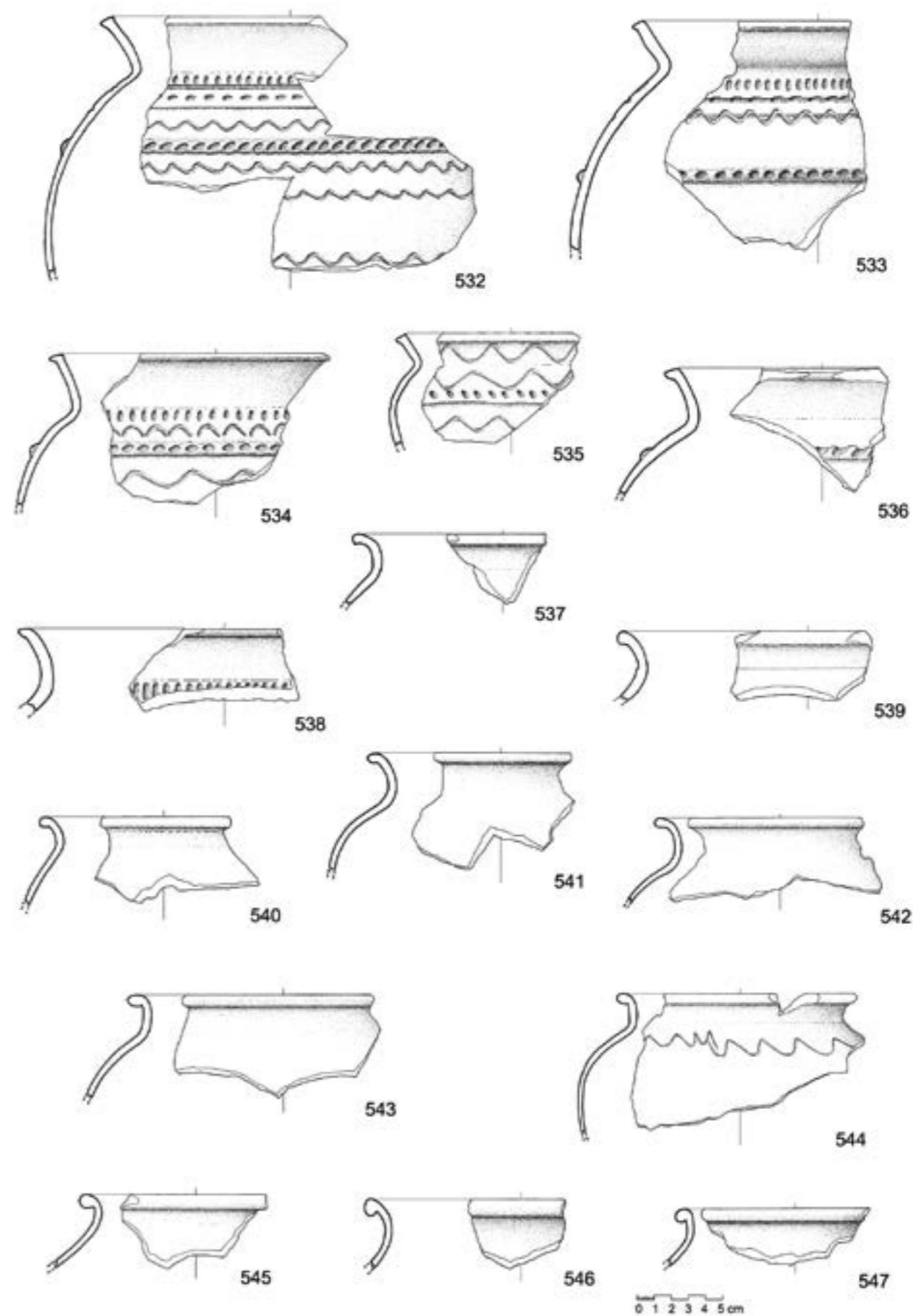
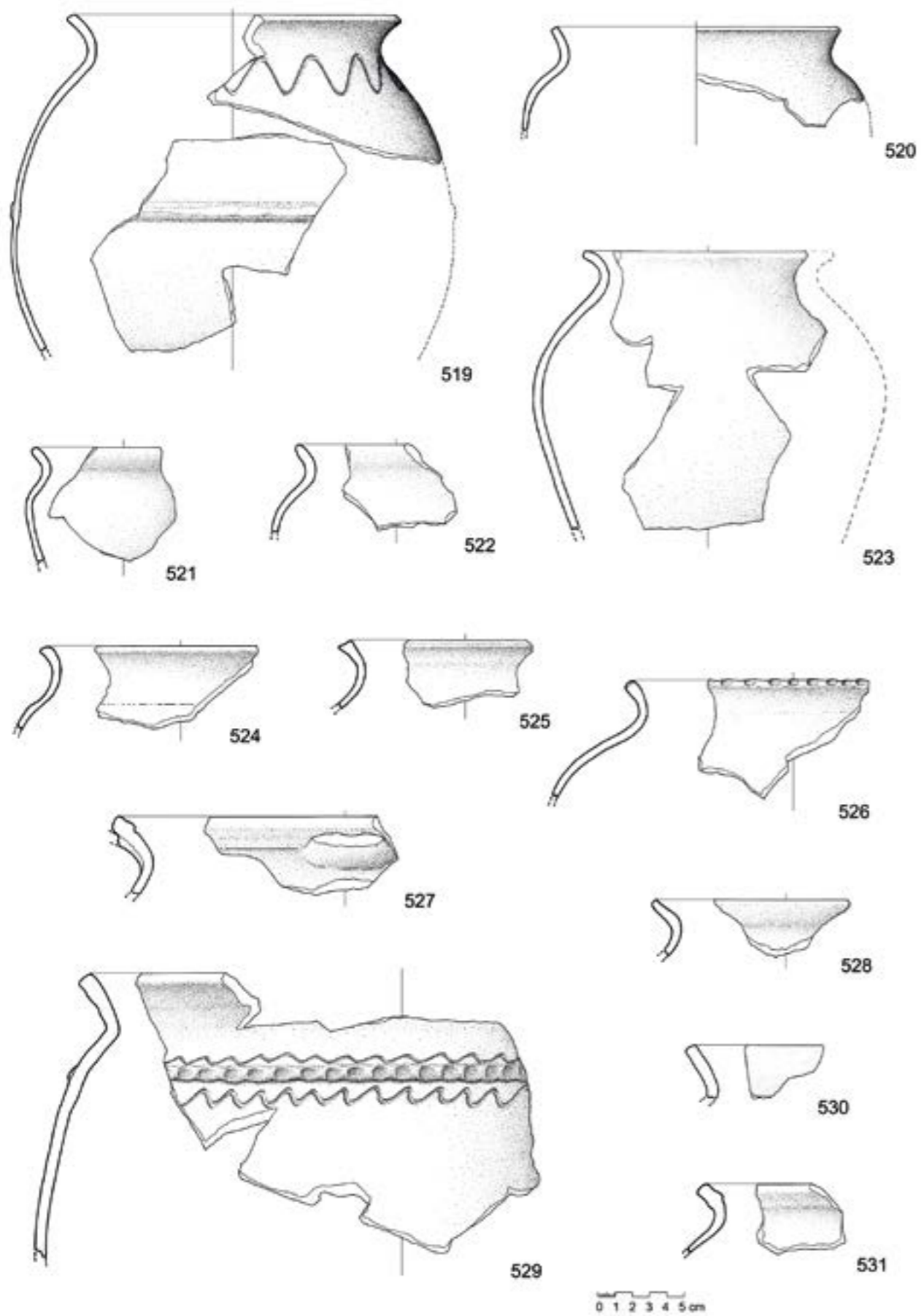

TABLA 45

TABLA 46

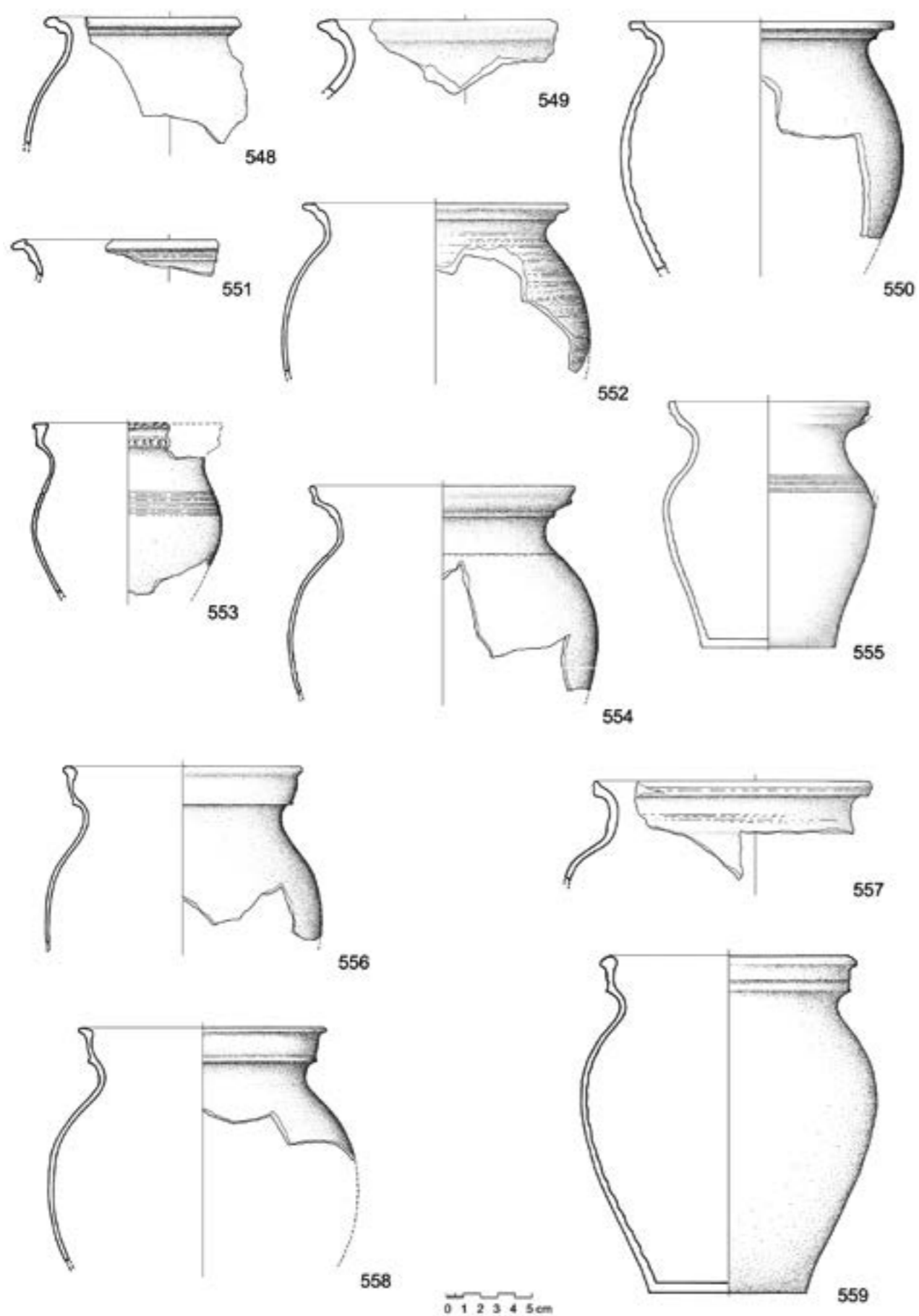

TABLA 47

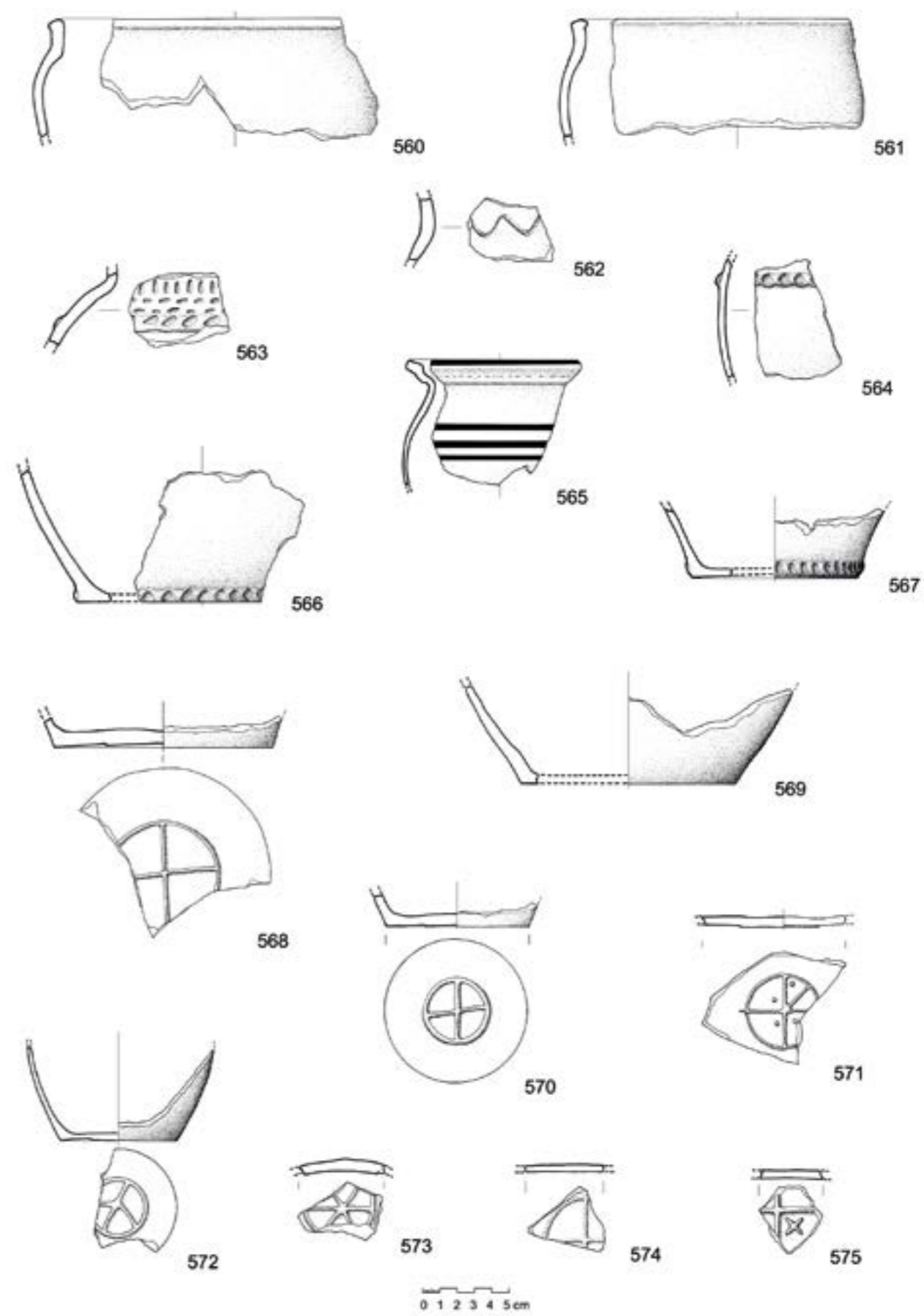

TABLA 48

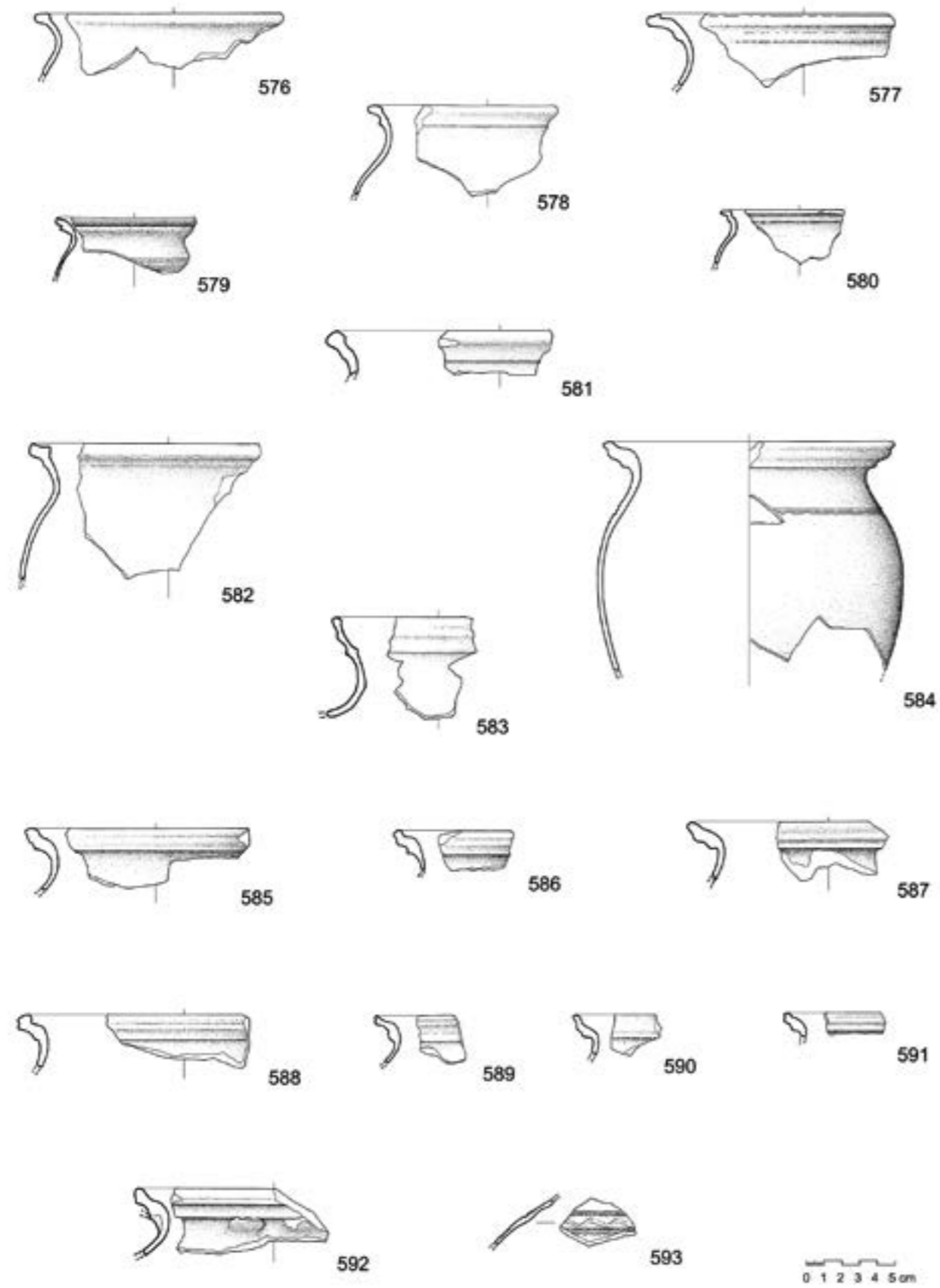
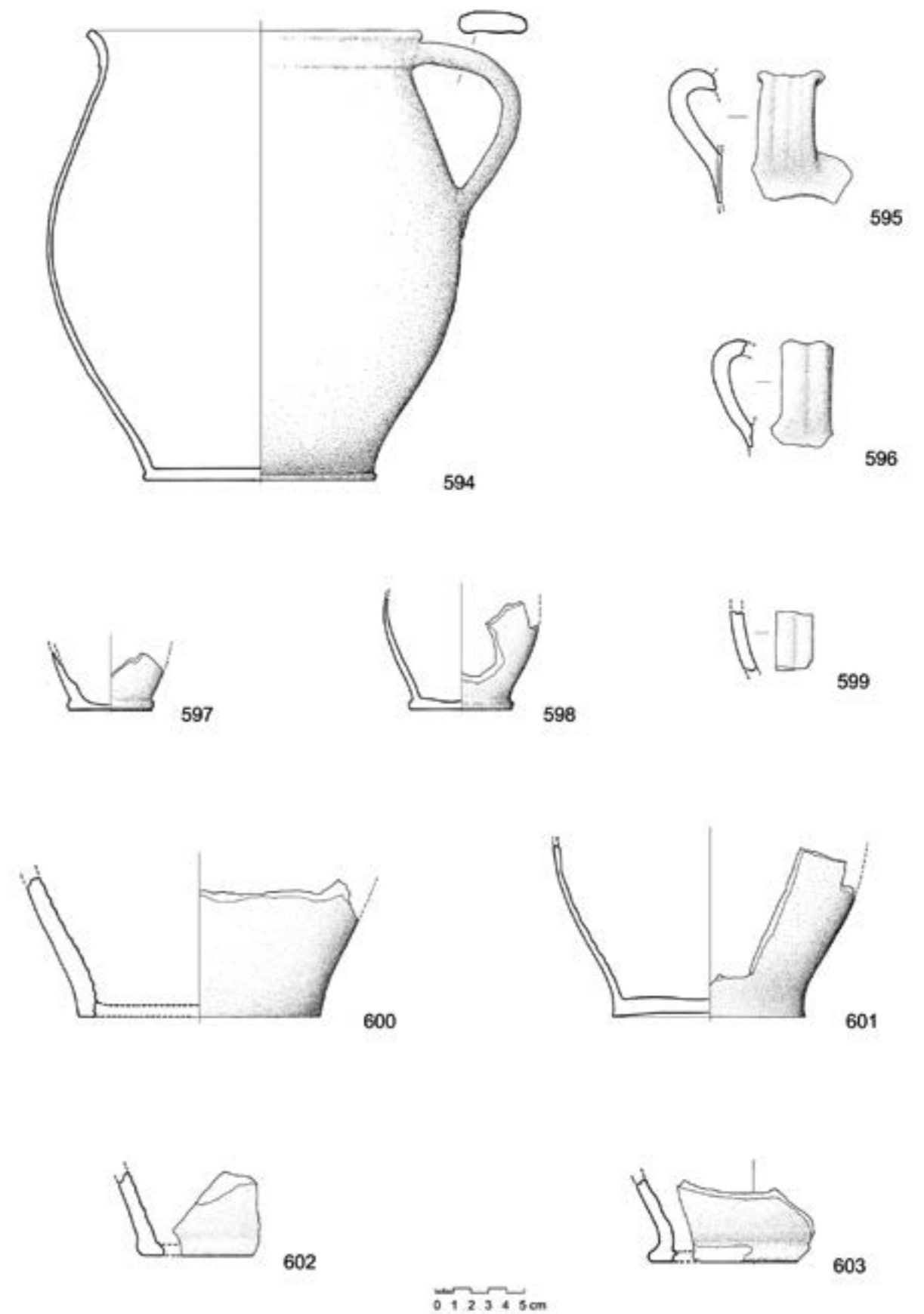

TABLA 49

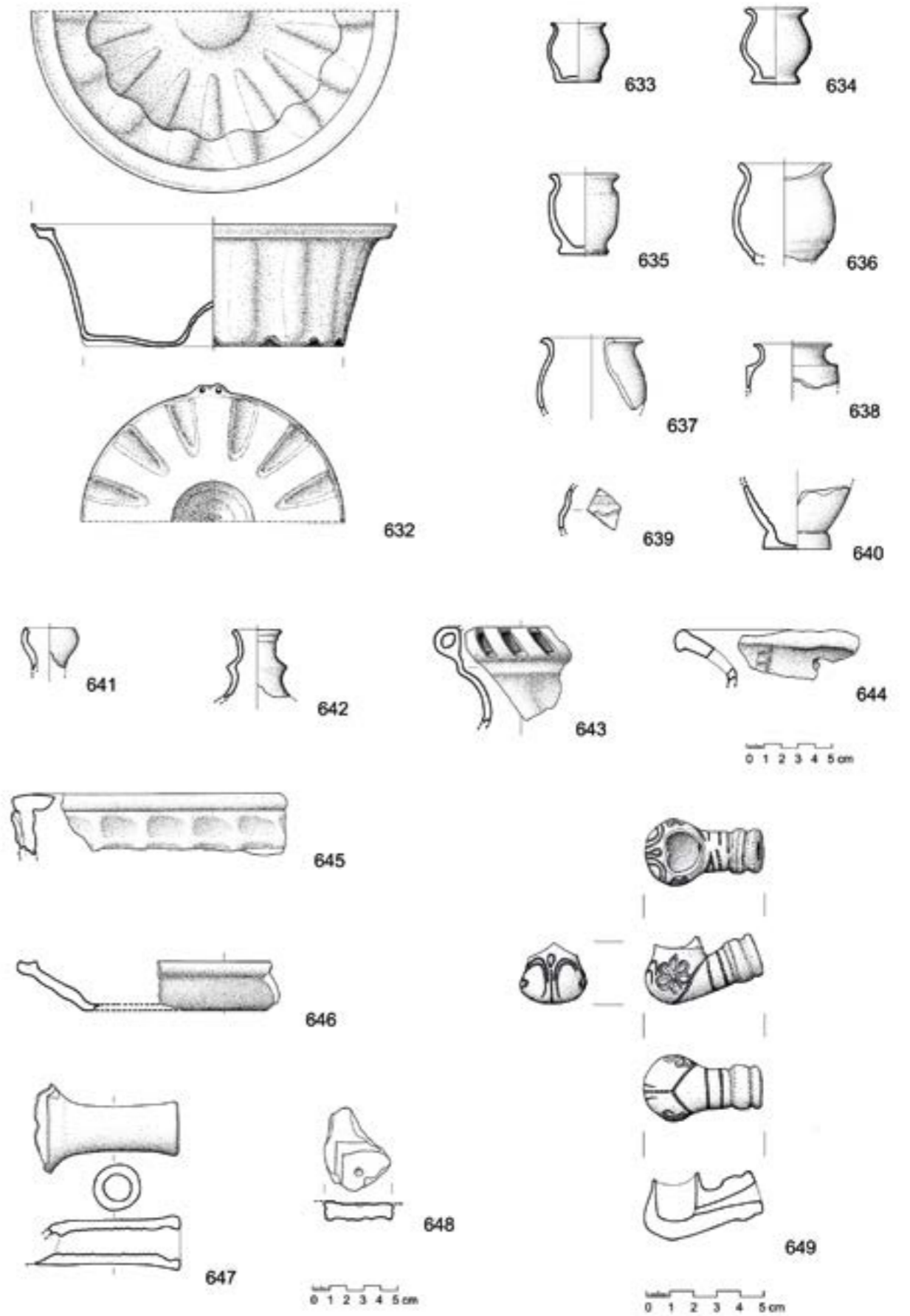
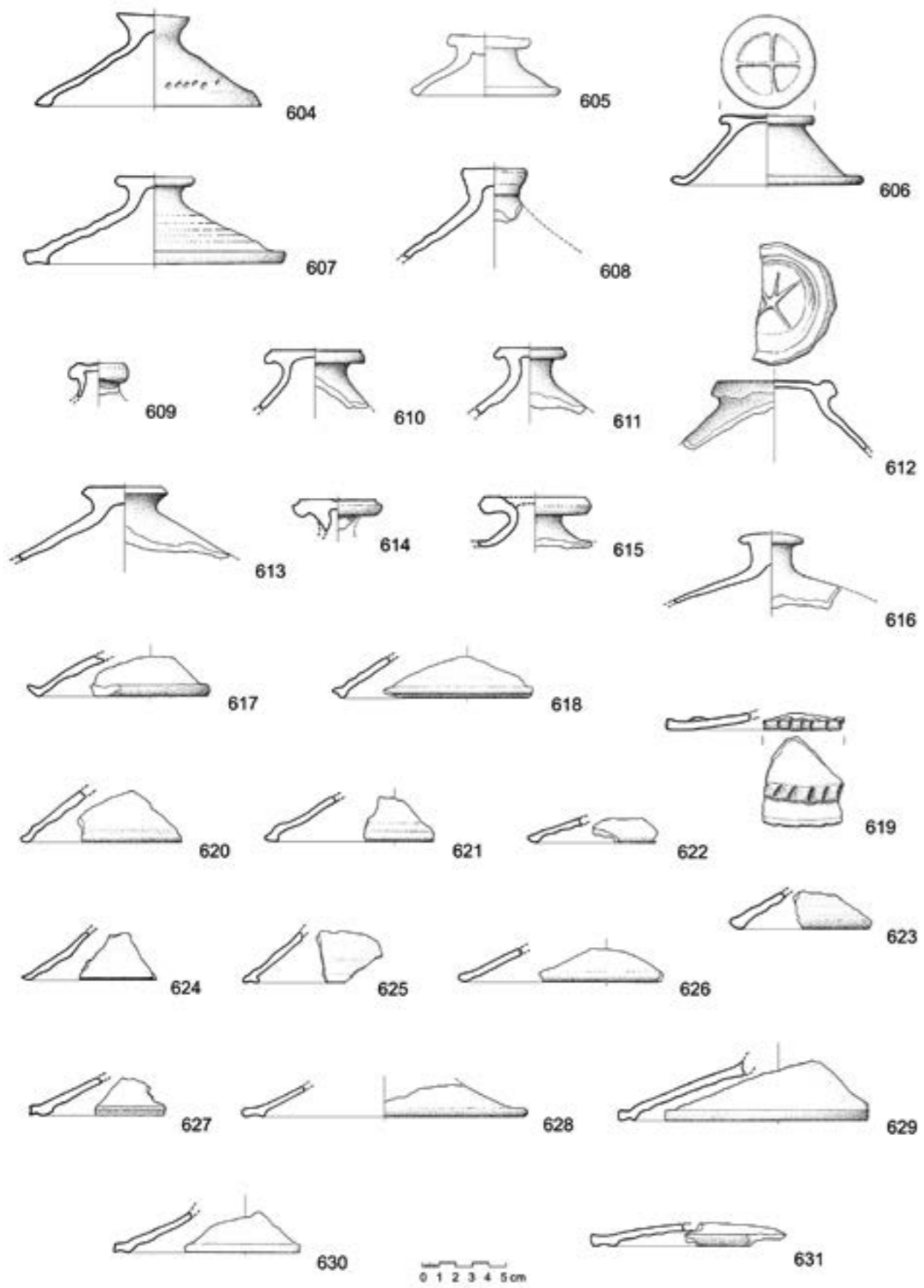

TABLA 52

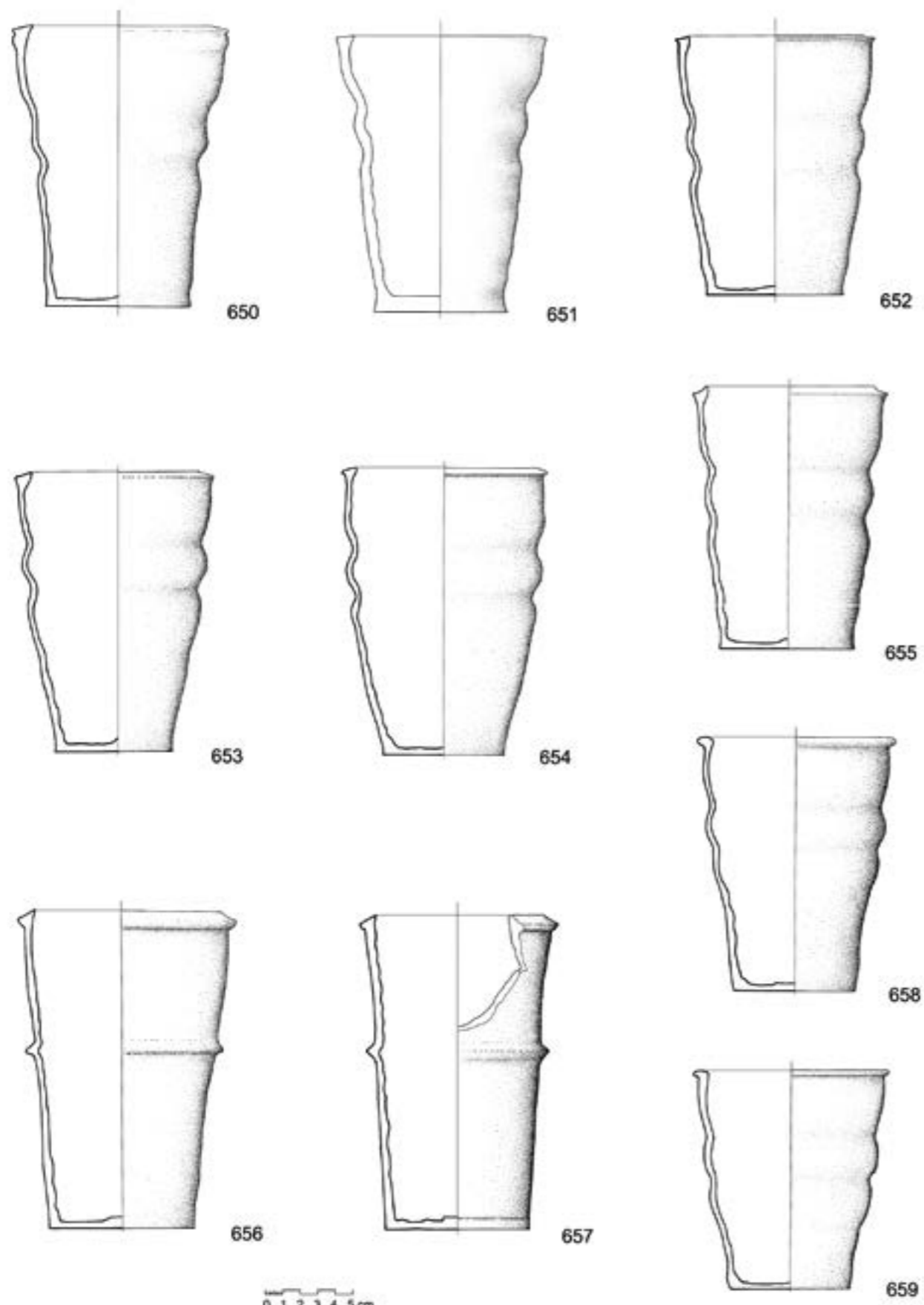
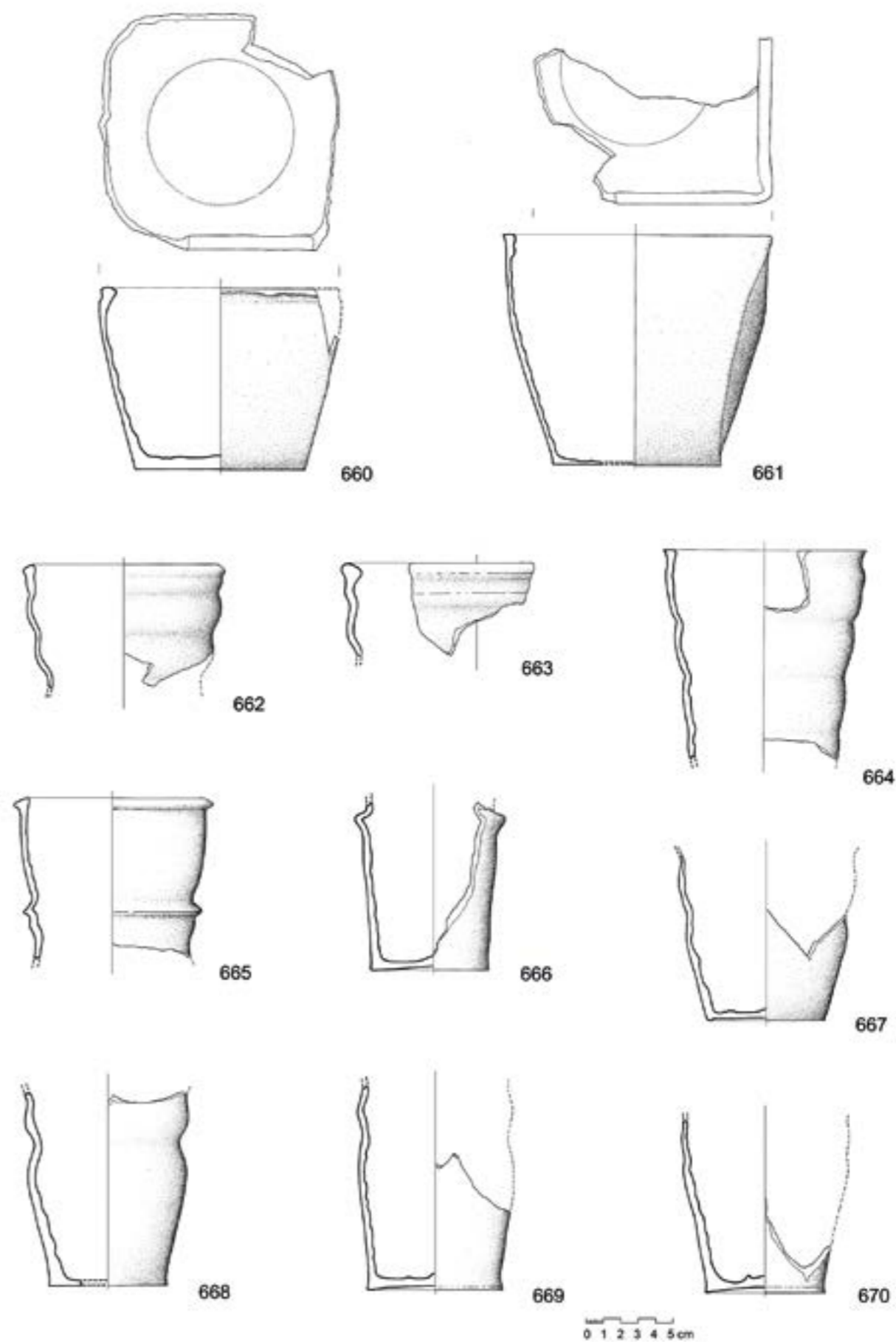

TABLA 53

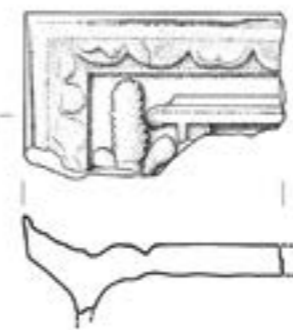

671

672

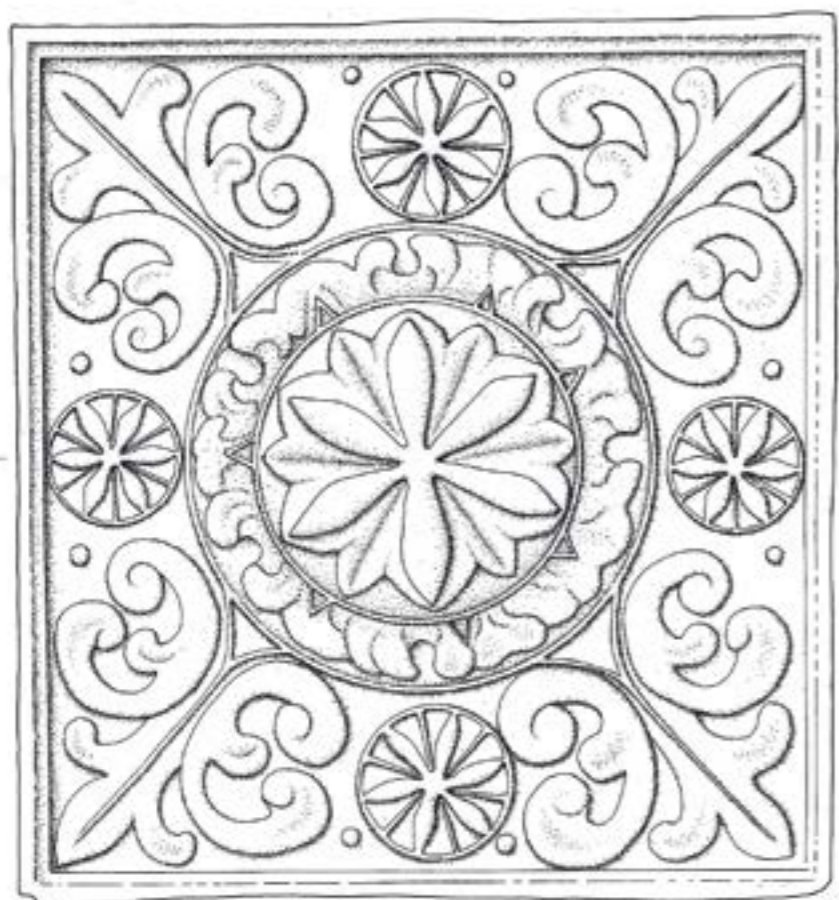
674

675

676

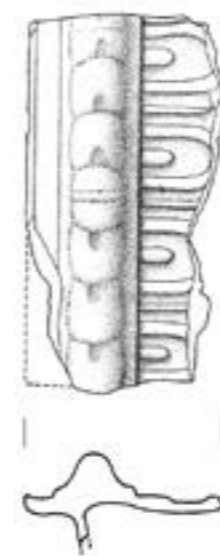

673

0 1 2 3 4 5 cm

677

678

679

680

681

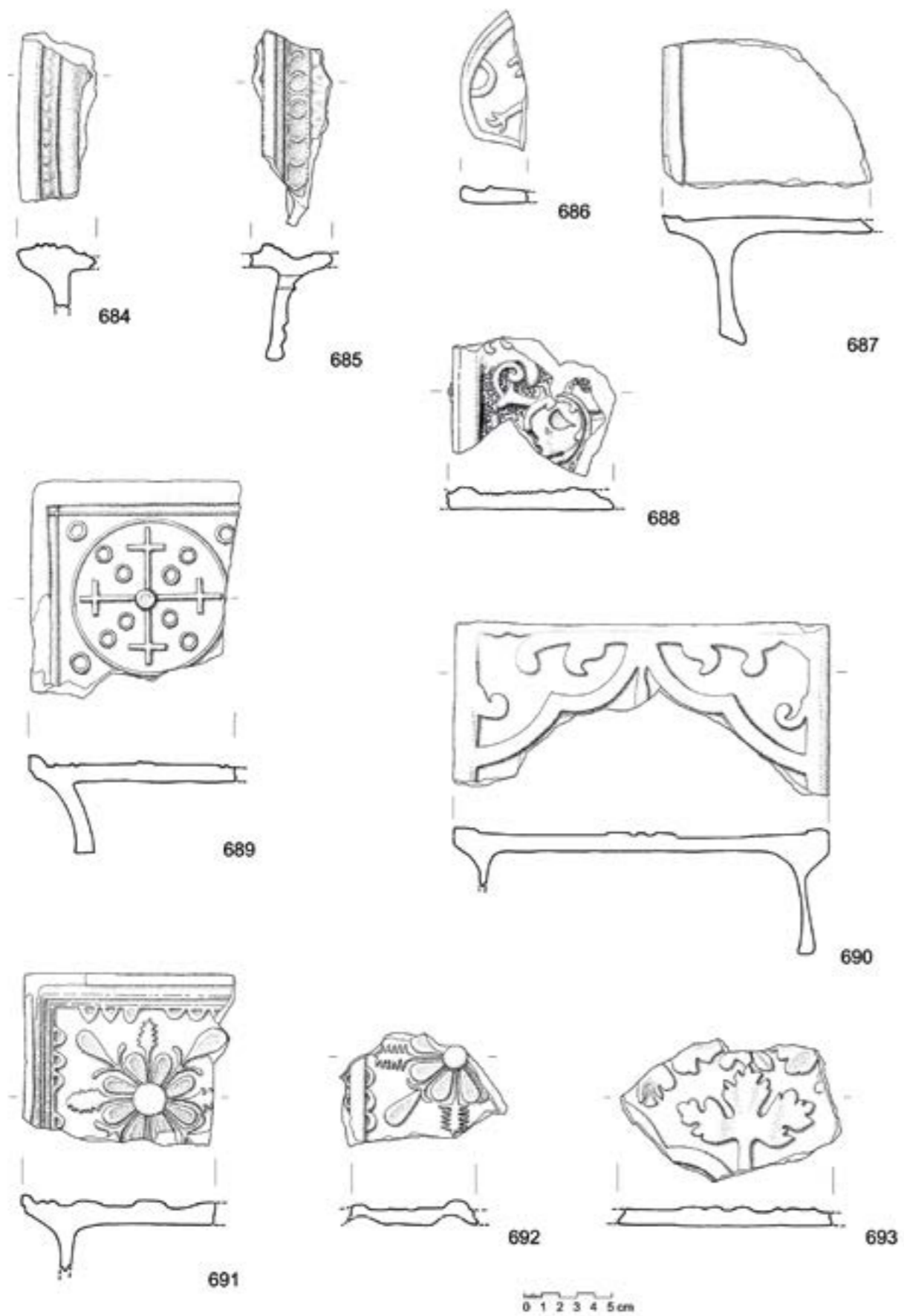

682

683

0 1 2 3 4 5 cm

- Bregant 1997
Bregant T., Pečnice s Starega gradu Celje, u: Guštin M., Predovnik K. (ur.), *Drobci nekega vsakdana*, Ljubljana, 29-38.
- Brišnik 1998
Brišnik D., Stari grad nad Celjem, Keramično gradivo iz sektorjev A in B, u: Fugger Germadnik (ur.), *Zbornik mednarodnega simpozija: Celjski grofje, stara tema – nova spoznaja*, Celje 27.-29. maj 1998., 261-307.
- Brišnik, Ravnikar 1999
Brišnik D., Ravnikar T., *Grad Šalek*, Velenje.
- Brunšmid 1898
Brunšmid J., Groblje sa urnama u Krupačama kod Krašiča u Hrvatskoj, *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva* III, 137-143.
- Budja 1992
Budja M., Pečatniki v slovenskih neolitskih naselbinskih kontekstov, *Poročilo o raziskovanju paleolitika, neolitika in eneolitika v Sloveniji* 20, 95-109.
- Bunčić 2010
Bunčić M., Naseobinski pokazatelji kasnog srednjeg vijeka zagrebačkog nalazišta Stenjevec, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* XLIII, 69-110.
- Buturac 1984
Buturac J., Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine, *Starine* 59, 43-109.
- Buys, Oakley 2007
Buys S., Oakley V., *Conservation and Restoration of Ceramics*, Oxford.
- Caple 2000
Caple C., *Conservation skills: judgment, method and decision making*, London.
- Caruso 1997
Caruso N., *Ceramica viva*, Milano.
- Carvalhaes 2011
Carvalhaes C., *An Examination of Gunflints from the Fort St. Joseph Site (20BE23) in Niles, Michigan*, Honors Thesis, Western Michigan University.
- Cech 1985
Cech B., Mittelalterliche Keramik aus dem Stadtmuseum in Wr. Neustadt, *Archaeologia Austriaca* 69, 251-307.
- Cech 1987
Cech B., Die mittelalterliche Keramik aus dem Kamptal und dem Horner Becken, *Archaeologia Austriaca* 71, 173-303.
- Cowgill et al. 1987
Cowgill J., de Neergaard M., Griffiths N., *Knives and Scabbards, Medieval finds from excavations in London 1*, London.
- Crnički, Šinkovec 1993
Crnički J., Šinkovec B., Nemetalne mineralne sirovine Hrvatske, *Rudarsko-geološko-naftni zbornik* 5, 21-37.
- Cronyn 2005
Cronyn J. M., *The Elements of Archaeological Conservation*, London.
- Cunja 1999
Cunja R., Ceramica tardomedievale e rinascimentale a Koper–Capodistria, u: Buora M. (ed.), *Ceramica dal Bassomedioevo al Rinascimento in Italia nordorientale e nelle aree transalpine*, Atti della giornata di studio Udine, 16 Marzo 1996., *Archeologia di frontiera* 2, 131-134.
- Cunja 2001
Cunja R., Italijanska majolika iz Celja, u: Guštin M. (ur.), *Srednjeveško Celje*, *Arhaeologia Historica Slovenica* 3, Ljubljana, 97-124.
- Cuomo di Caprio 2007
Cuomo di Caprio N., *Antiche tecniche di lavorazione e moderni metodi di indagine*, *Ceramica in archeologia* 2, Roma.
- Čataj 2007
Čataj L., Grdun-Gradišće (Grič), u: Bekić L. (ur.), *Zaštitna arheologija na magistralnom plinovodu Pula-Karlovac*, Zagreb, 292-294.
- Čikara, Ćurić 2011
Čikara D., Ćurić A., O prvotnom izgledu i dataciji velikotaborske utvrde, *Peristil* 54, 63-72.
- Čimin 2008a
Čimin R., Glazirano stolno posuđe na području sjeverozapadne Hrvatske od 15. do 18. st., *Miscellanea Aetatis Mediae*, *Studia Universitatis Hereditati* 1, Koper, 95-135.
- Čimin 2008b
Čimin R., Keramički nalazi s utvrde Čanjevo, u: Bekić L. (ur.), *Utvrda Čanjevo, istraživanja 2003-2007*, Visoko, 121-189.
- Čimin 2008c
Čimin R., Metalni nalazi s utvrde Čanjevo, u: Bekić L. (ur.), *Utvrda Čanjevo, istraživanja 2003-2007*, Visoko, 197-234.
- Čimin 2008d
Čimin R., Ostali nalazi utvrde Čanjevo, u: Bekić L. (ur.), *Utvrda Čanjevo, istraživanja 2003-2007*, Visoko, 243-251.
- Čimin 2009
Čimin R., Kanosrednjovjekovni, novovjekovni i moderni keramički nalazi, u: Bekić L., Radić-Štivić N. (ur.), *Tarsatički principij – kasnoantičko vojno zapovjedništvo*, Rijeka, 333-375.
- Čimin 2010
Čimin R., Zaštitna arheološka istraživanja franjevačkog samostana u Koprivnici, *Podravina* IX/17, Koprivnica, 86-115.
- Čoralić 1997
Čoralić L., *Put, putnici, putovanja, Ceste i putovi u srednjovjekovnim hrvatskim zemljama*, Zagreb.
- Črešnar 2010
Črešnar M., New research on the Urnfield period of Eastern Slovenia, A case study of Rogoza near Maribor, *Arheološki vestnik* 61, 7-119.
- Čučković 1986
Čučković L., Arheološka topografija karlovačke regije, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 10 (1985), 9-18.
- Čučković 1992
Čučković L., Ozalj – zaštitna arheološka iskopavanja 1992. godine, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva* XXIV/3, 49-51.
- Čučković 1993
Čučković L., Prapovijesne gradine karlovačkog kraja, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 16 (1991), 163-171.
- Čučković 2004
Čučković L., Kolapijani, *Ratnici na razmeđu Istoka i Zapada, Starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj*, Katalog izložbe, Zagreb, 172-209.
- Čučković 2008
Čučković L., Špilja Vrlovka, *Hrvatski arheološki godišnjak* 4 (2007), 237-238.
- Čučković 2009
Čučković L., Špilja Vrlovka, *Hrvatski arheološki godišnjak* 5 (2008), 302-303.
- Čučković, Čučković 2011
Čučković Z., Čučković L., Arheološko istraživanje na Starom gradu Dubovcu 2001. godine, *Opuscula Archaeologica* 35, 65-132.
- Daim et al. 2009
Daim F., Kühntreiber K., Kühntreiber T., *Burgen: Waldviertel/Wachau Mährisches Thayatal*, Wien.
- Delonga 1987
Delonga V., Staklo srednjovjekovnog Bribira, *Starohrvatska prosvjeta* III/17, 87-110.
- Demo 2007
Demo Ž., *Opatovina: tragovi povijesti izgubljeni u današnjosti, Rezultati arheoloških istraživanja pred crkvom svetog Franje u Zagrebu 2002. godine*, Zagreb.
- Dimitrijević 1961
Dimitrijević S., Problem neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Jugoslaviji, *Opuscula Archaeologica* V.
- Dimitrijević 1968
Dimitrijević S., *Sopotsko-lendelska kultura*, Arheološke monografije I, Zagreb.
- Dimitrijević 1979
Dimitrijević S., Lasinjska kultura, u: Benac A. (ur.), *Prapovijest jugoslovenskih zemalja* III, Sarajevo, 137-181.
- Doneus 1991
Doneus M., Zum mittelbronzezeitlichen Keramikdepot von Maisbirbaum, MG Ernstbrunn, PB Korneuburg, Niederösterreich, *Archaeologia Austriaca* 75, 107-128.
- Doračić 2003
Doračić D., Konzervatorsko-restauratorski zahvati na arheološkim predmetima s lokaliteta Torčec–Cirkvišće, uključujući nedestruktivna ispitivanja na pojedinim predmetima, *Podravina* 2/4, 49-55.
- Drechsler-Bižić 1970
Drechsler-Bižić R., Latenski grob iz Trošmarije, u: Miroslavljević V., Rencić-Miočević D., Suić M. (ur.), *Adriatica praehistorica et antiqua, Zbornik radova posvećen Grgi Novaku*, Zagreb, 243-250.
- Drechsler-Bižić 1980
Drechsler-Bižić R., Nekropola bončanog doba u pećini Bezdanjači kod Vrhovina, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* XII/XIII (1979/1980), 27-69.
- Dular 1979
Dular J., Žarno grobišće v Borštku v Metliki, *Arheološki vestnik* 30, 65-100.
- Dular et al. 1991
Dular J., Križ B., Svoljšak D., Tecco Hvala S., Utrjena prazgodovinska naselja na Mirenski in Temeniški dolini, *Arheološki vestnik* 42, 65-198.
- Dular et al. 2000
Dular J., Križ B., Pavlin P., Svoljšak D., Tecco Hvala S., Prazgodovinska višinska naselja v dolini Krke, *Arheološki vestnik* 51, 119-170.
- Dušek 1957
Dušek M., Halštatska kultura Chotínskej skupiny, *Slovenská archaeologia* V-1, 73-173.
- Egan 1998
Egan G., *The Medieval Household: Daily Living c.1150-c.1450, Medieval Finds from Excavations in London*, London.
- Egan, Pritchard 1991
Egan G., Pritchard F., *Dress Accessories 1150 – 1450, Medieval Finds from Excavations in London* 3, London.
- Ferri 2008
Ferri M., Life in the Quarter, Glass Finds; u: Gelichi S. (ed.), *A town through the ages, The 2006-2007 Archaeological Project in Stari Bar*, 59-67.
- Ferri 2011
Ferri M., Un fragile tesoro, I recipienti in vetro dalle discariche dell'isolato 140, u: S. Gelichi (ed.), *Analizzare lo spazio*,

- Lopašić 1884
Lopašić R., *Spomenici Hrvatske Krajine*, Knjiga I, Zagreb.
- Lopašić 1885
Lopašić R., *Spomenici Hrvatske Krajine*, Knjiga II, Zagreb.
- Lopašić 1889
Lopašić R., *Spomenici Hrvatske Krajine*, Knjiga III, Zagreb.
- Lopašić 1894
Lopašić R., *Hrvatski urbari I*, Zagreb.
- Lopašić 1895
Lopašić R., *Gradovi oko Kupe i Korane, Mjestopisne i povjestne crtice*, Zagreb.
- Ložnjak 2002
Ložnjak D., Prilog poznavanju nalazišta ponad Sv. Marije Okičke, *Opuscula Archaeologica* 26, 313-329.
- Ložnjak Dizdar 2005
Ložnjak Dizdar D., Naseljenost Podravine u starijoj fazi kulture polja sa žarama, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 22, 25-58.
- Ložnjak Dizdar 2011
Ložnjak Dizdar D., Starija faza kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj – novi izazovi, *Starija faza kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj – novi izazovi*, Katalog izložbe, Osijek, 12-35.
- Lyman 1994a
Lyman R. L., Quantitative Units and Terminology in Zooarchaeology, *American Antiquity* 59/1, 36-71.
- Lyman 1994b
Lyman R. L., *Vertebrate Taphonomy*, Cambridge.
- Ljubić 1885
Ljubić Š., Prvo otkriće predhistoričkih grobja od žara u Hrvatskoj, *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva* VII/3, 64-72.
- Ljubić 1887
Ljubić Š., Razne viesti, Prehistorijska mogila iznad Ozlja, *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva* IX/1, 29.
- Madiraca 2011
Madiraca V., *Stručno izvješće o zaštitnim arheološkim istraživanjima na arheološkom nalazištu Glina-Brekinjova kosa*, Split.
- Majnarić-Pandžić 1986
Majnarić-Pandžić N., Prilog poznavanju kasnog brončanog i starijeg željeznog doba na Kordunu i Baniji, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 10 (1985), 29-43.
- Majnarić-Pandžić 1989
Majnarić-Pandžić N., Prilog poznavanju kasnoga brončanog doba u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, *Arheološki radovi i rasprave* 11 (1988), 9-27.
- Majnarić-Pandžić 1993
Majnarić-Pandžić N., Prilog poznavanju naselja i naseljenosti broskog Posavlja u kasno brončano doba, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 16 (1991), 149-161.
- Maleković et al. 1994
Maleković V., Novak D., Pandžić A., Sančević Z., Tuđman F., Granice Hrvatske na zemljovidima od 12. do 20. stoljeća, Katalog izložbe, Zagreb.
- Maletić 2010
Maletić A., Konzervatorsko-restauratorski zahvati na fibuli od bakrene slitine i željeznom nožu s lokaliteta Jokine i Duševića Glavice u Krnezi, *Portal* 1, 269-274.
- Mandušić 2009
Mandušić I., Ugarski povjesničar Nikola (Miklós) Istvánffy (1538.-1615.) i njegovo djelo *Historiarum de rebus Ungaricus* u hrvatskoj historiografiji, *Croatica Christiana Periodica* 33/64, 33-67.
- Marković 1977
Marković Z., Problem eneolita u našičkoj regiji, *Arheološki vestnik* 27 (1976), 42-59.
- Marković 1985a
Marković Z., Problem ranog eneolita u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, *Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu* XVIII, 1-34.
- Marković 1985b
Marković Z., Ražište tip sopotske kulture, *Arheološki vestnik* 36, 39-76.
- Marković 1986
Marković Z., Neki problemi geneze i razvoja lasinjske kulture, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 10 (1985), 19-28.
- Marković 1994
Marković Z., *Sjeverna Hrvatska od neolita do brončanog doba*, Koprivnica.
- Marković, Botić 2008
Marković Z., Botić K., O neolitičkoj keramici iz Novih Perkovaca kod Đakova, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 25, 15-32.
- Mašić 2002
Mašić B., *Kasnogotički pećnjaci s Nove Vesi*, Zagreb.
- Melem Hajdarović 2011
Melem Hajdarović M., Valvasor, Vitezović i Slava Vojvodine Kranjske, *Studia lexicographica* 5/2/9, 149-176.
- Mesić 1996
Mesić M., Hrvati na izmaku srednjega vijeka, Izabrane rasprave, *Bibliotheca Croatica - Slavonica, Sirmiensa et Baranyensia, Pretisci*, Knjiga 1, Slavonski Brod.
- Mester 2010
Mester E., Üvegművesség a középkorban és a kora újkorban,
- u: E. Benkő, G. Kovács (eds.), *A középkor és a kora újkor régészete Magyarországon* II, 645-673.
- Michl 2008
Michl E. H., Die Ausgrabungen auf der Burg Rodenberg bei Rotenburg an der Fulda, *Zeitschrift des Vereins für hessische Geschichte und Landeskunde* 113, 257-278.
- Mihaljević 2006
Mihaljević M., Istraživanje nalazišta Slavča-Nova Gradiška, u: A. Tomaž (ur.), *Od Sopota do Lengyela: prispjevki o kame-nodobnih in bakrenodobnih kulturah med Savo in Donavo*, Koper, 29-34.
- Miličević 1976
Miličević J., Istarsko pučko lončarstvo, *Etnološka tribina* 5-6, Izvješća No. 0, 89-101.
- Milišić 1991
Milišić N., *Školjke i puževi Jadrana*, Split.
- Minichreiter 1983
Minichreiter K., Pregled istraživanja nekropola grupe „Gredani“ u Slavoniji, *Anali Zavoda za znanstveni rad u Osijeku* 2 (1982-1983), 7-122.
- Minichreiter, Marković 2009
Minichreiter K., Marković Z., Prapovijesno i ranosrednjovjekovno naselje Bentež kod Bektinaca, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 26, 21-44.
- Minichreiter, Marković 2013
Minichreiter K., Marković Z., *Beketinci Bentež, Naselje iz eneolitika, ranog i kasnog srednjeg vijeka*, Zagreb.
- Minić, Vukadin 2007
Minić D., Vukadin O., *Srednjovjekovni Stalač*, Beograd.
- Moačanin 1960
Moačanin F., Periodizacija historije Vojne krajine (XV-XIX st.), *Historijski zbornik* 13, 111-117.
- Moačanin 1992
Moačanin F., Organizacijske strukture Vojne krajine do sredine 18. stoljeća, *Arhivski vjesnik* 34-35 (1991-1992), 157-163.
- Mordovin 2013
Mordovin M., A 15.-17. századi távolsági textilterekedelem régészeti emlékei Pápán, u: Varga Mátá (ed.), *Fiatal Középkoros Régészek IV. Konferenciájának Tanulmánykötete*, A Kaposváron 2012. november 22-24. között megrendezett, Kaposvár, 267-282.
- Müller 1774
Müller O. F., *Vermivm terrestrium et fluviatilium, seu animalium infusoriorum, helminthicorum, et testaceorum, non marinorum, succincta historia*, Volumen alterum, Havniae, Lipsiae.
- Muñoz Viñas 2005
Muñoz Viñas S., *Contemporary Theory of Conservation*, Oxford.
- Nadilo 2003
Nadilo B., Utvrde na prostoru između Slunja i Karlovca, *Grādevinar* 55, 43-50.
- Nekuda 1985
Nekuda V., *Mstěnice: Zaniklá středověka ves u Hrotovic, Hrádek –Tvrz – Dvůr – Předsumutá opevnění* 1, Brno.
- Novak 2013
Novak D., *Arheozoološko istraživanje s lokaliteta Stari grad Barilović iz razdoblja Vojne krajine*, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu.
- Novak et al. 2013.
Novak D., Trbojević Vukičević T., Azinović Bebek A., Gjurčević Kantura V., Butchering practice from Old Town Barilović (central Croatia) from Late Medieval and Modern Ages, *Abstract 19th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists*, Pilsen, 361.
- Novotná 1956
Novotná M., Halštatske žiarove pohrebisko v Mužle, *Slovenská archaeologia* IV-2, 213-232.
- Okroša Rožić 2004
Okroša Rožić L., *Lokaliteti lasinjske kulture i problem njezina podrijetla na križevačkom području*, Magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu.
- Olujčić 2005
Olujčić B., Viničica, *Hrvatski arheološki godišnjak* 1 (2004), 133-135.
- Olujčić 2006
Olujčić B., Viničica, *Hrvatski arheološki godišnjak* 2 (2005), 189-191.
- Olujčić 2007
Olujčić B., *Povijest Japoda*, Zagreb.
- Olujčić 2009
Olujčić B., Viničica, *Hrvatski arheološki godišnjak* 5 (2008), 305-307.
- Olujčić 2010
Olujčić B., Viničica (kota 420), *Hrvatski arheološki godišnjak* 6 (2009), 318-319.
- Osterman 2008
Osterman J., Orišje-Gradišće, *Hrvatski arheološki godišnjak* 4 (2007), 233-234.
- Osterman 2009
Osterman J., Orišje-Gradišće, *Hrvatski arheološki godišnjak* 5 (2008), 299-301.

- Osterman 2010
Osterman J., Orišje-Gradišće, *Hrvatski arheološki godišnjak* 6 (2009), 304-305.
- Pahič 1975
Pahič S., Najstarejše seliščne najdbe v severovzhodni Sloveniji, *Arheološki vestnik* XXIV (1973), 12-30.
- Pahič 1983
Pahič V., Zbelovo, *Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in eneolita v Sloveniji* XI, 85-110.
- Patek 1961
Patek E., Die Siedlung und das Gräberfeld von Neszmély, *Acta Archaeologica Hungarica* XXIII, 33-82.
- Patek 1968
Patek E., *Die Urnenfelderkultur in Transdanubien*, Budimpešta.
- Paulík 1963
Paulík J., K problematike čakanskej kultúry v Karpatskej Kotline, *Slovenská archeologia* 11, 269-337.
- Pavlin 2006
Pavlin P., Grac pri Selih pri Zajčjem Vrhu, u: Tomaž A. (ur.), *Od Sopota do Lengyela: prispevki o kamenodobnih in bakrenodobnih kulturah med Savo in Donavo*, Koper, 211-228.
- Perkić 2004
Perkić D., *Autocesta Zagreb-Split, dionica Bosiljevo-Josipdol*, Elaborat sa zaštitnih iskopavanja i istraživanja, Karlovac.
- Perkić 2005
Perkić D., *Crkva Blažene Djevice Marije Snježne i pavlinski samostan u Kamenskom*, Elaborat sa zaštitnih arheoloških iskopavanja i istraživanja 1999-2000. g., Karlovac.
- Perkić 2006
Perkić D., Arheološka iskopavanja špilja u Bodulima kod Hrsine (Karlovačka županija), *Subterranea Croatica* 6, 32-40.
- Perkić, Ložnjak Dizdar 2005
Perkić D., Ložnjak Dizdar D., Kasnobrončanodobna ostava Siča/Lučica, *Opuscula Archaeologica* 29, 41-119.
- Perović 2010
Perović Š., Osvrt na staklene priloge iz starohrvatskog groblja na Ždrijacu u Ninu, *Archaeologia Adriatica* IV, 37-52.
- Pešić 2006
Pešić M., Venetian glass from National museum in Zadar, u: Guštin M., Gelichi S., Spindler K. (eds.), *The heritage of the Serenissima, The presentation of the architectural and archaeological remains of the Venetian Republic*, International conference Izola-Venezia 2005, Koper, 115-121.
- Pešić 2010
Pešić M., Konzervatorsko-restauratorski radovi na keramičkim dolijama s lokaliteta Krvavići-Boškina, *Portal* 1, 261-268.
- Petricioli 1966
Petricioli S., Nekoliko primjeraka majolike iz Zadra s figuralnim motivima, *Peristil* 8-9 (1965-1966), 47-56.
- Petricioli 1968
Petricioli S., Primjerci gravirane keramike XV i XVI stoljeća pronađeni u Zadru, *Peristil* 10-11 (1967-1968), 69-77.
- Petrić 1993
Petrić H., Prilog poznavanju srednjovjekovnih puteva u središnjoj Hrvatskoj, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest* 26, 17-26.
- Petrović, Jovanović 2002
Petrović J., Jovanović B., *Gomolava – naselje kasnog eneolita*, Novi Sad – Beograd.
- Piccolpasso 1857
Piccolpasso C., *I tre libri dell' arte del vasajo*, Roma.
- Piccolpasso, Lazzarini 1879
Piccolpasso C., Lazzarini G., *I tre libri dell' arte del vasajo*, Pesaro.
- Pittioni 1954
Pittioni R., *Urgeschichte des österreichischen Raumes*, Beč.
- Plestenjak 2010
Plestenjak A., *Gorice pri Turnišću*, Ljubljana.
- Popović 2012
Popović M., *Maglički zamak*, Beograd.
- Predovnik 2003
Predovnik K., *Trdnjava Kostanjevica na Starem Gradu nad Pobočjem*, *Archaeologia Historica Slovenica* 4, Ljubljana.
- Predovnik 2012
Predovnik K., Slovenska arheologija in raziskovanje gradov, *Kronika* 60/3 – *Iz zgodovine slovenskih gradov*, 413-432.
- Priester 1998
Priester L., *Susedgrad ili nedovršena priča o jednom gradu*, Zagreb.
- Prummel, Frisch 1986
Prummel W., Frisch H.-J., A guide for the Distinction of Species, Sex and Body Side in Bones of Sheep and Goat, *Journal of Archaeological Science* 13, 567-577.
- Quinn 2004
Quinn C., An Experimental Use-wear and Functional Analysis of Gunflints, *Lambda Alpha Magazine* V34, 60-71.
- Rackham 1994
Rackham J., *Animal Bones*, London.
- Rada 1989
Rada P., *Ceramic Techniques*, London.
- Radić, Bojčić 2004
Radić M., Bojčić Z., *Srednjovjekovni grad Ružica*, Osijek.
- Randić 1999
Randić M., Svi lički lončari, *Etnološka tribina* 22/29, 11-23.
- Raunig 2001
Raunig B., Prahistorijski nalazi na srednjovjekovnom gradu Cazin, *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine* n. s. 48/49 (1996-2000), 115-163.
- Ravnik Toman 1999
Ravnik Toman B., Gli scavi archeologici a Pusti grad, Waldenberg sopra Zgornja Lipnica, u: Buora M. (ed.), *Ceramica dal Bassomedioevo al Rinascimento in Italia nordorientale e nelle aree transalpine*, Atti della giornata di studio Udine, 16 Marzo 1996., *Archeologia di frontiera* 2, 151-152.
- Regenye 2007
Regenye J., The Late Lengyel Culture in Hungary as reflected by the excavation at Veszprém, u: Kozłowski J. K., Raczky P. (eds.), *The Lengyel, Polgár and related cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*, Kraków, 381-396.
- Registar 1997
Registar arheoloških nalaza i nalazišta sjeverozapadne Hrvatske (drugo dopunjeno izdanje), Bjelovar.
- Reitz, Wing 1999
Reitz E. J., Wing E. S., *Zooarchaeology*, Cambridge.
- Rice 2005
Rice P. M., *Pottery Analysis: A Sourcebook*, Chicago.
- Říhovský 1958
Říhovský J., Žárový hrob z Velatic I a jeho postavení ve vývoji velatické kultury, *Památky Archeologické* XLIX/1, 67-118.
- Říhovský 1965
Říhovský J., *Das Urnengräberfeld von Klentnice*, *Fontes Archaeologici Pragenses* 8.
- Říhovský 1968
Říhovský J., *Das Urnengräberfeld in Oblekovice*, *Fontes Archaeologici Pragenses* 12.
- Říhovský 1982
Říhovský J., *Základy středodunajských popelnicových polí na Moravě*, Studie archeologického Ústavu Československé Akademie věd v Brně X/1.
- Rodenburg 2011
Rodenburg N. M., *Seal and Deal – Cloth Production and Trade between the Netherlands and Scania during the Late Middle Ages and Early Modern Times*, Master Thesis, Lund University.
- Roksandić 2003
Roksandić D., *Triplex confinium ili o granicama i regijama hrvatske povijesti 1500-1800*, Zagreb.
- Roppmann 1878
Roppmann K., *Mitteilungen des Vereins für Hamburgische Geschichte* 1, Hamburg.
- Rothband 2006
Rothband M. N., *Economic Thought Before Adam Smith. An Austrian Perspective on the History of Economic Thought* I, Auburn.
- Rudorfer 2011
Rudorfer J., Siedlungsstrukturen auf den Gajaldalm am östlichen Dachsteinplateau, Oberösterreich, Ergebnisse der archäologischen Untersuchungen in Sommer 2010, *Gajaldalm – Forschungsprojekten der ANISA 2010/2011*, 3-39.
- Ruttkey 1996
Ruttkey E., Zur Chronologie der Kanzianiberg-Lasinja-Gruppe, *Archäologie Österreichs* 7/2, 43-48.
- Schmid 1972
E. Schmid, *Atlas of animal bones for prehistorians, archaeologists and Quaternary geologists*, Amsterdam-London-New York, 1972.
- Sedláčková 2004
Sedláčková H., Středověké sklo z Opavy, *Památky archeologické* XCV, 223-264.
- Sedláčková 2006
Sedláčková H., Ninth- to Mid-16th-Century Glass Finds in Moravia, *Journal of Glass Studies* 48, 191-224.
- Sedláčková 2007
Sedláčková H., From the Gothic period to the Renaissance, Glass in Moravia 1450 – circa 1560, *Studies in Post-Medieval Archaeology* 2, 181-226.
- Sedláčková 2010
Sedláčková H., Vypovídací hodnota archeologických nálezů skla na Moravě z období ca 1200-1550, *Archaeologia historica* 35, 359-366.
- Sekelj Ivančan, Tkalčec 2002
Sekelj Ivančan T., Tkalčec T., Kasnosrednjovjekovna stolna keramika s nekih gradišta iz okolice Kutine i Garešnice, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 19, 165-194.
- Sekelj Ivančan, Tkalčec 2003
Sekelj Ivančan T., Tkalčec T., Kasnosrednjovjekovni lokaliteti okolice Kutine i Garešnice s posebnim obzirom na neke primjerke stolne keramike iz Garić-grada i Popovače, *Zbrnik Moslavine* 5/6 (2002-2003), 25-44.
- Sekelj Ivančan et al. 2005
Sekelj Ivančan T., Tkalčec T., Slovenec D., Lugović B., Analiza keramike s ranosrednjovjekovnog naselja na položaju Ledine kod Torčeca, *Prilozi Instituta za arheologiju* 22, 141-186.
- Sekulić 1991
Sekulić A., Šimun Bratulić i Mirko Esterházy – istaknuti pa-

- Unger 1981
Unger J., Hradištní a středověká osada u Šakvic, okr. Břeclav, *Archeologické rozhledy* XXXIII, 55-91.
- Valvasor 1689
Valvasor J. W., *Die Ehre dess Hertzogthumus Crain* 4, Ljubljana.
- Velušček 1996
Velušček A., Kostel, prazgodovinska naselbina, *Arheološki vestnik* 47, 55-134.
- Vidović 1996
Vidović J., Stoljčec čakovečke utvrde, u: Simon Katalin (ed.), *Ljudje ob Muri/Népek a Mura mentén/Völker an der Mur/Ljudi uz Muru*, Zbornik referatov mednarodne znanstvene konference v Lendavi, 10.-12. maj 1995, Murska Sobota - Zalaegerszeg, 143-162.
- Vinski-Gasparini 1973
Vinski-Gasparini K., *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj*, Zadar.
- Vinski-Gasparini 1981
Vinski-Gasparini K., Prehistorijski nalazi s područja Zagreba i okolice, *Izdanja Hrvatskog arheološkog društva* 6, 109-125.
- Virág 2005
Virág Z., Középső rézkori kerámialeletek Zalavár-Basaszigetéről, *Zalai Múzeum* 14, 37-52.
- Višnjic 2008
Višnjic, J., Koštane izrađevine s utvrde Čanjevo, u: Bekić L. (ur.), *Utvrda Čanjevo, istraživanja 2003-2007*, Visoko, 107-119.
- Višnjic u tisku
Višnjic J., Kasnosrednjovjekovna, novovjekovna i moderna keramika, u: *Arheološka istraživanja prostorne cjeline trga Pul Vele crikve u Rijeci, srednjovjekovno i novovjekovno razdoblje*.
- Vojnović-Traživuk 2009
Vojnović-Traživuk B., Lončarska tradicija u unutrašnjosti Dalmacije, *Ethnologica Dalmatica* 7/1, 101-115.
- Vrdoljak 1995
Vrdoljak S., Tipološka klasifikacija kasnobrončanodobne keramike iz naselja Kalnik-Igrišće (SZ Hrvatska), *Opuscula Archaeologica* 18 (1994), 7-81.
- Vrdoljak 1996
Vrdoljak S., Prapovijesno naselje na Kosovcu kod Bregane (Samobor), *Opuscula Archaeologica* 20, 179-188.
- Vroom 2006
Vroom J., Corfu's right eye Venetian pottery in Butrint (Albania), u: Guštin M., Gelichi S., Spindler K. (eds.), *The heritage of the Serenissima, The presentation of the architectural and archaeological remains of the Venetian Republic*, International conference Izola-Venezia 2005, Koper, 229-236.
- Vrsalović 1963
Vrsalović D., Kasnosrednjovjekovne ostruge u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, *Starohrvatska prosvjeta* 3/8-9, 151-169.
- Vuković 1954
Vuković S., Ostaci neolitičkih nalazišta Draguševac i Krč, *Peristil* 1, 135-141.
- Vuković Biruš 2009
Vuković Biruš M., Konzerviranje i restauriranje keramičkih arheoloških nalaza, u: Čataj L. (ur.), *Josipovac Punitovački – Veliko Polje I, zaštitna arheološka istraživanja na trasi autoceste A5, eneolitičko, brončanodobno i srednjovjekovno naselje*, Zagreb, 247-252.
- White 1953
White T. E., A method of calculating the dietary percentage of various food animals utilized by aboriginal peoples, *American Antiquity* 18/4, 396-398.
- Williams 2010
Williams S. E., *Monhantic Fort Gunflints: Continuity or Change in Mashantucket Pequot Lithic Manufacturing Patterns Due to European Contact*, Masters Thesis, University of Connecticut.
- Willmott 2009
Willmott H., Southampton French Quarter 1382, Specialist Report Download F8: Glass, <http://thehumanjourney.net>.
- Zagarčanin 2004
Zagarčanin M., *Stari Bar, keramika venecijanskog doba*, Koper.
- Zglav-Martinac 2004
Zglav-Martinac H., *Ulomak do ulomka, Prilog proučavanju keramike XIII-XVIII stoljeća iz Dioklecijanove palače u Splitu*, Split.
- Zglav-Martinec 2006
Zglav-Martinac H., Scelta di ceramiche delle produzioni Venete dalle varie localita sulle isole della Dalmazia centrale, u: Guštin M., Gelichi S., Spindler K. (eds.), *The heritage of the Serenissima, The presentation of the architectural and archaeological remains of the Venetian Republic*, International conference Izola-Venezia 2005, Koper, 123-140.
- Zglav-Martinac 2010
Zglav-Martinac H., Kasnosrednjovjekovna i novovjekovna keramika s premazom s lokaliteta Plemički grad Vrbovec, u: Tkalcic T. (ur.), *Burg Vrbovec u Klenovcu Humskom: deset sezona arheoloških istraživanja*, Zagreb, 223-233.
- Žákovský 2011
Žákovský P., Zhodnocení kovových artefaků z Nedakonic – Příspěvek k lokalizaci husitského Nového Tábora, *Archaeologia Historica* 36, 485-521.
- Žbona Trkman 1999
Žbona Trkman B., I siti castellani nel territorio isontino sloveno e sui margini del Carso settentrionale: la ricerca archeologica, u: Buora M. (ed.), *Ceramica dal Bassomedioevo al Rinascimento in Italia nordorientale e nelle aree transalpine*, Atti della giornata di studio Udine, 16 Marzo 1996., *Archeologia di frontiera* 2, 135-142.
- Železnikar 2002
Železnikar J., Graščina v Polhovem Gradcu, *Arheološki Vestnik* 53, 301-371.
- Žibrat Gašparič 2008
Žibrat Gašparič A., Strukturna analiza neolitske keramike in lončarske tehnologije, Neobjavljena doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani.
- Žižek 2006
Žižek I., Bakrenodobna naselbina Hardek, u: Tomaž A. (ur.), *Od Sopota do Lengyela: prispevki o kamenodobnih in bakrenodobnih kulturah med Savo in Donavo*, Koper, 129-140.

18.2. ARHIVSKA GRAĐA

Dočkal K., *Samostan Majke Božje Snježne u Kamenskom*, Arhiv HAZU XVI 29 c.2.

Locus credibilis, Kaptolski arhiv Zagreb B-143, B-119, B-490.

Neo Registrata Acta, Hrvatski državni arhiv fasc. 483 br. 20.

18.3. ARHIV HRZ-A

AHRZ, 1351/1/2010, Azinović Bebek
Azinović Bebek A., *Stari grad Barilović, Izvještaj o provedenim arheološkim istraživanjima u 2010. godini*, Zagreb.

AHRZ, 1351/1/2011, Azinović Bebek
Azinović Bebek A., *Stari grad Barilović, Izvještaj o provedenim arheološkim istraživanjima u 2011. godini*, Zagreb.

AHRZ 1351/1/2012, Azinović Bebek
Azinović Bebek A., *Stari grad Barilović, Izvještaj o provedenim arheološkim istraživanjima u 2012. godini*, Zagreb.

AHRZ, 2216/2014, Azinović Bebek
Azinović Bebek A., *Crkvišće-Bukovlje, Izvještaj o zaštitnim arheološkim istraživanjima u 2013. g.*, Zagreb.

AHRZ, 2216/2012, Azinović Bebek, Sekulić
Azinović Bebek A., Sekulić P., *Generalski Stol-Crkvišće, Izvještaj o zaštitnim arheološkim istraživanjima u 2012. g.*, Zagreb.

AHRZ, 1351/1999, Bermanec
Bermanec V., *Rezultati mikroskopskih odredbi uzoraka iz Barilovića*, Zagreb.

AHRZ, 1351/1998, Geoexpert EKG d.o.o.
Geoexpert EKG d.o.o., *Stari grad Barilović – južna kula*,

izvedbena dokumentacija, Elaborat za izvedbu konsolidacije zidova južne kule, Zagreb.

AHRZ, 1351/2002, Geoexpert GTB d.o.o.
Geoexpert GTB d.o.o., *Stari grad Barilović, Izvješće o geotehničkim ispitivanjima i geostatičke analize*, Zagreb.

AHRZ, 1351/2009, Geoexpert GTB d.o.o.
Geoexpert GTB. d.o.o., *Stari grad Barilović – južna stijena, Izvješće o geološko alpinističkom pregledu*, Zagreb.

AHRZ, 1351/2002, Geoexpert projekt d.o.o.
Geoexpert projekt d.o.o., *Stari grad Barilović, Izvedbena dokumentacija za radove na konsolidaciji temelja i zidova četvrte kule Starog grada*, Zagreb.

AHRZ, 1351/2003, Geoexpert projekt d.o.o.
Geoexpert projekt d.o.o., *Stari grad Barilović, Izvedbena dokumentacija za radove na konsolidaciji temelja i zidova jugozapadnog ugla Staroga grada*, Zagreb.

AHRZ, 1351/2005, Geoexpert projekt d.o.o.
Geoexpert projekt d.o.o., *Stari grad Barilović, Izvedbena dokumentacija za radove na obnovi, konsolidaciji i zaštiti od vlage južnog temelja i zida*, Zagreb.

AHRZ, 1351/2007, Geoexpert projekt d.o.o.
Geoexpert projekt d.o.o., *Stari grad Barilović, Izvedbena dokumentacija za radove na konsolidaciji i obnovi sjevernog zida i okrugle kule Starog grada*, Zagreb.

AHRZ, 2155/2/2012, Krmpotić
Krmpotić M., *Izvješće o provedenim arheološkim istraživanjima na nalazištu Klinac – područje prapovijesne gradine*, Zagreb.

AHRZ, 1351/1999, Milošević
Milošević V., *Barilović – stari grad – sjeverna kula, Izvješće o realizaciji ugovorenog programa za 1999. godinu*, Zagreb.

AHRZ, 1351/2001, Milošević
Milošević V., *Barilović – stari grad, Izvješće o realizaciji ugovorenog programa za 2000. godinu*, Zagreb.

AHRZ, 1351/2003, Milošević
Milošević V., *Barilović – stari grad, Izvješće o realizaciji ugovorenog programa za 2003. godinu*, Zagreb.

AHRZ, 1351/2004, Milošević
Milošević V., *Barilović – stari grad, Izvješće o realiziranom programu u 2004. godini*, Zagreb.

AHRZ, 1351/2012, Milošević
Milošević V., *Barilović, stari grad, Okončani izvještaj o realizaciji programa zaštite i očuvanja kulturnog dobra*, Zagreb.

AHRZ, 1351/1997, Spudić
Spudić Z., *Obnova starog grada Barilovića*, Zagreb.

AHRZ, 1351/1991, Uršić
Uršić B., *Barilović, ostaci istoimenog burga, izvještaj i prijedlog*, Zagreb.

AHRZ, 1351/1997, Veršec
Veršec H., *Stari grad Barilović – preporuka za sanaciju*, Zagreb.

18.4. POPIS POVIJESNIH KARATA

SCHLAVONIAE, CROATIAE, CARNIAE, ISTRIAE, BOSNIAE FINITIMARVMQVE / REGIONVM NOVA DESCRIPTIO, AVCTORE AVGVSTINO HIRSVOGELIO; A. Hirschvogel i A. Ortelius Antwerpen, 1573. godina

CROATIAE & circumiacentiu' Regionu' versus Turcam / nova delineatio; G. de Jode, Antwerpen, 1593. godina.

CROATIA / cum finitimis lo= / cis uersus Turc= / arum ditionem; M. Quad, Köln, 1594. godina

Croatiae et circumiacentiu Regionu versus Turciam noua delineatio; H. Levinus, Nürnberg, 1596. godina

SCLAVONIA, / CROATIA, / BOSNIA / CVM DALMATIAE / PARTE; G. Mercator, Amsterdam, oko 1630. godine.

PARTIE / MERIDIONALE / DU RME DE HONGARIE / tirée de divers Authers. / Par le S. Sanson d'Abb. Geog. De sa Maj.; N Sanson, Pariz, oko 1670. godine.

Nova et Accurata Tabula / REGNORUM ET PROVINCIARUM / DALLMATIAE, CROATIAE, SCLAVONIAE, / BOSNIAE, SERVIAE, ISTRIAE, ET REPI. / RAGUSANAE, / CUM FINITIMIS REGIONIBUS / Studio et Impensis / MATTHAEI SEUTTERI, / S. CAES. ET REG. CATHOL. MAIEST. / GEOGRAPHI / edita / AUGUSTAE VINDELICOR; M. Seutter, Augsburg, 1709. godina.

AUGUSTISSIMO ROMANOR. IMPERATORI / IOSEPHO I. / HUNGARIAE REGI INVICTISSIMO / MAPPAM HANC / REGNI HUNGARIAE / PROPITTIS ELEMENTIS FERTILISSIMI / CUM ADIACENTIBUS REGNIS ET PROVINCIIS / NOVA ET ACCUERATORI FORMA EX OPTIMIS SCHEDIS COLLECTAM / D. D. D. / EIUSDEM S. MAIESTATIS CAMERA REGIA HUNGARICA. / A. C. MDCC.IX. / opera J. C. Mülleri S.C.M. Ingen; J. C. Müller Beč, 1709. godina

Charta geograph/ica/ über Der Röm. Kay. Auch zu Hyspanien Hun/garn/ und Bohaimb Kö. May. Etc. I.Ö. Gränitzen Des Carlstädischen Cenerallat/s/; M. Claus, Karlovac 1713. godina

REGNUM CROATIAE 1737; van der Bruggen, Beč, 1737. godina.

18.5. POPIS ELEKTRONIČKIH IZVORA

URL1
http://opcina-barilovic.hr/files/ppuo/PPUO_Barilovic_tekst_i_odredbe_USVOJENO.pdf (ožujak 2014).

URL 2
<http://croatia.arcanum.hu/?zom=17&lat=45.37808&lon=15.54488> (veljača 2014).

URL3
<http://www.kiwo.de/en/geschaeftsbereich-kl/wwwkiwodesiebdruck0/kiwo-klebstoffe-im-einsatz/antique-pottery-mecosan-l-tr> (veljača 2014).

URL 4
<http://thehumanjourney.net> (studeni 2013).

